

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

RUSYA’NIN KIRGIZİSTAN POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Arif Behiç ÖZCAN

Hazırlayan

Kubangazy BUGUBAEV

124229001018

Konya 2017

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı

Kubangazy BUGUBAEV

Numarası

124229001018

Ana Bilim / Bilim Dalı

Uluslararası İlişkiler

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Tezin Adı

Rusya'nın Kırgızistan Politikasında Yumuşak Güç

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı

Kubangazy BUGUBAEV

Numarası

124229001018

Ana Bilim / Bilim Dalı

Uluslararası İlişkiler

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Arif Behiç ÖZCAN

Tezin Adı

Rusya'nın Kırgızistan Politikasında Yumuşak Güç

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan başlıklı bu çalışma 06/07/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Yrd. Doç. Dr.
Yusuf Sayın

Yrd. Doç. Dr.
A. Behiç ÖZCAN
(Danışman)

Yrd. Doç. Dr.
Metin ÇELİK

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	vi

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.4.Güç Kavramının Tanımlanma Sorunu.....	1
1.2. Güç Çeşitleri.....	13
1.2.1. Sert Güç (Hard Power).....	15
1.2.2. Yumuşak Güç (Soft Power).....	18
1.2.3. Akıllı Güç (Smart Power).....	24
1.3. Sert Güç-Yumuşak Güç İlişkisi.....	27
1.4. Dış Politikada Yumuşak Gücün Önemine İlişkin Tartışmalar.....	34

İKİNCİ BÖLÜM: RUS DIŞ POLİTİKASI VE YUMUŞAK GÜÇ

2.1. Rus Dış Politikasını Anlamak	40
2.2. Rus Dış Politikasında Rus Dünyası Anlayışının Yeri	49
2.3. Rus Dış Politikasında Yumuşak Güç Unsurları	60
2.3.1. Eğitim Unsuru.....	61
2.3.2. Medya Unsuru.....	65
2.3.3. Rus Yardım Kuruluşları	68
2.4. Rusya'nın Yumuşak Gücünün Analizi, Avantaj ve Dezavantajları.....	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: RUSYA FEDERASYONU'NUN KIRGIZİSTAN

POLİTİKASI VE YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI

3.1. İki Ülke İlişkilerinin Kısa Tarihçesi.....	82
3.2. Rusya - Kırgızistan İlişkilerinin Genel Çerçevesi.....	89
3.2.1. Siyasi Alanda İşbirliği.....	90

3.2.2. Askeri Alanda İşbirliği	95
3.2.3. Ekonomik Alanda İşbirliği	99
3.3. Kırgızistan Politikasında Rus Yumuşak Gücünün Kullanımı ve Sonuçları ...	102
3.3.1. Dil Unsuru	103
3.3.2. Eğitim Unsuru.....	109
3.3.3. Medya Unsuru.....	111
SONUÇ	116
KAYNAKÇA	117

KISALTMALAR

AB – Avrupa Birliği
ABD – Amerike Birleşik Devletleri
AEİÖ – Avrasya Ekonomik İşbirliği Örgütü
BBC – British Broadcasting Company
BDT – Bağımsız Devletler Topluluğu
BEM – Bilim ve Eğitim Bakanlığı
CNN – Cable News Network
DTÖ – Dünya Ticaret Örgütü
GB – Gümrük Birliği
GV – Gorçakov Vakfı
IMF – International Monetary Fund
KBA – Kırgızistan Bilimler Akademisi
KGAÖ – Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü
KSK – Kırgızistan Silahlı Kuvvetleri
KTR - Kırgız Televizyon ve Radyosu
NATO – North Atlantic Treaty Organization
OEA - Ortak Ekonomik Alan
RF – Rusya Federasyonu
RHDÜ - Rusya Halkların Dostluğu Üniversitesi
RKEM - Rus Kültürü ve Eğitim Merkezleri
RT – Russia Today
SBYKD - Sovyet Birliği Yurtdışı Kültürel İlişkiler Dairesi
SSCB – Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ŞİÖ – Şanhay İşbirliği Örgütü

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kubangazy BUGUBAEV	Numarası : 124229001018
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Arif Behiç ÖZCAN	
Tezin Adı		Rusya'nın Kırgızistan Politikasında Yumuşak Güç	

ÖZET

Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemde SSCB'nin halefi olarak kabul edilen Rusya yeni dış politika konsepti ile uluslararası politikada belirleyici aktör olmaya çalışmışsa da sert güce dayalı politikalarına alternatif olarak başka dış politika dayanaklarını hemen ortaya koyamamıştır. Yumuşak güç politikalarının ilk taslakları ise 2000'den sonra Rus dış politika konseptinde yer almaya başlamıştır. Eskiden uluslararası politikada 'sopa kullanarak' dış politikasını sürdürmeye çalışan Rusya artık 'havuç uzatarak' da sistemde belirleyici aktör, hatta, tekrar küresel güç sahibi devlet olma yolunda mesafe katetmeye çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Rusya, Dış politika, Güç, Kırgızistan, Yumuşak Güç*

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kubangazy BUGUBAEV	Numarası : 124229001018
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Arif Behiç ÖZCAN	
Tezin Adı		A Soft-Power on Russia's Policy in Kyrgyzstan	

ABSTRACT

As a successor state of USSR, Russia was late to use soft power as an alternative foreign policy base of hard power on foreign policy after cold war era. A soft power strategies were added to Russian foreign policy concepts after 2000. Russia, as a state which had tried to develop its foreign policy by using 'stick' before, is trying to develop its foreign policy by giving 'carrot' and to become super power again as it was before.

Keywords: *Russia, Foreign Policy, Power, Kyrgyzstan, Soft Power*

GİRİŞ

Yeryüzünde yaşanan savaşlar hangi bahanelerle yapılmışsa da amaçta bazı temel ‘cazibeler’ olmuştur. Eğer savaşta galip gelirsene ganimetler, yenilen ülke üzerinde siyasi ve ekonomik anlamda kontrol sahibi olma, coğrafik açıdan genişleme ve jeostratejik alanlara sahip olma gibi unsurlar devletlere sürekli cazip gelmiştir. Belki, insanlar için ölmek veya öldürmek korkunç bir girişim olmuştur, savaşmaktan da kaçmışlardır. Fakat, devletler öldürmekten veya ölmekten korkmuşsa da muhtemel bir saldırıya karşı koyabilmek için ya da fırsat bulduğunda başka devletlere saldırabilmek için savaşa hazır olmak zorundaydılar. Çünkü, devletlerin abı-hayatı savaş sonrası çeşitli ganimetlerde aranmıştır. Cezbedici olan da bu idi.

Fakat, Sanayi Devrimi’nden sonra yaşanan teknolojik gelişmelerden dolayı savaşın yıkıcılığı ve maliyetinin artmaya başlaması devletlerin savaştan olabildiğince kaçınmalarına neden olmuştur. Ekonomik ve askeri kapasitesi iyi olan devletler bile sorunlarını diplomasi yoluyla çözmeye önem vermeye başlamışlardır. Çıkarlarını da yapılan anlaşmalar, taahhütlerle gözetmeye önem göstermeye ve çoğu zaman ‘kazan-kazan’ formatında çalışmaya başlamışlardır. Hele, teknolojik anlamda gelişmişlik düzeyi nükleer silahları ortaya çıkarınca güç ve güvenlik konularında algılanan tehditler daha da çeşitlenmiştir. Bu durum devletlere hayatta güçlü kalarak kendi güvenliğini, ekonomik çıkarlarını koruyabileceği düşüncesini tekrar tekrar hatırlatırken, bu sefer kendi başının çaresine bakmak zorunda kalan küçük devletler büyük devletlerin yanında yer almışlardır. Yani, uluslararası sistemde kutuplaşmaya gidilmiştir. Kutuplaşma süreci de sona erdiğinde çok kutupluluk serüveni ortaya çıkmıştır. Çok kutupluluk sistemin oyuncular diğer dönemlerdeki devlet tavırlarından farklı olarak değişik stratejilerle kendi refahlarına, çıkarlarına ulaşmanın yollarını aramaya başladılar. Başka bir deyişle, çok kutupluluk devletlere gücün sadece tek kaynaktan oluşamayacağını fısıldamış olmalıdır ki, artık, eskiden kolay yutulan cüce devlet/cik/ler bile kendi kozlarını ellerinde bulundurmaya özen göstermeye başlamışlardır. Bu bağlamda devletlerin elde edilmeye çalışılan gücün sadece askeri güç olamayacağını farkına varmaları devletlerin dış politika geliştirme ve izleme mantığını da değiştirmiştir. Cezbedebilmenin bile bir güç olabileceği gibi bir düşünce devletlere yumuşak güç retoriğini ezberletmiş bulunmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ilişkilere hakim olan iki kutuplu sistemin sona ermesiyle uluslararası ilişkiler yeni bir sistemle yürütölmeye başlanmıştır. İki kutuplu sistemde iki süper gücün biri olarak uluslararası arenada önemli rol oynayan Sovyetler Birliği dağılırken halefi olarak da 1991 yılının Aralık ayından itibaren Rusya Federasyonu adıyla bağımsız bir ölkə sisteme dahil olmuş ve yeni siyasi arenada yeni bir dış politika arayışlarına gitmiştir.¹

Artık yeni aktörler Soğuk Savaş'ın koymuş olduğu klişeler içerisinde politikalarını izleyemez hale gelirken yeni sistem de devletlerin davranışlarını, politika geliştirmelerini ve uygulama tarzlarını değiştirmelerini zorunlu kılmıştır.² Bu bağlamda iki kutuplu dünya düzeninin çökmesinden sonra eski süper güçlerin birisinin mirasçısı olan Rusya Federasyonu (RF) ve hükümeti yaşadığı birtakım sorunlara rağmen hem iç hem de dış politikada yeni yöntemler uygulamaya çalışmıştır ve çalışmaya devam etmektedir.³

Bu çalışmada Soğuk Savaş sonrası dönemdeki ve yeni yüzyılın eşğinde RF'nın dış politikası ele alınmıştır. Genel olarak Rusya'nın dış politikası ele alınırken özel de ise ana odak Rusya'nın Kırgızistan politikasında yumuşak gücü uygulamaya çalışmasına yönlendirilmiştir. Bu kapsamda sürekli sert politikaları izleyen, izlemeden yana olan Rusya'nın yumuşak güç politikalarını uygulayabilme kabiliyeti ve girişimleri araştırılmış, araştırmanın ana amacı da Rusya'nın Kırgızistan üzerinde uygulamaya çalıştığı politikada yumuşak gücün olup veya olmadığı tespitinin yapılmasıdır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal çerçeve tartışılarak gücün, yumuşak, akıllı, sert güç çeşitlerinin ne anlam ifade ettikleri aydınlatılmaya çalışılmıştır. Ek olarak, bu bölümde sert güç – yumuşak güç ilişkisi ve yumuşak gücün dış politikadaki önemi tartışılmıştır. İkinci bölümde ise, Rusya'nın dış politikası farklı bakış açılarından ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Rusya'nın dış politikasında yumuşak gücün kullanılmasını sağlayan unsurlar tartışmada yer alarak Rus dış politikasında yumuşak gücün avantaj ve dezavantajları araştırılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise, Rusya – Kırgızistan ilişkileri siyasi, ekonomik ve askeri yönleri ile

¹ Öznur Topcuoğlılar, Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası, <http://www.tuicakademi.org/rusya-federasyonunun-dis-politikasi/> (10.12.2016)

² Erhan Büyükkakıncı, Soğuk Savaştan Günümüze Türkiye-Rusya İlişkileri, s. 11, https://www.academia.edu/2104741/Soğuk_Savaştan_Günümüze_Türkiye-Rusya_İlişkileri (07.01.2017)

³ Öznur Topcuoğlılar, Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası, <http://www.tuicakademi.org/rusya-federasyonunun-dis-politikasi/> (10.12.2016)

ele alınmıştır. Ayrıca, Rusya'nın Kırgızistan üzerinde uygulamaya çalıştığı yumuşak güç politikaları ve sonuçları da bu bölümde tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Uluslararası sistemin ana aktörleri olan devletlerin ana amaçlarından birisi olarak bilinen güç kavramı uzun zamandan beri Uluslararası İlişkiler öğrencilerinin tartışmalarının önemli konularından biri olagelmektedir. Kavramın zaman ve mekana göre farklı anlamlara gelebilen doğası güç kavramı üzerindeki tartışmaların canlı tutulmasına neden olmaktadır. Üstelik, kavram üzerinde genel kabul gören teorinin üretilmesi çabalarına yoğunluk kazandırılırken gücün birbirlerinden farklı boyutlarının da tartışmalara tabi tutulması çabaların sonucunu çıkmaza doğru yönlendirmektedir. Kavram uluslararası sistem ve aktörler açısından her ne kadar birincil derecedeki konuma konuşlandırılmışsa da genel kabul gören teorik zemine kavuşturulmuş değildir.

1.4. Güç Kavramının Tanımlanma Sorunu

“Güç” nedir? Genelde bu soruya bilim adamları, siyasetçiler ve Uluslararası İlişkiler öğrencileri birbirlerinden farklı cevaplar vererek güç kavramının doğasını açıklamaya, anlatmaya çalışırlar. Gücün ne anlama geldiği konusunda araştırmacılar ve bilim adamlarınca farklı fikirler beyan edilegelmişse de üzerinde fikir birliğinin sağlandığı ortak bir açıklama daha ortaya konulamamıştır. Tam tersine, yapılan araştırma ve çalışmaların ışığında görülmektedir ki, güç kavramı gitgide daha da karmaşık hal almaya ve muğlaklaşmaya başlamıştır.⁴ Dolayısıyla, Uluslararası İlişkiler öğrencileri ve diğer sosyal bilimciler tarafından güç kavramı üzerinde genel kabul görülebilir tek bir açıklamayı üretilenmemiştir.⁵

Aslında, güç kelimesi insanların gündelik hayatında geniş anlamda ve sık kullanılan bir kelimedir. İnsanlar kendi aralarında yaşadıkları ilişkilerde güce dayalı ilişki biçimlerini geliştirmişlerdir.⁶ Toplumda gücün varlığı ve etkisi hissedildikçe bir yanda ‘güçlüler’ diğer yanda ‘gücsüzler’in (zayıflar) bulunduğu sosyal ortamın oluşması söz konusu olur ve güçlülerle zayıflar arasında bir mücadele kaçınılmaz hale gelir. Beşeri ortamda yaşanan bu sosyal ilişki biçimi de bazı bilim adamlarını uluslararası ilişkilerin (devletlerarası ilişkilerin) güç üzerinde – askeri güce bağımlı/dayalı ilişkilerden oluştuğu – kurulduğu kanısına itmiştir. Yani, insanlar

⁴ Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *Power and Interdependence*, New York: Pearson Publication, 2012, s. 9.

⁵ John Mearsheimer, *The Tragedy Of Great Power Politics*, New York: Norton & Company, Inc., 2001, s. 37.

⁶ Robert Dahl, *Power*, International Encyclopedia of the Social Sciences, New York: Collier-Macmillan, Vol. 12, 1968, s. 146.

arasında olduğu gibi devletler arasında da güçlü – güçsüz ilişkilerinin yaşanmasının doğal durum olduğu düşüncesinin temelleri ortaya atılmıştır.⁷

Beşeri ortamda yaşanan güç ilişkileri daha da çeşitlenerek toplumu sınıflara bölmüş ve cinsel rekabet (feminizm) düşüncelerinin ortaya atılmasını sağlamıştır.⁸ Bu bağlamda her kitle ve sınıflar kendi güç arayışına girmiştir.⁹

Sosyal ortamda insanların ilişki ve etkileşimlerinden kaynaklanan *güç* kavramının kullanım sahası genişledikçe yüklediğimiz anlam ve tanımlar da çeşitlenmektedir. Bu bağlamda, insanların basit anlamda bildikleri *güç* kavramı sadece insanlar arasında yaşanan ilişkilerde görünen nosyondan ziyade daha farklı açıklamalara ihtiyacı olan kavram durumuna düşmektedir.¹⁰

Bazı insanların diğerleri üzerinde güç ve kontrol sahibi olması, diğerlerine göre daha güçlü insan olması insanoğlunun yaşam tarzında göze görünen en belirgin durumdur. Dolayısıyla, güç nosyonunun mevcudiyeti insanoğlunun varlığı ile beraber başlayan bir süreçte ortaya çıktığı düşünülebilir.¹¹ En eski zamanlardan beri kullanılmakta olan kavramın üzerinde Plato, Aristo, Machiavelli, Hobbes ve Pareto gibi düşünürler de çalışmışlardır. Şüphesiz, kavram sosyal bir ortamın ürünü olduğu için dilin kullanımına göre de farklı anlamlara açık durumdadır. Örneğin, kavramın en yakın eş anlamı olarak; *etki*, *kontrol* kelimelerinin de kullanılmış/kullanılmakta olması aşîkardır.¹²

Bazı bilim adamlarının bakış açılarına göre ise *güç* psikoloji ile ilgili kavramdır, bazılarının göre kavram siyasi, örgütsel, ekonomik ve askeri çıkarların odağında bulunan *bir kavramdır*. Zaman zaman kavramın *zorlama*, *korkutma* gibi güç odaklı fiillerle bağlantılı olduğu ve bu kavramlarla açıklanabileceği de düşünülmektedir.¹³ Anlaşılan o ki, kavramın kullanılış alanı geniş, teorik açıklamaları da çoktur.¹⁴

⁷ Geeta Chowdhry, Sheila Nair, *Power, Postcolonialism and International Relations*, London: Routledge Publisher, 2004, s. 2.

⁸ Spike Peterson, *Gendered States: Feminist (Re)visions of International Relations Theory*, London: Lynne Rienner, 1992, s. 35.

⁹ Dahl, *a.g.e.*, s. 165.

¹⁰ Robert Dahl, “The Concept of Power”, *Systems Research and Behavioral Science*, Vol. 2, No. 3, 1957, s. 201.

¹¹ Dennis H. Wrong, *Power: Its Forms, Bases, and Uses*, New Brunswick: Transaction Publishers, 1995, s. 12.

¹² Dahl, *The Concept...*, s. 202.

¹³ Wrong, *a.g.e.*, s. 15.

¹⁴ Dahl, *a.g.e.*, s. 219.

Aslında, *gücü* olup bitenin merkezine yerleştirerek, ona oldukça önem verenlerin başında siyasetçiler, toplum bilimcileri gelmektedir. Onlara göre toplumdaki herhangi bir olay (savaş, barış, ilişkiler) bir siyasettir. Bu bakımdan siyasetin gidişatını da *gücün* belirlediğini savunurlar. Böylece, siyasetin zemini güce dayandırılır. Siyaset doğasının *güç* gibi nosyon ile kuşatılmış olmasından dolayı siyasetin kendisini incelemeye tabi tuttuğumuzda güç tanımı ile de uğraşmak zorunda kalırız. Dolayısıyla, siyaset üzerinde uzmanlaşan bilim adamları yapılan tartışmalarda çoğu zaman güç tanımı üzerinde de durma gerekliliği hissetmekte. ¹⁵ Buna benzer bir durum uluslararası etkileşimde de karşımıza çıkmaktadır. Başka bir deyişle, günümüzde yaşanmakta olan uluslararası etkileşimler siyasi zeminde gerçekleşmektedir. Uluslararası ortamda etkileşimlerin boyutlarının çeşitlenmeye ve genişlemeye başlaması yaşanmakta olan etkileşimlerin arkasında yatan temel güç olarak bilinen *güç* kavramına olan merakımızı uyandırmaktadır. Bundan dolayıdır ki, güç kavramı üzerinde yapılan tartışmalar – bazılarına göre Adem oğulları Kabil ile Habil’in ölümle sonuçlanan kavgasından, bazılarına göre Thucydides’in yaşadığı dönemden bu yana tartışılmaktadır – Thucydides’in anlattığı Peloponez Savaşı’ndan günümüze kadar devam etmektedir. Kavramın tartışılmaya başladığı en eski tarihlerden bu yana çeşitli tanımlar ortaya atılmışsa da tek bir tanım üzerinde fikir birliği sağlanamamıştır. Çünkü, her dönemde yaşanan siyasi, ekonomik, toplumsal gelişmelerin biçimleri ve boyutları değiştikçe kavramın doğası da çeşitli anlamlarla doldurulmaya çalışılmıştır. ¹⁶

En az siyasette önem taşıdığı kadar uluslararası ilişkilerde en önemli unsur, hatta, en temel amaç olarak görülen güç kavramı, tarafların eylemlerinin ve kabiliyetlerinin tanımlanması için ele alınmaktadır. Tam anlamıyla tanımı ifade edilemeyen ve her geçen gün anlamı genişletilen kavram, yine de uluslararası ilişkiler teorilerinde güç ve güç ilişkileri bakımından belirleyici bir unsur olarak kalmaktadır. Güç unsuru sadece savaş ve barış için değil, ekonomik amaçlar için de kullanılan bir ölçü olarak karşımıza çıkmaktadır. ¹⁷ Kavramın geniş anlamda kullanılmasından dolayı uluslararası ilişkiler literatüründe güç kavramının anlamı konusunda herhangi bir net tanımın var olduğunu söylemek ise oldukça zordur. Tam aksine, kavramın çok yüzeysel

¹⁵ Mearsheimer, *a.g.e.*, s. 57.

¹⁶ Mearsheimer, *a.g.e.*, s. 62.

¹⁷ Chowdhry, Nair, *a.g.e.*, s. 11.

bir şekilde tanımlandığını ve bunun bir sonucu olarak güce yakın anlamlar *otorite*, *baskı* ve *şiddet* gibi kavramların *güç* kavramı yerine kullanıldığını da gözlemlemek mümkündür.¹⁸

Güç kavramı üzerinde çalışmalar yapan araştırmacıların eserlerine ve tartışmalarına bakıldığında kavramın realist teorilerin etkisi altında kaldığı görülmektedir. Thucydides'in Peloponez Savaşı (Peloponnesian War) eserini temel alan realistler, devletlerin maddi kaynaklara ulaşmak ve onların *kontrolünü* sürekli elinde tutarak mevcudiyetlerini sürdürmek için de güce – özellikle askeri güce – ihtiyacın olduğunu savunmuşlardır. Realist bakış açısına göre ancak doğal ortamda (state of nature) güçlü olan devlet hayatta kalabilirdi.¹⁹

Yaklaşık iki bin yıl önce yapılan Peloponez Savaşı'nı anlatan Thucydides'in eserinde Athena'nın gücünün artması Sparta'da korkulara neden olmuştur. Güçlenen Athena Sparta'yı kontrol altına almak, kendine vergi ödettirmek ister. Sparta Athena'nın isteklerini yerine getirmek istemeyince kaçınılmaz olan savaş başlar ve Sparta yenik düşer.²⁰ Thucydides Peloponez Savaşı'nı anlatırken *Melian Diyalogu*'na yer verir. Diyalogda Athena heyeti Melian heyetine tüm Melian adasının Athena'ya teslim edilmesi gerektiğini iletir. Aksi takdirde, “*güçlü gücünün yettiğini yapmak, zayıfların da kabul etmesi gerekeni kabul etmek*” zorunda kalacağını iletir. Diyalogda Athena heyetinin güce vurgu yaparak olduğunu, kendi güçleri karşısında Melianlıların zorluk çıkartmadan teslim olmaları istenilmiştir. Yaşanan bu diyaloga atıfta bulunan realistler gücün devletler arasındaki önemini vurgularlar. Yani, güçlülerin gerektiği durumlarda güçlerini kullanabileceklerini, zayıfların da güçlülere itaat etmekten başka çarelerinin olmadığını savunmuşlardır.²¹

Bu bağlamda Kenneth N. Waltz, gücün uluslararası politikada realist teorinin anahtar kavramı olduğunu ve bir de çok karmaşık tanımlara tabi tutulabileceği üzerinde görüşlerini beyan etmiştir. Gücün ekonomi veya teknolojiye kaynaklandığı görüşündeki tanımlara Waltz pragmatik ve teknolojiye esinlenen ABD menşeli tanımlar olarak yaklaşmıştır. Diğer bilim adamları gibi Waltz tanımların

¹⁸ Atilla Eralp, *Devlet ve Ötesi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2011, ss. 53-54.

¹⁹ Giulio M. Gallarotti, “Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness”, *Journal of Strategic Studies*, Wesleyan University, Ocak 2014, ss. 4-5.

²⁰ Walter Lippmann, “U.S Foreign Policy: Shield of The Republic”, *Political Science Quarterly*, Vol. 58, No. 3, 1943, s. 430.

²¹ Lippmann, *a.g.m.*, s. 55.

çoğaltılabileceğini savunmakla yetinmişse de güçlünün her zaman *kontrol* sahibi olmayacağına, fakat, zayıfa göre sık sık *kontrol* sahibi olabileceğine inanmıştır.²² Bununla birlikte, Kenneth Waltz, gücün *ultima ratio*, yani, *son seçenek* olmadığını, aslında, birinci ve daimi öncülük ve seçenek olduğunu da vurgulamıştır. Onun tanımına göre güç; nüfus ve toprağın büyüklüğü, kabiliyet, ekonomik kapasite, askeri güç, siyasi istikrar ve yetenek gibi unsurlardır. Devletin gücü de kendi ulusal çıkarlarına ulaşmak için kullandığı askeri gücünde gizlidir.²³ Buna ilaveten, Waltz gücü somut ve soyut olarak ele almıştır. Somut güç aktörün çıkarlarına ulaşması için kullandığı zorlayıcı güçtür. Kullanılan somut güç karşısında diğer aktörler razı olmak, itaat etmek ya da isyan etmek (savaşa katılmayı kabul etmek) zorunda kalırlar. Somut gücün kullanılmasında ise kullanan aktör direnişle karşı karşıya kalabilir, bu durumda somut güç aktöre amacına ulaşmasını garanti etmez.²⁴

Hans J. Morgenthau ise gücün rolünün siyasi bilimlerde karmaşık ve açıklanması zor olan sorun olduğunu vurgulamıştır. Kendi araştırmalarında Morgenthau askeri ve siyasi güç ayırımına yer verir. O siyasal gücün insanların düşünceleri üzerinde sağlanan bir *kontrol* olduğunu ve bu kontrolün psikolojik ilişkiler üzerinden yapılabileceğini savunmuştur.²⁵ Psikolojik ilişkilerin etkisi altında bir taraf diğer bir taraf üzerinde etki yaratabilmektedir. Psikolojik etki oluşturulduktan sonra taraflardan biri diğer tarafların isteklerini yerine getirmeye başlayacaktır. İsteklerin yerine getirilmesi üç boyutta gerçekleşecek: *fayda beklentisi*, *duyduğu sevgi* ve *saygı*, *zarar korkusu*. Morgenthau'a göre eğer taraflar arasında böyle bir psikolojik etki yaratılabilinmişse bir güç ilişkisi ortaya çıkabilir.²⁶ Morgenthau yaptığı araştırmaları ile gücün sadece bir fiziki ve politik unsur olduğunu savunan iddialara adeta meydan okumuştur.²⁷

²² Kenneth Waltz, "The Emerging Structure of International Politics", *International Security*, Vol. 18, No. 44, 1993, s. 79.

²³ Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, Boston: Addison Wesley Pub., Co., 1979, s. 113.

²⁴ Waltz, *Theory of International...*, s. 118.

²⁵ Mihail Şinkovskiy, Yana Frolov, "Faktor Silı v Sovremennoy Sisteme Mejdunarodnih Otnoşeniy", *Vestnik Chelyabinskogo Gosudartvennogo Universiteta*, Cilt 6, Sayı 40, 2009, s. 24.

²⁶ Haluk Özdemir, "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, Cilt 63, Sayı 3, 2008, s. 120.

²⁷ Wright Quincy, *The Study of International Relations*, New York: Appleton-Century-Crofts Publication, 1955, s. 130.

Güç üzerinde kayda değer çalışmalar yapan araştırmacılardan Robert Gilpin ise güç kavramının uluslararası ilişkilerde tanımlanması zor, her türlü tanım ve açıklamalara tabi tutulabilecek nosyon olduğunu dile getirmiştir. Kavramın içinin her türlü tanım ve açıklamalarla doldurulabilirliği söz konusu olduğu için üzerinde genel kabul gören tanıma da ulaşmanın zor olduğunu savunmuştur.²⁸

Güç üzerinde kapsamlı çalışma yapan araştırmacıların biri de Joseph Nye güç kelimesi ile eş anlamda kullanılabilecek *kontrol* ve *etki* kelimelerine yoğunlaşır. Çalışmalarında güç kavramının yanı sıra bazı yerlerde *kontrol* ve *etki* kelimelerini de kullanır. Nye için güç kavramının manası yolda arabaları istediği tarafa yönlendiren trafik polisinin gücü gibidir. Yolun ortasında bulunan trafik polisi tüm araçları “talimatıyla” sağ veya sol tarafa dönmeye “zorlar”. Bu durumda hiç bir araba istediği yöne gidemez. Trafik polisinin talimatı dışına çıkamaz. Arabayı kullanan sürücüler üzerinde güç sahibi olan trafik polisi bu şekilde trafiği yönetir. Çünkü, trafik polisine trafiği yönetme gücü verilmiştir. Bu örnekten yola çıkarak Nye A’nın B üzerinde güç sahibi olduğunu ve bu güce dayanarak A kendi isteği doğrultusunda B’nin yapmayacağı işleri yaptırma gücünü de elde ettiğini vurgulamıştır.²⁹

Siyaset düşünürlerinin sırasında önemli düşünürlerden biri olan Craig Carr’ın güç konusundaki çalışmaları da gücün anlatılması konusunda kayda değer niteliktedir. Carr gücün bir *kontrol* olduğu kanaatinde olmuştur. Kontrol veya güç de çeşitli zaman ve dönemlerde farklı gruplarca farklı anlamlarda kullanılmıştır.³⁰ Ona göre tarihte ilk defa üst sınıflar alt sınıflar üzerinde sınırsız kontrol sahipleri olmuşlardır. Fakat, bu durum modernitenin gelmesi ile sona ermiştir. Carr’a göre tarihteki ikinci bir kontrol veya güç sahibi olma durumu 19. Yüzyıl ile başlamıştır. Bu kez aynı üst sınıflar alt sınıflar üzerinde psikolojik kontrol sahibi olmuşlardır. Carr psikolojik kontrolü tamamen politik bir çıktı olarak görmüştür. Artık, eskisi gibi fiziki üstünlük güç sahibi olmak için yeterli değildir. Modernite ve teknolojik gelişme ile güç transformasyona uğramıştır. Carr’a göre fiziki ve psikolojik güç totalitarizmi meşrulaştırmıştır.³¹

²⁸ David A. Baldwin, “Power and International Relations”, Walter Carlsnaes (ed.) v.d., *International Relations*, Washington D.C.: Sage Publication, 2013, s. 273.

²⁹ Joseph S. Nye, *Soft Power, The Means To Success In World Politics*, New York: BBS Public Affairs Publication, 2004, s. 10.

³⁰ Craig L. Carr, *Orwell, Politics, and Power*, New-York: Continuum Publication, 2012, s. 63.

³¹ Carr, *a.g.e.*, ss. 84-85.

Böylece Carr kendi siyasi düşüncelerinde gücü ikiye ayırmıştır: *geleneksel güç* ve *post – modern güç*. Geleneksel güç insan, gruplar ve partiler üzerinde cereyan eden mücadeleyi içine alır. Carr’ın iddia ettiği post-modern güç ise sosyal enstitüler ve inanç sistemi üzerinde yaşanan mücadele sonucunda elde edilen kontroldür. Bu iki güç çeşidi mücadelesinde de güç birinden öbürüne geçerek sürekli yer değiştirmiştir.³² Foucault’ın deyişiyle, güç şahıslara doğuştan verilen bir hak değildir, o sürekli yer değiştirir, ona tam anlamıyla kimse sahip olamaz.³³

Güç uluslararası ilişkilerde yapılan tartışmaların içerisinde önemli yere sahip olmasına rağmen farklı ve çeşitli anlamlardan dolayı sürekli muğlaklaşmaktadır. İlk başta sorunsuz gibi görünen kavram son zamanlarda sosyal araştırmalarda yapılan tartışmaların odağı haline gelmiş durumda. Genelde güç realistlerin iddia ettikleri gibi kaynaklar üzerindeki kontrol, çıkarların korunması, askeri, ekonomik ve teknolojik kapasiteye dayalı yetenek olarak görülmüştür.³⁴ Uluslararası ilişkilere güç odaklı yaklaşan realistlerin güç konusundaki düşüncelerini Hans Morgenthau *Politics Among Nations* eserinde işleyerek diğer realistlerin gönül tercümanı olmuştur.³⁵ Hans Morgenthau bahsi geçen çalışmasında güç konusunda şöyle diyordu: “*Uluslararası politika başka tüm politikalar gibi güç için mücadeledir. Uluslararası politikanın nihai hedeflerinde güç her zaman kayıtsız şartsız ulaşılması gereken amaçların başında gelmiştir.*³⁶ Devlet adamları ve insanlar eninde sonunda hürriyet, güvenlik, refah veya güç ararlar. Bunlar insanların ve devlet adamlarının din, felsefe, ekonomik veya sosyal düşüncelerine göre amaçlarını belirleyebilirler. Onlar bu düşüncelerinin kendi içlerinde, tanrısal müdahale ile veya insan ilişkilerinin doğal gelişimi ile gerçekleşeceğini düşünebilirler. Fakat, onlar kendi amaçlarını gerçekleştirmek istediklerinde onlar da güce ulaşma mücadelelerini uluslararası politikanın mantığı

³² Carr, *a.g.e.*, s. 98.

³³ *A.g.e.*, ss. 107- 108.

³⁴ John J. Mearsheimer, *The Tragedy Of Great Power Politics*, W. W. Norton & Company, Inc., New York, 2001, s. 37.

³⁵ Chowdhry, Nair, *a.g.e.*, s. 3.

³⁶ Yuriy Pavloviç Davidov, “Jestkaya İ Myagkaya Sila V Mejdunarodnih Otnoşeniyah”, *Ekonomika, Politika, Kultura*, No. 1, 2007, s. 7.

içersinde gerçekleştirmek için çaba sarf ederler”.³⁷ Fakat, farklı görüşte olan araştırmacılar, bu tanımların yetersiz olduğunu öne sürerler.³⁸

Ayrıca, gücün etkisinin ölçülememesi durumu, kavram üzerinde yapılan tartışmayı karmaşık hale sokmaktadır. Başka bir deyişle, güç askeri, ekonomik veya teknolojik kapasiteyle ölçülebilseydi ABD Vietnam’dan ağır kayıplarla çekilmek zorunda kalmazdı. Bu örnek tarihteki yüzlerce olaylardan sadece birisidir.³⁹

Güç konusunda Michael Mandelbaum’ın yazdıkları da oldukça dikkat çekicidir. Mandelbaum, “*Güçlü devletler genişlerler, onlar yurtdışına askerleri, gemileri, kamu ve özel ajanları gönderirler. Onlar kendilerine ait olmadığı halde savaflara girerler, sınırlar çizerler, toprak parçalarını (belli sınır içerisinde bulunan devlet, bölge v.b.), insanları ve dilleri yönetirler. Onlar her çeşit yollarla başkalar üzerinde etki bırakırlar. Güçlü olanlar başkaların yapamayacaklarını yaparlar*” demektedir. Bu cümleden anlaşılan durum ise güçlülerin kendi çıkarları uğrunda ellerinde bulundurdıkları gücü azami düzeyde kullandıklarıdır.⁴⁰ Bu bağlamda güç yönetme, etki altında tutma, başkaların yapamadıklarını yapma yeteneği olarak da düşünülebilir. Fakat, gücün yönetme/yönetebilme kapasitesi olarak açıklanması meşru ve gayrimeşru, adalet, zulüm gibi kavramları da tartışmaya açar. Çünkü, yönetirken güç olumlu ve olumsuz anlamda da kullanılır. Bugüne kadar, güçlüler, yani kişiler (bireyler) kendi devletlerinin kalkınmasını sağlarken, çıkarlarını korumaya çalışırken başka devlet insanlarına kısımlar yapmış, oradaki düzeni yerle yeksan etmişlerdir.⁴¹

Max Weber gücü “*başka birinin isteklerinin diğer insanların hal ve hareketleri üzerinde empoze edilmesi*” olarak tanıtırken, ekonomist Kenneth Boulding kendi kitabı *Three Faces of Power*’de gücü “*başkaların kendi isteklerimize katkıda bulunmalarını sağlama kapasitemizdir*” diye anlatmıştır. Fakat, Dahl *Concept Of Power* makalesinde gücü ilk olarak A’nın B’ye normalde B’nin yapmayacağı işi yaptırabilme kapasitesi olarak açıklarken, daha sonra A’nın B’ye, B’nin normalde yapmayacağı işi *başarılı bir şekilde yaptırma* gücü diyerek tanım yapmıştır. Yani, Dahl gücün kapasite ve

³⁷ Hans Morgenthau, *Politics Among Nations*, New York: Knof, 1950, s. 13.

³⁸ Kira Petersen Lewis, Clark College, “Four Types Of Power in International Relations”, Paper for IPSA, *XXIInd World Congress of Political Science*, Vol. 8, No. 2, 2012, s. 2.

³⁹ Joseph S. Nye, *The Powers To Lead*, New York: Oxford University Press Inc., 2008, ss. 27-28.

⁴⁰ Fareed Zakaria, *From Wealth to Power, The Unusual Origins of America’s World Role*, New Jersey: Princetone University Press, 1999, ss. 16-17.

⁴¹ Zakaria, *a.g.e.*, s. 29.

başarısından bahsederek, potansiyel güç (kullanılmayan güç) ve kullanılmakta olan güç ayırımına gitmiştir.⁴² Bu açıklamayla Dahl gerçek gücün kapasite olarak değil, başarılı bir şekilde kullanılmasında olduğunu savunmuştur.⁴³

Robert Ross ve Zhu Feng gücün geçişkenliği ile alakalı yaptıkları çalışmalarında devletin gücünün ulusal güç olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre ulusal güç ise üretken ekonomi, nüfusun yeteneği ve siyasi kapasitesi ile belirlenir. Bahsi geçen unsurların kalitesi sağlandığında devlet de ulusal gücü ile uluslararası arenada çıkarlarını koruyabilecektir.⁴⁴ Güç konusunda ekonomi ve askeri güce önem veren Cohen güçlü ekonominin güçlü askeri gücü besleyeceğini,⁴⁵ güçlü bir askeri gücün ise ekonomiyi besleyeceğini savunmuştur.⁴⁶ Ona göre devletlerin bu iki temel unsuru güçlendirmeleri lazım. Aksi halde, güçten yoksun kalan bir devlet başka devletler tarafından kolay “yutulabilir” durumuna düşmekten kendini kurtaramaz. Çünkü, uluslararası sistem her devlete “kendi başının çaresine bakması” gerektiğini tavsiye eder niteliktedir.⁴⁷ Dolayısıyla, her devlet sadece “kendine güvenmeli”, global çıkarların korunmasından ziyade kendinin birinci derecede önem verdikleri real çıkarlara ulaşarak güce kavuşmalı.⁴⁸ Elde edilen güç de devletin güvenliğinin temel güvencesidir. Böylece, devlet gücü bir anlamda sadece savaşmak için değil savunma ve korunma için de kullanılır.⁴⁹

Realizm akımının ünlü akademisyenlerinden biri olan Edward H. Carr ise gücü “ütopyacıların” karşısındaki önemli unsur olarak görmüştür. Carr için güç realizm idi. Carr gücü realizmle bağdaştırmaktan çekinmeyerek güçlü olan devletlerin kendi çıkarlarını korumak için diğer devletleri kendi istekleri doğrultusunda

⁴² Steven Lukas, *Power: A Radical View*, New York: Palgrave Macmillan Publisher, 2005, ss. 16-17.

⁴³ Lukas, *a.g.e.*, s. 26.

⁴⁴ Robert S. Ross, Zhu Feng, *China's Ascent; Power, Security And The Future Of International Politics*, New York: Cornet University Press, 2008, ss. 18-19.

⁴⁵ Mihail Şinkovskiy, Yana Frolova, “Faktör Sili V Sovremennoy Sisteme Mejdunarodnih Otnoşeniy”, *Vestnik Çelebyanskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, No. 40, 2009, s. 24.

⁴⁶ Stephen Philip Cohen, *India: Emerging Power*, Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2001, ss. 7-8.

⁴⁷ Hakkı Büyükbaş, “Kimlik, Güç ve Dış Politika: 1912-13 Yıllarında Rusya'nın Balkan Politikası Üzerine Bir Analiz”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 2013, s. 248.

⁴⁸ Robert Keohane, *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, New Jersey: Princeton University Press, 1984, s. 245.

⁴⁹ Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, USA: Mass Addison-Wesley Pub. Co., 1979, s. 113.

yönlendirebileceklerini savunmuştur.⁵⁰ Carr'ın bu düşüncesine karşı koyanlardan biri Gallie olmuştur. Ona göre güç sadece tek tanımla sınırlandırılmayacaktır. Gücün tanımı değişik anlatımlarla anlatılabilecek kadar karmaşıktır. Aktörler kendi çıkarlarını korumak ve siyasetini geliştirmek için gücü elde etmeye çalışırlar. Fakat, Gallie'ye göre aktörler gücü sadece diğer bir aktör üzerindeki üstünlük olarak algılamamalıdır. Çünkü, gücün sadece bir tanımı söz konusu olamaz. Bu bağlamda genel itibarıyla güç dört başlıkta ele alınmıştır. *Zorlayıcı güç* – ilişkilerde bir aktörün diğer bir aktör üzerinde olan doğrudan kontrolü.⁵¹ Örneğin, bir devletin politikası diğer devleti rahatsız ediyorsa, rahatsız olan devlet birincisinin politikasını değiştirmesi için doğrudan talepte bulunabilir. *Geleneksel güç* – bir devletin diğer devlet üzerinde sağladığı dolaylı kontrol.⁵² Bu durumda bir devlet kendi politikalarını geliştirirken kendi politikalarının uzun dönem yürürlükte kalması için avantajlı olan politikayı, diğer devlet için de dezavantajlı olan politikayı tercih eder. *Yapısal güç* – ise aktörlerin sosyal kapasitelerinin ve çıkarlarının diğer aktörlerle olan ilişkilerinde doğrudan oluşturulmaya çalışılmasıdır. *Yaratıcı güç* – daha karmaşık işlevselliğe dayalı ve genel itibarıyla sosyal kalkınmanın sağlanması için yapılan çalışmalardır. Eğitim ve sosyal faaliyetler bu türden gücün önemli unsurlarındandır.⁵³

Keohane ve Nye ortak çalışmalarında devlet adamları ve araştırmacıların güç algısını incelemişlerdir. Devlet adamları ve araştırmacılara göre güç bir aktörün diğer aktörü kendi istekleri doğrultusunda kontrol etmesidir. Keohane ve Nye bu tanımın yeterli olmadığını vurgulamışlardır. Çünkü, devletler bazen güçlerini iyi bir ekonomiden alırken, başka alanlarda zayıf kalabiliyorlar. Başka bir deyişle, devlet her alanda güçlü olamaz. Eskiden toprak büyüklüğü ve nüfus çoğunluğu ile belirlenen güç 19. Yüzyıl sanayisinin gelişmesi ile çetrefilleşmiştir. Ayrıca, teknolojinin gelişmesi, nükleer silahların yaygınlaşması gücün tanımını da zorlaştırmıştır.⁵⁴ Gittikçe gücü belirleyen faktörlerin çoğalması güç kavramını oldukça muğlaklaştırmaktadır. 400 sene önce Frances Bacon'un yazdığı gibi günümüzde enformasyon kendi başına bir güçtür.

⁵⁰ Michael Barnett, Raymond Duvall, "Power In Global Governance", Michael Barnett(ed.), *Power In Global Governance*, New York: Cambridge University Press, 2005, s. 2.

⁵¹ Barnett, Duvall, *a.g.e.*, s. 3.

⁵² *A.g.e.*, s. 6.

⁵³ *A.g.e.*, ss. 2-4.

⁵⁴ Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *Power And Interdependence*, New York: Pearson Publication, 2012, s. 192.

Bugünlerde bilgileri taşıyan elektronik cihazların ve siber alanların güç kazandığı dönemde yaşamaktayız.⁵⁵

Uluslararası ilişkilerde gücü anlatmaya çalışan yazarların genel itibarıyla güce fazla önem verenlerin büyük bir kısmı realistler olarak bilinmektedir. Realistlerin uluslararası ilişkilerdeki görüşleri hep güç merkezli olduğu için devletin güvenliğinin sağlanmasının da mevcut gücün durumuyla doğrudan bağlantılı olduğunu savunmuşlardır. Kaldı ki, realist akımın önem verdiği diğer bir husus da dünya barışının sağlanması için elzem olan güç dengesi de güç ile bağlantılıdır.⁵⁶ Gücü elde etmek için adeta bir yarış içerisinde olan devletler gücü elde ettikten sonra onu rasyonel bir şekilde kullanmaları lazım (realistlere göre devletler zaten rasyoneldir). Aksi halde güç dengesinin bozulması kaçınılmaz olur.⁵⁷

Liberal ve neo-liberaller gücü anlatmaya çalışırken sadece devletin gücünün yetersiz olduğunu düşünürler. Hele, küreselleşmenin hızının artmasıyla güç farklı aktörler – devletler, hükümet dışı aktörler, sivil toplum kuruluşları, uzman kurumlar v.b. – arasında adeta paylaşılmaya başlanmıştır. Özellikle, dünyaya ekonomik bağımlılık açısından bakıldığında devletin başka aktörlere, başka devletlere ekonomik anlamda karşılıklı bağımlılık içerisinde olduğundan dolayı güç sadece devletin yapabilecekleri, imkanları durumundan çıkmış dünyada sayıları artmaya başlayan aktörlerle paylaşılmış durumdadır.⁵⁸

Uluslararası ilişkilerde gücün ne olduğunu anlatmaya çalışan Marksistlere göre gücün ana kaynağı kapitalizmdir. Güç, kapitalist dünyanın merkez ve yarı çevre ülkelerinde zengin ve fakir arasında geliştirilmiş dengesiz ilişkilerden kaynaklanır. Marksistler ekonomik çıkarların elde edilmesi sürecini tarihin bir çizelgesine yerleştirirler ve kapitalizmin yayılması olarak görürler.⁵⁹ Onlar için kapitalizmin genişlemesi için emperyalizme ihtiyaç vardır. Milletlerin kültür ve geleneklerinin farklılıklarına itiraz etmeyen kapitalizm kendi gücünü üçüncü dünya ülkelerine yayılarak, üçüncü dünya ülkelerinde kapitalist düzeni kurarak, yer altı ve üstü

⁵⁵ A.g.e., s. 212.

⁵⁶ Sait Yılmaz, “State, Power, and Hegemony”, *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 1, No. 3, 2010, ss. 192-193.

⁵⁷ Yılmaz, a.g.m., s. 196.

⁵⁸ Keohane, Nye, a.g.e., s. 192.

⁵⁹ Peng Cheah, “Positioning Human Rights In The Current Global Conjuncture,” Shirley Geok-Lin Lim (ed.), *Transnational Asia Pacific: Gender, Culture and the Public Sphere*, Chicago: University of Illinois Press, 1999, s. 16.

kaynaklarını sömürerek elde etmeye çalışır. Bu süreçte yarı çevre ülkelerinin merkez ülkelere yardımcı olduğunu düşünen Marksistler gücü kapitalist düzenin insanları ekonomik anlamda ezmesinde görürler.⁶⁰

Genel anlamda güç üzerinde yapılan tüm çalışmalardan oluşan büyük bir literatür birikmiş durumda. Biriktirilmiş olan bu literatürün tümüne bakmanın imkansız olduğu gerçeği ortada ise de ulaşılan literatürlerde araştırmacı ve akademisyenlerin güç üzerinde anlaşılabildikleri bazı kavram ve noktalar vardır. Bu anlamda gücün doğrudan *zorlama*, *şiddet içeren*, *etki bırakan*, *inandıran* unsurlara sahip olduğu üzerinde akademisyenler anlaşmış durumda. Fakat, eş anlamlı olarak kullanılan bazı kavramlar üzerinden yapılan tartışmalar hala sıcaklığını korumaktadır.⁶¹

Diğer bir tartışma da gücün metodolojisi üzerinde yapılan tartışmalardır. Gücün nasıl bir durumda gerçek güç olarak kabul edilmesi gerektiği konusunda fikir birliği henüz sağlanamamıştır. Yani, klasik örnek üzerinden gidecek olursak, fili gördüğümüzde kocaman ayaklarının olması, karadaki hayvanların içerisinde en büyüğü olduğu için bize hemen güçlü görünebilir. Hatta, zaman zaman A devletinin askerleri çoksa o devletin diğer devletlere göre daha güçlü olduğu yönde kıyaslamalar yapılır. Bazı insanların gözünde devlet çok güçlüdür. Çünkü, devletin polisi, askeri, ceza evleri, vergi kurumları, kısacası insanları sıkı şekilde yönetme ve insanlar üzerinde kontrol sağlama araçları vardır. Aslında, tüm bu saydıklarımız gücün ta kendisi de olmayabilir. Gücün ne olduğunu gerçek anlamda elinde bulunduran veya onu kullanan değil gücün kullanımına maruz kalan, etkisini hisseden daha iyi tarif edebilir. Fakat, herkesin de kabul edebileceği durum ise gücün insan ve maddeden oluştuğu veya her ikisinin oluşturduğu gerçeğidir.⁶² Aynı zamanda, gücün sadece kaynaklar üzerinde sağlanan kontrolden kaynaklandığını düşünenler de vardır. Bu düşüncede olanlar devletler, güçlüler ve güçsüzler arasındaki ilişkilerin seyrini kaynaklar üzerinde sağlanan kontrolün belirlediğine inanırlar.⁶³

Uluslararası İlişkiler’de güç üzerinde yapılan araştırmalar ve çalışmalar daha önce değindiğimiz gibi realist düşüncenin etkisi altında kalmıştır. Çünkü, gücün askeri

⁶⁰ Cheah, *a.g.e.*, ss. 19-21.

⁶¹ Ross, Feng, *a.g.e.*, s. 42.

⁶² Steve Smith, v.d., *The Retraet of The State*, New York: Cambridge University Press, 1998, ss. 17-18.

⁶³ Adam D. Galinsky, v.d., “Power and Perspectives Not Taken”, *Association for Psychological Science*, *Psychological Science*, Vol. 17, No. 12, 2006, s. 1068.

anlamda açıklığa kavuşabileceği veya güç dediğimizde akla ilk geleni askeri anlamda güçtür. Başka bir liderin deyişiyle güç silah namlusundan çıkan mermi ile özdeşleştirilmiştir.⁶⁴ Fakat, küreselleşmenin hız kazanmaya başladığı dönemde ise gücün sadece askeri güç ve silahtan ibaret olmadığını, tam tersine ekonomik anlamda da örnek bir güç olunabileceğini savunan liderler olmuştur (1970’te yaptığı konuşmaların birinde Japonya Başbakanı Sato ekonomik güce vurgu yapmıştır).⁶⁵ Böylece, güç tartışmaları oldukça karmaşık boyutlara kadar uzanmaktadır. Bu durumu, yani, gücün ne olup olmadığını en iyi açıklayacak cümlelerden birisi de “*gücü tecrübe etmek onu açıklamaktan daha iyidir*” olabilir.⁶⁶

Güç üzerinde yapılan tartışmalar geniş bir şekilde yaşandıysa da gücün kaynakları üzerinde görüş birlikleri sağlanırken, sonuçlarını dikkate alınan verilen açıklamalarda görüş birlikleri sağlanmamıştır. Bazıları güçlü bir ekonominin güç olabileceğini savunurken, bazıları askeri gücü ön plana çıkartmış durumda. Fakat, artık güç konusunda belli olan durum ise küreselleşmenin hızının artmasıyla gücün çeşitlere ayrılması, kaynaklarının farklılaşması ve taşıdığı anlamın tek bir kelimeyle açıklanamayacağı gerçeğidir.⁶⁷ Durum böyle iken araştırmacılar ve bilim adamları artık çeşitli güçlerden bahsetmeye başlamışlardır.

1.2. Güç Çeşitleri

Güç Uluslararası İlişkiler’de en önemli kavram olduğu kadar anlamı da bir o kadar tartışmalıdır. Güç üzerinde tartışmaların yapılmaya başlandığı zamanlardan bu yana farklı dönemlerde, farklı anlamlarda kullanılan kavram günümüzde de tartışmalara maruz kalmaktadır, bazen de yüklediğimiz anlamlarla çelişmektedir. Kavramın manası ve anlamı ile alakalı yaşadığımız tartışmalardan yola çıkarak araştırmacılar gücün sadece tek anlamının olmadığını, gücün zaman ve mekana göre farklı anlamlar verebileceğini varsaymaktalar.⁶⁸

⁶⁴ Robert O. Keohane, *Power And Governance In A Partially Globalized World*, London: Routledge Publisher, 2002, s. 277.

⁶⁵ Hedley Bul, *The Anarchial Society, A study of Order in World Politics*, New York: Palgrave Publisher, 1977, s. 195.

⁶⁶ Gianfranco Poggi, *The State. Its Nature, Development, and Prospects*, CA: Stanford University Press, 1991, s. 48.

⁶⁷ Nye, *The Powers To ...*, s. 10.

⁶⁸ Felix Berenskoetter, “Thinking about Power”, Felix Berenskoetter, M.J. Williams (ed.), *In Power in World Politics*, New York: Routledge, 2007, s. 15.

Gücün Uluslararası İlişkiler’de tartışmaların merkezinde olmasına rağmen üzerinde az tartışılan kavram olduğunu düşünen bilim adamları da vardır. Onlara göre gücün disiplindeki yeri realistler tarafından daha önceden belirtilmiş, gücü sadece askeri, ekonomik ve teknolojidenden ibaret gören anlayış devam etmektedir.⁶⁹ Askeri, ekonomik ve teknolojik unsurlar dışında gücün başka boyutlarını ve özelliklerini önemsemeyen, gücün başka anlam ve boyutlarını reddeden görüş hakim olmuştur. Fakat, dünyada yaşanan değişimler, küreselleşme hızının artması gücün daha farklı anlamlar taşıdığı, dolayısıyla, üzerinde tekrar tartışılması gerektiği gerçeğini kanıtlamıştır.⁷⁰

Kavram üzerinde yapılan tartışmaların gittikçe ağırlık kazanmasıyla akademisyenler gücün çeşitlerini ortaya koymuş, kavramın taşıyabileceği farklı anlamları da tartışmaya açmışlardır. Barnett ve Duval *zorlayıcı* (compulsory) ve *kurumsal* güç (institutional)⁷¹ kavramalarını ortaya atarken Petersen *pazarlık etme* (bargaining) ve *uyumlu* (concerted) güç çeşitlerini ortaya koymuştur.⁷²

Sosyal bilimler alanında çalışmalarını yürüten bilim adamları güç üzerinde çalışmaların çoğalmasının yeni bir fenomen olmadığını, başka bir ifadeyle güç kavramı ve kavramın farklı anlamları üzerinde çalışmaların daha önceden başladığını savunmaktadırlar. Bu anlamda gücün çeşitleri arasında yapılan araştırma ‘projesi’ daha önce başlayıp günümüzde ise belli bir aşamaya gelmiş durumda olduğu düşünülebilir. Son elli sene içerisinde, Uluslararası İlişkiler’de güç üzerinde yapılan araştırmaların sonucunda sert güç ve yumuşak güç,⁷³ akıllı güç,⁷⁴ üretken güç (productive power),⁷⁵ normatif güç (normative power) ve ağ gücü (network power)⁷⁶ gibi güç çeşitleri ortaya konulmuş durumda. Bunun yanı sıra siyasi ve sosyal düşüncede de çatışmacı ve

⁶⁹ Brian Schmidt, “Realist Conceptions of Power Felix Berenskoetter, M.J. Williams (ed.), *In Power in World Politics*, New York: Routledge, 2007, s. 51.

⁷⁰ Schmidt, *a.g.e.*, s. 58.

⁷¹ Barnett, Raymond, *a.g.m.*, s. 4.

⁷² Kira Petersen, “Four Types Of Power In International Relations, Coercive Power, Bargaining Power, Concerted Power And Institutionalized Power”, *Paper for IPSA, XXIIInd World Congress of Political Science*, Madrid, Temmuz 2012, s. 3.

⁷³ Joseph Nye, *Soft Power: The Means To Success In World Politics*, New York: Public Affairs, 2004, s. 39.

⁷⁴ Joseph Nye, *The Future of Power*, New York: Public Affairs, 2011, s. 89.

⁷⁵ Barnett, Raymond, *a.g.m.*, s. 5.

⁷⁶ David Grewal, *Network Power: The Social Dynamics of Globalization*, New Haven: Yale University Press, 2010, ss. 49-55.

anlaşmalı güç (*conflictual* vs. *Consensual power*),⁷⁷ sabit güç ve değişen güç (*dispositional* and *episodic*),⁷⁸ sembolik güç (*symbolic power*),⁷⁹ iletişimsel güç (*communicative power*)⁸⁰ gibi çeşitli anlam taşıyan güç çeşitleri ortaya çıktı.⁸¹ Bu şekilde farklı isimler altında gücün çeşitleri artırılmışsa da taşıdığı anlamların netlik kazanmaması sorunu da henüz giderilmemiştir. Fakat, şimdilik yapılmış araştırmalar ve derlenmiş düşünceler ışığında *sert güç*, *yumuşak güç* ve *akıllı güç* üzerinde genel kabul gören görüşün kısmen de olsa kabul edildiğini söyleyebiliriz.

1.2.1. Sert Güç (Hard Power)

Uluslararası politikada güç sahibi olmanın, başkalar üzerinde istediği etkiyi oluşturarak istediği işi yaptırmak olduğu açıklama ve düşüncesi üzerinde araştırmacıların kısmen de olsa hemfikirliğe vardıkları varsayılabilir.⁸² Fakat, *sert güç* stratejileri ulusal çıkarları korumak ve gözetmek maksadında askeri müdahaleler, diplomasi ve ekonomik yaptırımlar gibi uygulamalara başvurmanın çıktısı olarak tartışılmaktadır. Akademik tartışmalarda bu durum devletin sert gücü üzerine yoğunlaşarak, sert güce daha fazla önem veren neo-realistik yaklaşım olarak bilinmektedir. Sert güce önem veren neo – realistler karşılığında yumuşak gücün da değerinin göz ardı edilemeyeceğini savunan araştırmacıları devlet çıkarlarından uzaklaşan, devletin çıkarlarını gözetmeyen araştırmacılar olarak görmektedirler.⁸³

İsmi üzere ‘sert’ güç zorlayıcı doğaya sahiptir. Sert gücün ne olduğunu anlamaya çalıştığımızda her gün gazetelerde, haberlerde ve televizyonlarda gördüğümüz savaş resimleri, sosyal medyada paylaşılan paylaşımlar (sansüre tabi tutulmadan, herhangi bir kurumun eleğinden geçirilmeden) çok şeyleri açıklamaktadır.⁸⁴ Bunun yanı sıra tarihte yaşanan olaylar, devletlerin kendi güvenliklerini garanti etmek için bütçelerinin büyük bir kısmını silahlara ayırması da sert gücün ne olduğunu

⁷⁷ Mark Haugaard, *Power: A Reader*, New York: Manchester University Press, 2002, ss. 71-78.

⁷⁸ Peter Morriss, *Power: A Philosophical Analysis*, Manchester: Manchester University Press, 2002, ss. 47-48.

⁷⁹ Pierre Bourdieu, “Social Space and Symbolic Power”, *Sociological Theory*, No. 7, 1989, s. 29.

⁸⁰ Jürgen Habermas, “Hannah Arendt’s Communicative Concept of Power”, Lewis Hinchman, Sandra Hinchman (ed.), *Hannah Arendt: Critical Essays*, Albany: State University of New York Press, 1994, s. 57.

⁸¹ Petersen, *a.g.m.*, s. 3.

⁸² Ernest J. Wilson III, “Hard Power, Soft Power, Smart Power”, *American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, No. 110, 2008, s. 114.

⁸³ Wilson, *a.g.m.*, s. 116.

⁸⁴ *A.g.m.*, s. 118.

anlatmaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere, sert gücün yandaşları olarak realist akım bilinmektedir. Tarihte realistlerin bıraktıkları izler sert güç ve realist akım arasındaki bağlantıyı da teyit etmektedir. Bir realist olan Bismarck, “*Siyaset konuşmalarla, şarkılarla yapılmaz, siyaset kan ve demirle götürülebilir*” diyordu. Mao Zedong ise gücün silah namlularından çıkacağını savunmuştur. Aynı şekilde Machiavelli de korkulur birisi olmanın sevilir birisi olmaktan daha iyi olduğunu, zorlamanın çekici olmaktan daha iyi olduğunu savunmuştur.⁸⁵ Bu bağlamda realistler gücün dünya politikasının temel taşları olduğunu savunmuşlardır.⁸⁶

Realistlerin başında gelen isimlerden Carr *Twenty Year's Crisis* eserinde uluslararası politikadan bahsederken gücün öneminin asla ihmal edilemeyeceğinden ve sert gücün öneminden bahsetmiştir.⁸⁷ Aslında, realistler devletler arası ilişkilerde gücün öneminden bahsederlerken sürekli sert gücün öneminden de bahsetmişlerdir. Çünkü, uluslararası ilişkilerde güce verdikleri önem ve çalışmaları ile ön planda tutageldikleri güç kavramını sadece askeri, yani, sert güçten ibaret görmüşlerdir. Onlara göre sert güç devletlere kendi çıkarlarına ulaşmaları için “havucu” ve “sopayı” kullanmalarını tavsiye eder. Eğer devletler kendi çıkarları doğrultusunda sopasını kullanmaktan aciz kalırlarsa ellerindeki havucunu da talan ettirir. Fakat, uluslararası ilişkilerde sert gücün önemi reddedilmemiş bulunmakta ise de gücün başka çeşitleri ile de amaca ulaşılabilineceği tartışılmaktadır.⁸⁸

Zorlayıcı güç demek “güçlü” olan A’nın “zayıf” olan B’nin karşılık göstermesine rağmen kendi isteklerini empoze ve kabul ettirmesidir. Yani, zorlayıcı güç bahse konu olduğunda kuvvet sahibi, kaynaklar ve diğer gelirler üzerinde kontrol sahibi olunulması söz konusudur. Ayrıca, güç sahibi olan aktör bu sahip oldukları gücün kaynaklarını da diğerlerinin karşılık göstermesine rağmen elde edebilmesi ve kullanabilmesi lazım. Bu durumda A her türlü isteklerini B’ye sormadan, danışmadan empoze edebilme gücüne sahip olacak ve istediğini de elde edecektir. A kendi istekleri doğrultusunda B’yi zorlarken de B normalde yapmayacağı hareketi, tavır değişikliğini

⁸⁵ Robert Cooper, “Hard Power, Soft Power And The Goals Of Diplomacy”, David Held (ed.) v.d., *American Power in the 21st Century*, USA: Sage Publication, 2004, s. 168.

⁸⁶ A.g.e., s. 169.

⁸⁷ Pınar Bilgin, Berivan Eliş, “Hard Power, Soft Power: Toward a More Realistic Power Analysis”, *Insight Turkey*, Vol. 10, No. 2, 2008, ss. 6-7.

⁸⁸ Matteo Pallaver, *Power and Its Forms: Hard, Soft, Smart*, A thesis submitted to the Department of International Relations of the London School of Economics for the degree of Master of Philosophy. London, Ekim 2011, s. 13.

A'nın çıkarları doğrultusunda yapmak zorunda kalacak. Bu da B'nin istemeyerek de olsa normalde hiç yapmayacağı hareketi yapması durumudur. Ayrıca, güç mücadelesinde A kendi çıkarlarını B'nin çıkarlarını hiçe sayarak koruyacaktır. Kendi çıkarlarını korumada aciz kalan B'nin şikayetleri dikkate alınmaz, eğer kendi çıkarları varsa – elbette vardır – kendisi karşılık koyarak elde etmesi gerekli olur.⁸⁹

Sert güç *kuvvet*, *güç* ve *şiddet* gibi kavramalarla örtünmüştür. Bu bağlamda, kuvvet fiziki kuvvet kullanma veya askeri ve ekonomik anlamında kullanılır. Askeri kuvvet kullanımı akla gelince ilk canlanan senaryo, savaştır. Ekonomik anlamda en yaygın kullanılan kuvvet kullanma şekli ise ambargo ve diğer ekonomik yaptırımlarla (boykot, fiyat yükseltme, v.b.) devam ettirilecektir.⁹⁰

Gücün şiddetle beslenmesi durumu ise kuruluşu, varlığı ve görevinin eski zamanlardan günümüze kadar devam etmekte olan asker ve askeriye. Yani, asker savaşta ilk tercih edilen, savaşı yürüten, öldüren ve öldürülen araçtır.⁹¹ Asker ve askeriye aracılığıyla uygulanan şiddet siyasette meşrulaştırılmıştır. Çünkü, asker ve askeriye devletin çıkarlarını korumak için savaşır. Görevleri de savaşmak ve güç kullanmaktır. Genelde, askerin otoritenin ve anayasa/hukukun kontrolünde güç kullandığı durum devletin çıkarlarının ve güvenliğinin korunması olarak kabul edilegelmektedir. Bu durumda askerin uygulamaya başladığı şiddet güç kullanma, koruma veya korunma (force use, self defense) olarak kabul edilir ve meşrudur.⁹²

Fakat, uluslararası politikanın merkezine gücü ve güçlü devleti yerleştirenlerin karşısında gücü yüceltmeyenler de vardır. Mann, tarihte çoğu devletlerin askeri gücü tekellerinde bulunduramadıklarını ve çoğunun da mutlak güç iddialarının olmadığını savunur. Mann'a göre Almanya ve Japonya örneğinde olduğu gibi siyasi gücün inşası sert güç ile temin edilemez. Almanya ve Japonya İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra askeri anlamda oldukça zayıf bırakılmışsa da kendi çıkarlarını korumada geride kalmamışlardır.⁹³ Burada Mann uluslararası politikada sert gücün her zaman işlevsel kalacağına karşı çıkarak, güçlü olmanın sadece sert gücün aracılığıyla olamayacağını, dolayısıyla, başka çeşit güçlerin de varlığına işaret etmektedir.

⁸⁹ Petersen, *a.g.m.*, s. 6.

⁹⁰ *A.g.m.*, s. 7.

⁹¹ Michael Mann, *Sources of Social Power: a History of Power from the Beginning to A.D.1760*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986, s. 7.

⁹² *A.g.e.*, s. 9.

⁹³ Mann, *a.g.e.*, s. 11.

1.2.2. Yumuşak Güç (Soft Power)

Sosyal bilimlerde gücün sadece sert güçten veya başka bir ifade ile gücün silah namlusundan çıkan şey olduğuna karşı çıkanların içerisinde Arendt de vardır. Arendt, silah namlusundan ancak şiddet, kayıtsız şartsız itaatın çıkacağını ve silah indirildiğinde de güç sanılan şeyin kaybolup gideceğini savunmuştur. Ayrıca, Arendt, kaybolup giden şeye güç demekten uzak durmuştur.⁹⁴ Bu açıklamalara bakılırsa, silahın namlusu indirildiğinde kaybolup gidecek olan güç *güç* değil, aksine, daimi kalabilen güç *güçtür*. Üstelik, bu güç şiddet uygulanmadan daimiliğini korumalıdır. İşte bu durumda başvurabileceğimiz başka bir güç çeşidi olarak karşımıza *yumuşak güç* çıkmaktadır.⁹⁵

Yumuşak güç politikası söz konusu olduğunda akla gelecek isimlerden en önemlisi ve yumuşak güç kavramının üreticisi olarak bilinen Joseph S. Nye karşımıza çıkmaktadır. ABD'nin akademisyeni ve Beyaz Saray'da görevde bulunmuş olan bir siyasetçi olarak Nye akademik çalışmalarının büyük kısmını güç ve gücün çeşitleri üzerinde yapmıştır. Onun tasarladığı yumuşak güç literatürde de 'Amerikan menşeli yumuşak güç' olarak bilinmektedir.⁹⁶

Kim Nossal, Fen Hampson ve Dean Oliver yaptıkları çalışmalarda yumuşak güç çalışmalarının kökenlerini ilk defa ele alan araştırmacının Joseph Nye olduğunu vurgularlar. Amerikan bilim adamı olan Nye 1980'in sonlarında çökmekte olan ABD gücünü eleştiren bir eser – *Bound To Lead* 'i – yazmıştır. Kitapta Nye ABD'nin güçlü aktör olarak kalabilmesi için artık sadece askeri güç anlamında üstün olmasının yetersiz olacağını savunmuştur. Nye'in düşüncesine göre, ABD'nin gücünü koruyabilmesi için sert güce başka bir alternatif olarak gücün yumuşak çeşidinin bulunması lazım olmuştur.⁹⁷ Yumuşak gücün bahsi, böylece, Amerikan politikalarında konuşulur olacaktır.

“Yumuşak güç – istediğini zorlayıcı/baskıcı güç kullanmadan cazibe yoluyla yaptırabilme yeteneğidir. Yumuşak güç bir ülkenin kültüründen, politik ideallerinden ve politikasından beslenir. Bizim politikamız diğerlerinin gözündeki meşrulaştıkça bizim yumuşak gücümüz de o kadar artar. Amerika yumuşak güç üzerinde uzun süredir

⁹⁴ Arendt Hannah, *Crises of the Republic*, New York: Harcourt Brace And Company, 1972, s. 143.

⁹⁵ Hannah, *a.g.e.*, s. 152.

⁹⁶ Nye, *Soft Power...*, s. 55.

⁹⁷ Brooke Smith Windsor, “Hard Power, Soft Power Reconsidered”, *Canadian Military Journal*, Vol. 10, No. 4, 2000, s. 51.

çalışmalar yapmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonunda Franklin Roosevelt'in Dört Özgürlük projesinin Avrupa'daki etkisini, Demir Perde'nin arkasında gençlerin Amerikan müziklerini ve Özgür Avrupa Radyosu'nu dinlediklerini, Çin'deki gençlerin Tianamen Meydanı'nda Özgürlük Heykeli'nin tıpatıp aynısını sembolik olarak diktiklerini, liberalleşmeye başlayan Afganların İnsan Hakları Beyannamesi'nin kopyalarını istemelerini, günümüzde İranlı gençlerin yasaklanmış Amerikan filmlerini büyük bir zevkle izlediklerini düşünün. Bunların hepsi Amerika'nın yumuşak güçlerinin örnekleridir. Sen başkalarını kendi ideallerine hayranlık duymaya zorlayabiliyorsan ve senin istediklerini benimsettirebiliyorsan, onları kendi istikametinde hareket ettirmek için fazla sopa ve havuç harcamaya ihtiyaç duymazsın. Çekicilik baskıya nazaran her zaman etkilidir, demokrasi, insan hakları ve kişisel imkanlar gibi değerler tamamen çekicidir", şeklindeki kelimeler Nye'a aittir.⁹⁸ Bu satırlarda Nye, Soğuk Savaş döneminde Amerika'nın dış politikasında uygulanan güç mücadelesinden bahsetmektedir. Nye'a göre ABD Soğuk Savaş sırasında yumuşak güç politikasına ağırlık vermeye başlamıştır.

Çalışmasında yumuşak gücün ülke içi kaynaklarına değinen Nye, "Bir ulusun kendi ülkesindeki davranışı ülkenin imajını düzeltir ve meşru kabul edilmesini sağlar, dönüşte ise bu durum ülkenin dış politikasının başarılı olmasına yardımcı olur"⁹⁹ derken, Nye "çekiciliği" (attractiveness) vurgulamaktaydı. Çünkü, ona göre yumuşak güç çekici unsurların kullanılmasından sağlanacaktır.¹⁰⁰

Yumuşak gücün beslendiği ülke içi kaynaklarına geniş anlamda iki başlık altında bakılabilir: kültürünün doğasındaki güç ve siyasi kurumlar gücü.¹⁰¹ Siyasi kurumlar; demokrasi, çoğulculuk, liberalizm üzerinde inşa edilen prensiplerdir. Bu prensiplerin toplumda kullanılması ise siyasi güç ile sağlanır. Kültürel anlamda, yumuşak güç sosyal uyum, hayat kalitesi, hürriyet, bireylere geniş imkanlar, tolerans, kültürel kalkınma (dini, etnik) ve çekici hayat stili gibi unsurlarla ortaya konulur.¹⁰² Bir devletin bu türden çekici unsurların toplamı diğer devletlerin insanların gözlerinde çekici duruma gelir.

⁹⁸ Nye, *The Powers To ...*, s. 10.

⁹⁹ Nye, *Soft Power ...*, ss. 56-57.

¹⁰⁰ Tuba Çavuş, "Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 2 Sayı 2, 2012, s. 24.

¹⁰¹ Giulio Gallarotti, "Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness", *Journal of Strategic Studies*, Wesleyan University, Ocak 2014, s. 6.

¹⁰² Gallarotti, *a.g.m.*, s. 7.

Hatta, zaman zaman bu unsurlar o kadar çekici gelir ki başka uluslar çekici buldukları kültürleri veya politikaları kendi hayatlarında canlandırarak taklit etmeye başlarlar. Bu bağlamda yumuşak gücü uygulamakta olan ulus diğer ulusların veya milletlerin kendi çekici politikalarını kabul etmeye hazır olduklarını görünce ortadaki direnmeleri, karşılık göstermeleri kolayca ortadan kaldırır. Çekiciliğin sağladığı imkandan yararlanan yumuşak gücü uygulamakta olan ulus kabul eden ulusun günlük hayatını ve davranışlarını da etkiler, sonunda kendi çıkarlarını kabul ettirme aşamasına da ulaşır. Böylece, örnek ülke konumuna gelen ülke diğer ulus ve ülkelerin önünde taklit edilir duruma düşer.¹⁰³

Fakat, Nye Amerikan yumuşak gücünü arttıran Amerikan kültürünün, politik ideallerinin ve politikasının ‘cazibelerinin’ ne olduğunu açıklamaz. Böylece, Nye her ne kadar yumuşak güç üzerine yoğunlaşmışsa da ‘cazibelerin’ kaynağını açıklamakta gecikmektedir. Aynı şekilde yumuşak gücün kaynağı olarak ‘çekicilik’ gösterilmeye çalışılsa da cezbedici faktörler açıklanmamıştır.¹⁰⁴

Nye yumuşak gücü çekicilik unsurlarla açıklarken, bazı bilim adamları da farklı farkı açıklamalar yapmıştır. Bu bağlamda Waltz Amerikan’ın askeri anlamda güçlü olmasının başka ülkelere örnek veya model olabileceğini savunurken, Gilpin de ekonomik ve askeri büyüklüğün ülkenin imajını olumlu anlamda değiştirebileceğini ve örnek olabileceğini savunmuştur.¹⁰⁵

Giulio Gallarotti, yumuşak güç söz konusu ise kaynaklarının da yumuşak olması gerektiği üzerinde ısrar eder. Çünkü, kaynakları yumuşak olmayan gücün doğasında her zaman sert güç yaşar ve bir gün bu güç kullanılır.¹⁰⁶ Fakat, Gallarotti, bazen durumun tersinin de olabileceğini düşünür. Ona göre yumuşak güç kaynakları bazen sert gücü arttırıp azaltırken, sert güç de bazen yumuşak gücü etkileyebilir. Örneğin, pozitif imaj ülkenin elde etmek istediği askeri alanda müttefik ülkelerin sayılarını arttırarak ülkenin savunma veya saldırma gücünü yükseltebilir. Bu durumda askeri anlamda güçlenmiş ülke başka ülkelerin gözünde model ülke durumuna gelebilir.¹⁰⁷ Buna benzer başka bir örnek de güçlü askeri birliklere sahip ülkelerin terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı gibi

¹⁰³ A.g.m., ss. 6-7.

¹⁰⁴ A.g.m., s. 9.

¹⁰⁵ Çavuş, a.g.m., s. 25.

¹⁰⁶ Gallarotti, a.g.m., s. 11.

¹⁰⁷ Giulio Gallarotti, “Soft Power: What it is, Why it’s Important and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used”, *Journal of Political Power*, Vol. 4, No. 1, 2011, ss. 25-47.

küresel barış ve huzuru tehdit eden yapılara karşı mücadele etmesi örnek ve cazip görünebilmektedir. Başka bir ifade ile, yumuşak güç ve sert gücün birbirleriyle sıkı ilişki içerisinde olduğu göz ardı edilemez durumdadır. İki güç bir o kadar da geçişkendir.¹⁰⁸

Bu bağlamda Braterskiy ve Skriba'nın çalışmaları da kayda değer kabul edilmektedir. Braterskiy ve Skriba yumuşak güç üzerinde yaptıkları çalışmada yumuşak gücü iki kategoriye ayıktılar; birincisi, pasif yumuşak güç, ikincisi ise, aktif yumuşak güç.¹⁰⁹ Pasif yumuşak güç, devletin (elinde imkanları bulunduğu takdirde de) başka aktörlere veya devletlere kendini beğendirmek için çekici davranmadığı, özel girişimlerde bulunmadığı durumdur. Aktif yumuşak güç ise, devletin diğer devletler üzerinde iz bırakmak, kendini beğendirmek, çekici olmak için din, dil, kültür, eğitim ve benzer diğer unsurları dikkatlice kullanmasıdır. Hatta, devletlerin ekonomik, askeri gücünü kullanarak diğer devletler üzerinde saygın, örnek, çekici devlet olabileceğini vurgulamışlardır.¹¹⁰

Yumuşak gücün yumuşak olabilmesi için kaynaklarının da yumuşak olmasını savunan Geun Lee yumuşak güç uygulamasının ana kategorilerini; düşünceler, ülkenin sahip olduğu imaj, söylemler, teoriler, eğitim, kültür, gelenekler, ulusal ve küresel semboller gibi unsurlardan oluştuğunu belirtir. Ona göre sert güç ve yumuşak güç zaman zaman işbirliğinde olabilirler, zorlayıcı da olabilirler. Fakat, önemlisi gücün kaynaklarının kullanımıdır. Eğer, amaca ulaşmak için sert güç kullanıldıysa sonuç da sert olacak, yumuşak güç kullanıldıysa sonuç da yumuşak olacaktır. Yani, Lee, yumuşak gücün kaynaklarına önem vererek gücü anlamaya çalışmıştır.¹¹¹

Bazı bilim adamları Nye'in tanımına ilaveten yumuşak gücün kaynağının sadece çekicilik veya cazibeden kaynaklanmadığını öne sürerler. Yumuşak gücün diğer bir boyutu da şahısa yönelik işlevsel doğaya sahip olmasıdır. Şahısların seçimlerine yönelik

¹⁰⁸ Thomas Penny, "Sweet Gifts From Soldiers Are Banned", 01 May, 2002, The Telegraph, <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1392730/Sweet-gifts-from-soldiers-are-banned.html> (03.01.2017)

¹⁰⁹ Maksim Vladimiroviç Braterskiy, Skriba Andrei Sergeevič, "Kontseptsia Myagkoy Silı Vo Vneşnepolitičeskoj Strategii SŞA", *Vestnik Mejdunarodnih Organizatsii: Obrazovanie, Nauka, Novaya Ekonomika*, Vol. 9, No. 2, 2014, s.132.

¹¹⁰ *A.g.m.*, s. 135.

¹¹¹ Çavuş, *a.g.m.*, ss. 25-26.

alternatifleri ortaya koyan yumuşak güç bireylere özgürce karar alma imkânını tanımaktadır.¹¹²

Yumuşak gücün ne zaman kullanılmaya başladığı ile ilgili çeşitli fikirler varsa da kavramın konsepti dış işleri ile alakalı akademik ve kamuoyu tartışmalarında daha yakın zamanlarda tartışılmaya başlanmıştır. Kavramın tartışılmaya başlandığı dönemde yumuşak güç ve akıllı güç ile alakalı yazılar gazete ve ünlü magazinlerde dış işleri ile ilgili makaleler şeklinde yayınlanmıştır. Başlanan sıcak tartışma karar verici siyasetçilerin ve özellikle ABD siyasetçilerinin dikkatlerini kendine çekmiştir. Sıradan insanlar bile kavramla alakalı yazdıkları makalelerle literatüre katkıda bulunmaya başladıklarında akademisyenler ise kavramın teorik altyapısı üzerinde emek sarf etmişlerdir.¹¹³

Fakat, yumuşak güç kavramı ve konseptinin oluşumunda harcanan emeğin çoğu yüzlerce akademisyenin içerisinde Joseph Nye'ya ait olduğu genel kabul görüşü yaygındır.¹¹⁴ Bu bağlamda araştırmacılar ABD'nin kullanmakta olduğu yumuşak güç politikasının teorik kısmından yararlandıkları faydaları Nye'a borç bilirler. Nye'ın kavramla ilgili çalışmaları *Soft Power: Bound To Lead* adlı eseri, 1990'da okura sunulmuştur.¹¹⁵ Sonradan, Nye kavram üzerindeki çalışmalarını 2002'den başlayarak genişletmeye başlamıştır.¹¹⁶ Kavram üzerinde eserler 1990'dan sonra titizlikle ele alınmaya başlanmışsa da, aslında nosyon olarak yumuşak güç ABD dış politikasında Soğuk Savaş'ın ilk dönemlerinden 9/11 olaylarına kadar sürdürülmüştür.¹¹⁷ ABD dış politikasında terör olayları ve George W. Bush'un izlediği dış politikayla yumuşak gücün işlevselliğinin duraksadığı düşünülebilir.

Tartışmaların diğer bir boyutu ise yumuşak güç kavramı ortaya atıldıktan sonra kavrama sadece akademik veya politik yönden yaklaşılmasıdır. Bazı araştırmacılar tartışmanın gittikçe ideolojik boyut kazandığından söz etmeye başlamışlardır.¹¹⁸

¹¹² Parşin Pavel Borisoviç, "Two Understandings Of "Soft Power": Prerequisites, Correlates and Consequences", *Vestnik MGİMO Universiteta*, Vol. 2, No. 35, 2014, s. 15.

¹¹³ Parşin, *a.g.m.*, s. 19.

¹¹⁴ Muharrem Eksi, *The Rise and Fall of Soft Power in Turkish Foreign Policy During JDP, The Rise and Fall of 'Turkish model' in the Muslim World*, Germany: Lap Lambert Academic Publishing, 2016, s. 19.

¹¹⁵ Nye, *Soft Power...*, ss. 21-25.

¹¹⁶ Giulio M. Gallarotti, "Soft Power: What it is, Why it's Important, and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used", *Division II Faculty Publications*, Vol. 3, No. 1, 2011, ss. 2-4.

¹¹⁷ Jacques de Lisle, "Soft Power in a Hard Place: China, Taiwan, Cross-Strait Relations and U.S. Policy", *Foreign Policy Research Institute*, 2010, s. 494.

¹¹⁸ Parşin, *a.g.m.*, s. 15.

Yumuşak gücün içeriği konusunda önemli fikirler beyan eden Kovba kavramın sınırlarını çizmeye çalışmıştır. Kovba'ya göre yumuşak güç kavramının sınırlarını oluşturan bazı unsurlar vardır.¹¹⁹ Bu bağlamda Kovba yumuşak güç potansiyeli içerisinde aktif ve pasif hareketlerin olduğunu savunmaktadır. Potansiyel olarak yumuşak güç kültür, politika, değerler ve idealler gibi faktörleri içermektedir. Yumuşak güç faaliyet olarak kamu diplomasisi, gündemi belirleme ve imaj oluşturma gibi unsurları içermektedir. Bu unsurlar içerisinde;

- Kamu diplomasisi,
 - Kültür diplomasisi (kültür değişim programları, bilim ve sanat, eğitim programları, dil kursları, sportif faaliyetler),
 - Yardım diplomasisi (kriz diplomasisi, insani, tıbbi, eğitim, ekonomik, teknolojik ve tecrübe paylaşımı gibi yardımlar),
 - Medya diplomasisi gibi diplomasi çeşitlerinden oluşmaktadır.¹²⁰

21. yüzyılda Nye tarafından sert güç ve yumuşak güç arasında fark bütünüyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nye yumuşak gücü sert güçten ayırt eden özellik olan 'çekiciliğin' yanı sıra gelişmiş ülke imkanlarının tüm insanlara açık olmasını da eklemiştir.¹²¹ Bu farka ek olarak Rusakova yumuşak gücün kendince bir yönetim şekli olduğunu savunmuştur. Ona göre yumuşak güç karşılıklı etkileşimden doğan bir yönetim şeklidir. Bu yönetimin etki alanındakilere sunduğu mutluluğun ve refahın reçetesi etki altında kalanlarca özgür ve rızaya dayalı seçim olarak kabul edilir.¹²² Böylece, yumuşak güç rızaya dayanarak işlevsellik kazanmaya başlar.

Yumuşak güç kavramı üzerinde yapılan araştırmalarda birbirlerinden farklı açıklamaların ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu şekilde kavram üzerinde fikir birliğinin sağlanamamasının ilk sebeplerinden biri de teorik çalışmanın daha derli toplu ortaya konulmamasıdır.¹²³ Üzerinde anlaşma sağlanamayan diğer bir nokta ise kavramın

¹¹⁹ Kovba Darya Mihailovna, "Resources and Mechanisms of Realization of Soft Power", *Diskurs Pi*, Vol. 11, No. 1, 2014, s. 135.

¹²⁰ A.g.m., s. 138.

¹²¹ Toms Rostoks, "Forms of Russian and EU power in the 'New Eastern Europe'", Latvian Institute of International Relations, 2015, s. 15. http://liia.lv/site/docs/LIIA_soft_power_book_web_layout.pdf (21.12.2016)

¹²² Rusakova Olga Fredovna, "This Is A Strange Soft Power (About The Appearance Of The Collective Monograph «Soft Power: Theory, Resources, Discourse»)", *Diskurs Pi*, Vol. 12, No. 1, 2015, s. 146.

¹²³ Li Mingjiang, "Domestic Sources of China's Soft Power Approach," *China Security*, Vol. 5, No. 2, 2009, s. 37.

kaynakları ile ilgili sorundur.¹²⁴ Kavramın tanımı üzerinde anlaşmaya varamayan araştırmacılar yumuşak gücün kaynakları üzerinde de hemfikirliğe varamamış durumdadır.¹²⁵ Diğer bir sorun ise yumuşak gücün ölçülememesi sorunudur. Çünkü, yumuşak gücün kaynaklarından en önemli olan ideoloji, düşünce, kültür gibi kavramların ölçülebilir kavram olmadıkları gerçektir.¹²⁶

Fakat, daha da ilginç tarafı kavramın sadece Amerikan menşeli olmaması, başka bir ifade ile, kavramın tarihsel derinliğinin araştırılması tartışmasıdır. Çünkü, Çin kaynaklarında Lao-Tzı isimli tarihçinin M.Ö VII. Yüzyılda yazdığı bir eserde dünyada yumuşak olup da en sert cisimi delebilen sudan başka bir şeyin olmadığı belirtilmiştir.¹²⁷

Günümüzde yumuşak güç konusunda tartışma yapan araştırmacılar şimdilik yumuşak gücün iki unsuru; 1) etki, 2) çekicilik üzerinde fikir birliğine vardıkları varsayılabilir.¹²⁸

1.2.3. Akıllı Güç (Smart Power)

Sert güç ve yumuşak güç çalışmalarının yanı sıra gücün başka bir çeşidi üzerinde de çalışmalar yapılmıştır. İşlevselliği ne sert güce ne de yumuşak güce dayanan akıllı güç ikisinin karışımının ustalıkla kullanılması anlamına gelmektedir.¹²⁹ ABD kendi dış politikasında yıllarca sert gücü uygulamıştır. Fakat, son senelerde sert gücün yerine yumuşak gücü tercih etmiş bulunmaktadır. Ayrıca, ABD günümüzde ulusal çıkarlarını koruma konusunda yumuşak güç kadar akıllı güce de önem vermektedir. ABD Başkanı Barack Obama dış politika konusundaki hassasiyetlerini dile getirerek “3D”nin – koruma/korunma (defense), diplomasi (diplomacy) ve kalkınma (development) – dengeli bir şekilde yürütülmesinin önemini vurgulamıştır.¹³⁰

¹²⁴ Maiko Ichihara, “Making the Case for Soft Power,” *SAIS Review*, Vol. 26, No. 1, 2006, ss. 198-199.

¹²⁵ Çavuş, *a.g.m.*, s. 26.

¹²⁶ Jarosław Cwiek-Karpowicz, “Limits to Russian Soft Power in the Post-Soviet Area”, *DGAP Analyse*, No. 8, 2012, s. 1.

¹²⁷ Darya Mihaylovna Kovaleva, “Kontsep Soft Power Kak Predmet İzučeniya Sovremennoy Političeskoj Nauki İ Teoretičeskaya Osnova Vneşnepoliticeskih Strategiy”, *Nauçnyj Ejegodnik İstituta Flosifii İ Prava Uralskogo Otdeleniya Rossijskoy Akademii Nauk*, Vol. 13, No. 4, 2013, s. 119.

¹²⁸ Craig Hayden, *The Rhetoric of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts*, Los Angeles: Lexington Books Publisher, 2012, s. 5.

¹²⁹ Matteo Pallaver, *Power and Its Forms: Hard, Soft, Smart*, Published Master Degree Thesis, London: Department of International Relations of the London School of Economics, 2011, s. 99.

¹³⁰ *A.g.e.*, s. 101.

Akıllı güç konusu açıldığında mecburen ABD'nin dış politikasından ilham almak gerekiyor. Çünkü, akıllı güç kavramı da ABD bilim adamı olan Joseph S. Nye tarafından ortaya konulmuş ve tartışmaya açılmıştır. Nye'a göre ABD dış politikasında yaptırımlara ve askeri üstünlüğe dayalı sert güçle başarılı olamazdı. Aynı şekilde yumuşak gücün etkisiyle de amaca belirlenen zaman diliminde ulaşılması da mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla, ABD zorlayıcı sert güç ve çekici yumuşak gücün arasında bir yol bulmalıydı. Akıllı güç de bu ikisinin araçlarının karışımından oluşan bir zeminde hazırlanabilirdi.¹³¹ Nye, aslında, ABD'nin akıllı gücü Soğuk Savaş döneminde uyguladığına dikkat çeker. Dış politikayı şekillendirme ve ulusal çıkarları koruma konusunda Pentagon'un yeterli askeri kapasitesi vardı. Fakat, uluslararası ortamda ve dış politikasında ABD askeri güçle aşamayacak engelleri görmeye başlamıştı. ABD'nin dış politikasında önemli unsurlar olan insan hakları, demokrasinin desteklenmesi, sivil toplumun kalkındırılmasıyla ilgili sorunlar sadece 'silah namlusundan çıkan kurşunla' çözülemeyecekti.¹³²

Nye'a göre ABD'nin akıllı güce olan ihtiyacı senelerce kullandığı askeri gücün etkinliğinin azalmasından dolayı oluşmuştur. Son zamanlarda ABD'nin dış politikasında yaşanan değişim ve sorunlar askeri boyuttan kamunun da desteklediği kamu diplomasi gibi araçlara yönelmenin zorunluluğunu getirmiştir. Fakat, sert güç ve yumuşak gücün nasıl koordine edilerek dış politikada uygulanacağı konusunda gelecekte değişik uygulamalara gidilebileceği kesinleşmişse de ulusal diyalog Amerikan kamuoyunun desteğini almada önemli unsur olarak görülmektedir. Başka bir deyişle, ABD kamuoyu 'dostlarını' ve ittifaklarını destekleyerek kendi ulusal çıkarlarına ulaşılabilirliğine inandırılmalıdır.¹³³ Akıllı gücün uygulanmasını Amerikan kamuoyuyla doğrudan ilişkilendiren Nye ABD çıkarlarının korunmasında yürürlükte olan akıllı güç politikasına Amerikalıların destek vermesi gerektiğini de vurgulamıştır.¹³⁴

Aslında, dış politika stratejilerinin belirlenmesi sürecinde sürekli kullanılmak amacıyla tercih edilen alternatiflerin birisi olarak görünen akıllı gücün üzerinde yapılan çalışmalarda Nye'in yanı sıra Armitage'in de katkıları vardır. İki gücün birleştirilerek

¹³¹ Joseph Nye, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2009-07-01/get-smart> (10.05.2016).

¹³² Joseph S. Nye, "Smart Power", 25 Mayıs 2011. http://www.huffingtonpost.com/joseph-nye/smart-power_b_74725.html (12.05.2016).

¹³³ <https://www.csis.org/programs/former-programs/smart-power-initiative> (13.05.2016).

¹³⁴ Nye, *Soft Power*..., s. 21.

“akıllı güç” oluşturma düşüncesi Armitage¹³⁵ ve Nye¹³⁶ tarafından ortaya atılmış ve çalışılmıştır. Armitage ve Nye akıllı gücün sert ve yumuşak gücün kaynaklarının karışımından ortaya çıkabileceğini savunmuşlardır. Onlar akıllı güç konseptini ele alırken “güçlü bir askeri kuvvetin olmasının yanı sıra bir müttefiklerin, partnerlerin ve kurumların da sürece dahil edilmesinin” altını çizmişlerdir. Yani, bir şiddet kullanılacaksa gerekli müttefiklerin, kurumların ve partnerlerin onayı, çalışmaları ile sağlanmalıdır.¹³⁷ Bu konuda araştırma yapan diğer bir bilim adamı Wilson’un düşüncesindeki akıllı güç ise sert ve yumuşak güçlerin birbirlerini destekleyen bir çalışma mekanizmasından kaynaklanmalıdır.¹³⁸

Aslında, bazı araştırmacı ve bilim adamlarına göre kavramın açıklığa kavuşturulması onun pratikte kullanılmasına göre daha kolaydır. Akıllı gücün pratikte kullanılması bazı yapıların ve kurumların bulunduğu sistemde hiç de kolay değildir. Bu zorluğu tarif ederken ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı James Jones’un açıklaması kayda değerdir. “Biz ulusal ve uluslararası güvenliğin sadece Savunma ve Dışişleri Bakanlıkları’nın çalışmaları ile sınırlı kalmaması gerektiğini, aslında, güvenliğin ekonomik unsurlarla da kuşatılmış durumda olduğunu iyi anlamalıyız. Güvenliğimiz enerji unsuru ile kuşatılmış durumda. Güvenliğimiz yeni tehditlerle, silahların kaçak yollarla taşınması ve uyuşturucu ve terörizm gibi ve benzeri asimetrik tehditlerin yaygınlaşması ile kuşatılmış durumda”¹³⁹ derken bunlar karşısında akıllı gücün kullanılabileceğinden bahsediyordu. Çünkü, ABD’de dış politika kararlarının alınmasında da dünyada hızlı bir şekilde artmakta olan çeşitli tehditler karşısında akıllı güç stratejileri dikkatle izlenilmez ise, sert ve yumuşak güç unsurları ustalıkla senkronize edilmezse istenilen sonucun alınamayacağını savunan bilim adamları da

¹³⁵ Nossel Suzanne, “Smart Power”, *Foreign Affairs*, Vol. 83, No. 2, 2004, s. 132.

¹³⁶ Joseph Nye, *Soft Power: The Means To Success In World Politics*, New York: Public Affairs, 2004, s. 7.

¹³⁷ A.g.e., s. 7.

¹³⁸ Ernest Wilson, “Hard Power, Soft Power, Smart Power”, *ANNALS of the American Academy of Political and Social Sciences*, No. 616, 2008, s. 115.

¹³⁹ James Jones, “Remarks by National Security Adviser at 45th Munich Conference on Security Policy - Council on Foreign Relations,” February 8, 2009, <http://www.cfr.org/world/remarks-national-security-adviser-jones-45th-munich-conference-security-policy/p18515> (11.12.2016)

vardı. Amerikan siyasetçi ve bilim adamlarına göre Soğuk Savaş sonrasında ABD akıllı güç stratejilerini bırakmıştır. Ondan dolayı 9/11 olayları yaşanmıştır.¹⁴⁰

Günümüzde akıllı gücü en iyi kullanabilecek durumda olan devletler ve dünyada gündemi oluşturabilecek, iletişim kanallarını açık tutabilen, bağlantılarını geliştirmekte olan küresel merkezleri bulunduran devlet dışı aktörlerdir. Ağların değişimi, yardımların ulaştırılması, seyahat ve göç, insan sağlığının korunması, eğitim, telekomünikasyon, bilgi toplama ve analiz etme, siber çalışma alanı gibi alanlar üzerindeki kontrol sert ve yumuşak gücün başarılı kaynaşmasını sağlayacaktır.¹⁴¹

Bunun dışında akıllı gücün diplomatik inandırıcılığın, gücün toplumsal ve siyasal meşruiyeti sağlayacak şekilde yansıtılması ve etkisinin sürdürülmesi de önemlidir.¹⁴² Bu bağlamda sert ve yumuşak gücün karışımı yapılarak güç kullanılmaya çalışılırken ikisinin oluşturdukları kurumları, kültürleri arasında net çizginin çizilerek, her ikisinin de topladığı tecrübelerinden yararlanılmasının sonuç vereceği görüşü yaygındır.¹⁴³

1.3. Sert Güç-Yumuşak Güç İlişkisi

“Yumuşak güç” konsepti son zamanlarda akademik ve kamu alanında oldukça geniş anlamda tartışılmaktadır. Tartışmalarda genel olarak varılan sonuç dış politikada yumuşak gücün hedef kitleyi zorlamadan ziyade cezbederek elde edildiği kanısıdır. Yumuşak gücün en önemli amaçları başka ülke toplumlarının kalplerini (gönül) ve zihinlerini (mind) kazanmaktır.¹⁴⁴ Fakat, yumuşak gücün edindiği amaca – kalpleri ve beyinleri fethettikten – ulaşmasından sonra nasıl politikalara başvuracağı konusu da tartışmaların bir parçası olmuş durumda. Çünkü, her ne kadar “yumuşak güç” statüsünde olsa da kavram zaman zaman kendi içinde çelişki durumuna düşebilmektedir. Ayrıca, uluslararası ve bölgesel ortamda sorumluluk üstlenmekte olan aktörler kendi stratejilerinde yumuşak gücü kullanırlarken çelişkili politikalara başvurabilmektedirler. Dolayısıyla, ister istemez devletlerin birbirlerine yönelik

¹⁴⁰ Dealing With Today's Asymmetric Threat to U.S. and Global Security, Symposium Three: Employing Smart Power, September 2009, s. 19. <https://www.scribd.com/document/139054644/Asymmetric-Threat-3-Paper> (25.12.2016)

¹⁴¹ A.g.m., s. 24.

¹⁴² Pallaver, a.g.m., s. 13.

¹⁴³ Wilson, a.g.m., s. 116.

¹⁴⁴ Victoria Bucataru, v.d., “The Different Faces Of “Soft Power”: The Baltic States And Eastern Neighborhood Between Russia And The EU, Toms Rostoks, Andris Spruds (ed.), *Latvian Institute of International Affairs*, 2015, s. 60.

uygulama politikalarında “yumuşak hile/tahrif”lere başvurulduğu gözlemlenmektedir.¹⁴⁵ Burada ‘yumuşak hile/tahrif’den kasıt yumuşak gücün sertçe uygulanarak cezbedicilikten sıyrılarak zorlama yolu ile işlev görmeye başlanması sorunu tartışılmaktadır. Evet, Galloritti’nin de bahsettiği gibi sert ve yumuşak güç zaman zaman işbirliğinde olabilirler,¹⁴⁶ ikisinin karıştırılarak kullanılması ise akıllı gücü ortaya koyar.¹⁴⁷ Fakat, ikisinin ilişkisi daha net aydınlatılmalıdır.

Güç üzerinde araştırma yapan araştırmacılar duyulan gereklilikten dolayı sert güç ve yumuşak güç arasındaki fark ve ilişkileri aydınlatmaya çalışmışlardır. Sert güç ve yumuşak güç arasındaki ayrımı yapanların başında yumuşak gücün ne anlama geldiğini anlatmaya çalışmış olan Nye gelmektedir. Son yirmi yıldır yumuşak güç üzerinde çalışma yapmakta olan Nye sert gücün askeri ve ekonomik kapasiteden kaynaklandığını savunurken, yumuşak gücün de ölçülebilirliği zor olan cezbedici, etki gibi unsurlardan oluştuğunun altını çizmiştir. Buna ilaveten Nye yumuşak gücün sert güç ile olan ilişkisi üzerinde de çalışmalar yapmıştır.¹⁴⁸ Nye yumuşak gücün tanımını yaparken “onların değişimini gözdağı, askeri veya ekonomik silahlar aracılığıyla olduğu gibi çekicilikle de sağlamaktır” ibaresini kullanmıştır. Burada, Nye yumuşak gücün öneminin çekicilik olduğunu vurgulamışsa da, bu tanıma alternatif tanımlar koyan bilim adamları da vardır.¹⁴⁹ Carr ise insanların düşüncelerini değiştirmede propagandayı da gücün parçası olarak görür. Carr’a göre nasıl ki askeri veya ekonomik unsurlar diğer devletlerin/ulusların düşüncelerini, tavırlarını değiştirebilen güç ise düşünceleri değiştiren propaganda da onlar gibi etkiye, güce sahiptir.¹⁵⁰ Bu tanımla Carr insanların düşüncelerini değiştirme konusunda kısa vadeli olsa da propagandayı önemli araç olarak kullanırken, Nye ise propagandanın faydasız olduğunu savunmuştur.¹⁵¹

Ferguson’a göre yumuşak güç – sert güç ilişkisi, akıllı güç gibi gücün bir boyutudur. Nye ise yumuşak gücün tanımını yaparken gücün diğer boyutlarından (sert

¹⁴⁵ A.g.m., s. 66.

¹⁴⁶ Giulio Gallarotti, “Soft Power: What it is, Why it’s Important and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used”, *Journal of Political Power*, Vol. 4, No. 1, 2011, s. 32.

¹⁴⁷ Nye, *Soft Power*..., s. 12.

¹⁴⁸ Bucataru, a.g.m., s. 9.

¹⁴⁹ Joseph Nye, *The Paradox of American Power*, New York: Oxford University Press, 2002, ss. 8-9.

¹⁵⁰ Edward H. Carr, *The Twenty Years’ Crisis 1919-1939*, New York: Harper Perennial, 2001, ss. 132-145.

¹⁵¹ A.g.e., s. 148.

güç, akıllı güç v.b.) yumuşak gücün ilişkisini kesmeye çalışır.¹⁵² Oysa ki, yumuşak güç diğer güç çeşitleri ile etkileşim içerisinde olur. Ayrıca, Ferguson Nye'in yumuşak güç tanımına, sert güçten ayrı bakılmasına karşı çıkmıştır. Ferguson ABD'nin anlayışındaki yumuşak gücün tarihteki diğer tüm emperyal güçlerin elde ettikleri güçten başka bir şey olmadığını savunur. Hatta, yumuşak güç ABD'nin düşmanı olarak bilinen ülkelerin üzerinde bırakılmak istenen etkinin bir çeşididir. Başka bir deyişle, Ferguson'a göre yumuşak güç aynı askeri ve ekonomik ittifaklar gibi ittifakların destekleri ile çalışır, gerek görüldüğü ülke üzerinde uygulanır, gerek görülmediği takdirde uygulanmaz.¹⁵³ Janice Bially Mattern'nın *yumuşak güç* tanımı ve sert güç ile ilişkilendirmesi daha çarpıcıdır. Ona göre *yumuşak güç* gücün başka bir çeşidi olarak anlaşılmasından ziyade sert gücün uzantısı olarak görülmelidir. Mattern, yumuşak gücün sert güç ile aynı anlamda kabul edilemezse de sert gücün başka anlamlarda devam ettirilmesi olarak anlaşılmasını savunur.¹⁵⁴

Yumuşak gücün ne kadar yumuşak güç olduğu konusunda, sert güç ve gücün diğer çeşitleri ile olan ilişkileri üzerinde ekibi ile araştırmalar yapan Bucataru ve arkadaşları da aynı düşünceleri paylaşır durumdalar. Bucataru ve ekibine göre yumuşak güç esnek ve bir o kadar da vazgeçilmez güç çeşididir. Yumuşak güç tercih edilen çıkarı diğer devletleri ve ulusları cezbederek elde etme yeteneğidir. Başka bir deyişle, yumuşak güç uluslararası ilişkilerde sert baskıdan ziyade kibarca güç kullanarak etki bırakmaktır.¹⁵⁵ Bucataru ve ekibi bu türden gücün daha çok askeri ve ekonomik anlamda zayıf olan devletlerin işine geleceğini savunurlar. Çünkü, küçük devletler büyüklerle askeri ve ekonomik anlamda rekabet edemeyecekleri için kendi çıkarlarını "kibar gücün" sayesinde koruyabilirler.¹⁵⁶ Sert ve yumuşak güç ilişkisi üzerinde yapılan çalışmalara bakılırsa sert güç ile yumuşak güç arasında sınırların net bir şekilde çizildiğini söylemek mümkün değildir. Çünkü, yapılan araştırmalarda yumuşak güç "kibar, nazik" güç olarak tanımlanmış, sert gücün uzantısı olarak görülmüştür.¹⁵⁷

¹⁵² Joseph Nye, *The Future of Power*, New York: PublicAffairs, 2011, s. 91.

¹⁵³ Niall Ferguson, *Colossus. The Rise and Fall of the American Empire*, New York: Penguin Books, 2004, s. 24.

¹⁵⁴ Janice Bially Mattern, "Why 'Soft Power' Isn't so Soft: Representational Force and Sociolinguistic Construction of Attraction in World Politics," *Millennium Journal of International Studies*, No. 33, 2005, s. 583.

¹⁵⁵ Bucataru, *a.g.m.*, s. 29.

¹⁵⁶ Mark Leonard, *Public Diplomacy*, London: The Foreign Policy Centre, 2002, s. 24.

¹⁵⁷ Bucataru, *a.g.m.*, s. 30.

Carnes Lord da yumuşak gücün yumuşak olduğundan şüphelenir. Lord sert gücün çekici atmosferi oluşturmak için yumuşak gücün kılıfına brnebileceğini, hatta, o sert gücün de yumuşak gücü oluşturmak için kullanılabileceğini ne sürmüştür.¹⁵⁸ Bu bağlamda Nye da devletlerin zaman zaman askeri gücü kontrol edemediklerinde onu yumuşak güce dönüştürerek kullanabileceklerini dile getirmiştir.¹⁵⁹ Bunun için en iyi rnek ABD’nin Afganistan savaşı, Irak savaşı ve Ortadoğu ıkmazında gösterdiği yumuşak güç (terörizmle savaş, nükleer silah tehdidini ortadan kaldırma, demokrasinin yayılmasını sağlama gibi söylentiler) abalarıdır.¹⁶⁰

Leslie Gelb’in yumuşak güç ve sert güç ilişkileri konusunda düşünceleri yukarıda bahsedilenleri taklit eder niteliktedir. Gelb, son zamanlarda yumuşak gücün “herşey” anlamına geldiğini yazmıştır. Çünkü, Gelb’e göre son zamanlarda, yani, yirmi birinci asırda ekonomik baskı ve zorlamanın, askeri gücün “arka kapıda” kaldığını, başka bir ifade ile kullanılamayacak hale geldiğini iddia etmiştir. Bundan dolayı günümüzde yumuşak gücün liderlik, ikna etme, değerler, hatta, askeri “kahramanlık”, ekonomik yaptırımların her çeşitlerini bünyesinde taşıyarak zorlayıcı maksatlar için kullanılmakta olduğunu öne sürmüştür.¹⁶¹ Durumun bu kadar karmakarışık hal almasına bazı bilim adamları Nye’nin kendisini neden olarak göstermişlerdir. Çünkü, Nye *The Future Of Power* eserinde yumuşak gücün askeri ve ekonomik alanda da çekicilikte bulunabileceğinden bahsetmiştir.¹⁶² Hararetli tartışmalara neden olan yumuşak gücün sınırlarının sert güç unsurlarından tam anlamıyla koparılması mümkün gözükmese de kendi sınırları çerçevesinde teorileştirilmesi üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. En azından kullanılan kaynakları, uygulama şekli, belirlenmiş hedefine göre yumuşak gücün kendisine ait, diğer glerden ayırt eden özelliği belirtilmelidir.¹⁶³

Smith Windsor ise yumuşak güç ve sert güç arasındaki çizginin çok muğlak olduğu görüşündedir. Windsor, sert ve yumuşak güç arasında net bir çizginin olmadığını savunur. Ona göre zaman zaman askeri güç yumuşak g politikası yerine

¹⁵⁸ Carnes Lord, “Public Diplomacy and Soft Power”, Michael Waller (ed.), *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare*, Washington D.C.: The Institute of World Politics Press, 2008, s. 65.

¹⁵⁹ *A.g.m.*, s. 61.

¹⁶⁰ *A.g.m.*, s. 63.

¹⁶¹ Leonard, *a.g.e.*, s. 45.

¹⁶² Joseph Nye, *The Future of Power*, New York: Public Affairs, 2011, ss. 90-94.

¹⁶³ Nye, *The Future Of...*, s. 98.

kullanılabilir.¹⁶⁴ Örneğin, eğer askeri güç barışı, insanlığı korumak için görev üstlenmişse bu yumuşak gücün elde etmek istediği sonuçları doğurabilir. Çünkü, insanlığı ve barışı tesis eden askeri operasyon cezbedicidir, ayrıca, diğer devletler için örnek olabilir.¹⁶⁵

Fakat, hem yumuşak hem de sert gücün kaynakları üzerinde araştırmalar yaparak ikisini birbirinden ayıklamaya çalıştığımızda kaynakların esnek şekilde kullanılabileceği ikilemi ortaya çıkar. Çünkü, aynı kaynakların hem sert hem de yumuşak gücün oluşmasını sağladığı gözlemlenmiştir.¹⁶⁶ Örneğin, her zaman sert gücü anımsatan ve sert gücün en önemli sembolü olan askeri güç uygulandığında zorlayıcı nitelik taşıırken uygulama sonrası sonucunda elde ettiği başarı ile başka ülkeler nezdinde çekici duruma da gelebilir. Aynı şekilde yumuşak gücün en önemli unsuru olan ahlaki değerler tek kişiye kabul ettirilmeye çalışılırken tüm topluma empoze edilirse baskıcı olur. Çünkü, tek kişi veya belli bir grup için ahlaki olan şey tüm toplum için ahlaki olmayabilir.¹⁶⁷

Görüldüğü üzere sert güç ve yumuşak güç kaynakları arasında da geçişkenlik gözlemlenmektedir. Fakat, sert güç – yumuşak güç tartışmasına en başından girmeyip, aslında bugün tartışmakta olduğumuz yumuşak gücün tanımının Nye tarafından yanlış yapıldığını düşünen bilim adamları da vardır.¹⁶⁸ Nye, yumuşak gücün tanımını yaparken, yumuşak gücün “*çekicilik yoluyla diğerlerinin de kendi ‘isteklerimizi’ istemelerini sağlama yeteneği*”dir¹⁶⁹ demiştir. Burada, Nye “istek”ten bahsederken, net bir şeylerden bahsetmemiştir. “İstek” kelimesinin, yani, İngilizce “want” kelimesinin aynı zamanda güçlü istek güdüsünü çağrıştırdığı unutulmamalıdır. Bu güçlü “istek”le diğerlerinin de kendi istediklerimizi “istemelerini” sağlamaya çalışırken rızaya dayalı olmayan kabul durumu ortaya çıkar. Başka bir deyişle bir taraf güçlü “istek” güdüsünde diğer tarafın isteklerinin de bu yönde olmasını şimdiden “zorlamış” olur. Dolayısıyla, zorlama karşısında gösterilen kabul, kendi isteği ile kabul değil tehdit karşısında kabul

¹⁶⁴ Windsor, *a.g.m.*, s. 51.

¹⁶⁵ *A.g.m.*, ss. 51-56.

¹⁶⁶ Alexander Vuving, “How Soft Power Works”, Paper presented at the panel Soft Power and Smart Power, American Political Science Association Annual Meeting, Toronto, September 3, 2009, s. 4.

¹⁶⁷ *A.g.m.*, ss. 4-5.

¹⁶⁸ *A.g.m.*, s. 7.

¹⁶⁹ Joseph Nye, *The Paradox of American Power: Why the World’s Only Superpower Can’t Go It Alone*, New York: Oxford University Press, 2002, s. 9.

olmuş olur.¹⁷⁰ Halbuki, yumuşak gücün doğası anlatılırken insanlara/bireylere sunulan alternatifleri kendi rızalarıyla seçmelerini, kabul etmelerini sağlayacağından bahsedilmiştir.¹⁷¹ Bu durumda yumuşak gücün yumuşaklığı sorgulanır hale gelir. Bu bağlamda Lukas da Nye'in yumuşak güç tanımında anlatım dili ve kelimelerle ilgili sorunu ortaya atarken daha genel ve kapsayıcı tanımın ortaya konulması için başka kelimelerin kullanmasını tavsiye etmiştir.¹⁷²

Nye'in 'sert' olarak tanımladığı askeri ve ekonomik unsurlara Walter Mead başka anlam yüklemiştir. Mead, askeri unsura şiddet (sharp) anlamını yüklerken, ekonomik unsura da zorlama (sticky) anlamını yüklemiştir. Mead ABD'nin cezbedici/cazip görünen ekonomik sisteminin "zorlayıcı güç" sıfatında işlediğini, bu "cezbedici" ekonomik sistemle diğer devletleri kendi sistemine doğru çekerek ülkeleri tuzağa düşürdüğünü savunur. Ona göre "ekonomik ve zorlayıcı" güç hem "şiddet" – sert güçten – güçten hem de yumuşak güçten farklıdır.¹⁷³ Mead'a göre ABD ekonomik gücünü de – sert/zorlayıcı olan gücü – bir yumuşak güç aracı olarak kullanarak diğer devletleri kendi kontrolüne almaktadır. Bunun için en iyi örneklerden biri de Nazi dönemi Almanya'nın ekonomik kalkınması olmuştur. İki savaş arası dönemde Almanya ekonomisi hızlı ve dinamik şekilde gelişerek diğer devletlerin önünde cezbedici olmuştur. Fakat, bu cezbedici ekonomik gelişme sonucunda sert, hatta, felaket olan savaş yaşanmıştır.¹⁷⁴ Mead çalışmalarıyla yürürlüğe konulma biçimine göre ekonominin hem sert güç hem de yumuşak güç olabilirliğini ortaya koymuştur.¹⁷⁵

Son yirmi yıldır kavramın anlamı üzerinde yapılmakta olan tartışmalar büyümüştür. Kavram sadece Uluslararası İlişkiler'de değil, artık kamu diplomasisinde, eğitim alanlarında, siyasette de sık sık kullanılmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Kavramın kullanıldığı alan genişledikçe taşıdığı anlam da çoğalmıştır. Artık, yumuşak güç kavramının tek bir anlam ifade edemeyeceği belli olmuş durumda. Başka bir deyişle, yumuşak gücü sert güçten kopararak anlamaya çalışmanın mümkün olmadığı

¹⁷⁰ Steven Lukes, "Power and the Battle for Hearts and Minds", *Millenium: Journal of International Studies*, Vol. 33, No. 3, 2005, s. 479.

¹⁷¹ Pavel Borisoviç Parşin, "Dva Ponimaniya Myagkoy Silı: Predposılki, Korrelyaty İ Sledstviya", *Vestnik MGİMO*, Vol 35, No. 4, s. 15.

¹⁷² Lukes, *a.g.m.*, s 486.

¹⁷³ Walter Russell Mead, "America's Sticky Power," *Foreign Policy*, 29 Ekim, 2009, <http://foreignpolicy.com/2009/10/29/americas-sticky-power/> (05.01.2017)

¹⁷⁴ *A.g.m.*, <http://foreignpolicy.com/2009/10/29/americas-sticky-power/> (05.01.2017)

¹⁷⁵ Vuving, *a.g.m.*, s. 6.

tartışılmaktadır.¹⁷⁶ Bu bağlamda Nye'in savunduğu yumuşak güç kavramı üzerinde hemfikirliğin sağlanması mümkün gözükmemektedir.¹⁷⁷

Yumuşak gücün gerçekten yumuşak güç olup olmadığına değinen araştırmacılardan Parshin yumuşak güç söylentisinin sert gücün kullanılmasını kamufle etmek için kullanıldığı fikrindedir. En iyi örnek olarak da günümüzde Rusya'nın dış politikasındaki yumuşak gücün kullanılmaya çalışılmasını gösterir. Rusya'nın hem sert hem de yumuşak gücü kullanmaya çalışmasını akıllı güç olarak görmekten kaçınan Parshin, yumuşak gücün sert güce kurban edildiğini savunur.¹⁷⁸ Diğer bir anlamda, Rus dış politikasında yumuşak güç kullanımı sadece söylenti olarak kalmaktadır, gerçekte ise baskıların yeni çeşitlerini uygulamak için kullanılmaktadır. Ayrıca, Parshin din ve etnik konularda "yumuşak güç" politikaları altında "şeytani" politikaların uygulandığının altını çizmiştir.¹⁷⁹

Bilim adamlarının yumuşak güç ve sert güç farkları üzerinde varabildikleri fikir birliği iki gücün sonuçlarının alınabilmesiyle alakalı zamandır. Genel olarak, akademisyenler sert gücün uygulanmasından sonra sonuçların daha hızlı, kısa zaman diliminde (yumuşak güç sonuçlarına nazaran) elde edilebileceğini savunmuşlardır.¹⁸⁰ Çünkü, sert güç kaynaklarının hesaplanabilir, gözle görülebilir olması harcanan emeğin miktarını etkiler ve daha net bir şekilde takip edilebilir, kontrol edilebilir ve yönlendirilebilir. Aksine, yumuşak güç kaynaklarının ölçülebilirlikten uzak olduğu için yumuşak güç sonuçları daha geç alınabilir.¹⁸¹ Yumuşak gücün amaçları arasında düşünceleri değiştirme gibi "misyon" bulunduğu için sonuçların uzun dönemde alınması beklenilecektir.¹⁸² Örneğin, yaklaşık yetmiş senedir yapılan çalışmaların sonucunda Avrupa'da elde edilen Avrupa Uyumuna barışı Almanya'nın on senelik kalkınması sonucunda parçalanmıştır. Dolayısıyla, sert güç kısa zaman diliminde sonuç gösterebilen doğaya sahipken, yumuşak gücün sonuçları uzun dönemde alınmaktadır.

¹⁷⁶ Parshin, *a.g.m.*, s. 15.

¹⁷⁷ *A.g.m.*, s. 16.

¹⁷⁸ *A.g.m.*, s. 17.

¹⁷⁹ *A.g.m.*, s. 17.

¹⁸⁰ Gallarotti, *a.g.m.*, ss. 29-30.

¹⁸¹ Braterskiy, Skriba, *a.g.m.*, s. 130.

¹⁸² Gallarotti, *a.g.m.*, s. 35.

Ayrıca, sert güç istenilen sonucu elde edilmesinde garanti verirken, yumuşak güç ise istenilen sonuçların elde edilmesini garanti etmede zayıf kalır.¹⁸³

Aslında, sert güç yumuşak güç ilişkisi konusunda Kanada eski Dışişleri Bakanı Lloyd Axworthy ile siyaset araştırmacısı ve bilim adamı Kim Nossal'ın tartışması kayda değer niteliktedir. Nossal bu tartışmada dış politikada sadece bir çeşit gücün kullanılmasını reddetmiştir. O, *"Biz Kanada'lular, çıkarlarımızla çatışmada olanlarla karşı karşıyayız. Bu durumda yumuşak güç dediğimiz gücün kullanılmasının hiçbir yararı yoktur. Manifesto edercesine bizim istediklerimizi istemeyi reddeden halklar vardır. Bu durumda bizim kullanmamız gereken şey yumuşak güç değildir, aksine onların üzerinde güç elde etmektir. Önemli olan başkaların bizim istediklerimizi istemelerini sağlamak değil, bizim çıkarlarımıza karşı olanlar üzerinde güç elde etmektir. Çıkarlarımız söz konusu olduğunda elimizdeki tüm güçlerimizi kullanmak zorunlu hale gelir, gerekirse barışı koruma misyonu ile askerlerimizi de kullanmalıyız"* demiştir.¹⁸⁴

Günümüzde ise askeri anlamda güçlü olmayıp, fakat, bir sert güç unsuru olan ekonomik gücüyle hem çekici hem baskıcı politikalar uygulamakta olan Avrupa Birliği vardır. AB'nin ekonomik gücü dışında eğitim, diplomasi tecrübesi, demokrasi anlayışı da hem yumuşak güç unsurları olarak hem sert güç unsurları olarak kullanılmaktadır.¹⁸⁵ Dolayısıyla, sert güç ve yumuşak gücü birbirinden ayırmak için yapılan çalışmalar bu türden yapılan politikalara da cevap aramalı. Yapılan araştırmalarda tespit edildiği kadarıyla sert ve yumuşak güç birbiriyle geçişmiş durumda. Zaman zaman da birisi öbürünün yerine kullanılabilir. Bazen de ikisi eş zamanlı kullanılabilir.¹⁸⁶ Sert güç ve yumuşak güç eş anlamlı kullanıldığında tartışma konusu akıllı güç olur.

1.4. Dış Politikada Yumuşak Gücün Öneme İlişkin Tartışmalar

Günümüzde güç kavramının uğradığı erozyona yumuşak güç kavramı da uğramış, hakkında ne uluslararası politikada ne de uluslararası ilişkilerde kapsayıcı, bütünleştirici tanım ortaya konulabilmiştir. Çünkü, 21. Yüzyılda sadece yumuşak güç

¹⁸³ Braterskiy, Skriba, *a.g.m.*, s. 133.

¹⁸⁴ Windsor, *a.g.m.*, s. 53.

¹⁸⁵ David Held, Mathias Koenig Archibugi, *American Power in the 21st Century*, USA: Polity Publisher, 2004, s. 165.

¹⁸⁶ Held, Archibugi, *a.g.e.*, s. 168.

kavramı değişime uğramadı veya uğratılmadı. Aynı zamanda kavramın kullanılacağı alan da çeşitlenmiş ve çoğalmış durumdadır. Bu konuda Moises Naim da dünya politikasında bir çok şeyin dönüşüm ve değişime uğradığı gibi “güç” kavramının ve yumuşak gücün da “bozulduğunu” savunurken haklıydı. Naim, “21. Yüzyılda gücü elde etmenin ve kaybetmenin gücü kullanmadan daha kolay olduğunu, gücü elde edebilmek için verilen mücadelelerin her zamanki gibi şiddetli şekilde yaşanmakta olsa da elde edilen gücün verimliliği düşüşe geçmiştir”¹⁸⁷ diye haykırmıştır. Naim’in iddiasına göre başka bir güç icat edilmeliydi. Çünkü, artık sert gücün, askeri gücün önemi kalmamıştır. Başka bir deyişle yumuşak gücün kullanımına önem verilmeye başladığını savunmuştur.¹⁸⁸

Yeni yüzyılda devletlerin uluslararası ilişkileri ve diğer devletleri etkileme araçları oldukça genişlemiş bulunmaktadır. Soğuk Savaş’ın sona ermesinin akabinde askeri kapasite ve güce olan önemin azalmasıyla başka alanlar daha ön plana çıkmaya başlamıştır. Ekonomik gelişmişlik, ideolojik cazibe, kültürel çekicilik gibi konular daha ön planda tutulmaya başlanmıştır.¹⁸⁹ Daha önce dış politikada anahtar konumunda olan sert gücün öneminde azalma görülmüştür. Küreselleşmenin yoğunluk ve hız kazandığı, karşılıklı bağımlılığın iyice arttığı dönemde zorlama, baskı ve sopaya dayalı ilişkilerden yana politika izlemiş aktörlerin dönüşüme uğradığı, yani, sert politikaları bırakıp daha yumuşak politikalar izlemeye zorlanan aktörler ortaya çıkmaya başlamıştır. Başka bir ifade ile, çıkarlarını elde etmeye çalışan aktörler – bir müddet de olsa – kılıf değiştirerek konjonktüre uygun hareket etmek zorunda kalmaya başlamışlardır.¹⁹⁰ Yirmi sene önce nükleer silahlarıyla adeta kas gösterme yarışına giren dönem geride bırakılarak – sert/askeri/nükleer gücün tamamen kullanılmayacağı anlamına gelmez – dünyada güç pastasından payını almak isteyen devlet/aktörler diğer başka devletleri etkilemenin ve yönlendirmenin yollarını aramaya başlamışlardır.¹⁹¹ Daha on sene evvel işgale uğrayan

¹⁸⁷ Moises Naim, *The End of Power*, New York: Basic Books Pub., 2013, ss. 1-2.

¹⁸⁸ Naim, *a.g.e.*, s. 4.

¹⁸⁹ Olga G. Leonova, “Soft Power as a State's Foreign Policy Resource”, Leonid Grinin, Ilya Ilyin, Andrey Korotayev (ed.), *Globalistics and Globalization Studies, Aspects And Dimensions Of Global Views*, Volgograd: Uchitel Publishing House, 2014, s. 99.

¹⁹⁰ Leonova, *a.g.m.*, ss. 99-100.

¹⁹¹ Joseph Nye, *Nuclear Ethics*, New York: Free Press Publisher, 1986, s. 42.

devletler – Afganistan ve Irak – artık demokratik ve ahlaki değerlerle muamele görme şansını yakalamış, mağdur devletler olarak görülmeye başlanmıştır.¹⁹²

İngiliz diplomatı olan Robert Cooper geçen asırda, son elli yılda veya yirmi beş yılda kullanılabilir nitelikte olan gücün – askeri gücün – tekrar kullanılması için ne uygun mekanın ne de uygun zamanın olduğu görüşünü paylaşmıştır. Cooper, *uzun dönemli savaşa* girmek istemeyen güçlü devletlerin varlığından¹⁹³ ve artık kısa sürede sonuç alabilecek araçları kullanamayacaklarını dile getirirken yumuşak gücün öneminden bahsetmiştir. John Mueller de savaşın öneminin kaybolmadığından, fakat, bu yeni asır, yeni dönemde çok da önemli olamayacağından bahsederken Cooper ile aynı fikirdeydi.¹⁹⁴ Bahsedildiği gibi yeni bir dönem yeni bir güç çeşidinin hakim olmasına zemin hazırlamış, demokrasiye, ahlaki değerlere, ekonomik refaha karşı savaşların işlevsiz kaldığı görüşü yaygınlaşmıştır.¹⁹⁵ Bu bağlamda sert gücün bıraktığı boşluğu artık yumuşak gücün dolduracağı inancı yaygınlaşmıştır.

Küreselleşmenin hızla devam ettiği süreçte dış politika, uluslararası politika ve uluslararası ilişkilerin yönünü belirleyecek öneme layık görülmeye başlanan güç yumuşak güç olarak düşünülmüştür. Bu süreçte uluslararası arenada bulunan önemli aktörlerin/devletlerin ilişkileri de diğer devlet dışı aktörlerin ve yumuşak güç araçları aracılığıyla düzenlenecek, aralarındaki olumsuz gelişmelerin önüne geçilebileceği varsayımı ciddiyet kazanmıştır.¹⁹⁶ Uluslararası ilişkileri rahatlatacak olan yumuşak güç – Nye’in tanımına göre – devletin üç ana kaynağından yararlanacaktır: kültür, siyasi ideoloji ve dış politika. Yumuşak güç geniş bir tanıma sahip olmakla beraber devletlerin dış ve iç faktörlerini etkileyerek güç elde etmeye eğilimlidir.¹⁹⁷

Gittikçe küresel köy haline gelen dünyada devletler kendi aralarında eskisi gibi sert güç kullanarak etkileşim içerisinde olmayı, kendi çıkarlarına sert güç aracılığıyla ulaşmayı ikinci sıraya atmaya başlamışlardır. Yumuşak gücün uluslararası ilişkiler, sistem ve politika açısından cazibesi – yumuşak güç her ne kadar ağır ve yavaş işleme doğasına sahip olsa da – uzun dönemde elde edilen sonuçların daha kalıcı ve

¹⁹² Joseph Nye, “Hard And Soft Power In American Foreign Policy”, The Academy Of Political Science, *Political Science Quarterly*, Vol. 119, No. 2, 2004, s. 265.

¹⁹³ Robert Cooper, *The Postmodern State and the World Order*, London: Demos, 2000, s. 22.

¹⁹⁴ John Mueller, *Retreat from Doomsday: The Obsolescence of Major War*, New York: Basic Books Pub., 1989, s. 33.

¹⁹⁵ Nye, *Hard And Soft...*, s. 111.

¹⁹⁶ Leonova, *a.g.m.*, s. 100.

¹⁹⁷ *A.g.m.*, s. 101.

uygulanmasında daha barışçıl araçların kullanılması olmuştur.¹⁹⁸ Ayrıca, her devletin sert güç kullanmak için kaynakları elverişli olmayabilir, fakat, her devletin kendi dış politikasında yumuşak güç kullanmak için yeterli kaynaklarının bulunabilirliği görüşü de vardır.¹⁹⁹ Her devlet kendi imkanına göre dış politikasında yumuşak güç politikalarını kullanabilir. Örneğin, eğer bir devletin elinde küresel veya bölgesel norm olabileceğini düşündüğü değeri varsa o değeri diğer ülkeler ile geliştirdikleri ilişkilerinde kullanabilir. Bu bağlamda ünlü sanatçılar, bilim adamları, spor gibi alanlar son zamanlarda devletler arasındaki ilişkileri yumuşak güç bazında etkilemektedir.²⁰⁰ Bu ve buna benzer çekici gelebilecek araçlar devletin gücünü arttırırken – hangi gücün artmakta olduğu ayrı bir tartışma konusudur – üzerinde kullanılmakta olan ülkenin de ya yararına ya zararına gelebilir.²⁰¹

Yumuşak gücü kullanmaya çalışan devletin amacı alıcı ülkeye olumlu mesajlar, izlenimler bırakmaktır. Bahsedildiği gibi yumuşak gücün uygulanması aşamasında uygulayıcı devletin hareketleri, davranışları alıcı devleti ya memnun ya da rahatsız edebilir. Fakat, yapılan araştırmaların sonucu iletilen cezbedici mesajların alıcı tarafın düşüncelerinin olumlu anlamda değişmesini sağladığını göstermiştir. Asıl önemli olan ise uygulayıcı devletin cezbedici faktörleri alıcı devletin durumuna göre sıralayarak uygulamasıdır.²⁰²

Yumuşak gücü elde etme sürecinin önemini anlatan Goldsmith ve Horiuchi aşağıdaki önemli noktalara değinmektedirler. Birincisi, bir devletin ikinci bir devlete iletmek istediği mesajının olması lazım ve onu iletmeye girişiminde bulunması lazım. İkincisi, iletilen mesajın diğer bir devlet tarafından kabul edilmesi lazım.²⁰³ Üçüncüsü ise, iletilen mesajın alıcı devlette iletişime olan ilgiyi uyandırması lazım.²⁰⁴ Dördüncü aşamada ise, eğer iletilen mesaj alıcı devletin düşüncesini, hareket tarzını değiştirmişse veya değişmesine sebep olmuşsa – aksine alıcı devlet tepki göstermezse – uygulayıcı

¹⁹⁸ Joseph Nye, *Soft Power The Means To Success In World Politics*, New York: Public Affairs, 2004, s. 27.

¹⁹⁹ Geun Lee, “A Theory of Soft Power and Korea’s Soft Power Strategy”, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10163270902913962#preview> (26.09.2011)

²⁰⁰ Lee, a.g.m., <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10163270902913962#preview> (26.09.2011)

²⁰¹ Matthew Kroening, Melissa McAdam, Steven Weber (ed.), “Taking Soft Power Seriously”, *Comparative Strategy*, Vol. 29, No. 5, 2010, s. 415.

²⁰² A.g.m., s. 418.

²⁰³ Benjamin Goldsmith, Yusaku Horiuchi, “In Search of Soft Power: Does Foreign Public Opinion Matter for U.S. Foreign Policy?”, *World Politics*, Vol. 64, No. 3, 2012, s. 556.

²⁰⁴ A.g.m., s. 559.

devletin mesajı veya alıcı devleti doğru seçtiği veya seçemediği konusunda tartışmalar başlar. Beşincisi ise, uygulayıcı devletin mesajı kabul eden devleti olumlu anlamda ne derece etkilediği, iç veya dış politika davranışlarında ne derece değişime neden olduğu araştırılır. Sonunda da elde edilen verilere göre fayda – maliyet hesabı yapılır, uygulayıcı taraf da seçtiği mesajın dış politikada devam ettirilmesine veya durdurulmasına karar verir.²⁰⁵

Bu süreçlere baktığımızda uygulayıcı ve kabul edici devletler arasında bir askeri anlamda çatışmanın amaçlanmadığı görülmektedir. Dış politika ve uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün tercih edilmesine artan eğilimin nedeni de burada aranabilir.²⁰⁶

Dış politikada “sert güç mü” veya “yumuşak güç mü” sorusu öncelikler sırasında net bir yere konulmamışsa da devletlerin kendi çıkarlarını sert çıkış ve politikalar aracılığıyla değil yumuşak politikalar aracılığıyla da elde edilebileceğinin mümkün olduğu görülmüştür.²⁰⁷

Yumuşak gücün dış politikada tercih edilme nedenlerinin başında daha önce değinildiği gibi küreselleşmenin ortaya çıkardığı “duyarlı toplumdur”.²⁰⁸ Ulus devletler son yirmi beş seneye kadar toplumun duyguları, duyarlılığı ile hesaplaşmadan kendi çıkarlarını elde etmeye çalışmışlardır. Ne zaman toplumun duygusu, düşüncesine göre politika izleyerek çıkarlarının elde edilebileceği tartışmaları yapılmaya başladığında çeşitli aktörler – devletler, örgütler, terör grupları, cemaatler – boşluğu doldurarak kendi nasiplerini görme yarışına girmişlerdir.²⁰⁹ Aslında, bu durumu en iyi değerlendirenlerin başında küresel terör örgütleri olmuştur. Sınırların anlamsızlaştığı dönemde toplumların – bireylerin – eğilimlerini tespit eden terör şebekeleri kendi yumuşak güçlerini kullanarak amaçlarına ulaşmayı başarmışlardır. Dolayısıyla, devletlerin dış politikalarında sadece çıkarlarını istedikleri araçlarla elde etmekten ziyade alıcı ülkelerin toplumunun düşünce ve eğilimlerine göre politika izlemeye yöneldikleri

²⁰⁵ A.g.m., s. 562.

²⁰⁶ A.g.m., s. 566.

²⁰⁷ Leyla Yıldırım, “Dış Politikada Yumuşak Güç ve Seçili Örnek Hindistan”, *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 2, No 3, 2013, s. 192.

²⁰⁸ Richard Snyder, H.W. Bruck, Burton Sapin (ed.), *Foreign Policy Decision-Making: An Approach to the Study of International Politics*, New York: The Free Press, 1963, ss. 199-200.

²⁰⁹ A.g.e., s. 203.

varsayılabilir.²¹⁰ Toplumsal ve küresel değerler ışığında tasarlanan politikanın sadece devletlerin çıkarları için değil uluslararası ilişkilerin güvenliği için de yararlı olabileceği savunulmuştur.²¹¹ Yumuşak gücün çekiciliğinin, bireylerin kalplerini ve beyinlerinin kazanmaya yönelik girişimi ulusal çıkarın elde edilmesinin yanı sıra dış ve iç güvenliğin sağlanmasında da katkısının olduğu görüşü değer görmeye başlamıştır.²¹²

Günümüzde yumuşak gücün öneminin farkında olan devletler de uluslararası alanda imajlarının düzelmesini insani değerlere sahip çıkarak, uluslararası barışa katkıda bulunarak sağlamaya çalışmaktalar.²¹³ Artık, devletler mültecileri kabul ederek, kendi sınırlarında barındırarak yumuşak gücü elde etmeye, uluslararası arenada saygın imaj kazanmaya çalışmaya başlamışlardır.²¹⁴

Yumuşak gücün ağırlık kazanması her şeyi yapabileceği anlamına gelmeyeceği de anlaşılmalıdır. Gücün diğer çeşitlerinin de sınırlarının olduğu gibi yumuşak gücün de sınırları vardır. Yumuşak gücü elde etmek isteyen/uygulayıcı devletlerin en önemli sınırı elinde bulundurduğu değer küresel değer olarak kabul edilme şüphesidir. Diğer bir sınırı da elinde bulundurduğu değer tarihsel ve kültürel derinliğidir. Eğer bu unsurlarda herhangi bir kusur varsa uygulayıcı başarılı olamaz.²¹⁵ Avrupa ülkesinin yumuşak güç politikalarındaki başarılarından biri de dünyada değer olarak kabul edilebilecek demokrasi, insan hakları, doğanın korunması gibi konuları gündeme getirebildiğinde gizlidir.²¹⁶

²¹⁰ William Wallace, *Foreign Policy and the Political Process*, London: Macmillan, 1971, s. 22.

²¹¹ Strausz Hupe Robert, *Power and Community*, New York: Frederick Praeger, 1956, s. 64.

²¹² Alan Chong Chia Siong, *Foreign Policy in Global Information Space: Actualising Soft Power*, Submitted for the Degree of Doctor of Philosophy, London: School of Economics and Political Science, 2002, s. 26.

²¹³ Issraelyan E.V., Evtikhevich N.S., “Gumanitarnye Aspekty Vneshnei Politiki Kanady”, *Ekonomika, Politika, Kultura*, No. 10, 2013, s. 84.

²¹⁴ Issraelyan Evgeniya Viktorovna, Sokolov Vasiliy İvanoviç, “Canada: Soft Power as a Basis for Middle Power Foreign Policy”, *Vestnik Mejdunarodnih Organizatsiy: Obrazovanie, Nauka, Novaya Ekonomika*, Vol. 9, No. 2, 2014, s. 73.

²¹⁵ Arkadi Ursul, v.d., *Globalistics and Globalization Studies: Aspects & Dimensions of Global Views*, Volgograd: Uchitel Publishing House, 2014, s. 102.

²¹⁶ A.g.e., s. 106.

İKİNCİ BÖLÜM: RUS DIŞ POLİTİKASI VE YUMUŞAK GÜÇ

1990 sonrası dönemde dış politikasında yeni stratejilere başvurarak sistemdeki ağırlığını korumaya çalışan Rusya yeni yüzyılda tekrar küresel güç olmayı amaç edinmiştir. Rusya SSCB'nin halefi olmasından dolayı dış politika tavırlarında sert güçten yana tavır alacağı beklentileri boşa çıkarmamıştır. Fakat, Rusya aynı zamanda çıkarlarını koruma ve amaçlarını elde etmek için sert gücün yanı sıra yumuşak güç ve akıllı güç gibi alternatifleri kullanmayı da gözardı etmemektedir. Zamanı geldiğinde uluslararası hukuk çerçevesinde politika izleyen ve zamanı geldiğinde de ihlal etmeyi de ihmal etmeyen Rusya uluslararası politikada yeni stratejileri test etmektedir.

2.1. Rus Dış Politikasını Anlamak

Her devletin dış politikasının 'temiz bir sayfada' yazılmaya başlamasının mümkün olmadığı gibi Rusya Federasyonu'nun dış politikası da temiz bir sayfada yazılmaya başlanmamıştır. Başka bir ifade ile Rusya'nın dış politikası belli kalıplar içerisinde şekillenmiş haliyle Soğuk Savaş'ın sona ermesi, yeni bir sistemin başlamasıyla şekillenmeye devam etmektedir. Rusya'nın dış politikasının tamamen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dış politika özelliklerini taşımadığı ve tamamen de yeni dış politika konsepti olmadığı gerçektir. Rusya'nın yirminci yüzyılın önemli aktörlerinden biri, SSCB'nin halefi olması gerçeği istemese de dış politikasında SSCB'den kalan bazı sürekliliği ve kalıntıları taşımasını gerektirmiştir. Bu anlamda Rusya'nın dış politikası SSCB dış politikasından tamamıyla sıyrılmış değildir.²¹⁷ Fakat, SSCB dış politika geleneğinden tamamen sıyrılmadan yeni sisteme "yeni dış politika" girişimleriyle girilmesi Rusya için yeni bir başlangıç olmuştur.²¹⁸

Rusya yeni uluslararası arenaya derin dış politika tecrübesi ve zayıf dış politika konsepti ile girmiştir. En önemli dayanaklarından birisi de SSCB'den kalan Ruslara ait diplomatik ilişkiler tecrübesi olmuştur. Bu tecrübeler Rusya'nın gündeminde yeni bir dış politika konsepti oluşturmaya yardımcı olacaktır.²¹⁹ Bu bağlamda SSCB'nin halefi olarak kabul edilen aktörün dış politika oluşturma süreci 1990'ın son aylarında

²¹⁷ İgor İvanov, *Novaya Rossiyskaya Diplomatiya Desyat Let Vneşney Politiki Stranı*, Moskova: Olma Press, 2001, s. 7.

²¹⁸ Rossiyskoy Federatsii (o plojenii v strane i osnovnih napravleniyah vnutennei i vneşney politiki gosudarstva), Moskova, 3 Nisan, 2001, s. 40.

²¹⁹ İvanov, *a.g.m.*, ss. 5-7.

başlamıştır. Ayrıca, Rusya'nın iç düzeninde yaşandığı kadar dış politikasında yaşanan değişimler dış dünyaya açılımının başlangıcı olmuştur.²²⁰

1990'ın sonlarına doğru tasarlanmaya başlanan Rus dış politikası 1991'in sonlarında aktif şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Bu dış politikada:

- Siyasi ve toplumsal hayatın demokratikleşmesi sonucunda dış politika oluşturma mekanizmalarının kökten değiştirilmesi;
- SSCB döneminde sekteye uğratılmış olan ülke imajının yurtdışında olumlu yönde yansıtılması için kurulan iletişim araçlarını dış dünya ile iletişim kurmaya açık hale getirmek;
- Rusya'daki federe devletlerin kendi aralarında, dış dünya ve diğer devletlerin organları ile geliştirdikleri ilişkilerde yaşanan düzensizlikleri düzeltme;
- SSCB döneminde ciddi kontrol altında kalarak etkisiz hale getirilmiş olan ticari, ekonomik ve yatırım ile ilgili işbirliği, kültürel ve eğitimde tecrübe değişim konularında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin dış dünya ile iletişiminin sağlanması gibi konularda kökten değişimlere gidilmiştir.²²¹
- Dış politikadaki en önemli değişim olarak da her türlü eleştirilere ve karşı koymalara rağmen demokrasinin desteklenmesi, serbest pazar ekonomisine geçme çabaları olmuştur.²²²

Bağımsızlığının ilk aylarında SSCB'nin beklenmedik hızla dağılması karşısında dış dünya ile ilişkilerin ne şekilde geliştirileceği, yeni siyasi sistemde ve dış politika konseptinin nasıl oluşturulacağı konusunda ne tür çalışmaların yapılacağı, nelerin öncelikler olacağı konusunda fikir üretmek için ne ülke yönetimi ne de toplum hazır bulunmuştur. Ülkenin zor ve sancılı süreçten geçmekte olduğunu 1992 yılında Rusya Federasyonu Yüksek Konseyi'nde konuşma yaparken birinci devlet başkanı Boris Yeltsin de dile getirmiştir. Yeltsin ülkenin dış politikası ile ilgili sorunlarını, "*Rusya'nın yaşamakta olduğu sancılı süreç şimdilik; 'Nelerden çekiniyoruz?, Neleri elimizde tutmak istiyoruz?, Neleri yeniden üretmek ve kurmak istiyoruz?' gibi sorulara net cevap vermemize imkan tanımıyor*" diyerek dile getirmiştir.²²³

²²⁰ Sobranie Zakonodatelstva Rossiyskoy Federatsii, No. 2, 2000, p. 690.

²²¹ İvanov, *a.g.m.*, s. 8.

²²² *A.g.m.*, s. 9.

²²³ Rossiyskaya Gazeta, 7 Ekim, 1992.

SSCB'nin dağılmasından sonra Rusya'nın dış politikadaki en önemli girişimlerinden biri Bağımsız Devletler Topluluğu devletleri arasında yaşanmaya başlayan sınır sorunları ve anlaşmazlıkları çözmek ve jeopolitik alanları tekrar "organize etmek" olmuştur. Ayrıca, yurtdışında kalan – Rusya Federasyonu dışında – Rusların haklarının ve güvenliklerinin korunması da gündeme gelmiştir.²²⁴

Aslında, SSCB'den kalan "miraslardan" biri de uluslararası her soruna müdahale eden, bölgesel sorunların çözümünü kendi inisiyatifisiz kabul etmeyen "süper güç" psikolojisi olmuştur.²²⁵ Fakat, Rusya artık bu mirası içinde bulunduğu durum itibarıyla taşıyamayacağını farkına vararak Rusya için önemlisi süper güç psikolojisi ile hareket etmek değil, gerçeklerle hareket etmek olduğunu anlamıştır. Gerçekler ise kendi sınırları içerisinde ekonomiyi düzeltmek, hayat şartlarını iyileştirmek, güvenliği sağlamak gibi çözüm bekleyen sorunlar olmuştur. Bir yandan iç sorunlarla uğraşırken dış politikayı da ihmal etmemesi gerektiğini anlayan Rusya dış politikada aktif olma konusunda da istekli olmuştur. Çünkü, Rusya'nın o dönemdeki yöneticileri yakın zamanda olmasa da ilerideki zamanlarda Rusya'nın uluslararası politikada önemli roller üstlenmesi gerektiği konusunda aynı düşüncelerdelerdi.²²⁶ Fakat, coğrafik anlamda hangi ülkeler ve bölgelerle sıkı işbirliğinin yapılacağı sorusu tartışmalara açık tutulmuştur. Batı ile mi, doğu ile mi, kuzey ile mi, güney ile mi? Hangi bölge ile geliştirilecek işbirliğine öncelik verilmeli? Dış politikanın yönünü belirleyecek olan bu sorular tartışılırken farklı yaklaşımlarda ve düşüncelerde olan grup ve siyasetçilerin tartışmaları da önemli bulunmuştur.²²⁷

Bağımsızlığını elde ettikten sonra Rusya uluslararası arenada SSCB'nin halefi olarak ortaya çıkmış ve selefinin geride bıraktığı bazı çözüme kavuşmamış sorunları ile de ilgilenmek zorunda kalmıştır. En önemlisi ise komünizm kalıntılarını da özünde barındıran bir dış politika geliştirmeye çalışan ülke en başta kimlik sorunlarının tartışılmaya başlamasıyla, kimlik tartışmalarının etkisinde de kalarak²²⁸ dış politika geliştirme tartışmalarına başlamıştır.²²⁹

²²⁴ İvanov, *a.g.e.*, s. 12.

²²⁵ Yevgeniy Primakov, *Rossiya V Mirovoy Politike*, Moskova: God Planeti, 1998, s. 52.

²²⁶ Primakov, *a.g.e.*, ss. 52-53.

²²⁷ Dmitriy Mendelev, *Granits Poznaniyu Predvidet Nevojmjono*, Moskova: 1991, s. 101.

²²⁸ Sami Yıldırım, "1990 Sonrası Rus Dış Politikasında Batı Karşısında Kimlik Ve Statü Arayışları", *KHO Bilim Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, 2013, s. 62.

²²⁹ Foreign policy of the Russian Federation, *CIDOB International Yearbook 2010*, s. 224.

Boris Yeltsin iktidarının ilk dönemlerinde iç ve dış politika üzerine yapılan hararetli tartışmaların yanı sıra Rusya'nın dış politikası ve geleceği hem Rusya'da hem de Batı'da tartışılmıştır. Rusya'nın bundan sonra bölgesel bir güç olarak Batı Bloku ile hareket edip etmeyeceği veya nasıl bir yol izleyeceği uluslararası siyaset açısından da çok önemli konulardan olmuştur.²³⁰

Rusya'nın coğrafik konumu, başka bir ifadeyle 'Rusya'nın Avrupa'daki yeri–Avrupalılığı', 'Rusya bir Avrasya devleti mi, Avrupa devleti mi?' tartışmaları Rus kimliği tartışmalarını başlatırken, Rus kimliği üzerinde yapılan tartışmalar da RF'nin dış politikasının belirlenmesini etkilemiştir.²³¹ Avrupa'nın ikinci bölgesinin Rusya ve Türkiye gibi devletleri de sınırlarında barındırmakta olduğu iddiasını merkeze alan Atlantikçi düşünce Rusya'nın hem Avrasya hem de Avrupa devleti olduğunu öne sürer.²³²

SSCB'nin dağılmasından sonra Rusya'nın dış politikasının ana hatları belirlenirken etkili olan yaklaşımların başında "Atlantikçi" yaklaşım öne çıkmıştır.²³³ "Atlantikçiler" veya "Batıcılar" olarak bilinen yaklaşım Moskova'nın Batı endeksli, eğilimli dış politika geliştirmesi gerektiği iddiasında bulunan, çok geniş kitleye sahip olmasalar da üst düzey yönetici ve bilim adamlarından oluşan bir grup olmuştur. Atlantikçilerin en önde gelen isimlerinden biri Dışişleri Bakanı Andrey Kozirev olmuştur. Kozirev Dışişleri Bakanı döneminde kendi düşüncesini dış politikada da kullanmaktan geri kalmamıştır. Dışişleri Bakanı Rusya'nın Batı'nın bir parçası olmasından dolayı Batı ile entegre olmasını, NATO, Avrupa Birliği ve IMF gibi kurumlarla ilişkilerinin geliştirilmesini savunmuştur. Atlantikçiler dönemin Rus milliyetçisi olarak tanınmış Devlet Başkanı Yeltsin'i de Batı'ya eğilimli dış politika geliştirmeye ikna etmişlerdir. Atlantikçilerin dış politika düşüncelerini destekleyenlerin içerisinde Devlet Başkanı Yardımcısı A. Rutskoy da bulunmuştur.²³⁴ Rusya'nın dış politikasını yönlendirmede etkili olabilen Atlantikçiler 1990'dan 1993'e kadar fiili anlamda dış politikayı kendi düşüncelerine – Batı'ya eğilimli politika geliştirerek – göre

²³⁰ Halit Mammadov, "Rus Dış Politikasında Stratejik- Zihinsel Süreklilik ve Putin'in Dış Politika Doktrini", *Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi*, Rapor No: 16, 2014, s. 24.

²³¹ Gerard Delanty, *Inventing Europe: Idea, Identity, Reality*, London: Palgrave Macmillan, 1995, s. 46.

²³² Delanty, *a.g.e.*, s. 54.

²³³ Andrei Tsygankov, *Russia's Foreign Policy Change and Continuity in National Identity*, New York: Rowman & Littlefield, 2016, s. 5.

²³⁴ İvanova M., "Evolusiya Vneshnepoliticheskoi Mysli RF: Teoria i Realii", *Sotsiologia i Politichni Nauki*, Vol. 11, No. 10, s. 186.

şekillendirmişlerdir. Bu dönemde Rusya dış politikasında Batı'yı tercih eden dış politika benimsemiş ve geliştirilmiş olan dış politika da Rusya'nın ilk Dışişleri Bakanı'nın ismine hitaben *Kozirev Diplomasisi* olarak Rusya'nın dış politika tarihine geçmiştir.²³⁵

Rusya'nın ilk dış politikasını Batı'dan yana belirlemeyi tercih eden Yeltsin²³⁶ Kozirev'in politikalarına inanarak Batı ile stratejik ortaklığın da yapılabileceğini düşünmüştür.²³⁷ Rusya'nın Batı ile geliştirmeye çalıştığı işbirliğinin de farkında olan ABD demokrasinin geliştirilmesini, ekonomide reformun yapılmasını en önemli değişim olarak kabul etmiş ve Yeltsin ile çalışmaya da özen göstermişlerdir.²³⁸

Atlantikçiler ve etkili bürokrati olarak bilinen Dışişleri Bakanı Andrey Kozirev Batı ile ilişkileri geliştirerek bazı sorunların çözümüne ulaşılabilirliğini savunmuşlardır. Ekonomik alanda işbirliği ve Batı'dan destek alınması, nükleer silahlar üzerinde da anlaşmaların yapılması, NATO ile işbirliğinin sağlanması halinde Rusya'nın kısa zamanda Dünya Ticaret Örgütü ve D - 7 gibi uluslararası kurumlara üye olunmasına yardımcı olabileceğini savunmuşlardır. Fakat, bu düşünce ve politikalar bazı çevreler tarafından idealist ve romantik girişim olarak nitelendirilmiştir.²³⁹ Çünkü, Kozirev'in yürüttüğü dış politikada Rusya'nın kendi değerlerinden uzak, Avrupa ve Atlantik merkezli örgüt ve kurumlarının değerlerini benimseyen, yargılarına itaat eden politikalar benimseyerek Rusya'nın kendi çıkarlarını elde edebileceği, uluslararası arenada saygınlık kazanabileceği savunulmuştur.²⁴⁰ Bu durumda Yeltsin dönemi dış politikasının Batı ile karşılıklı çıkarlara dayalı uyumlu dış politikadan ziyade bağımlı politika geliştirdiği görüşünü kuvvetlendirmiştir.²⁴¹ Elbette, Kozirev ve Atlantikçilerin belirlediği dış politikanın yürürlükte olduğu dönemde Rusya Batı ve ABD ile sorunlar yaşamamıştır. Fakat, 1993'ten sonra NATO'nun Doğu'ya doğru genişlemeye

²³⁵ CIDOB International Yearbook 2010, *a.g.m.*, s. 224.

²³⁶ Kenan Turgutoğlu, *Rusya Federasyonu'nda Yeltsin ve Putin Dönemlerinde İzlenen Dış Politikaların NATO ile İlişkiler Düzleminde Karşılaştırılması*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2006, s. 16.

²³⁷ Daniya Usmanova, *The Eastern and Western Dimensions of the Russian Foreign Policy in the Post-Cold War Period*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2011, s. 37.

²³⁸ Turgutoğlu, *a.g.e.*, ss. 18-19.

²³⁹ Halhallı, *a.g.m.*, s. 9.

²⁴⁰ Erhan Büyükakıncı, "Vladimir Putin Dönemi Rus Dış Politikasına Bakış: Söylemler, Arayışlar ve Fırsatlar", *BİLGESAM*, 2014, s. 9.

²⁴¹ Sait Sönmez, "Yeni Batıcılık ve Yeni Avrasyacılık Akımları Bağlamında Yeltsin Yönetimi'nin Doğu Batı Politikaları'nın Analizi", *Akademik Bakış*, Cilt 3, Sayı 6, 2010, s. 84.

çalışması,²⁴² Bosna Hersek sorununda NATO'nun Sırp'ları bombalaması taraflar arasında anlaşmazlığa,²⁴³ siyasi sorunlara neden olmuş, Atlantikçi görüşün de dış politikadaki iddiası sorgulanmaya başlanmıştır.²⁴⁴ Böylece, Kozırev'in yönettiği dış politika ülke içindeki milliyetçiler ve bizzat Yeltsin tarafından eleştiriye tabi tutulmuştur.²⁴⁵

1996'da Kozırev yürüttüğü dış politikaya yönelik eleştiri ve duyulan memnuniyetsizlikten dolayı istifa etmiş ve Dışişleri Bakanı olarak Batı yanlısı dış politikayı reddeden, aksine çok yönlü dış politikayı savunan Yevgeniy Primakov atanmıştır.²⁴⁶

Ortadoğu uzmanı olarak da bilinen Primakov Rusya'nın kendine yakışır ve çok yönlü, değişken dış politika yürütmesi gerektiğini savunan bakan olmuştur.²⁴⁷ Değişken dış politikadan kasıt kendi çıkarlarını korumada ödün veren değil, durum nasıl davranarak çıkarları korumayı tavsiye ediyorsa o şekilde davranarak karlı kalmayı amaçlayan politika benimsemek olmuştur.

Primakov'un gelmesi ile Rusya dış politikasında dikkatler eski SSCB ülkeleri, Ortadoğu, Uzak Doğu ülkelerine çevrilmiştir. Çünkü, bu coğrafyalarda Rusya çıkarlarının tehdit altında kaldığı düşüncesi hakim olmuştur. Ayrıca, Rusya bu coğrafyaya yönelerek Batı gücünü dengelemeye yönelmiştir.²⁴⁸

Primakov'un Dışişleri Bakanı olmasıyla Rus dış politikası yeni söylemler edinmiştir. En başta *süper güç* söylemi olmuştur. Primakov süper güç olma yolunda aktif dış politikanın belirlenmesini, Rusya'nın da hem küresel hem bölgesel politikada aktif olması ve sorumluluklar alması gerektiğini savunmuştur.²⁴⁹

Dış politikada Primakov döneminin başlaması adeta ikinci bir yeni dönemin başlatılması olarak kabul edilmiştir. Çünkü, dış politikada daha önce belirleyici olan Atlantikçilerin önemi azalmış, milliyetçilerin ağırlığı artmıştır. Artık dış politikayı

²⁴² Olga Olikier, v.d., "Russian Foreign Policy in Historical and Current Context", RAND Corporation, *Perspective: Expert Insights on a Timely Policy Issue*, 2015, s. 16.

²⁴³ CIDOB International Yearbook 2010, *a.g.m.*, s. 224.

²⁴⁴ Elnur Hasan Mikail, *Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası*, İstanbul: İQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007, s. 73.

²⁴⁵ Korotkevich V. İ., *İstoriya Sovremennoi Rossii 1990-2003*, St. Petersburg: St. Petersburg Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 42.

²⁴⁶ CIDOB International Yearbook 2010, *a.g.m.*, s. 225.

²⁴⁷ T.C. Moskova Büyükelçiliği, "Bilgi Notları, RF Dış Politikasına Genel Bakış" 13 Ekim, 2016, s. 5.

²⁴⁸ İvanova, *Evolutsiya Rossiyskoi Vneşnepoliticheskoj...*, p. 188.

²⁴⁹ Korotkevich, *a.g.e.*, s. 43.

belirlemede ABD ve Batı ülkelerinin dostane yaklaşımlarından şüphe duyan, hatta, onları hala düşman olarak kabul eden, Rusya'nın asıl odaklanması gereken coğrafyanın Avrasya olduğunu savunan Avrasyacı akım ağırlık kazanmıştır.²⁵⁰ Avrasyacı akım Atlantikçilere karşı komünistlerden, yeni milliyetçilerden ve bazı merkezi (bürokratlardan) güçlerden oluşturulan akım olarak ortaya çıkmıştır.²⁵¹ Önemli akademisyenleri olarak A. Dugin, A. Panarin, B. Erasov, E. Bagramov bilinmektedir.²⁵²

Avrasyacı düşüncesi dış politikada ne Doğu ne Batı'dan yana politika izlemeyi, fakat, iki bölgenin ülkeleriyle diplomatik ve politik işbirliğine dayalı, Moskova'ya merkeze alan bir görüş çerçevesinde oluşturulmuştur.²⁵³ Ayrıca, Avrasyacıların görüşlerine göre Rusya Batı ve Doğu arasında kendine bir alan bulmalı, hatta, ikisi arasında bir 'köprü ülke' görevini de üstlenebilirdi.²⁵⁴

Aslında, Avrasyacıların dış politikadaki girişimleri 1993'te kabul edilen Yakın Çevre doktrini ile belirlenmiş, dış politikada çok yönlü politika izlenilmesi savunulmuştur. Bu bağlamda Primakov dönemi ile de Avrasyacıların etkinliklerinin artmaya başladığı söylenebilir.²⁵⁵

Avrasyacılık ve Avrasya Projesi üzerinde kayda değer emek sarf eden akademisyen ve düşünürlerin başında Aleksandr Dugin gelmektedir. Dugin, küresel politikada ABD'yi hedef alır, dayatmalarını da ABD'nin hegemon olma isteği ile açıklar. ABD'nin hegemon olduğu tek kutuplu dünyaya karşı Avrasya Birliği'ni savunur. Bu proje kapsamında bazı Avrupa devletlerinin ve İran, Japonya gibi ülkelerin de önemini vurgular. Londra'dan Tokyo'ya uzanan uzun Avrasya hattında²⁵⁶ devletler birleşerek ABD'nin üstünlüğüne karşı beraber olmalarının gerektiğini vurgular. Bu strateji adeta dengeleme politikası olarak da kabul edilmiştir.²⁵⁷ Çin'i de projeden uzak tutar, çünkü, güvenlik konusunda Çin'e güvenilemeyeceğini savunur. Doğu Asya'da

²⁵⁰ Elnur İsmayilov, "21. Yüzyıl Rusya Dış Politika Doktrinleri'nde Güney Kafkasya ve Orta Asya Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2013, s. 92.

²⁵¹ Turgutoğlu, *a.g.e.*, s. 23.

²⁵² Sönmez, *Yeni Batıcılık Ve Yeni...*, s. 78.

²⁵³ Nadim Macit, "Soğuk Savaş Sonrası Rusya'da Ulusal İdeolojinin Oluşumu, Din Ve Diplomasi", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 2010, s. 108.

²⁵⁴ İvanova, *a.g.m.*, s. 186.

²⁵⁵ Malika Munasipova, Kanat Ydyrys, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Rusya'nın Dış Politikası'nda Avrasya Birliği Projesi", *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 45, 2015, s. 61.

²⁵⁶ Rakesh Krishnan Simha, "Unlocking Russian Identity: European Or Asian?", 1 September 2011, https://in.rbth.com/articles/2011/09/01/unlocking_russian_identity_european_or_asian_12943 (02.01.2017)

²⁵⁷ Tsygankov, *a.g.m.*, s. 19.

emelleri olan Çin'in ABD ile de işbirliğine girebileceği olasılığı vardır. Bundan dolayı Dugin Çin'i güvenilmez ülke olarak görür.²⁵⁸ Aksine, Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri ile işbirliğinin geliştirilmesinin Avrasya Projesi'ne katkı sağlayacağını düşünür. Bunun için de Orta Asya ülkeleri üzerinde Çin'in üstünlüğünü kabul etmez, tam tersi bu coğrafyanın Çin'den korunması gerektiği görüşündedir.²⁵⁹ Diğer bir yandan, *Yakın Çevre Doktrini* çerçevesinde Rusya'nın hayati çıkarlarının BDT ülkelerinde gizli olduğu savunulmuştur.²⁶⁰

Primakov SSCB döneminde olduğu gibi Rusya Federasyonu'nun dış politikasında Ortadoğu'yu ihmal etmemiştir. RF'nın Ortadoğu ülkelerine destek olmasını, haklarının korunmasını, hatta, garantör ülke olmasını öne sürmüştür. Bölgeyi ABD'nin etkinliğine bırakamayacaklarını da dile getirmiştir.²⁶¹ Ayrıca, RF Libya, Suriye, Mısır gibi dost arap ülkeleri ile ilişkilerin daha da kuvvetlendirilmesi gerektiğinin önemini vurgulamıştır. Kafkaslar ve Orta Asya'da güvenliğin sağlanması konusunda Rusya İran'a güvenmiş, dolayısıyla, Ortadoğu'da İran'a özel muamele yapılmasının yararlı olacağını savunmuştur.²⁶²

RF'nın dış politikasındaki diğer bir önemli dönem Vladimir Vladimiroviç Putin'in 26 Mart 2000'de Devlet Başkanı olarak seçilmesi ile başlamıştır.²⁶³ Hem iç hem de dış politikada önemli değişimlere imza atan Putin ilk önce oligarkların etkisini azaltmış, kendi oligarklarını iş başına getirmiş, GAZPROM, LUKOIL, İttera gibi büyük enerji şirketleri dış güçlerin kontrolünden kurtararak ülkenin çıkarlarına ulaşmak için önemli araç ve finans kaynağı olarak kullanmaya başlamıştır.²⁶⁴ GAZPROM, LUKOIL ve İttera enerji şirketleri Putin'in iktidara gelmesiyle devletin önemli gelir kaynağı ve dış politika aracı olmuş durumdadır.²⁶⁵

²⁵⁸ Sait Sönmez, "Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Yeltsin Dönemi Rusya Federasyonu'nun Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleriyle İlişkileri, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 27, 2015, s. 2.

²⁵⁹ Sönmez, *Yakın Çevre Doktrini...*, s. 83.

²⁶⁰ Turgutoğlu, *a.g.m.*, s. 27.

²⁶¹ Usmanova, *a.g.e.*, s. 98.

²⁶² *A.g.e.*, s. 100.

²⁶³ Korotkevich, *a.g.e.*, s. 50.

²⁶⁴ Mammadov, *a.g.e.*, s. 33.

²⁶⁵ Taşkın Deniz, "SSCB'nin Küllerinden Doğan Gücün Lideri: Vladimir Putin ve Rusya Politikası", *Turkish Studies*, Vol. 9, No. 2, 2014, s. 569.

Dış politika tartışmalarına katkıda bulunan, fakat, iktidara gelemediği için de düşüncelerini uygulayamayan grup Kökten Milliyetçiler olmuştur.²⁶⁶ Köktenci Milliyetçiler Batıcılara/Atlantikçilere karşı sert olmuşlardır. Onlar için Batı ile işbirliği Rusya'ya ihanet etmekle eşdeğerdir. Ayrıca, Rusya'nın 'eski şanlı günlerine' kendi kaynakları ve kendi politikalarıyla kavuşabileceği düşüncesinde olmuşlardır.²⁶⁷ Kökten Milliyetçiler neo-emperyalistler olarak da adlandırılmıştır, çünkü, onların düşüncelerinde Rusya eski SSCB topraklarını tekrar almalı, tekrar büyük güç omalıydı.²⁶⁸

Putin'in iktidara gelmesiyle 1990'da başlayan Atlantikçi-Avrasyacı tartışmaları son bulmuş, dış politikada daha çok yönlü politikaların uygulanması kabul görmüştür.²⁶⁹

Putin'in dış politikaya yönelik girişimleri Rusya'ya eski saygınlık statüsünü tekrar kazandırmak, uluslararası arenada söz ve prestij sahibi yapmak olmuştur. Ayrıca, eski SSCB ülkeleri olan BDT ülkeleri ile işbirliğinin pekiştirilmesi, Kollektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'nün çalıştırılması,²⁷⁰ Şanghay İşbirliği Örgütü aracılığıyla dış politika öncülüklerine ulaşılmasını gündeme almış ve bugüne dek itinayla çalıştırmaya özen göstermektedir.²⁷¹

İktidara gelen Putin'den ilk başta Batı ve ABD ile uyumlu politikanın izlenmesi beklenilmemiştir. Fakat, *Putin Doktrini* çerçevesinde çok kutuplu dünya düzeni²⁷² ve RF'nin çıkarları için uluslararası politikada aktif rol üstlenmeyi ve çaba harcamayı esas alarak²⁷³ BDT ülkeleri, Batı ve Doğu ülkeleri ile politikalar geliştirerek²⁷⁴ çok yönlü

²⁶⁶ Margot Light, "In Search of an Identity: Russian Foreign Policy and the End of Ideology", *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, Vol. 19, No 3, 2003, s. 44.

²⁶⁷ Light, *a.g.e.*, s.45.

²⁶⁸ Tsygankov, *a.g.m.*, s. 154

²⁶⁹ Tellal, *a.g.m.*, s. 197.

²⁷⁰ Mammadov, *a.g.e.*, ss. 35-36.

²⁷¹ Osman Ergül, "Rus Dış Politikasında Bölgeselleşme ve Rusya'nın Entegrasyon Stratejisi: Avrasya Ekonomik Topluluğu", *International Conference On Eurasian Economies*, 2012, s. 469.

²⁷² Fraser Cameron, Jarek M. Domański, "Russian Foreign Policy with Special Reference to its Western Neighbours, European Policy Centre", *EPC Issue Paper*, No. 37, 2005, 13.

²⁷³ Pınar Özden Cankara, Yavuz Cankara, "Vladimir Putin Döneminde Rus Dış Politikasında Yapılan Değişiklikler", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 15, 2007, s. 196.

²⁷⁴ Tatiana Zakaurtseva, The Current Foreign Policy of Russia Putin's Changing Strategy, s. 6. http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no16_1_ses/05_zakaurtseva.pdf (25.12.2016)

politika izlemeye çalışan Putin, beklenildiğinin aksine ABD ve Batı ile ilişkileri geliştirmeye olumlu yaklaşmaktadır.²⁷⁵

Rusya'nın süper güç olma yolunda ilerlemeye çaba göstermesi, uluslararası arenada söz sahibi olma stratejileri Putin'in ikinci dönem başkanlığında da öncelikli politikalar arasında olmuştur. Putin'in ikinci dönem başkanlığı sırasında Rusya'nın ABD ile ilişkilerinde pürüzler ortaya çıkmaya başlamıştır. Gürcistan, Kırgızistan ve Ukrayna'da yaşanan devrimlerin ABD tarafından desteklenildiği yönündeki şüpheler Rusya ve ABD arasında ilişkilerin mesafeli geliştirilmesine neden olmuştur.²⁷⁶ Küresel teröre karşı Rusya ve ABD arasında bir uzlaşma yaşanmışsa da uzun sürdürülebilir işbirliği olmaktan çıkmasının arkasındaki nedenlerden biri de tarafların birbirlerine olan güvensizliklerinin artmasından dolayı olmuştur.

Putin döneminde küresel politikada da etkin olmaya çalışan Rusya çok yönlü dış politikaya ağırlık vermiş, küresel güç olmaya çalışan devletler ile ilişkilere önem verilmiştir. ABD ile stratejik ilişkileri devam ettirilken, ABD'nin hegemon olma çabası karşısında çok kutuplu dünyayı savunmuştur.²⁷⁷ Rusya'nın ABD ile zaman zaman anlaşmazlığa düşen, zaman zaman yaklaşan politikaları bazen Soğuk Savaş hatıralarını anımsatırken, bazen de yeni isimsiz savaşın yaşanmakta olduğu görüşüne itmektedir.²⁷⁸

2.2. Rus Dış Politikasında Rus Dünyası Anlayışının Yeri

Yaklaşık on yıl önce ortaya atılmış olan "Rus Dünyası" (Rus alfabesi ile «Русский Мир») kavramı üzerinde tartışmalar hala devam ederken Rusya'nın dış politikasında da *Rus dünyası* söylentisinin sık sık kullanılmaya başlanmasıyla tartışmalar daha da artmaktadır. Bazı araştırmacılar, yazarlar ve siyasetçiler kavramın "Rus uygarlığını" andıran, bazılarına göre "Rus düşüncesi" ile ilişkili, bazılarına göre küreselleşmenin hızının arttığı yeni yüzyılda Rus kimliğinin temellerinin atılmasında ideolojik anlamları içeren, bazılarına göre ise Rusya'nın jeopolitik zeminin

²⁷⁵ Zakaurtseva, *a.g.e.*, s. 50.

²⁷⁶ İsmayilov, *a.g.m.*, s. 96.

²⁷⁷ Mammadov, *a.g.e.*, s. 51.

²⁷⁸ Eski Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun TRT 1 Televizyonunda Yayımlanan "Enine Boyuna" Adlı Programda Verdikleri Özel Mülakat, http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-trt-1-televizyonunda-yayimlanan-enine-boyuna_-adli-programda-verdikleri-ozel-mulakat.tr.mfa (10.01.2017)

oluşturulması ve netleştirilmesi için üretilen kavramdır.²⁷⁹ Anlamının her alanda, her konuyla ilişkilendirilmesinden dolayı kavram akademik çevrede de hararetli tartışmaların konusu olmuştur. Fakat, burada belirtilmesi gereken bir durum söz konusudur. Batanova'ya göre tırnak ("") (Rus alfabesi ile «Русский мир») içerisinde yazılan Rus dünyası ve tırnak ("") içerisinde yazılmayan Rus dünyası (Русский мир) yazısının taşıdıkları anlam birbirinden farklıdır.²⁸⁰ “Rus dünyası” bir mecazi anlam taşır veya bir şeyin isimlendirilmesi, bir şeye verilmiş bir isimdir. Sadece Rus dünyası şeklinde yazılanı ise gerçek anlamda bir oluşum, süreç ve akılla kavranabilecek oluşumdur.²⁸¹

Filatov ise yazarların Rus dünyası yazısının farklı farklı şekilde yazdıkları üzerinde durur. Bazılar “Rus dünyası” (Rus alfabesi ile «Русский мир») şeklinde, bazı yazarlar “rus dünyası” (Rus alfabesi ile «русский мир») şeklinde yazarken, bazılarının da “Rus Dünyası” (Rus alfabesi ile «Русский Мир») şeklinde yazdıklarına rastlanılır. İlginç olanı bilim adamları da yazılanların arasında hangisinin doğru şekilde yazıldığı veya yazılması gerektiği konusunda kural koyamamışlardır. Filatov bu durumdan istifade ederek Rus Dünyası şeklinde, harfleri baş harflerle yazılmasını önerir.²⁸² Fakat, 2007’de Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin’in talimatıyla kurulmuş olan, Rus kültürünün yayılması, dünyaya tanıtılması amacıyla kurulan vakıf “Rus dünyası” (Rus alfabesi ile «Русский мир») olarak devletin resmi evraklarına eklenmiştir.²⁸³ Eğer kelimelerin yazılış şekline bakılırsa Batanova’nın dedikleri baz alınarak yazıya devam ettirilmeli. Çünkü, tırnak ("") içerisinde yazılan Rus dünyası (Rusça alfabe ile «Русский мир») bir isim olarak kullanılmıştır. Bu durumda araştırmacılar gerçek bir oluşumdan bahsetmek için Filatov’un önerdiği şekilde Rus Dünyası (Rusça alfabe ile: Русский Мир) şeklinde kullanılmasına özen gösterilmesini önermektedirler.

²⁷⁹ Batanova Olga Nikolaevna, *Russkiy Mir İ Problemi Ego Formirovaniya*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Moskova: Rossiyskaya Akademiya Gosudarstvennoy Slujbi Pri Prezidenta Rossiyskoy Federatsii, 2009, s. 22.

²⁸⁰ Batanova, *a.g.e.*, s. 24.

²⁸¹ *A.g.e.*, s. 25.

²⁸² Filatov Anatoliy Sergeevič, “Kırım V Strukture Rossiyskoy Geopolitiki; Kırım V Kontekste Russkogo Mira: İstoriya İ Sovremennost”, *Sbornik Materialov II. Mejdunaradnoy Naučno-Praktičeskoj Konferentsii*, Simferopol, 2008, ss. 49-50.

²⁸³ <http://www.russkiymir.ru/fund/the-decree-of-the-president-of-the-russian-federation-on-creation-of-fund-russian-world.php#1> (12.01.2017)

Aslında, kavramın 19. yüzyılda ortaya çıktığı, N. İ. Kostomorova'nın çalışmalarında da tüm "slav dünyasını" andıran anlamda kullanıldığı belli olmuştur.²⁸⁴ Fakat, çoğu araştırmacıya göre siyasette özen gösterilerek kullanılmaya başlanması 1990'da yaşanan dağılımdan sonraki yıllara tekabül eder. SSCB'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan kavram o dönemde bağımsızlıklarını kazanmış devletlerin sınırlarında kalan, *yabancı* ve *fazla* olarak görülen Rusların desteklenmesi amacıyla kullanılmaya çalışılmıştır. Rusya Federasyonu yöneticileri de dışarıda kalan Rusları desteklemek amacıyla çalışmalara başladıklarında Rus Dünyası artık bir siyasi söylentiye dönüştürülerek kullanılmaya başlanmıştır.²⁸⁵ P. G. Shedrovits'in düşüncesine göre kavram 1993'te oluşmaya başladı, 1997'de ise bugünkü kullandığımız anlamdaki anlamına ulaşmıştır.²⁸⁶ Ona göre 1993 - 1997 arasında içerideki Rusların sayısı kadar yurtdışında da Rusların yaşadığı, onların bütün bir kültürünün olduğu ve olması gerektiği konusunda fikirler beyan edilmeye başlanmıştır. Bu düşünceleri Putin 2001'de yaptığı bir konuşmasında, "*Rus dünyası anlayışı asırların derinliğinde gizlenmiş, Rusya'nın sınırlarının ötesinde, hatta, Rus etnosu sınırlarının dışındadır*" diyerek daha ileriye taşımış ve gündeme getirmiştir.²⁸⁷

Kavramın taşıdığı anlam toplumsal ve siyasi açıdan önemli olmanın yanı sıra bir dış politika aracı olarak kullanılacağı daha önceden belli olmuştur bile. Kavramın dış politikada nasıl kullanılacağı ile ilgili ihtimalleri Putin açıklığa kavuşturarak 2007'de "Rus dünyası" (Rus alfabesi ile «Русский мир») vakfını²⁸⁸ kurmuştur.²⁸⁹

Daha sonraki senelerde kavrama duyulan ilgi artmış, Rus toplumunun desteğini de görmüştür. Fakat, konu teorik anlamda açıklığa kavuşturulmaktan aciz kalmıştır. Rus Dünyası kavramı üzerinde çalışma yapan her araştırmacı kavramı sıklıkla kullanmakla hepsi kendi anladığı çerçevede anlam yüklemişlerdir.²⁹⁰ "Rus dünyası" vakfı başkanı V. A. Nikonov kavramın coğrafya, din, etnos ile ilişkili olmadığını, belli bir sınırları

²⁸⁴ Petr Savitskiy, *Kontinent Evraziya*, Moskova: Agraf, 1997, s. 37.

²⁸⁵ Batanova, *a.g.m.*, s. 26.

²⁸⁶ Krivopuskov Vladimir Viktoroviç, "Konsept Russkiy Mir: Prinsipi İ Vozmojnosti Metodologičeskikh Podhodov", *Vestnik Adigeyskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, Vol. 174, No. 1, 2016, s. 115.

²⁸⁷ Prezident Rossii Vladimir Putin, Natsionalny Uspeh Rossii Doljen Stat Naşim Obşim Uspehom, 2001, No. 4, <http://www.russkiymir.ru/out.php?cat=15&did=384> (10.01.2017)

²⁸⁸ <http://www.russkiymir.ru/> (12.01.2017)

²⁸⁹ Ekaterina Penkova, *Russkiy Mir Kak Faktor Sotsiyalnoi İdentifikatsii Rossiyskoi Molodeji*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Moskova: Russiya Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2012, s.17.

²⁹⁰ *A.g.e.*, s. 20.

belirtmek için de kullanılmadığının, her şeyden önce kendini tanımak için kullanıldığının altını çizmiştir.²⁹¹ Siyasetçi ve bilim adamı olan Nikonov’a göre kavram bir oluşum olarak Rus dili, kültürü ve Rus Ortodoks Kilisesi’nin üzerine kurulmuştur.²⁹²

Araştırmacı V. A. Tishkov her millet ve devletin küresel bazda kıtalararası ve devletler arası toplumu andıran, kendi devletine, kültür ve diline bağlı olan toplumu andıran bir “dünya” kavramını üretmediğini savunmuştur.²⁹³ Tishkov dünya kelimesi ile etnik anlamda “Rus” kelimesini kullanarak Rus Dünyasını oluşturan üç ana öğeyi Rus dili, Rus kültürü ve Rus Ortodoks Kiliseleri²⁹⁴ olarak vurgulamıştır.²⁹⁵ Tishkov Rus Dünyası’nın merkezi olarak Rusya’yı gösterir, diğer yurtdışında faaliyette bulunan diasporalar da Rus Dünyası’nın önemli araçlarıdır. Ayrıca, Tishkov Rus Dünyası’nın tüm Rusça konuşan ve Rus kültürüne sahip insanları kapsadığını savunur. Rus dilini konuşan ve Rus kültürünü benimseyen toplumlar Rusya ile bağ oluşturmali ve Rusya’nın kaderine kayıtsız kalmamaları gerektiği görüşündedir. Tishkov’un görüşlerine katılan araştırmacılardan V. N. İvanova ve V. Sergeeva Rus Dünyası’na iki önemli öğeyi ekler. Birincisi, isimlendirilmiş toplum, yani, istatistik anlamda Rus toplumuna katılabilecek, Rus dilini konuşan, Rus kültürünü benimseyen, Rusça eğitim gören insanlar. İkincisi, gerçekten kimlik açısından Rus olup, kendi kimliğini Rusya ile özdeşleştiren, Rusya’ya bağlı kalarak onun kültürüne ve tarihine sarılan insanlardır. Rus Dünyası’nın gerçekten bir “dünya” olması için yukarıdaki öğeleri yeterli bulmayan siyaset bilimci A. Gromyko bir “dünya”nın dört önemli unsuru barındırması gerektiğini savunur. Gromyko’ya göre “dünya”nın belli sınırları, üstün (derin) kültürü, ontolojisi (taşıdığı anlam) ve değerlerinin olması lazımdır.²⁹⁶

Filozof A. Guseynov’un düşüncesinde Rus Dünyası ulusüstü, tek devletin sınırlarına sığmayan, her şeyden önemlisi Rus dili ve zihniyeti ile ilgili bir oluşumdur.²⁹⁷ Shedrovskiy ise Rus Dünyası’nı Rusça konuşan ve Rusça düşünen

²⁹¹ Zaripov Aleksandr, “Vsem Mirom”, *Rossiyskaya Gazeta*, 19 Mart, 2010.

²⁹² Vladimir Tişkov, “Ruskiy Mir: Smisl İ Strategii”, <http://www.social-anthropology.ru/node/61> (05.01.2017)

²⁹³ Vladimir Tişkov, “Ruskiy Mir: Smisl İ Strategii”, <http://www.social-anthropology.ru/node/61> (05.01.2017)

²⁹⁴ Oleksii Polegkyi, “Changes in Russian foreign policy discourse and concept of Russian World”, *PECOB’s Papers Series*, No. 16, 2011, s. 12.

²⁹⁵ Zaripov, *Rossiyskaya Gazeta*, 19 Marta, 2010.

²⁹⁶ Aleksey Gromiko, “Russkiy Mir: Ponyatie, Printsipy, Tsennosti, Struktura”, <http://www.ruskiymir.ru/analytics/tables/news/119902/> (15.01.2017)

²⁹⁷ Zaripov, *Rossiyskaya Gazeta*, 19 Mart, 2010.

toplumların ağ şebekesine benzetir. Kavramın tarihsel oluşumunu 20. yüzyılın ihtilaller, iki dünya savaşı gibi tarihi olaylarda²⁹⁸ arayan Shedrovskiy yurtdışında da Rus dilini kendi dili olarak gören, tarihi olaylara şahit olan insanların bulunduğunu savunur.²⁹⁹

Kavramın içini doldurmaya çalışanların birisi olarak Batanova daha çarpıcı bir iddiada bulunmuştur. Batanova Rus Dünyası'nın küresel kültürel fenomen olduğunu, yurtdışında bulunup da kendi milli kimliğine rağmen Rus dilini ve kültürünü ana dili ve kendi kültürü olarak gören, Rus dilinin ve kültürünün yurtdışındaki taşıyıcıları ve sempatizanları olarak Rusya'nın kaderine kayıtsız kalamayan, kendini Rusya'ya bağlı hisseden insanlardan oluştuğunu iddia etmiştir.³⁰⁰

Rus Dünyası deyince başka uygarlıklar gibi belli bir zaman diliminde oluşmuş uygarlık olduğunu düşünenlerden birisi de V. Darenskiy'dir. Darenskiy, Rus Dünyası'nın oluşumunu belli bir zaman diliminde belli sınırlarda yaşayan milletlerin ve halkların Rus devletinin yönetiminden dolayı kültürü ve dilinin etkisinde kalan toplumlardan oluştuğunu düşünmüştür.³⁰¹

Bilim adamı A. Afanasev Rus Dünyası'nın bir uygarlık olduğu görüşünde olmakla beraber, bu uygarlığın günümüzdeki Rusya ile doğrudan bir bağlantısının olmadığını düşünür. Ayrıca, Rus Dünyası'nın parçalarının hangi ülkelerden oluştuğu konusunda da kesin bir şekilde iddiada bulunmanın da yersiz olduğunun altını çizer. Bu bağlamda araştırmacı Rusya'nın ve Rus Dünyası'nın iki başka öge olduğunu, ancak, ikisinin bir uygarlıkta bulunduğu görüşündedir.³⁰² Fakat, yazar Rus Dünyası'nın kaderinin Rusya'nın desteğine ve uluslararası arenada desteklenmesine bağlı olduğunu yazmaktan da çekinmemiştir.³⁰³ Çünkü, ona göre günümüzde Rus dili ve kültürünü yaşatabilecek sorumluluğu sadece Rusya'nın üstlenmesinin mümkün olduğu görüşünün yaygın olmasıdır.

²⁹⁸ Colin Guillaume, "Russian Foreign Policy Discourse during the Kosovo Crisis: Internal Struggles and the Political Imaginaire", *Research In Question*, 2004, s. 27,

²⁹⁹ Petr, Şedrovitskiy, "Russkiy Mir. Vozmojnie Tseli Samoopredelenie", http://www.archipelag.ru/authors/shedrovicky_petr/?library=2015 (05.01.2017)

³⁰⁰ Batanova, *a.g.e.*, ss. 82-83.

³⁰¹ Vitaliy Darenskiy, "Ukraina Kak Lokalny Fenomen Russkogo Mira", <http://ruscrimea.ru/cms/index.php?go=likbez&in=view&id=12> (14.12.2016)

³⁰² Aleksandr Afanasef, *Smysl I Prednaznachenie Rossii*, Moskova: Zvonissa MG, 2013, s. 24.

³⁰³ Afanasef, *a.g.e.*, s. 33.

Rusya'nın "dağılmış evi" düzeltilmesi³⁰⁴ gerektiğini düşünen B. Mezhuev Rusya'nın desteği, fedakarlığı olmadan Rus Dünyası'nın yaşamının uzun sürmeyeceğini savunur. Bu bağlamda Rusya yüzyıllardır kendi vatandaşlarını gönderdikleri ülkeler ile değil kendisine gelmekte olan – Rusya'ya eğitim, çalışmak amacıyla gelmekte olan – insanlarla çalışarak sonuç almaya çalışmasını savunur. Ancak, gelenlere iyi ev sahipliği yaparak küresel dünyada kendi siyasetini başarılı yürütülebileneceği savunulmuştur.³⁰⁵ Fakat, Rus Dünyası konsepti çerçevesinde politika izlenirken günümüz şartlarında Rusya kimliği ve Rus kimliği gibi etnik sorunlara dikkatli bir şekilde yaklaşılması gerektiği konusunda fikir birliği vardır. Çünkü, Rus Dünyası Rus milliyetçilerinin düşündükleri gibi ırkçıl politikalarla çalıştırılmaz ve başarılı da olamaz.³⁰⁶

Rus Dünyası kavramı üzerinde araştırma yapanlar içerisinde V. Krivopuskov diğer araştırmacılardan farklı görüşe sahiptir. Krivopuskov yaklaşık yirmi senedir tartışılmakta olan kavramın ideolojik boyutunun olduğunu savunur. Kavramın net bir şekilde anlaşılabilmesi için ideolojik çevresinin iyice anlaşılması gerekmektedir. Krivopuskov tartışılmakta olan ideolojik kavramın dünyada yaygınlaşmakta olan rusofobinin önüne geçilmesi için kullanılmakta olduğu görüşünü öne sürer.³⁰⁷ S. Panteleev ise kavramın ideolojik boyutunu reddetmiştir. Ona göre kavram Rusların meşhur edebiyatçı ve yazarı F. M. Dostoevskiy ve bıraktığı çalışmaları ile özdeşleştirilebilir. Ayrıca, Panteleev için Rus Dünyası'nı oluşturan unsurlar olarak Rus Ortodoksluğu, gelenek ve görenekleri, şanlı Rus literatürü, felsefesi ön planda tutulmalıdır.³⁰⁸

1990-1997 yılları arası Petr Shchedrovitsky, Efim Ostrovsky, Gleb Pavlovskiy, Valery Tishkov gibi bilim adamlarınca geliştirilmiş olan Rus Dünyası kavramı 2000 yılına gelindiğinde artık sadece bir söylentiden ibaret olarak kalmamıştır. 2000 yılında kavram Rusya Federasyonu'nun dış politikasını etkilemiş, bizzat kavramın kendisi dış politika aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kavram Rus elitlerince yurtdışındaki

³⁰⁴ Vasilik Vladimir, "Russkiy Narod, Russkiy Mir İ Russkya Tsvilizatsya", *Rusin*, No. 1, 2009, s. 126.

³⁰⁵ Vitaliy İvanov, "Russkiy Mir: Kontseptsya İ Realnost", *Doklad Na Sovmestnom Zasedanii Uçennih Sovetov, İSPI RAN, RGSU, MISKP*, 23 Mayıs, 2007, s. 20.

³⁰⁶ Fokina A. V, "K Voprosu O Russkom Mire", *Orlovskiy Gosudarstvennyy Universitet UDK*, No. 130, 2007, ss. 2-4.

³⁰⁷ V. V. Krivopuskov, "Konsept Russkiy Mir: Printsipy I Vozmojnosti Metodologicheskikh Podhodov", *Jurnal Vestnik*, Vol. 174, No. 1, 2016, s. 112.

³⁰⁸ Krivopuskov, *a.g.m.*, s. 113.

diasporalarla ilişkilerin geliştirilmesi,³⁰⁹ yakın çevresindeki ülkelere etkinlik kazanmaya başlayan Avrupa Birliği'nin karşında Rusya'nın bir model ülke olarak kabul ettirilmesi, içeride Rusların birliğini sağlarken dışarıdaki Ruslar ve Ruslaşmışlarla ilişkilerin pekiştirilmesi gibi konularda kullanılması öngörülmüştür.³¹⁰ Bu bağlamda Feklyunina kavramın Rusya ve diğer hedef toplumların arasında bir hiyerarşik ilişkilerin geliştirilmesi için kullanılmakta olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca, Feklyunina kavramla Rusya'nın Moskova merkezli ve Moskova güdümlü bir kollektif toplumu oluşturularak Moskova'nın kamu diplomasisinin dayanakları olarak kullanılacağını da savunmuştur.³¹¹

Laruelle Rus Dünyası kavramının Rusların 1990 sonrası parçalanmış millet olarak sahneye çıkmasının bir ürünü olarak görür. SSCB dağıldıktan sonra sınırların değişmesi önemli sayıdaki etnik Ruslar diğer yeni devletlerin sınırlarında yaşamaya mecbur kalmıştır. Ruslar milli anlamda ve kültür anlamında parçalanmıştır.³¹² Yeni devletlerde bir anda yabancılaşmaya başlayan Rusların güvenlikleri ve hakları gündeme gelmiş, Rusya da onların güvenliğinden kendini sorumlu tutmuştur. Bu bağlamda Rus Dünyası kavramı devletin dış politikasının öncülüğü haline gelmeye başlamıştır.³¹³

Kavramın siyasi amaçta ve dış politikada da kullanılmasının desteklenmesi Kremlin'in elini daha da güçlendirmiştir. Kavramın sınırlarının esnek olması Rusya'ya sadece "yurtdışı yurttaşlar"ın sorunlarıyla ilgilenmesini değil zamanı geldiğinde onları bahane ederek kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya imkan tanımıştır.³¹⁴ Burada "yurtdışındaki yurttaşlar" ve Rus Dünyası kavramları aynı anlamları çağırıştırıyor görünebilir. Fakat, iki kavramın birbirlerinden farklı tarihi zemini ve geçmişi vardır.

³⁰⁹ Marlene Laruelle, "The "Russian World", Russia's soft power and geopolitical imagination. CGI Center On Global Interests, 2015, <http://globalinterests.org/wp-content/uploads/2015/05/FINAL-CGI-Russian-World-Marlene-Laruelle.pdf> (28.12.2016)

³¹⁰ Polegkyi, *a.g.m.*, s. 15.

³¹¹ Feklyunina V. "Soft power and identity: Russia, Ukraine and the 'Russian world(s)'" *European Journal Of International Relations*, 2015, <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1354066115601200> (21.12.2016)

³¹² Marlene Laruelle, "Russia As A "Divided Nation", From Compatriots To Crimea: A Contribution To The Discussion On Nationalism And Foreign Policy", *Journal Problems Of Post-Communism*, Vol. 62, No. 2, 2015, s. 90.

³¹³ Igor Zevelev, "Russia's national identity transformation and the new foreign policy doctrine". *Russia In Global Affairs*, 7 Haziran, 2014, <http://eng.globalaffairs.ru/number/The-Russian-World-Boundaries-16707> (03.01.2017)

³¹⁴ Givi Gigitashvili, "Russian World" Concept and Securitization of Collective Identity, *Latvian Institute of International Affairs*, 30 Eylül 2016, <http://www.liia.lv/en/analysis/russian-world-concept-and-securitization-of-collective-identity-545> (21.12.2016)

“Yurtdışı yurttaşlar” kavram 1992 yılında Boris Yeltsin ve dönemin Dışişleri Bakanı Andrey Kozırev’in dış politikada bir araç olarak kullanmaya başlaması ile literatürde geniş anlamda kullanılmaya başlanmıştır. 1993’lerde tartışılmaya başlanan Rus Dünyası kavramının siyasi amaçla dış politikada kullanılması ise Vladimir Putin’in 2007 yılında somut anlamda Rus Dünyası Vakfı’nın kurmasıyla belli olmuştur.³¹⁵

Rusya 1990 sonrası dönemde artık yeni devletler üzerinde kontrolü sağlayamayacağının farkına varmıştır. Fakat, post-sovyet alanı olarak kabul ettikleri alanda çeşitli ekonomik araçlarla (sert güç), eğitim, kültür çalışmalarıyla belli derecede kendi çıkarlarını koruyabileceğinin ve ulaşabileceğinin farkına varmıştır.³¹⁶ Rusya bu alana “yakın çevre” olarak bakmış ve kendi etkisinin arttırılmasına önem göstermiştir. Çünkü, politik anlamda kaybeden Rusya jeopolitik anlamda bölgedeki nüfuzunu kaybetmek istememiştir. Bu bağlamda bölgede elindeki tüm imkanları ile kendi varlığını hissettirmeye çalışan Rusya bölgeye yönelik politikasında Rus Dünyası söylentisini kullanmaya başlamıştır. Rusya Rus Dünyası kavramını bir anlamda yumuşak güç unsuru olarak da kullanmaya çalışmıştır.³¹⁷ Çünkü, “yakın çevre” ülkelerinin SSCB ile ortak yaklaşık 70 senelik bir geçmişi, alışılmış kültürü ve konuşulmuş ortak dili vardır. Ayrıca, post - Sovyet ülkelerinin gittikçe Rusya’dan uzaklaşmakta olduğu endişesi ortak geçmişin avantajlarını kullanarak kendine çekme fikrini kuvvetlendirmiştir.³¹⁸

Aslında, dış politikada Rus Dünyası kavramının kullanılmasına olan ciddiyetin artmasına 2005 yılında post-sovyet ülkeleri Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan’da yaşanan devrimler silsilesi itici nedenlerden biri olmuştur. Yaşanan devrimlerin arkasında ABD’nin olması ve yavaş yavaş Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri üzerinde nüfuz sağlamaya başlaması Rusya’yı arayışlara itmiştir. Artık Rusya bölgede yeni siyasi söylemle politika yapmalıydı. “Yakın çevre” ve “post - Sovyet alanı” söylentileri desteklenmeliydi.³¹⁹ Dolayısıyla, yeni dış politika söylentisi ve aracı olarak

³¹⁵ Igor Zevelev, “The Russian World in Moscow’s Strategy, Center For Strategic And International Studies”, Ağust 22, 2016, <https://www.csis.org/analysis/russian-world-moscows-strategy> (03.01.2017)

³¹⁶ Polegkyi, *a.g.m.*, s. 9.

³¹⁷ *A.g.m.*, s. 11.

³¹⁸ Nisu Popescu, Andrew Wilson, “The Limits of Enlargement-lite:European and Russian Power in the Troubled Neighbourhood”, *European Council on Foreign Relations (ECFR)*, London, Haziran 2009, s. 29.

³¹⁹ Socor V., “Kremlin Redefining Policy In Post-Soviet Space”, *Eurasia Daily Monitor* , Vol. 2, No. 27, 2005, s. 45.

her ne kadar teorik anlamda derli toplu çalışılmasa da Rus Dünyası söylentisi 2008’de kabul edilen dış politika konseptine alınmış, dış politikada kullanılmasına önem verilmiştir.³²⁰ “Yakın çevre” veya post-Sovyet alandaki ülkelere yönelik Rus Dünyası söylentisinin kullanılmasının dış politika konseptinde yer alması artık kavramın ideolojik değil politik, özelde ise jeopolitik karakter taşımaya başladığının belirtisi olmuştur.³²¹

2008 yılında kabul edilen dış politika konseptinde “yurttaşlar” ile yumuşak güç unsurları aracılığıyla iletişime geçilmesi vurgulanmışsa da aynı yıl patlak veren Gürcistan Güney Osetya savaşında Rusya sert güç kullanarak Rus Dünyası’nın parçası saydıkları “yurttaşları” korumayı tercih etmişlerdir.³²² Ayrıca, Rusya bu krizde Gürcistan askeri birliklerine ve bölgede barışın tesisi için ciddi anlamda asker sevk ederek dünyaya mesaj vermişse de Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov BDT ülkeleri ile yine yumuşak güç unsurları aracılığıyla iletişimde olmanın konseptteki yerini ve önemini yinelemiştir.³²³ Gürcistan’ı diğer devletler önünde cezalandıran Rusya’nın dış politikada kullanmakta olduğu Rus Dünyası kavramının içeriği 2008’de yaşanan savaştan sonra “netlik” kazanmaya başlamıştır. Hayati çıkarlarının bulunduğu yerde menfaatlerin korunması için sert güç ve yumuşak güç unsurlarını barındıran politikalar izlenerek de olsa tavizlerin verilmesinin asla kabul edilmeyeceği anlaşılmıştır. Hatta, Rusya’nın Rus Dünyası söylentisi ile diğer BDT ülkeleri üzerinde tekrar bir nüfuz sağlamanın peşinde olduğu da açıklığa kavuşmuştur.³²⁴

Rusya’nın Rusça konuşanları koruma politikası sadece Güney Osetya krizinde belli olmamıştır. 1998’de Latvia’da yaşanan krizde³²⁵ de Rusya Rusça konuşanları korumak için müdahalede bulunmaktan geri duramamıştır.³²⁶

³²⁰ Polegkyi, *a.g.m.*, s. 12.

³²¹ Vadim Volovoj, “New Concept Of The Russian Foreign Policy: From Vancouver To Vladivostok?”, 09.09.2008, <http://www.geopolitika.lt/index.php/www.ibidem-verlag.de/www.lzinios.lt?artc=2647> (03.01.2017)

³²² Andis Kudors, “Russian World: Russia’s Soft Power Approach to Compatriots Policy”, *Riga Russian Analytical Digest*, No. 81, 2010, s. 2.

³²³ *A. g. m.*, s. 3.

³²⁴ Tishkov V., “The Russian World: Changing Meanings and Strategies”, *Carnegie Papers*, No. 95, 2008, s. 1.

³²⁵ “Karaganov Doctrine”, *Latvian History*, March 2012, <https://latvianhistory.com/tag/karaganov-doctrine/> (11.12.2016)

³²⁶ Stranga A., “The end product of crisis in Latvian-Russian relations (March-August 1998)”, <http://www.nato.int/acad/fellow/96-98/stranga.pdf> (10.12.2016)

Kavramın dış politikada kullanılmasından yana olan Putin de kendinin haklı bulduğu gerekçeleri dile getirerek, yurtdışında yaşayan Rusların hak ve güvenliklerinin korunması gerektiğini savunmuştur. Bir demecinde Putin, “*Ben SSCB’nin dağılmasının Ruslar için bir trajedi olduğunu düşünüyorum. 20. yüzyılın en büyük trajik olayı. Neden trajedi biliyor musunuz? Çünkü, 25 milyon Rus insanı bir kaç saat içinde başka bir ülkenin sınırlarında kaldılar. Onlar nasıl bir sorunlarla yüzleşmek zorunda kaldıklarını anlayabiliyor musunuz? Aileleler parçalandı, ekonomik ve sosyal sorunlar, burada tüm sorunları saymak imkansız. Siz 25 milyon insanın sınırlarımız dışında kalmasını normal mi karşılıyorsunuz? Rus halkı dünyada parçalanan, birbirinden ayrı kalan en büyük trajediyi yaşayan bir halk olmuş durumda. Sizin için bu yaşananlar sorun olmayabilir. Fakat, benim için ciddi bir sorundur*”³²⁷ diyerek etnik Rusların Rusya’nın yardımına ihtiyaçları olduğunu savunmuştur. Başka bir demecinde de, “*Düşünebiliyor musunuz? Günlerin birinde insanlar uyandıklarından itibaren kendi kimliklerini Rusya ile özdeşleştiren insanlar Rusya sınırları dışında kaldılar. Bu insanların sayısı beş bin, on bin, hatta, yüz bin de değildir. 25 milyon insan Rusya sınırları dışında kalmaya mecbur bırakılmışlardır. Akrabalarından ayrı kaldılar, başka bir sürü sorunlar yaşadılar. Bunlar problem değil midir? Bazı insanlar için bu büyük trajedi. Benim için de büyük trajedidir*”³²⁸ diye konuşmuştur. Böyle büyük trajedi karşısında, kendinden bir parça olan insanlara Rusya’nın o dönemdeki yöneticilerinin hiçbir şey yapmadığını, fakat, 2000’den itibaren “mağdur” insanlara yönelik Rusya’nın polititikasının değiştiğini eklemiştir. 2006’da Devlet Planlaması (Gosplan) bütçesi çerçevesinde ciddi anlamda ekonomik desteğin verileceği kararına varılmıştır.³²⁹ Ayrıca, kaldıkları ülkelerden Rusya’ya göç edenlere çifte vatandaşlık hakkını tanıma, yerleşmeleri için ekonomik desteklerin gösterilmesi de 2006 yılında devletin planına eklendiğinin altı çizilmiştir.³³⁰ Bu program çerçevesinde Rusya’ya 367 bin kişinin yerleştirildiği de Lavrov tarafından

³²⁷ <http://gordonua.com/news/worldnews/putin-raspad-sssr-ogromnaya-tragediya-potomu-chto-zagranicami-rf-okazalis-25-millionov-russkih-lyudey-99689.html> (21.12.2016)

³²⁸ <https://ria.ru/politics/20050505/39937603.html> (21.12.2016)

³²⁹ Aleksey Zakvasin, “Vladimir Putin: Russkiy Mir Nujdaetsya V Zaşsite”, 5 Kasım, 2015, <http://rusplt.ru/society/vladimir-putin-russkiy-mir-nujdaetsya-v-zaschite-19568.html> (20.12.2016)

³³⁰ Marlene Laruelle, “Russkiy Mir. Myagkaya Sila Rossii İ Geopolitiçeskoe Voobrojenie”, 15 Haziran, 2015, <http://www.ponarseurasia.org/node/7741> (20.12.2016)

dile getirilmiştir.³³¹ 2006'dan bu yana Rusya'nın "yurttaşlarına" yönelik yardım faaliyetlerinin arttığı gözlemlenmiş, yardımların artırılması konusunda Rusya'nın devlete ait GAZPROM, Lukoil, Rosneft, İtera gibi dev şirketler ve özel şirketler Kremlin'in elini güçlendirmişlerdir.³³² Yurtdışında bulunan "yurttaşlara" yapılan yardımların asıl amacının Rusya'nın çıkarlarına hizmet edeceğini savunan Putin Yurtdışı Yurttaşlar Kongresi'nde dile getirmiştir. *"Günümüzde yurttaşlarımız 80'den fazla ülkede yaşamaktadırlar. Onlar bağımsız, tarafsız bir şekilde Rusya'da olup bitenleri uluslararası arenaya yansıtmaktalar. Elbette, bunların hepsi ülkemizin uluslararası imajının ve etkisinin güçlenmesine, ülkemize yönelik eskiye dair önyargıların ortadan kalkmasına ve ülkemiz aleyhinde kara propaganda yapmakta olan şirketlere karşı durmamıza yardımcı olacaktır"* derken artık siyasi bir süreçten bahsetmiştir. Ayrıca, konuşmasında "yurttaşların güvenliğinin sağlanmasının" Rusya'nın en büyük görevi olduğunu da belirtmiştir.³³³

Rusça konuşanları veya "yurttaşları" korumayı, Rus Dünyası'nın bir parçasını korumayı kendine görev edinen Rusya'nın Kırım'ı bu amaçları çerçevesinde ilhak etmesi,³³⁴ Ukrayna'daki karışıklığa da aynı sebep ve politikalar çerçevesinde yaklaşarak müdahalede bulunduğunu göz önünde bulundurursak 21. yüzyılda Rusya'nın "Rus Dünyası'nı "perçinleştirme" niyetinde olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü, *Rus Dünyası* ve *yurtdışı yurttaşlar* kavramlarının dış politika konseptine araç olarak eklenmesi kavramları sadece bir söylentiden veya ideolojik – pratikten uzak – söylem olmadığını göstermektedir. Ayrıca, Rusya Rusça konuşanların ve Rus Dünyası'nın garantörü olma görevini³³⁵ üstlenmiş durumda.

Fakat, dünyada bir garantörlük üstlenirken ve kendi imajını düzeltmeye çalışırken Rusya'nın hangi araçlara başvurduğu da önem arz etmektedir. Ayrıca, Soğuk Savaş sonrası dönemde imajının düzeltilmesi üzerinde yapılan çalışmaların hangi

³³¹ "Glava MİD Rossii Nazıval Russkiy Mir Glavnım Prioritetom Vneşney Politiki", <http://deita.ru/news/politics/02.11.2015/5002939-glava-mid-rossii-nazval-russkiy-mir-glavnym-prioritetom-vneshney-politiki/> (05.01.2017)

³³² Laruelle, a.g.m., <http://www.ponarseurasia.org/node/7741> (20.12.2016)

³³³ Zevelev, a.g.m., <http://eng.globalaffairs.ru/number/The-Russian-World-Boundaries-16707> (03.01.2017)

³³⁴ "Russian Federation: Legal Aspects Of War In Georgia", Law Library Of Congress, <https://www.loc.gov/law/help/legal-aspects-of-war/russian-georgia-war.php> (28.12.2016)

³³⁵ "Ukraine as it happened: Crimean referendum widens US-Russia split", Euronews, 7 Nisan, 2014, <http://www.euronews.com/2014/03/07/live-updates-efforts-to-de-escalate-tension-in-ukraine-meet-with-no-> (03.01.2017)

unsurlarla yapıldığı en önemli konudur.³³⁶ Bu bağlamda Rusya dış politikasında yumuşak gücün kullanılmasını birinci derecede önemsedğini ve yumuşak güç unsurlarıyla kendi politikalarını yürüttüğünü savunmaktadır. Rus yöneticileri dünyaya “yumuşak” davranmakta olduklarını her fırsatta dile getirmişler de bazı araştırmaların sonucu Rusya’nın yumuşak güç kullanmada zayıf olduğunu göstermiştir. Örneğin; İngiltere’de bulunan yumuşak güç değerlendirme (rating) çalışmalarını yapan Monocle düşünce kuruluşu 2014 yılı 25 ülkenin yumuşak güç politikalarına ayırdığı bütçeyi yayınlamıştır. Çalışmaya göre 2013 yılında Rusya yumuşak güç çalışmalarında dünyada 22. sırada, 2014 yılında ise 16. sıradaydı. The Good Country Index’in çalışmasına göre Rusya dünyada 95. sırada, barışı benimseyen ülkeler sıralamasında ise 167 ülke içerisinde 152. sırada kalmıştır.³³⁷ Diğer bir gerçek ise Rusya’nın eğitim ve kültür çalışmaları ve projelerine harcadığı para miktarıdır. Rusya 2014 yılında dünya geneline kıyasla eğitim ve kültür projelerini %1.5 oranda, ABD %34 oranda, AB %23, Japonya % ve Çin %12’lik oranda desteklemiştir.³³⁸ İstatistik çalışmalar sonucunda Rusya’nın çekici ve yumuşak güç unsurlarının yeterli desteklenmediği görülmüştür.

Durum böyle iken Rusya’nın imajının olumlu anlamda düzelmesi, eskiden kalan “fobilerden” kurtulmasına yönelik çalışmaların yeterli derecede yapılmamakta olduğu düşünülebilir.³³⁹

2.3. Rus Dış Politikasında Yumuşak Güç Unsurları

Yumuşak gücün dış politikada kullanılması düşüncesi Rus dış politikasında pratik anlamda 2010’da kullanılmaya hazır hale gelmiştir. “Uluslararası Kültürel ve İnsani İşbirliğinde Rusya Federasyonu’nun Politikasının Ana Hatları” raporunda Rus dış politikasında yumuşak gücün kullanılmasının önemi vurgulanmıştır.³⁴⁰ Ayrıca, kültürel diplomasinin yumuşak güç aracı olarak kullanılmasına önem verilmiştir. Bu

³³⁶ Naumov Aleksand Olegoviç, “Myagkaya Sila İ Vneşnepolitiçeskiy İmidj Rossiyskoy Federatsii”, http://www.perspektivy.info/rus/gos/magkaja_sila_i_vneshnepoliticheskij_imidzh_rossijskoj_federacii_2_015-03-30.htm (03.01.2017)

³³⁷ Country Brand Index Report, 2014-2015, <https://www.slideshare.net/massimoclementini/country-brand-index-2014-2015-report> (01.01.2017)

³³⁸ Country Brand Index Report, 2014-2015, <https://www.slideshare.net/massimoclementini/country-brand-index-2014-2015-report> (01.01.2017)

³³⁹ Naumov, a.g.m., “Myagkaya Sila i Vneşnepolitiçeskiy İmidj Rossiyskoy Federatsii”, http://www.perspektivy.info/rus/gos/magkaja_sila_i_vneshnepoliticheskij_imidzh_rossijskoj_federacii_2_015-03-30.htm (03.01.2017)

³⁴⁰ Maria Sukhova, *Russification Of Soft Power Reconceptualization Of Soft Power In Contemporary Russia*, Linkopings University: Unpublished Master Thesis in International and European Relations, 2015, s. 61.

tarihten itibaren RF Devlet Başkanı V. Putin ve Başbakanı D. Medvedev de yumuşak güç aracı olarak da kamu diplomasisine fazla önem vermeye başlamışlardır. Bu bağlamda yumuşak gücün önemini vurgulayan Medvedev Rusya'nın diğer devletlere "dişlerini göstermenin" yerine güler yüzle davranması gerektiğini savunurken, Putin de Büyükelçilerine yurtdışında Rusya'nın imajının düzelmesi için yumuşak taktikleri kullanmaları gerektiğini söylemiştir.³⁴¹

2010 sonrası dış politikada yumuşak gücün kullanılmasına da önem veren Rusya³⁴² kültür, bilgi ve teknoloji aracılığıyla çeşitli yumuşak güç unsurlarını kurumsallaştırmaya çalışmıştır. Çünkü, Rusya artık yeni çağ ve küreselleşmenin yoğun olduğu dönemde kendini dünyaya iyi tanıtmalı, kendisine yönelik oluşan ön yargıları yıkmalı idi.³⁴³ Bu bağlamda Rusya dış politikada yumuşak güç unsuru olarak eğitim,³⁴⁴ dil,³⁴⁵ kültür,³⁴⁶ din³⁴⁷ ve medya³⁴⁸ üzerine yoğunlaşmış durumda.

2.3.1. Eğitim Unsuru

Rusya yurtdışında yaşamakta olan kendi "yurttaşlarının" eğitim sorunlarıyla ve diğer BDT ülkelerinin de eğitim konularında yaşamakta oldukları sorunların çözümü için eğitim politikaları geliştirmektedirler. Öncelikli olarak kendi "yurttaşlarının" eğitim, kültür ve dil konularında eğitilmesi ve eğitimlerinin desteklenmesini yurtdışında okullar, üniversiteler, eğitim merkezleri açarak temin etmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca, üniversite veya okul açamadığı yerlerde de yerli okulların ve üniversitelerin bünyesinde bölüm ve fakülteler açarak sorunların üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar. Rus dilinin

³⁴¹ Sukhova, *a.g.e.*, s. 64.

³⁴² MFA, "Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation", 2013, http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D (19.12.2016)

³⁴³ Vladimir Putin, "Rossiya İ Menyayuşıysya Mir", Moskovskie Novosti, <http://www.mn.ru/politics/20120227/312306749.html> (28.12.2016)

³⁴⁴ Gorlova İrina İvanovna, "Kultura Kak Myagkaya Sila: Instrument İ Toçki Prelojeniya", *Teoriya İ Praktika Obşestvennogo Razvitya*, No. 18, 2015, s. 270.

³⁴⁵ Filimonov G.Yu., "Aktualnie Voprosı Formirovaniya Rossiyskogo Potentsiala Myagkoy Sili", *Vestnik RUDN, Politologiya*, No. 1, 2012, s. 73.

³⁴⁶ Naumov, *a.g.m.*, "Myagkaya Sila İ Vneşnepolitiçeskiy İmidj Rossiyskoy Federatsii", http://www.perspektivy.info/rus/gos/magkaja_sila_i_vneshnepoliticheskij_imidzh_rossijskoj_federacii_2_015-03-30.htm (03.01.2017)

³⁴⁷ Koptyaeva Anna Alekseevna, "Mejdunarodniy İmidj Gosudarsva Kak Instrument Myagkoy Sili, *Arktika İ Sever*, No. 23, 2016, s. 26.

³⁴⁸ "Soveşanie Poslov İ Postoyannih Predstaviteley Rossii, Prezident Rossii", Ofitsialniy Sait, <http://kremlin.ru/events/president/news/52298> (09.01.2017)

eski SSCB alanında veya BDT ülkelerinde yaygın konuşulması eğitim alanında Rusya'nın elini güçlendirmektedir.³⁴⁹

Son senelerde Rusya yurtdışında ve dünyada kendi imajının düzeltilmesi için eğitimin bir araç olarak kullanılabileceği kanısına varmış durumdadır. Zamanında SSCB'nin de diğer devletlerde yaşanan önemli değişim ve dönüşümleri gerçekleştirirken eğitimi kullandığı tecrübesi, BDT ülkelerinde kullanılmakta olan eğitim kitapları ve diğer kaynaklarının Rus dilinde olması eğitim politikalarına hazır zemin oluşturmaktadır.³⁵⁰

SSCB'nin dağılmasından sonra Rusya yurtdışı eğitim sektöründe oldukça zayıf kalmıştır, fakat, 2000'den bu yana dünya eğitim piyasasından kendi payını almaya çalışan Rusya 2011 yılının verilerine göre yurtdışından öğrenci alan ülkelerin sırasında dokuzuncu sıraya gelmiştir. Eğitim alanında AB ile hem rekabette olmaya hem de onun tecrübelerinden istifade etmeye çalışan Rusya eğitim programlarıyla da uluslararası politikada işbirliği imkanlarını sunmakta ve yararlanmaktadır.³⁵¹ Eğitim alanında çalışmaların genişletilmesi ve sürdürülmesi RF'nın eğitim hizmetlerini ihraç etme konseptinde 2011-2020 dönemi şeffaflığa kavuşmuş, üstelik RF Devlet Başkanı'nın 7 Mayıs 2012'de aldığı "Eğitim ve bilimde devlet politikalarının uygulanma alanları" kararı ve daha sonra kabul edilen "RF'nın Eğitim Politikası" yasaları çerçevesinde desteklenmiş bulunmaktadır.³⁵² Bu yasalara göre devlet eğitim politikasını uygularken başka dernek ve vakıflar aracılığıyla değil RF Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili devlet kurumlarının katılımlarıyla faaliyette bulunmaktadır.³⁵³ Yurtdışı eğitim politikalarının Eğitim Bakanlığınca kontrol ve organize edilmesi Rusya'nın eğitim faaliyetlerine olan ciddiyetinin belirtisi olarak kabul görülmüştür. 2012 yılında kabul edilen bahsi geçen çalışma konseptine göre "*Toplumsal düşüncüyü farklı metod ve spesifik unsurlarla etkileyen kültür ve eğitim diplomasisi başka yumuşak güç araçları gibi Rusya'nın*

³⁴⁹ Naumov, a.g.m., "Myagkaya Sila İ Vneşnepolitičeskiy İmidj Rossiyskoy Federatsii", http://www.perspektivy.info/rus/gos/magkaja_sila_i_vneshnepolitcheskij_imidzh_rossijskoj_federacii_2015-03-30.htm (03.01.2017)

³⁵⁰ Nerijus Maliukevičius, "(Re)Constructing Russian Soft Power in Post-Soviet Region", *Baltic Security & Defence Review*, Vol. 15, No. 2, 2013, s.72.

³⁵¹ Çepurina Mariya Aleksandrovna, "Myagkaya Sila V Globalnoy Politike, Bolonskie İzmerenya", *Vestnik RUDN, Politologiya*, No. 1, 2014, s. 99.

³⁵² Çepurina, a.g.m., s. 100.

³⁵³ Torkunov Anatoliy Vasileviç, "Obrazovanie Kak Instrument Myagkoy Silı Vo Vneşney Politike Rossii", *Vestnik MGİMO Universiteta*, No. 4, 2012, s. 89.

yurtdışındaki imajının olumlu anlamda değişmesini sağlayacak, demokrasi ve hürriyeti üstün tutan ülke olduğunun gösterilmesine yardımcı olacaktır”³⁵⁴ ibaresi de eğitim ve kültürün dış politikadaki öneminin altını çizmektedir.

Eğitim Bakanlığı’nın çalışmalarının yanı sıra Dışişleri Bakanlığı da konseptin genel çerçevesinde çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda Dışişleri Bakanlığı 2011’de BDT ülkelerinde Rusya Federasyonu’nun 58 üniversitesinin tanıtımını yapmışlardır. Aynı yıl içerisinde Rus-Fransız üniversiteler, rektörler ve dekanlarının toplantısı Paris’te, Rusya-İtalya Üniversiteleri toplantısı Roma’da gerçekleştirilmiştir.³⁵⁵ Bunun yanı sıra 74 ülkede eğitim ve kültür alanında faaliyet göstererek bulundukları ülkelerle Rusya arasında ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmakta olan Rus Kültürü ve Eğitim Merkezleri (RKEM, Rusçası: Российские Центры Науки и Культуры/РЦНК)³⁵⁶ bulunmaktadır.

Bahsi geçen merkezler Rusya’nın dış ve iç politikasında elzem görülen bilgilerin temini, uluslararası kültürel, eğitim, bilim ve teknoloji alanında işbirliğinin, iş bağlantılarının geliştirilmesi, yurttaşların korunması,³⁵⁷ Rus dili ve eğitiminin tanıtılması, sivil toplum kuruluşları ile işbirliğinin geliştirilmesi, yurtdışı toplumlarla ve Rusya mezunlarıyla ilişkilerin geliştirilmesi gibi konularda kilit rol oynamaktadır.³⁵⁸

Rusya’nın eğitim ve kültürel anlamda yaptıkları faaliyetlerin başında Rus dilinin öğretilmesi gelmektedir, çünkü, BDT ülkelerinin kendi aralarında bir etkileşimi, entegrasyonu için Rus dili kullanılmaktadır. Ayrıca, eski SSCB ülkeleri olduğu için günümüzde BDT ülkelerinin ortak dili olarak da Rus dili kabul edilmiştir.³⁵⁹ Eğitim alanında ise Rus dilinin yaygınlaştırılması için yapılan faaliyetler 2010’dan bu yana aktif hale getirilirken 2011’de “Rus Dili” konulu seminerler 41 ülkede verilmiştir. RF

³⁵⁴ Osnovnie Napravlene Politiki Rossiyskoy Federatsii V Sfere Mejdunarodnogo Kulturno-Gumanitarnogo Sotrudničestva, MİD (MFA) Rossii, 2010, s. 3.

³⁵⁵ Obzor Vneşnepolitičeskoy İ Diplomatičeskoy Deyatelnosti Rossiyskoy Federatsii MİD Rossii Za 2010, MİD Rossii, 2011, s. 161.

³⁵⁶ <http://ruscenter.dk/> (15.01.2017)

³⁵⁷ A. Maklis, “Vozrozhdeniye Rossiyskoy Myagkoy Sily”, *Jurnal Oykumena*, Vol. 32, No. 19, 2016, s. 175.

³⁵⁸ Obzor Vneşnepolitičeskoy İ Diplomatičeskoy Deyatelnosti Rossiyskoy Federatsii MİD Rossii Za 2010, MİD Rossii, 2011, s. 161.

³⁵⁹ Osnovnie Napravlene Politiki Rossiyskoy Federatsii V Sfere Mejdunarodnogo Kulturno-Gumanitarnogo Sotrudničestva, MİD (MFA) Rossii, 2010, s. 3.

Dışışleri Bakanlığı'nın verilerine göre bu seminerlerin yapıldığı ülke sayıları günümüzde 80'e ulaşmış durumda.³⁶⁰

RF'nın eğitim alanında diğer faaliyetlerinin hedefinde gençler ve genç nüfusun Rusya'ya yakın büyütülmesi amacı güdülmüştür.³⁶¹ Bu bağlamda Rusya Federasyonu Gençler Politikası Stratejisi'nde 2020'e kadar tüm BDT ülkelerinin gençlerine ulaşılması amaçlanmıştır. RF DB gençlere yönelik "BDT Ülkelerinin Genç Liderler Toplantısı" ve "BDT ülkelerinin Bilim ve Eğitim Alanında Faaliyet Gösteren Kurumlar Okulu" programları çerçevesinde eğitim faaliyetlerini desteklemektedir. Bunun yanı sıra yurtdışından gelen misafirler Rusya'nın gençlerinin katılmakta oldukları "Seliger", "Baltiyskiy Artek", "Volga", "SeliAs" ve "SeliSah" gibi programlara katılmaktadırlar.³⁶²

Bunların yanı sıra Rusya BDT ülkelerinde Rus üniversitelerin ağlarını oluşturmada tecrübe kazanmış durumda. Üniversitelerin ağlarının oluşturulmasındaki amaçlardan birisi de tüm BDT ülkeleri arasında bir eğitim alanının oluşturulması olmuştur. Bu fikrin asıl sahibi olarak da 2008'de ilk adımlarını atmış olan Rusya Halkların Dostluğu Üniversitesi³⁶³ (RHDÜ) (Российский Университет Дружбы Народов – РУДН) olmuştur. Üniversite ağlarının oluşturulması kararı alındıktan sonra Kırgızistan, Kazakistan, Ermenistan, Beyaz Rusya, Moldova, Tacikistan ve Ukrayna'da toplam 16 üniversite bahsi geçen üniversiteler ağına katılmış durumda. Bu projenin uygulanmasıyla hem ülkeler hem de üniversitelerin ilişkilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bir de son günlerde Şangay Üniversitesi de eğitim alanında çekici olmaya başlamış durumdadır.³⁶⁴ Şangay Üniversitesi aracılığıyla Şangay İşbirliği Örgütü üye ülkelerinin üniversitelerinin işbirliğinin yapılması ve Avrasya Ekonomik Topluluğu, Şangay İşbirliği Örgütü üye ülkelerinin eğitim potansiyelinin arttırılmasına yardımcı olması amaçlanmıştır.³⁶⁵

Ayrıca, gençlere yönelik en büyük program olarak 2017'de düzenlenmesi planlanan Dünya Gençleri ve Öğrencileri Şenliği (Всемирный Фестиваль Молодёжи

³⁶⁰ Osnovnie Napravlene Politiki Rossiyskoy Federatsii V Sfere Mejdunarodnogo Kulturno-Gumanitarnogo Sotrudničestva, MİD (MFA) Rossii, 2010, s. 6.

³⁶¹ Torkunov, *Obrazovanie Kak Instrument...*, s. 88.

³⁶² *A.g.m.*, s. 89.

³⁶³ <http://www.rudn.ru/> (05.01.2017)

³⁶⁴ <http://www.shu.edu.cn/IndexPage.html> (03.01.2017)

³⁶⁵ Torkunov, *Obrazovanie Kak Instrument...*, s. 90.

и Студентов)³⁶⁶ ön planda tutulmaktadır. Şenliğin amaçlarından biri de tüm dünya öğrencilerinin birlik ve beraberlik içinde bulunarak küresel barışa destek olmalarını sağlamaktır. Ayrıca, Rusya'nın bu şenliği SSCB'nin 1957'de gerçekleştirdiği Uluslararası Gençlik Şenliği'nden ilham alarak gerçekleştirmeye niyet ettiği düşünülmektedir.³⁶⁷ Çünkü, SSCB ev sahipliğini yaptığı şenliğe sömürgecilikten yeni kurtulmaya başlayan ülkelerden, kendi safında bulunan ülkelere öğrencileri davet ederek öğrenciler üzerinden politika yapmaya çalışmıştır.³⁶⁸

Eğitim alanında faaliyette bulunan önemli kurumlardan biri ise 2010 yılında Medvedev'in Devlet Başkanlığı döneminde kurulmuş olan kar amacı gütmeyen Rusya Uluslararası İşleri Konseyi'dir. Kurum kar amacı gütmeyen düşünce kuruluşu olarak RF DB ve RF Bilim ve Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenmektedir. Konsey devletler arası, akademik çevreler ve sivil toplum arasında bir koordinasyon kurarak krizlerin çözümünü aramayı amaçlamıştır. Konseyin "akıllı güç" unsuru olarak da uluslararası arenada Moskova'nın söz sahibi olmasına yardımcı olacağı düşünülmüştür.³⁶⁹

2.3.2. Medya Unsuru

Vladimir Putin iktidara geldikten sonra Rusya'yı dünyaya "en güzel tanıtmak" için yapılan fedakarlıkların biri de medya alanında yapılan reformlar ve devlet bütçesinden Rusya'nın imajının medya aracılığıyla düzeltilmesi için yapılan girişimler olmuştur. Bu bağlamda 2003'te Rus yönetimi Rusya'nın imajının düzeltilmesine yönelik medyayı itina ile kullanma gerektiği konusunda karar almıştır. Putin'e göre medya sadece bir tanıtım aracı değil yönetim aracı olarak da kullanılmalıdır.³⁷⁰

Hükümetin medya unsurlarına olan ciddiyetinin artmasıyla yerel, bölgesel ve küresel anlamda yayın yapacak olan haber ajanslarının sayıları kısa zaman diliminde artış göstermiştir. İlk günlerde Rusya'da RIA Novosti (РИА «Новости»)³⁷¹ haber ajansı ön planda tutulmuş, daha sonra ajansların sayıları arttırılmıştır. Günümüzde uluslararası yayın yapmakta olan uluslararası haber ajansı Rossiya Segodnya'nın («Россия сегодня») geçmişi RIA Novosti'nin ilk yıllarında aranır. Uluslararası haber ajansı olan

³⁶⁶ <http://www.russia2017.com/> (05.01.2017)

³⁶⁷ Frederick C. Barghoorn, *Soviet Foreign Propaganda*, New Jersey: Princeton University Press, 1964, s. 299.

³⁶⁸ *A.g.e.*, s. 305.

³⁶⁹ Greg Simons, "Taking The New Public Diplomacy Online: Russia And China", *Place Branding and Public Diplomacy*, Palgrave Macmillan Press, Vol. 11, No. 2, 2015, s. 118.

³⁷⁰ Eduard Limonob, *Putin. Sem udarov Po Rossii*, Moskva: Ultra Kultura, 2017, s. 44.

³⁷¹ <https://ria.ru/> (02.01.2017)

Rossiya Segondya 9 Aralık 2013 yılında RF Devlet Başkanı'nın talimatıyla kurulmuştur.³⁷² Rossiya Segondya günümüzde RIA Novosti'nin halefi olarak tanınmıştır. Rossiya Segodnya'nın en önemli görevi ise RF'nın sosyal hayatını ve devlet politikalarını dış ülkelere yansıtmak olarak belirtilmiştir. Ayrıca, bu haber ajansının genel müdürünü tayin eden veya görevine son veren kişi RF'nın devlet başkanıdır.³⁷³ RIA haber ajansı Rusya devletinin stratejik anlamda önem verdiği haber ajansı durumundadır.

Dünyada Rusya'nın en önemli medya kulübü olarak Valdayskiy Klub³⁷⁴ 2004 yılında kurulmuştur. Valdayski Klub her sene Valday Eyaletinde RF'nın önemli siyasetçileri ile tüm dünyadan davet edilmiş gazetecileri bir araya getirmektedir. Kulüb 2014 yılında kuruluşunun 10. yılını kutlayarak “dünyaya Rusya'yı anlatma” stilinden, Rusya'yı tanıtmaya geleneginden koparak gündemi belirleme, dünyada yaşanmakta olan ekonomik ve siyasi sorunları tarafsız ve uzmanlarca değerlendirme formatına geçmiştir.³⁷⁵

2005'ten bu yana Russian Profile³⁷⁶ dergisi yayımlanmaya başlanmıştır. Dergi İngiliz dilinde basılarak içeriği Rusya'da ekonomik, politik anlamda yaşanmakta olan gelişmeleri dünyaya anlatmaya çalışmaktadır. Russian Profile ABD'de okurların dikkatini çekmiş durumda. Bunun yanı sıra 2005'te RF tarafından desteklenen kanal Russia Today İngilizce yayına başlamıştır.³⁷⁷ İngilizce yayın yapan ve İngiliz dilinde konuşanlara ulaşmaya çalışan Russia Today (RT) dünyanın önemli kentlerinde yurtdışı ofislerini açmış durumdadır.³⁷⁸ Örneğin, RT'nin Paris, Londra, Washington D.C. ve Kudüs gibi kentlerde kendi ofisleri bulunmaktadır. Kahire ve New York'ta da ofislerini bulunduran ajansın önümüzdeki günlerde BDT ülkelerinde ofislerinin açılması beklenmektedir. Dünyada BBC, CNN, Euronews gibi dev haber ajanslarıyla rekabet edebileceğinden söz edilen ajans 2015 yılında kuruluşunun 10. yılını kutlamıştır. Dünyanın 100'den fazla ülkesinde 24 saat canlı yayın yapan ajansı YouTube'da

³⁷² Koptyaeva, *a.g.m.*, s. 28.

³⁷³ “Megaensklopedya Krilla İ Mefodiya”, Rossiya Segodnya, <http://megabook.ru/article/> (02.01.2017)

³⁷⁴ <http://valdaiclub.com/> (10.01.2017)

³⁷⁵ <https://openrussia.org/> (10.01.2017)

³⁷⁶ <http://www.profilerussia.com/ru/> (10.01.2017)

³⁷⁷ <https://www.rt.com/> (10.01.2017)

³⁷⁸ “Russia Today – Russkiy BBC?”, <http://www.telesputnik.ru/archive/118/article/32.html> (12.01.2017)

seyreden insan sayısı 3 milyarı geçmiş durumda.³⁷⁹ Bu CNN veya BBC izleyicilerinin sayısından fazladır.³⁸⁰ Batı menşeli haber ajanslarını haber yapma ve dünyaya yaymada gölgede bırakan RT'nın çalışmaları bazı Batı ülkelerince tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır. Çünkü, dünyada olup bitenlere Rus bakış açısıyla yaklaşarak haber servis etme alışkanlığı olan RT haber ajansı Rusya'nın istediği şekilde haber yapmaktadır. Durumdan şikayetçi olan bazı ülkeler RT'nın yayın faaliyetlerini kendi ulusal güvenlikleri için bir tehdit olarak gördüklerini dile getirmekten çekinmemişlerdir.³⁸¹

Uzmanların tespitlerine göre her geçen gün RT'yı izleyenlerin sayıları artmaktadır. Arapça, İspanyolca, İngilizce, haberler yapan, belgeseller çeken ajansın 3000 civarında çalışanı bulunmaktadır.³⁸²

Bahsi geçen haber ajanslarının yanı sıra Birinci Kanal (Первый канал),³⁸³ RTR-Planeta (РТР-Планета),³⁸⁴ TV Tsentr (ТВ Центр)³⁸⁵ kanalları uluslararası yayın yapan kanallardır.³⁸⁶ BDT ülkelerinin bazılarında Rossiya TV yayın yapmaktadır.³⁸⁷

Rusya'nın küresel ortamda medya çalışmalarına katkı sağlayan diğer bir unsur Rus dilini konuşanların ve kullananların sayılarının gittikçe artmaya başlamasıdır. Dünya İnternet verilerinin %5.9'unu Rusça bilgiler oluşturmaktadır. Rusya'nın kontrolünde olan sosyal medya aracılığıyla ve sosyal medyayı Rusça kullanmayı tercih edenler aracılığıyla Avrasya kıtasında milyonlarca insan iletişim halindedir.³⁸⁸ Rusya'nın internet üzerinde diğer bir projesi de *domainin* kiril alfabesiyle yazılabilir hale getirme çalışmaları sürmektedir. Domainler kiril alfabesi ile yazılmaya başladığında Rus diline duyulan ilginin daha da artacağı düşünülmektedir.

³⁷⁹ RT Stal Pervim Nomostnim Kanalom S Milliardov Posmotrov Na Youtube, <https://lenta.ru/news/2013/06/03/rviews> (07.01.2017)

³⁸⁰ Koptyaeva, a.g.m., ss. 29-30.

³⁸¹ Naumov, a.g.m., "Myagkaya Sila İ Vnešnepolitičeskiy İmidj Rossiyskoy Federatsii", http://www.perspektivy.info/rus/gos/magkaja_sila_i_vneshnepoliticheskij_imidzh_rossijskoj_federacii_2_015-03-30.htm (03.01.2017)

³⁸² Jill Dougherty, *Russia's "Soft Power" Strategy*, Georgetown University: Unpublished Master Degree Thesis, 2013, s. 53.

³⁸³ <http://www.1tv.ru/> (06.01.2017)

³⁸⁴ <http://rtr-planeta.com/> (02.01.2017)

³⁸⁵ <http://www.tvc.ru/> (02.01.2017)

³⁸⁶ Halidov, a.g.m., S. 51.

³⁸⁷ <https://russia.tv/> (06.01.2017)

³⁸⁸ Kosaçev K. İ., "Myagkaya Sila Rossii, Teoriya İ Realnost", *Vestnik Mejdunarodnih Organizatsii: Obrazovanie, Nauka, Novaya Ekonomika*, Cilt 9, Sayı 1, 2014, s. 7.

2.3.3. Rus Yardım Kuruluşları

Yumuşak gücün sadece imajın düzeltilmesinden ibaret olmadığı görüşünde olan Rus yöneticileri maddi anlamda da yardımların yapılmasının önemini ihmal etmemişlerdir. Rus karar alıcıları kimin kime ne verdiğinin da bilinmesi gerektiği görüşündedirler. Bu bağlamda Rusya diğer ülkelere yardımın yapılmasından sorumlu olacak işbirliği ajansı kurmuştur. Rusya ile hedef devletler arasında işbirliğini sağlayacak olan kuruma Rossotrudniçestvo (Rusça: Россотрудничество)³⁸⁹ adı verilmiştir. Ana amacının BDT ülkeleri ve yurttaşlarla işbirliğinin geliştirilmesi olan kurum Eylül 2008’de RF Devlet Başkanı’nın 1315 sayılı kararıyla kurulmuştur. Rossotrudniçestvo RF Dışişleri Bakanlığı’nın bünyesinde bir kurum olarak kabul edilmiştir ve yurtdışı çalışmalarını bu bakanlık ile beraber yürütürler.³⁹⁰

İşbirliği kurumunun faaliyetleri ve yurtdışındaki koordinatörlükleri uluslararası işbirliği zemininde devletin politikalarının uygulanması ve “yeni” Rusya’nın yurtdışında algılanması yönünde çalışmalar yapmaktadır.³⁹¹ Rossotrudniçestvo günümüzde kurum 80 ülkede 95 temsilcilik, 62 ülkede 72 Rus kültür merkezi, Büyükelçilikler bünyesinde 23 temsilcilikten oluşan ekip ile çalışmaktadır.³⁹²

Bulundukları ülkelerde yurttaşlarının yanı sıra yerel halkla da çalışmaya, onların da sorunlarıyla ilgilenmeye özen gösteren kurum öğrencilerin Rusya’daki üniversitelerde eğitim görmelerine de yardımcı olmaktadır.³⁹³ Ayrıca, yerel öğrenciler için alternatif imkan olarak da RF BEM’in (Bilim ve Eğitim Bakanlığı) oluşturduğu üniversiteler ağı listesindeki üniversiteyi seçerek istediği üniversitenin bulunduğu ülkeye sorunsuz bir şekilde gidebiliyorlar.³⁹⁴ Sadece yardım, yardımlaşma, eğitim faaliyetleri ile sınırlı kalmayan kurum Rusya’ya veya SSCB’ye nostalji besleyen insanları ihmal etmeyerek bazı eski SSCB döneminden kalan bayramlarının üst düzeyde kutlanmasını sağlamaya çalışmaktadırlar.³⁹⁵

³⁸⁹ <http://rs.gov.ru/ru> (05.01.2017)

³⁹⁰ Kosaçev, *a.g.m.*, s. 8.

³⁹¹ <http://rs.gov.ru/ru> (04.01.2017)

³⁹² <http://rs.gov.ru/ru> (05.01.2017)

³⁹³ Panova E., “Vysshee Obrazovaniye Kak Potentsial Myagkoy Vlasti Gosudarstva”, *Vestnik MGIMO*, Vol. 2, No. 15, s. 179.

³⁹⁴ Lebedeva Marina Mihaylovna, “Myagkaya Sila V Otnoşenii Tsentralnoy Azii: Uçastki İ İh Deystviya”, *Vestnik MGIMO*, 2012, s. 51.

³⁹⁵ Eleonora Tafuro, “Fatal Attraction? Russia’s Soft Power In Its Neighbourhood”, *FRIDE Essays*, No. 181, 2014, s. 2.

Rusya'nın dış politikasında önemi göz ardı edilemeyecek olan diğer bir kurum ise "Rus Dünyası Vakfı"dır («Фонд Русский мир»).

³⁹⁶

"Russkiy Mir Vakfı" 21 Haziran 2007 tarihinde RF Devlet Başkanı Vladimir Putin'in talimatıyla kurulmuştur. Vakfın ana amacı olarak Rusya'nın "özelliği" olan ve Rus kültürünün direği olan Rus dilinin yurtdışında tanıtımı, yurtdışında Rus dilinin okutulması ve öğretilmesine destekte bulunmak olarak belirlenmiştir.

³⁹⁷

"Russkiy Mir Vakfı"nın amaçları:

- Kar amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarını, uzmanlaşmış kurumları, eğitim ve bilimsel çalışmaları yapan kurumları, Rus dilini, literatürünü öğreten ve öğretme metotları üzerinde araştırma ve geliştirmeleri yapan, çağdaş Rusya'yı ve tarihini araştıranları desteklemek,
 - Çağdaş Rusya hakkında, Rus yurttaşlar ve Rusya'ya olumlu anlamda oluşan toplumun görüşleri hakkında tarafsız haberlerin yayımlanması çalışmalarına katılmak,
 - Rus dili ve edebiyatını öğreten milli ve uluslararası öğretmenlerin çalışmalarını desteklemek,
 - Rusya'nın eğitim çalışmalarının ihraç edilmesine destekte bulunmak,
 - Vakfın amacına uygun olan uzmanlaşma ve araştırma çalışmalarına katkıda bulunmak,
 - Vakfın amacına ulaşılmasına yönelik yabancı Rusça haber ajansları ve yerli haber ajansların çalışmalarını desteklemek,
 - Rusya'ya ait yazım miraslarının korunması için devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını desteklemek,
 - Rus dili ve kültürünün ileriye taşınması için Hristiyan Ortodoks ve diğer cemaatler ile çalışmalar yapmak olarak belirlenmiştir.
- ³⁹⁸

Vakıf faaliyetlerinin büyük kısmını BDT ülkelerinde gerçekleştirmektedir. Rusya'nın yakın çevresindeki ülkelerde Rus dilini ve kültürünü canlandırma çabası AB ve ABD'nin etkisine karşı pan-etki olarak da algılanmıştır. Bu bağlamda bölgede Rus

³⁹⁶ <http://www.ruskiymir.ru/> (03.01.2017)

³⁹⁷ <http://www.ruskiymir.ru/fund/> (03.01.2017)

³⁹⁸ <http://www.ruskiymir.ru/fund/> (03.01.2017)

dilinin hakimiyeti için aktif politika yürütmeye çalışan Rusya'nın "aynı dili konuşanlar" kimliğini inşa etmeye çalışması tartışmaları da gündeme getirilmiştir.³⁹⁹

Dış politika faaliyetlerinde ağırlığı olan diğer bir kurum ise Gorçakov Vakfı'dır.⁴⁰⁰ Gorçakov Vakfı (GV) ismini Rus Çarlığı'nın 19. yüzyılda yaşamış yetenekli diplomatı⁴⁰¹ aynı zamanda Rusların ünlü edebiyatçısı Aleksandr Sergeevič Puşkin'in da arkadaşı olan Aleksandr Mihayloviç Gorçakov'un isminden almıştır. Diplomatın isminin verildiğinden anlaşılabileceği üzere vakıf kamu diplomasi aracı olarak kullanılmaktadır. Kurum 2 Şubat 2012 yılında dönemin RF Devlet Başkanı Dmitriy Medvedev'in talimatıyla kurulmuş ve faaliyet alanları belirlenmiştir.⁴⁰²

Rusya'nın kamu diplomasi kolunu güçlendirmek amacıyla kurulan kurumun başlıca faaliyetleri:

- Uluslararası ilişkilerde sosyal, kültürel, eğitim, bilimsel ve yöneticilik programlarının uygulanması için çalışmalarda bulunmak,
- Vakfın amacına ulaşmasına yönelik çalışma yapan yayın ve haber ajansların çalışmalarını desteklemek,
- Ekonomik ve siyasi durum analizi, Rusya'da ve dünyada yatırım ve inovasyon durumu analizi, kamu diplomasisinde önemli süreçlerin analizinin yapılması çalışmalarında bulunmak,
- Vakfın tüzüğüne uygun şekilde çalışma veya faaliyette bulunmak isteyen yerel sivil toplum örgütlerin çalışmalarına maddi destekte bulunmak,
- Vakfın tüzüğüne uygun şekilde ilgi duyan kişi ve örgütleri vakfın faaliyetlerini gerçekleştirmek için gönüllü olarak kabul etmek,
- Konuyla alakalı danışmanlıkta bulunmak,
- Seminer, buluşma, iş buluşması, sempozyum ve konferansları organize etmek,
- Eğitim ve öğretim çalışmalarına katılmak,
- Kendi amacına yönelik basın ve yayın işlerini yapmak,
- Yurtdışında faaliyette bulunmakta olan Rusça yayın yapan haber ajanslarını desteklemek,

³⁹⁹ Muharrem Ekşi, "Rusya'nın Kamu Diplomasisi: Dış Politika Davranışlarıyla Çelişme Paradoksu", *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 45, 2015, s. 48.

⁴⁰⁰ <http://gorchakovfund.ru/> (08.01.2017)

⁴⁰¹ <http://gorchakovfund.ru/about/gorchakov/> (08.01.2017)

⁴⁰² <http://gorchakovfund.ru/about/mission/> (08.01.2017)

- İnsan hakları ve demokrasiyi destekleyen faaliyetlerde bulunmak,
- Yurtdışında Rusya'ya yönelik olumlu gör ve kamuoyunun oluşturulması için başlatılan çalışmalara katılmak,
- Rusya'nın yurtdışında kültürel ve bilimsel, entelektüel anlamda potansiyelinin artırılması için başlatılan çalışmalara katılmak⁴⁰³ olarak belirlenmiş durumda.

Rusya kamu diplomasi alanında daha yeteri kadar tecrübe sahibi olmasa da çeşitli kurumları aracılığıyla kendi varlığını hissettirmeye çalışmaktadır. Rusya'nın yurtdışındaki insanları kendisi hakkında olumlu düşünmeye “zorlama” girişimlerinin başarılı olacağı veya olmayacağı konusunu tartışmak daha erkendir. Fakat, bazı ülkelerde devlete karşı propaganda yaptığı gerçeğiyle kapatılması⁴⁰⁴ göz önünde bulundurulursa vakfın diğer devletlerdeki çalışmaları engellenmekte olduğu göz ardı edilmemelidir.

2.4. Rusya'nın Yumuşak Gücünün Analizi, Avantaj ve Dezavantajları

Son zamanlarda Rusya dış politikada sadece “sert güç” unsurlarını kullanmamaktadır, “sert güç” unsurlarının yanı sıra yumuşak güç unsurlarını kullanmaya başlamıştır.⁴⁰⁵ Bazı bilim adamları ve araştırmacılar RF'nin yumuşak güç politikaları arayışlarının yeni asıra ait olduğunu savunurlar, oysa ki Rusya SSCB'nin dağılmasından sonra eski SSCB ülkelerini kendinden uzaklaştırmamak için 1991'den sonra imkanları çerçevesinde yumuşak güç politikalarını yürütmeye çalışmıştır.⁴⁰⁶ Bu bağlamda Rusya Federasyonu'nun dış politikada “yumuşak gücün” kullanılmasına yönelik arayışları ve girişimleri iki ayrı dönemde incelenebilir. Birinci dönem olarak 1990-2000 arasında gerçekleşen arayışlar. İkinci dönem ise 2000'den bu yana devam eden süreç. Birinci dönemde Rusya Rus Dünyası söylentisi ile bugünlerde dış politikada aktif şekilde uygulanmaya çalışılan Rus Dünyası konseptinin temellerini oluşturmuştur. Diğer ülkelerce hoş karşılanmazsa da hem iç hem de dış politikada kullanılmaya çalışılan konsept Yeltsin ve çalışma arkadaşlarının girişimi sonucunda pasif anlamda da olsa uygulanmaya çalışılmıştır. Elindeki imkanların ve yumuşak gücü uygulayan

⁴⁰³ <http://gorchakovfund.ru/about/mission/> (08.01.2017)

⁴⁰⁴ <https://ria.ru/world/20150203/1045705109.html> (03.01.2017)

⁴⁰⁵ Alexander Sergunin, Leonid Karabeshkin, “Understanding Russia's Soft Power Strategy”, *Politics*, Vol. 35, No. 3, 2015, s. 347.

⁴⁰⁶ A. g. m., s. 348.

kurumların zayıf olması Rusya'nın elini-kolunu bağlamamış olsa da istediği sonuca ulaşmasını engellemiştir.⁴⁰⁷

Rusya'nın da yeni kurulduğu yıllarda dış politikasında komünizm söylentisinin kullanılması tartışmaları da yapılmıştır. Çünkü, yeni bağımsızlıklarını kazanan ülkelerin vatandaşları ekonomik, sağlık, sosyal hizmetler gibi alanlarda zor hayat şartları yaşadıklarından dolayı “eski günlere” ve komünizme duydukları özlemi sık sık dile getirir olmuşlardır. Rusya durumun farkında olmuşsa da komünizmi özleyen insanlar ve ülkelere yönelik “komünizm söylentisi” ile aktif dış politika geliştirememiştir. Çünkü, Rusya o dönemde kendisi Avrupa ve ABD'nin yumuşak güç politikalarının hedefinde idi, demokrasiye, ekonomik gelişmişliğe, serbest ekonomik piyasaya özlem duymaktaydı.⁴⁰⁸ Bu bağlamda yüzünü Batı'ya çevirmiş Rusya, Bağımsız Devletler Topluluğu devletlerine yönelik komünizm söylentisini yumuşak güç aracı olarak kullanamazdı.

Yeltsin döneminde dış politikada yumuşak güç aracı olarak kullanılmasına gayret edilen kurumlardan biri de SSCB mirası olan Sovyet Birliği Yurtdışı Kültürel İlişkiler Dairesi olmuştur (Rusça: Vsesoiuznoe Obshestvo Kulturnoi Sviazi s Zagranitsej — Всесоюзное общество культурной связи с заграницей, İngilizce: All-Soviet Society for Cultural Relations with Foreign Countries). Bu kurumu SSCB'nin dağılmasından sonra Roszarubejtsentr olarak kurumsallaştırılarak Rusya'nın BDT ülkeleri ile ilişkilerinde kullanılması düşünülmüştür. Roszarubejtsentr'in görevi post-Sovyet ülkelerinde daha önceden – SSCB döneminde kurulmuş ve faaliyette bulunmuş – kültürel, bilimsel ve eğitim alanında faaliyet göstermek için kurulmuş olan kurumları tekrar canlandırarak yeni ülkelerle Rusya arasında ilişkilerin geliştirilmesini sağlamak olmuştur. Belli derecede, belli ülkelerde Rus merkezlerini açarak Rusya'nın devlet politikasını yürütmeye çalışan kurum 1994'te Rossotrudniçestvo işbirliği kurumuna dönüştürülmüştür. Rossotrudniçestvo günümüzde RF'nın dış politikasında kullandığı en önemli araç olarak faaliyettedir.⁴⁰⁹

RF dış politikasında yumuşak gücün kullanılması arayışlarında 2000'de Vladimir Putin'in ikinci dönem iktidara gelmesiyle başlamıştır. Bu dönemde Rus dış

⁴⁰⁷ Maliukevicius, *a.g.m.*, s. 64.

⁴⁰⁸ Andrei Tsygankov, “Finding a Civilisational Idea: West, Eurasia, And Euro-East in Russia's Foreign Policy”, *Geopolitics*, Vol. 12, No. 3, 2007, s. 380.

⁴⁰⁹ Maliukevicius, *a. g. m.*, s. 65.

politikasında yumuşak gücün kullanılmasına yönelik stratejiler kabul edilmeye başlanmıştır. 2007’de Rus dış politikasının gözden geçirilmesi ve 2008’de kabul edilmiş olan Rus Dış Politika Konsepti’nde yumuşak gücün dış politikada kullanılması vurgulanmış, Rus Dünyası ve Rossotrudniçestvo gibi günümüzde aktif faaliyetlerde bulunan kurumlar da 2007 ve 2008’lerde aktif şekilde faaliyete başlamışlardır.⁴¹⁰

Putin göreve geldikten sonra ilk olarak ülke içindeki düzeni gözden geçirerek kontrolü eline almıştır. Kısa zaman diliminde siyasi otoritesini hissettiren Putin ülkedeki petrol ve gaz üzerindeki kontrolü de yabancı şirket ve oligarkların tekelinden almıştır. Yumuşak güç unsurları kadar Rusya’nın sert güç unsurları kaynaklarını oldukça geliştirmeye çalışan Putin dünyaca agresif politikacı olarak kabul edilmiştir. Tüm bu beklentileri onaylar tarzında politika izleyen lider 2008’de Güney Osetya Krizi’nde Rusya’nın sert gücünü kullanmıştır. Fakat, 2010’a gelindiğinde dış politikada sadece sert gücü değil yumuşak gücü de kullanmaya önem vermeye başlamıştır. Çünkü, Putin’in dış politika hedefinde sadece Ruslardan oluşan bir dünya değil tüm eski BDT ve Rusya’ya sempati duyanlardan oluşturulması düşünülen, Rusya’yı çekici hale getirmesi beklenen Rus Dünyası projesinin uygulanması gündeme gelmiştir.⁴¹¹ Bu yöndeki düşüncelerini Putin Büyükelçileriyle yaptığı toplantıda, *“Bizim büyükelçilerimiz hala çekiciliğini sürdürmekte olan “yumuşak gücü” kullanmada usta olmasalar da uluslararası ilişkilerin geleneksel ve belli başlı kurallarıyla çalışmada ustadırlar, fakat, yumuşak gücü kullanmayı öğrenmezse fırsatlar elimizden kayıp gidecek”* diyerek büyükelçilere yumuşak gücün öneminden bahsederek onları yumuşak politikalar uygulamaya davet etmiştir.⁴¹²

Demokrasiden yana olan, fakat, her devletin kendine has demokrasisinin olduğunu vurgulayan Putin dış politikada demokrasi söylemlerini dikkatlice kullanarak politika izlemeye çalışmıştır. Çünkü, Rus lideri Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan’da demokrasinin güçlendirilmesi için yapılan ihtilallerin bir yumuşak güç aracı olamayacağı düşüncesinde olmuşlardır. Hatta, yapılan ihtilaller Rus akademik

⁴¹⁰ A. g. m., s. 65.

⁴¹¹ A. g. m., s. 66.

⁴¹² Meeting With Russian Ambassadors And Permanent Representatives In International Organizations, Temmuz 9, 2012, Moscow, <http://en.special.kremlin.ru/events/president/news/15902> (03.01.2017)

tartışmalarda da yabancı ve düşman olarak kabul edilmiştir.⁴¹³ Rusların gözünde yapılan ihtilaller yabancı idi, çünkü ABD menşeli ve ABD'nin çıkarlarına hizmet edecek şekilde tasarlanmıştı.⁴¹⁴ Düşman olarak algılanmıştır, çünkü, hedefte Rus toplumu vardı, Rusya'nın BDT ülkelerindeki çıkarlarına aykırı, Rusya'nın nüfuzunun kırılması için tasarlanmıştır.⁴¹⁵

2007 ve 2008 yıllarında kabul edilen dış politika konseptlerinde yumuşak gücün kullanılmasına olumlu yaklaşıldıktan sonra 2010'dan itibaren kurulan kurumlar etkin kullanılmaya başlanılmıştır. 2007 yılında RF Devlet Başkanı Vladimir Putin'in onayıyla kabul edilen “Uluslararası Gelişmişliğe RF'nın Katılımı” konseptinde öne çıkarılan amaçlar:

- Genel kabul gören uluslararası hukuk ve partnerliğe dayalı devletler arası ilişkiler zemini üzerinde adil, barışçıl ve istikrarlı dünya düzeninin oluşturulmasına katkıda bulunmak,
- Gelişmekte olan ve silahlı çatışmaların yaşandığı ülkelerde istikrarlı ekonominin oluşturulmasına katkıda bulunmak,
- İnsani, doğa ve ekolojide ve diğer konularda yaşanan sorunların üstesinden gelmek,
- Yardım almakta olan ülkelere demokrasinin geliştirilmesi, serbest pazar ekonomisinin oluşturulması ve insan haklarının gözetimi süreçlerine katılmak,
- Siyasi, ekonomik, bilimsel, kültürel ilişkilerin geliştirilmesine, eğitim alanında devletlerarası ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmak,
- Rusya ile sınırları bulunan ülkelerle iyi komşuluk ilişkisinde olmak, Rusya'ya yakın bölgelerde çıkabilecek krizlerin ocağını söndürmek, uyuşturucu kaçakçılığına karşı mücadele, uluslararası terörizm ve suçlara karşı mücadelelere katkıda bulunmak,
- Rusya Federasyonu ile partner ülkeler arasında ekonomik işbirliğini geliştirmek,

⁴¹³ Ryan Bauer, “Russia’s Soft Power Development in the 21st Century”, *Journal Article*, Ağustos 12, 2016, <http://smallwarsjournal.com/jrn/art/russia%E2%80%99s-soft-power-development-in-the-21st-century> (05.01.2017)

⁴¹⁴ Gelb Pavlovskiy, “Sof Power – Eto Po-Russki?”, 21.07.2009, <http://www.russ.ru/pole/Soft-Power-eto-po-russki> (07.01.2017)

⁴¹⁵ Sergey Kara-Murza, *Eksport Revolyutsii. Yuşenko, Saakaşvili...*, Moskova: Algoritm, 2005, s. 67.

- Rus sermayesi, malı, hizmeti, iş gücü ile diğer alıcı ülkelerin pazarlarının entegrasyonunu sağlamak,
- Dünyada Rusya'nın imajını (olumlu) korumak ve tarafsız şekilde kabullenilmesini sağlamak gibi amaçlardan oluşmaktadır.⁴¹⁶

Bu amaçlara ulaşma doğrultusunda Rusya her sene yaklaşık 1.5 milyar dolar ayırmaktadır. Bu rakam gittikçe de artmaktadır. Genel olarak baktığımızda ayrılan bütçe Doğu Avrupa ve Orta Asya devletlerinde uygulanmakta olan politikalar için harcanmaktadır.⁴¹⁷

Rusya hem Yeltsin döneminde hem de Putin döneminde kullanılacak olan yumuşak gücün hedefi olarak BDT ülkelerini seçmiştir. Bu seçimin her ne kadar yerinde olduğu düşünülürse de engellerle hiç karşılaşmadığı düşünülemez.⁴¹⁸ Doğu Avrupa kısmında bulunan ülkelere Slav oldukları için, diğer BDT ülkelerine de ortak bir geçmişin “hatırasından” dolayı, Rus dilinin yaygın kullanılmasından ötürü uygulanmasını uygun buldukları Rus Dünyası politikası ve destekleyen kurum olarak da “Rus Dünyası Vakfı”nın çalışmalarına şüpheli yaklaşan da devletler olmuştur. Hatta, Rus Dünyası söylentisini ülkenin egemenliğine yönelik tehdit olarak algılayan Beyaz Rusya söylentiye tamamen reddetmiştir.⁴¹⁹ Rusya'nın BDT ülkelerine yönelik politikalarında Rus Dünyası söylentisini ve ona hizmet eden vakfın çalışmalarını resmi anlamda reddettiğini Beyaz Rusya yöneticileri Rus mevkidaşlarına iletmışlerdir. Rus Dünyası söylentisinin diğer ülkeler tarafından kuşkuyla karşılanacağını, hatta, tehdit de olabileceğini savunan Rus yöneticileri, akademisyenleri de vardır. Onların görüşlerine göre de Rusya kendi kültürünün ve dilinin nüfuzunu diğer ülkelerde arttırmaya çalışırsa olumsuz tepki ile karşılaşabilir. Bu durumda Rusya'nın imajı zedelenebilir. Dolayısıyla, Rusya'nın dil ve kültür politikalarının genel anlamda kamu diplomasisi adı altında yapmasının daha iyi olacağı savunulmuştur.⁴²⁰ Rusya yurtdışında bulunan kurumlarını

⁴¹⁶ Kontsepsiya Uçastiya Rossiyskoy Federatsii V Sodeystvii Mejdunarodnomu Razvitiyu, http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/571FEF3D5281FE45C32573050023894F (03.01.2017)

⁴¹⁷ Sergey Kulik, “Sodeystvie Mejdunarodnomu Razvitiyu İ Myagkaya Sila”, *Tendentsii. Almanah İnstituta*, 2012–2013, Moskova, 2013, s. 30.

⁴¹⁸ *A.g.m.*, s. 34.

⁴¹⁹ Vyacheslav Sutyrin, “A Thousand Threads Policy: Russia's Soft Power In The Post-Soviet Space”, 19 Şubat 2016, http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=7273#top-content (02.01.2017)

⁴²⁰ Aleksey Zvenkov, *Vzaimodeystvie religioznih Organizatsii İ Gosudarstva V Sovremennoy Rossii, Rossiyskoy Gosudartsva İ Rossiyskoy Pravoslavnoy Tserkvi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Moskova, 2013, s. 34.

DB veya başka bakanlıklar, kurumlarca desteklemeye devam ederse ülkeler arasında sorunlara neden olabilir. Dolayısıyla, bu görüşte olan akademisyenler Rusya'nın kamu diplomasisinin çeşitli sivil toplum örgütleri, dernekler, vakıflar, yerel sivil toplum örgütleri ve kurumlarla çalışarak yürütüldüğü takdirde olumsuz karşılanmalardan uzak olacağı görüşündeler.⁴²¹ Fakat, kendi değerlerini başkalara empoze etme konusunda Putin ABD'yi sürekli eleştirmişse de kendisi de Rus değerlerini başka ülkelere empoze etme girişiminden uzak duramamıştır. Zamanında Putin Münih'te yapılan uluslararası toplantıda ABD'nin ve Batı'nın dünyadaki etkisinin azalmaya başladığının altını çizmiştir. Putin bu düşüşün en önemli sebeplerinden biri olarak Batı ve ABD'nin kendi değerlerini diğer toplumlara empoze etmeye çalışmalarını, diğer ülkelerin eğitim sistemlerine karışmalarını göstermiştir.⁴²²

Diğer bir tehdit de bir devletin kurumunun diğer bir ülke içerisinde yerel kültürün ayarları ile oynayarak kendi kültürünü koruma ve kabul ettirme girişimi olmuştur.⁴²³ Bu bağlamda Rusya'nın birinci derecede önemseydiği dış politika söylentisi ve girişiminin önüne Slav ülkesi olan Beyaz Rusya tarafından set çekilmiştir.

Diğer bir sorun ise “yumuşak güç”ün dikey değil yatay anlamda işlemesi söz konusu iken Rus bürokratlarının tepeden bakmaya alışmış olmalarıdır. Yukarıda da değindiğimiz gibi Putin'in Büyükelçiler toplantısında yaptığı konuşma da bu durumu tespit etmiş durumda. Rus bürokratları zaman zaman diğer ülke bürokratları üzerinde kontrol sağlamaya çalışarak “isyanın” çıkmasına neden olabiliyorlar. Hiyerarşi ve kabalığın bulunduğu yerde yumuşak unsurların gölgede kalabilirliğini Rus diplomatları bazen unutmaktadır.⁴²⁴

İngiliz değerlendirme şirketi olan Portland yayımladığı “yumuşak güç” politikasını uygulamaya çalışan ülkelerin listesinde Rusya 27. sırada görülmüştür. Kamuoyu araştırmalarının ne kadar tarafsız yapıldığı tartışmaya açık olsa da Rusya'nın bazı sert güç politikaları listedeki yerinin doğruluğunu kanıtlamış durumdadır. Şirket yumuşak güç politikalarını en aktif uygulamaya çalışan ülkelerin başına ABD'yi

⁴²¹ Andrey Budaev, “Myagkya Sila Vo Vneşney Politike Rossii: İstoki, Osobennosti, Perspektivi”, *Vestnik Gosudarstvennoe Upravlenie*, No. 48, 2015, s. 193.

⁴²² Ryan Bauer, *a.g.m.*, s. 2.

⁴²³ Sutyurin, *a.g.m.*, “A Thousand Threads Policy: Russia's Soft Power In The Post-Soviet Space”, 19 Şubat 2016, http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=7273#top-content (02.01.2017)

⁴²⁴ Sutyurin, *a.g.m.*, “A Thousand Threads Policy: Russia's Soft Power In The Post-Soviet Space”, 19 Şubat 2016, http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=7273#top-content (02.01.2017)

yerleştirirken sonraki sırada İngiltere, Almanya, Kanada ve Fransa gelmektedir.⁴²⁵ Araştırmada iki sene önce 50. sırada olan Rusya'nın 27. sıraya gelebilmesinin ardında Ortadoğu'da terörizme karşı mücadele girişimlerine başladığı gösterilmiştir. Üstelik Rusya'nın haberleri dünya kamuoyuna kendi prizmasından gösterebilme imkanlarını elde etmeye başladığını düşünürsek ileride yaşanacak başka askeri mücadelelerin de yumuşak güç olarak gösterilmesi ve kabul ettirilmesi olasılığı vardır. Bu bağlamda askeri gücün arkasında yumuşak gücün de gizlenebileceğini düşünürsek Rusya'nın yumuşak güç unsurlarının geniş olduğu sonucuna varılabilir. Fakat, Rusya günümüzde önemli derecede enerji kaynaklarını elinde bulunduran ülke olarak enerji politikalarını da uygulamaktadır.⁴²⁶ Günümüzde enerji kaynakları bakımından gaz ve petrolün ihracatçısı olan Rusya Ukrayna, Moldova, Tajikistan, Gürcistan, Ermenistan ve Kırgızistan gibi ülkelerle zaman zaman “kumar oynamaktan” – enerji kaynaklarını koz olarak kullanarak risklere varabilmektedir – bile kaçınmıyor. Özellikle, Tacikistan ve Kırgızistan gibi ülkelerin doğal gaz ve petrol ürünlerini Rusya'dan başka ülkelere alma alternatifini olmadığı, iki ülkenin Rusya'da yaklaşık bir milyon civarı işçisinin çalışmakta olduğu göz önünde bulundurulursa sert gücün uygulanması için engellerin olmadığı, aksine rızanın gösterilmesi durumu da gözden kaçmamalıdır.⁴²⁷

Medya konusunda Rusya'nın son 5 yıldır dünya piyasasında söz sahibi olmaya başladığını savunan Neeme Nadim'in tespitleri kayda değer bulunmaktadır. Nadim, Rusya'nın dünyada aktif şekilde kullanmaya başladığı Russia Today (RT) televizyon kanalı gittikçe ün kazanmaktadır. Rusya'nın RT'ya harcadığı paranın her geçen yıl arttırılması elde edilmekte olan faydalardan haber vermektedir.⁴²⁸ RT'nın projelerinin tam anlamıyla daha çalışmadığını dile getiren Vyacheslav Daniel asıl projelerin daha ileride yapılacağını, o zaman Rusya'nın beklediği sonuca yaklaşılabileceğini düşüncesindedir.⁴²⁹

⁴²⁵ Dmitriy Pyatov, “Mygkaya Sila, Rossii: Kto İ Pochemu, Otsenil Vlyanie Moskvı Na Mirovoy Arena”, <https://riafan.ru/529372-myagkaya-sila-rossii-kto-i-pochemu-ocenil-vliyanie-moskvy-na-mirovoi-arene> (05.01.2017)

⁴²⁶ Pavlovskiy, *a.g.m.*, “Sof Power – Eto Po-Russki?”, 21.07.2009, <http://www.russ.ru/pole/Soft-Power-eto-po-russki> (07.01.2017)

⁴²⁷ Tafuro, *a.g.m.*, s. 3.

⁴²⁸ Koptyaeva, *a.g.m.*, s. 31.

⁴²⁹ Pavlovskiy, *a.g.m.*, “Sof Power Eto Po-Russki?”, 21.07.2009, <http://www.russ.ru/pole/Soft-Power-eto-po-russki> (07.01.2017)

Rusya'nın dünyada uygulamaya çalıştığı yumuşak güç politikaları BDT ülkeleri üzerinde avantajlı olabilmektedir. Yaklaşık 70 senelik ortak geçmiş, ortak dil ve eğitim sistemi Rusya'ya bu imkanı tanımaktadır. SSCB'nin dağılmasından bu yana her ülke kendi enerji tedarik hatlarını kurabilmiş değildir.⁴³⁰ Tüm eski Sovyet ülkelerini birbirine bağlayan enerji tedarik boruları Kremlin'in kontrolünde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra 1990'da bu yana eğitimde kendi sistemlerini veya başka alternatif sistemi uygulamada gecikmekte olan devletlerin bilimsel cephanesi Rus dilini yaygın kullanmaktadır.⁴³¹ Dolayısıyla, BDT ülkelerinde eğitim konusundaki ortaya çıkan açık Rusya'nın önüne fırsatlar koymaktadır.

Son beş sene içerisinde RF DİB ve yurtdışındaki ülkelerde bulundurmakta oldukları diplomatlarının bulundukları ülkelerin yerel halkı ile iç içe, itina ile çalışmakta oldukları da kayda değer. Bu bağlamda 2012 yılında yurtdışındaki diplomatların çalışmaları ile yurtdışından iş adamları ve diplomatların Kremlin'e davet edilerek Rusya ile ticaretin geliştirilmesi yönünde anlaşmalar imzalanmıştır. Bu bağlamda Rusya'da diğer BDT ülkelerine teknoloji transferleri ön planda tutulurken, BDT ülkelerinin tarım ürünlerine kendi pazarını açması gündemde olmuştur. Burada değinilmesi gereken husus ekonomik değil Rusya'nın BDT ülkeleri ve Rusya arasında kaşılıklı çıkarlarını net tespit eden, kültürel incelikleri ayırt edebilen oldukça bilgili ülke uzmanlarını gönderme yeteneğidir.⁴³² Kendi alanlarında uzman olan diplomatlar Rus kültürünü diğer ülkelerde tanıtmayı da oldukça itina ile yapmaktadırlar.⁴³³ Rusya'nın tüm bu yapmaya çalıştığı yumuşak güç politikalarına olumlu cevabın alınamayacağı da düşünülmelidir. Çünkü, 19. yüzyılda Çarlık Rusya'nın yayılmacı politikaları diğer uluslar üzerinde ciddi anlamda olumsuz iz bırakmıştır. Rusların bıraktıkları kanlı izler bugün diğer devletler tarafından – BDT coğrafyalarında Rusya'ya karşı politika izlemeye çalışan ABD, Türkiye, Almanya - taze tutulmaya çalışılmakta, anma törenleri düzenlenmekte, heykeller dikilmekte.⁴³⁴

⁴³⁰ Sergunin, Karabeshkin, *a.g.m.*, s. 355.

⁴³¹ Tafuro, *a.g.m.*, s. 2.

⁴³² Doklad O Rezultatah Deyatelnosti Rossotrudniçestva Po Realizatsii Vozlojennih Na Nego Polnomoçii, <http://rs.gov.ru/ru/pages/389> (08.01.2017)

⁴³³ Maksimova E.A., "Myagkaya Sila Rossii Kak Sposob Rasşireniya Ee Politiceskogo Vliyaniya", *Vestnik MGLU*, No. 24, 2013, s. 157.

⁴³⁴ *A.g.m.*, s. 160.

Rusya'nın yumuşak gücünün artmasına yardımcı olabilecek diğer önemli boyut da Rusya'nın yurtdışı diasporalarının çok olmasıdır. Rusya dünyada diaspora sayısının çokluğu yönünden Çin'den sonra ikinci sırada gelmektedir. SSCB'nin dağılmasından sonra yaklaşık 30 milyon civarında Rus Rusya sınırları dışında BDT ülkeleri sınırlarında kaldılar. Yurtdışında kalan Rus insanları aracılığıyla günümüzde diasporalar oluşturarak onların bulundukları ülkelerde nüfuz elde etmeye çalışan Rusya, Rusya'da eğitim görenler, mezun olanlarla da ilgilenmeyi ihmal etmemektedir. SSCB döneminde Rusya'da eğitim görenlerin çoğu günümüzde kendi ülkelerinde siyasette, ticarete önemli yerlere gelmiş bulunmaktalar. 1990 sonrası dönemde de BDT ve yurtdışından Rusya'ya gelerek eğitim görenler kendi ülkelerine döndüklerinde Rusya'nın kurumları, vakıfları, iş adamları, kültür merkezleri ile ilişkilerini devam ettirerek Rusya'nın gönüllü temsilcileri olmaktadır.⁴³⁵ Bu bağlamda Rusya Avrupa ve Doğu Asya, Ortadoğu'da olmazsa da BDT ve Doğu Avrupa'da diğer yumuşak güç aktörlerine göre daha avantajlı durumdadır. Çünkü, SSCB'nin bıraktığı "mirasları" değerlendirerek ve tekrar organize ederek Rusya'nın çıkarları doğrultusunda organize edilmesine hazır zemin oluşturmuştur.⁴³⁶

Rusya yeni yüzyılda yumuşak güç politikalarını kendi dış politikasında aktif olarak kullanmada kararlı gözüktüğü de uluslararası arenada bazı yeniliklere uyum sağlamada zorlanmaktadır. Yumuşak gücün en önde gelen şartlarından ekonomik gelişmişlik cazibesi, teknolojik üstünlük gibi konularda ABD, Japonya, Almanya gibi ülkelerin önüne geçemeyen, kendi ekonomik sorunlarından hala kurtulamayan Rusya siyasi krizlerin çözümleri için de sert çözümlerden yana tavır almadan başka alternatif çözümleri bulmada zorlanmaktadır.⁴³⁷ Bu konuda Ukrayna Krizi akıllara gelebilecek en iyi örnek olarak gözümüzün önündedir.

Rusya'nın dış politikasında yumuşak gücün artmasının ekonomik güçten, yani, ayrılan paradan da bağımlı olduğu unutulmamalıdır. Rusya günümüzde çalıştırmakta olduğu vakıf, kurum ve haber şirketlerini kendi bütçesinden desteklemektedir.⁴³⁸ Genel anlamda dış politikada Rossotrudniçestvo ve Russia Today haber şirketleri kullanılmaktadır. Bu araçlara ayrılan paranın miktarı faaliyetlerin yürütülme hızını,

⁴³⁵ Budaev, *a.g.m.*, s. 196.

⁴³⁶ *A.g.m.*, s. 194.

⁴³⁷ Bobo Lo, *Russia and the New World Disorder*, Washington: Brookings, 2015, ss. 56-57.

⁴³⁸ Kosaçev, *a.g.m.*, s. 9.

sonuçların alınmasını belirlemektedir. Rossotrudniçestvo kurumunun bütçesi kurulduğu günden itibaren her sene artmaktadır. Örneğin, 2012 yılındaki bütçesi 2 milyar ruble olarak kabul edilirken 2013 yılında bu miktar 9.5 milyar ruble olarak kabul edilmiştir.⁴³⁹ Fakat, burada dikkat edilmesi gereken husus da ayrılan paranın yerinde kullanılması sorunudur. Paranın yerinde, kontrollü kullanılmasının sonucu etkileyeceği aşikardır. Çünkü, Rusya bazı bölgelerde, özellikle Avrupa’da yürüttüğü çalışmalarında paraların büyük bir kısmını belli başlı ülkeler hakkında olumsuz propaganda yaparak, onların imajlarını zedelemek için harcamaktadır.⁴⁴⁰

Rusya tüm dünyada yürüttüğü yumuşak güç politikaları için her yıl yaklaşık 130 milyon ABD doları harcamaktadır.⁴⁴¹

Rusya uluslararası politikada etkin olarak, siyasi söylentilerle imajını düzeltmenin peşinde olmuştur.⁴⁴² Örneğin Yeltsin döneminde “market reformları” söylentisi sık sık kullanılarak⁴⁴³ Rusya’nın kapitalizmle entegre sürecinin yürürlükte olduğu vurgulanırken, Putin dönemi siyasi söylemleri 1990 sonrası dönemde ABD’nin dünyada hegemon olmaya çalıştığı döneme denk gelmiştir. ABD’nin Afganistan ve Irak’taki operasyonlarına, NATO’nun genişlemeye çalışmasına yönelik dünyanın tepkisini anlayan Putin “çok kutuplu dünya” sloganını kullanarak uluslararası politikada imaj kazanmayı amaçlamıştır.⁴⁴⁴

Diğer bir söylenti de S. Huntington’un “uygarlık savaşları” tezine karşı olarak “geleneksel değerler” tezi savunulmuştur. Rusya’nın savunduğu geleneksel değerlerde Rus Ortodoksu’nun dünya uygarlıklarının barış ortamında sürdürülmesine katkı sağlayacağını vurgulamaktadır. Ayrıca, Rusya’nın da başında bulunduğu ve diğer slav devletlerinde, dünyanın geri kalan Hristiyan coğrafyalarında çoğalmakta olan

⁴³⁹ Andrew Foxall, “The Kremlin’s Sleight of Hand: Russia’s Soft Power Offensive in the UK”, *Policy Paper*, No. 3, 2015, s. 5.

⁴⁴⁰ Morgan Chalfant, “Russia’s Soft Power Play in Europe”, Ağustos 18, 2016, <http://freebeacon.com/national-security/russias-soft-power-play-europe/> (05.12.2016)

⁴⁴¹ Chalfant, a.g.m., “Russia’s Soft Power Play in Europe”, Ağustos 18, 2016, <http://freebeacon.com/national-security/russias-soft-power-play-europe/> (05.12.2016)

⁴⁴² Aleksey Vilkov, “Myagkaya Sila Kak Element İmidjevih Tehnologii Vo Vnutrenny İ Vneşney Politike”, *Sotsiologiya. Politologiya*, Vol. 2, 2014, s. 73.

⁴⁴³ Iaroslav Kozak, *Flexible Illiberalism: Russian Soft Power In Europe*, University of Groningen: Unpublished Master Thesis, 2015, s. 10.

⁴⁴⁴ Sherr James, *Hard Diplomacy and Soft Coercion: Russia’s Influence Abroad*, London: Chatham House, 2013, ss. 89-90.

boşanmaların, kürtaajların, alkoholizm, ahlaki çöküntülerin önüne geçilerek tekrar canlanmanın sağlanmasının geleneksel değerlere bağlı olduğu görüşünde olmuşlardır.⁴⁴⁵

Üçüncü siyasi söylenti ise dünyaya kendi demokrasisini empoze etmeye çalışan ABD'nin demokrasi propagandalarına meydan okuma olarak kabul edilen “egemen demokrasi” söylentisi olmuştur. BDT ülkelerinde başlatılan ve Ortadoğu ülkelerinde de devam ettirilmiş olan demokrasi için yapılan devrimler Rusya açısından olumsuz karşılanmıştır. Çünkü, yapılmakta olan ihtilaller Rusya'ya göre ABD'nin çıkarlarına uygun düşmektedir ve devrimlerin arkasında da ABD'nin olduğu varsayılmaktadır.⁴⁴⁶ Yapılan devrimlerle ABD menşeli, ABD'nin tasarladığı demokrasi anlayışı dünyaya empoze edilmeye çalışılmıştır. Oysa ki, Rusya ve Rus liderlere göre demokrasi her devletin iç değerleri ile oluşturulması gereken, her devletin kendine has özellikleri ile oluşturulması gereken kavram idi.⁴⁴⁷ Dolayısıyla, Rusya dünyada her devletin kendine has demokrasinin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi gerektiği tezini savunmuştur. Rusya'nın ürettiği bu tanım bazı devletler tarafından olumlu karşılanmıştır.⁴⁴⁸

Rusya'nın günümüzde uluslararası politikada yumuşak güç politikalarına yatırım yaparak kendine saygın konum aradığı girişimlerinin sonucu herkesin beklediği bir durumdur. RF'nin yumuşak gücü ekonomik güç, kültürel zenginlik, teknolojik gelişme, toplumsal duyarlılık gibi cezbedici unsurlar açısından değerlendirildiğinde Orta Asya ülkelerinde sonuç alınabilir durumdayken Avrupa ülkeleri açısından böyle bir beklentide olmak yerinde olmaz. Çünkü, AB ülkeleri, ABD, Japonya gibi ülkeleri ve Rusya'nın standartları arasında büyük fark vardır.⁴⁴⁹ Yumuşak gücün hedefinde olan ülkelerin Rus standartından mı, yoksa başka alternatif standartlardan mı yana tercih yapacakları tartışmanın başka bir boyutudur.

⁴⁴⁵ Olga Malinova, “Spiritual Ties As The State Ideology”, 11 Kasım, 2014, Russia in Global Affairs, <http://www.globalaffairs.ru/number/Dukhovnye-skrepy-kak-gosudarstvennaya-ideologiya-17107> (04.01.2017)

⁴⁴⁶ Peter Bernard, “Was Bush Really Champion Of Democracy”, *The Atlantic*, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/02/was-bush-really-a-champion-of-democracy/284095/> (03.01.2017)

⁴⁴⁷ Antje Kästner, “Russia: Supporting Non-Democratic Tendencies in the Post-Soviet Space? German Development Institute”, 2010, https://www.die-gdi.de/uploads/media/BP_2.2010.pdf (05.01.2017)

⁴⁴⁸ Emmanuel Grynszpan, “Myagkaya Sila Rosii Rastet”, 17.06.2016, <http://inosmi.ru/politic/20160617/236886539.html> (10.01.2017)

⁴⁴⁹ Marina Lebedeva, “Myagkaya Sila V Otnoşenii Tsentralnoy Azii: Uçastki İ İh Deystviya”, *Vestnik MGİMO*, Vol. 2, No. 35, 2014, ss. 49-50.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: RUSYA FEDERASYONU’NUN KIRGIZİSTAN POLİTİKASI VE YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI

SSCB’nin dağılmasından sonra siyasi ve ekonomik anlamda yeni hayata başlayan Rusya dış politikasında yaklaşık yetmiş sene beraber aynı çatı altında kaldığı post-sovyet ülkelere ağırlık vermiş durumdadır. Rusya, her şeyden önce diğer post-sovyet ülkelerin hamisi olmayı diğer devletlere kabul ettirmeye çalışarak dış politika ana hatlarını belirlemeye çalışmaktadır. Dış politikada küresel ve bölgesel bazda politika izlemeye çalışmakta olan Rusya bölgesel bazda Kırgızistan’la geliştirdiği ilişkilere önem vermektedir. İki ülke arasında başlatılan ilişkiler tarafların rızası ve işbirliğiyle stratejik ortaklık ve “ebedi dostluk” aşamasına kadar getirilmiş durumdadır.

3.1. İki Ülke İlişkilerinin Kısa Tarihçesi

Kırgızistan uluslararası arenaya egemen devlet olarak çıkmadan önce 15 Aralık 1990’da Yüksek Konsey Deklarasyonu ilanı ile milli egemenliğini elde etmiştir.⁴⁵⁰ Daha sonra 31 Ağustos 1991 tarihinde Yüksek Konsey Kırgızistan’ın bağımsızlığını ilan etmiştir.⁴⁵¹ Böylece Kırgızistan egemen ülke olarak uluslararası sisteme katılmıştır.

Uluslararası arenada bağımsız ve egemen devlet olarak diğer devletlerce tanınmaya başlayan Kırgızistan 2 Mart 1992 tarihinde Birleşmiş Milletler’e üye devlet olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda Kırgızistan dünyanın en büyük örgütü olan BM’ye üyeliğini kabul ettirerek kendi varlığını, bağımsızlığını teyit etmiştir. Diğer devletler gibi eşit muamele görmeye ve göstermeye hak kazanan ülke artık kendi istikametini kendisi belirlemeye, kendi kararlarını uygulamaya başlamıştır.⁴⁵²

Orta Asya’da ve BDT ülkeleri arasında bağımsızlığını kazanan devletlerin başında gelen Kırgızistan ilk olarak demokratik düzen kurmaya, ekonomisini de serbest piyasa ekonomik alt yapılarını oluşturmaya ve basın, yayın gibi demokrasinin sözcüleri olarak kabul edilen unsurların gelişmesinin önünü açarak post-Sovyet ülkeleri içerisinde demokrasiyi benimseyen ilk devlet olmuştur. Bu bağlamda Kırgızistan bölgede liberalizmi benimseyerek ilk Cumhurbaşkanı Askar Akaev’in sözü ile “*Orta Asya’nın İsviçresi*”, “*demokrasi’nin beşiği*” olarak anılarak adeta bir imaj oluşturulmaya

⁴⁵⁰ <http://www.rus.gateway.kg/content/kg/History/11> (06.01.2017)

⁴⁵¹ <http://www.rus.gateway.kg/content/kg/History/11> (06.01.2017)

⁴⁵² Giray Saynur Bozkurt, “Kırgızistan’ın Küresel Ve Bölgesel Güçler İle İlişkilerine Genel Bakış”, 17.12.2013, http://www.tasam.org/trTR/Icerik/26751/kirgizistanin_kuresel_ve_bolgesel_gucler_ile_iliskil_erine_genel_bakis (07.01.2017)

çalışılmıştır.⁴⁵³ Aslında, imaj oluşturmaya harcanan çabalar karşılıksız kalmamıştır. “Orta Asya’nın İsviçresi” ve “demokrasinin beşiği” olarak anılmaya başlanan ülkeye yönelik kapitalizm ve liberalizmi benimseyen Batılı ve Atlantik ötesi ülkeler olumlu düşüncede olmuşlar ve krediler vermeye, ekonomik anlamda yatırımlar yapmaya başlarken, sivil toplum örgütleri, sermaye sahipleri de ilgi göstermeye başlamışlardır.

Kırgızistan artık uluslararası politikada kendi dış politikalarını oluşturarak diğer aktörlerle ilişkiler kurmaya başlamıştır. Kırgızistan’ı egemen ve bağımsız devlet olarak ilk tanıyan ülke Rusya olmamışsa da Kırgızistan’ın dış politikasında ilişkilerin kurulmasını uygun bulduğu ülkelerin ilki olarak Rusya ön planda tutulmuştur. Egemen ve bağımsız ülkeler olarak iki ülke arasında ilişkiler Haziran 1991’de Boris Yeltsin’in Kırgızistan’ın başkenti Bişkek’e gelmesiyle başlamıştır. Bişkek’e resmi ziyarette bulunan Yeltsin ve Kırgızistan Cumhurbaşkanı Akaev iki devlet arasında ikili ilişkileri başlatan anlaşmalar imzalamışlardır.⁴⁵⁴ Bir sene sonra iki ülkenin ilişkileri standart düzeye çıkarılarak Büyükelçilikleri açmaya başlamışlardır. Bu bağlamda Kırgızistan Moskova’da Daimi Büyükelçiliğini açmıştır.⁴⁵⁵ Kırgızistan’ın bu siyasi adımı karşılığında Rusya Eylül 1992’de Bişkek’te Daimi Büyükelçiliğini açmıştır.⁴⁵⁶ Her ne kadar iki devlet 21 Haziran 1991 tarihi gibi erken bir tarihte Sovyet Birliği içerisinde kendi ilişkilerini düzenleyecek olan kuralları geliştirmişler de uluslararası standartlara uygun ve yükümlülük, sorumluluklar taşıyan anlaşmaları bağımsızlıklarını kazandıktan sonra imzalayabilmişlerdir.⁴⁵⁷

İki devlet arasında ilk anlaşma olarak iki ülkenin Dışişleri Bakanlıkları Çalışmaları Koordinasyonu ve İşbirliği Protokolü 24 Nisan 1992 tarihinde ve Kırgızistan Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu arasında Diplomatik İlişkilerin

⁴⁵³ Eugene Huskey, “Foreign Policy in a Vulnerable State: Kyrgyzstan as Military Entrepot between the Great Powers”, *China and Eurasia Forum Quarterly*, Vol. 6, No. 4, 2008, s. 9.

⁴⁵⁴ G.A. Rudov, V.M. Ploskikh, “Kyrgyzstan i Rossia. Istoria Vzaimootnosheniy Suverennykh Gosudarstv (90-e gg.XX v.)”, *Sbornik Dokumentov I Materialov, İlim*, Bishkek, 2001, ss. 37-38.

⁴⁵⁵ Treaty on Friendship, Cooperation and Mutual Assistance Between the Kyrgyz Republic and the Russian Federation of 10 June, 1992, *Kyrgyzstan i Rossia. Istoria vzaimootnosheniy suverennykh gosudarstv (90-e gg. XX v.)*, ss. 40-45.

⁴⁵⁶ Protokol ob ustanovlenii diplomaticheskikh otnosheniy mezhdru Rossiiskoy Federatsiei i Kyrgyzskoi Respublikoy, Kiev, 20 marta 1992 g.,” *Kyrgyzstan i Rossia. Istoria vzaimootnosheniy suverennykh gosudarstv (90-e gg. XX v.)*, s. 39.

⁴⁵⁷ Valentina Voropaeva, “Kyrgyzstan And Russia: Past And Present”, http://www.cac.org/journal/2000/journal_eng/eng03_2000/04.vorop.shtml (07.01.2017)

Kurulması Protokolü 20 Mayıs 1992 tarihinde imzalanmıştır.⁴⁵⁸ Aynı ay içerisinde iki ülke arasında imzalanan anlaşma ise Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma konusunda olmuştur. Anlaşmaya göre Kırgızistan Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu arasında oluşturulmuş geleneksel güçlü bağlara, güçlü ilişkilere ve iki ülke arasında işbirliğine dayanılarak ilişkilerini geliştirileceği bahsedilmiştir. Bu anlaşmalar tarafların sonradan yapacakları çalışmaların da önünü açmıştır.⁴⁵⁹

1991’den 2000’ e kadar iki ülke arasında ekonomi ve ticaret alanında yüzlerce anlaşma yapılmıştır. Fakat, hepsinin de yürürlüğe girildiği söylenemez. Bazı anlaşmalar sadece kağıt üzerinde kalmıştır.⁴⁶⁰

Kırgızistan bağımsızlığını kazandıktan sonra dış politika oluşumunda önceliğin Rusya ile ilişkilerin kurulması, devam ettirilmesi ve geliştirilmesi konularına verildiği görülmüştür. Fakat, Kırgızistan’ın Rusya ile ilişkileri geliştirme çabası çok yönlü dış politika izlemediği anlamına da gelmez. Çünkü, SSCB’nin dağılmasından sonra hem Rusya hem Kırgızistan çok yönlü dış politikayı benimsemiş, Batı ülkeleri ile de ilişkilerin geliştirilmesi iki tarafın gündeminde olmuştur. Fakat, iki ülkenin ortak geçmişi, sosyalizmden kalan yapısı Batı ile geliştirilecek ilişkilerinden ziyade kendi aralarında rahatça anlaşabilmeleri için hazır zemin oluşturulmasını sağlamıştır.⁴⁶¹

Kırgızistan Batı ülkeleri ile ilişkilerinde seçim kuralları, demokrasi, şeffaflık ve toplumla çalışmalar konusunda hem tecrübeler kazanırken hem de eleştirilere maruz kalmıştır. Batı’nın eleştirileri de beraberinde getiren “cazibeleri” çekici gelmişse de Kırgızistan için Rusya ve Çin’in ekonomik destekleri, yardımlaşmaları çekici olmuştur.⁴⁶² Tam da bu dönemde Rusya *Yakın Çevre Doktrini* çerçevesinde post-sovyet ülkeleriyle ilişkilerin canlandırılmasına önem vererek siyasi, ekonomik ve askeri anlamda yardımları göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda Kırgızistan da Rusya’nın yardımlarından fazlasıyla pay alan ülkelerden olmuştur.⁴⁶³

⁴⁵⁸ Voropaeva, a.g.m., “Kyrgyzstan And Russia: Past And Present”, http://www.cac.org/journal/2000/journal_eng/eng03_2000/04.vorop.shtml (07.01.2017)

⁴⁵⁹ Voropaeva, a.g.m., “Kyrgyzstan And Russia: Past And Present”, http://www.cac.org/journal/2000/journal_eng/eng03_2000/04.vorop.shtml (07.01.2017)

⁴⁶⁰ Treaty on Friendship, Cooperation and Mutual Assistance Between the Kyrgyz Republic and the Russian Federation of 10 June, 1992, *Kyrgyzstan i Rossia. Istoria vzaimootnosheniy suverennykh gosudarstv (90-e gg. XX v.)*, s. 43.

⁴⁶¹ Huskey, a.g.m., s. 10.

⁴⁶² “Kyrgyz Republic”, *Country Reports on Human Rights Practices Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor*, 31 Mart, 2003, <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2002/18374.htm> (08.01.2017)

⁴⁶³ Huskey, a.g.m., s. 11.

SSCB'nin dağılmasından sonra Rusya yaklaşık 10 sene eski SSCB ülkeleri ile ilişkilerinde etkili olamamışsa da 2000'in başında BDT ülkeleri ile ilişkilere önem vermeye başlamıştır. Kırgızistan'la ilişkilerin kurulmasının 10. yılına gelindiğinde iki ülke ilişkileri sıradan diplomatik ilişkiler seviyesinden çıkarak stratejik ortaklık ilişkilerine ulaşmıştır. 27 Haziran 2000 tarihinde Kırgızistan ve Rusya arasında "Stratejik Müttefikler ve Ortaklar" anlaşması imzalanmıştır.⁴⁶⁴

Fakat, 1991'de bağımsızlığın ve egemenliğin elde edilmesi Kırgızistan'ın ekonomik alanda da bağımsız ülke olmasını sağlamamıştır.⁴⁶⁵ SSCB döneminde tarım ve hayvancılık alanında, sanayide merkezden destek alarak, belli seviyeye gelmiş ülke bağımsızlığını kazandıktan sonra da aynı potansiyele sahip olmamıştır. Ülke içinde sanayi sektörünün yıpranması, kaliteli işçi sorunu ve buna benzer bir dizi sorunlar Kırgızistan'ı ekonomide, üretimde ve sanayide dışa bağımlı ülke konumuna getirmiştir. Dolayısıyla, sanayi ürünlerini, tekrar işlenilebilir üretim ham maddelerini BDT ülkelerinden almaya çalışan Kırgızistan ithalatta Rusya'nın mallarına bağımlı hale gelmiştir. Dış ticaret ve özelde ithalatta Rusya'ya bağımlı olmasının ana nedenlerinden biri malların vadeli şekilde alınabilmesi olmuştur.⁴⁶⁶

Kırgızistan'ın bağımsızlık kazanmasından sonra ekonomik anlamda yatırımların ülkeye çekilmesi konusunda sorunlar yüz göstermiştir. İstikrarlı ekonomik alt yapıdan, güvenilir banka ve finans kurumlarından yoksun olan ülkeye yabancı yatırımcılar kuşku ile yaklaşmışlar, bağımsızlığın ilk günlerinde doğrudan veya dolaylı yatırımdan kaçınmışlardır.⁴⁶⁷ Kırgızistan'da ekonomik durum böyle iken imdada yetişen ülke Rusya olmuştur. 1993 yılında Rusya Kırgızistan'a 22 milyon ABD doları miktarında kredi yardımıyla bulunmuş, verilen paranın tarım sektörünün geliştirilmesi, devlet televizyon ve radyosunun desteklenmesi, İçişleri Bakanlığı'nın çalışmalarının ve basın evlerinin geliştirilmesi için harcanması şartı eklenmiştir.⁴⁶⁸

⁴⁶⁴ Georgiy Rudov, "Rossiya İ Kırgızstan: Dinamika İ Perspektivı Mejgosudarstvennih Otnoşeniy", *Sredney Azii İ Kafkas*, Vol. 4, No. 16, 2001, s. 51.

⁴⁶⁵ Ormonova Alina Anarbekovna, "Sotrudničestvo Rossii İ Kırgızstana V Sfere Ekonomiki: İstoriya Voprosa", *Vestnik Leningradskogo Gosudarsvennogo Universiteta İmeni Aleksandra Puškina*, Vol. 6, No. 1, 2014, s. 75.

⁴⁶⁶ "O Rossiysko-Kirgizskom Ekonomiçeskom Sotrudničestve", *Doklad Delovogo Soveta*, 2012, s. 11.

⁴⁶⁷ Ormonova, a.g.m., s. 76.

⁴⁶⁸ Kyrgyzstan And Russia: Past And Present", http://www.cac.org/journal/2000/journal_eng/eng03_2000/04.vorop.shtml (07.01.2017)

Ekonomik sıkıntıların yüz göstermesi karşısında Kırgızistan'ın Rusya ile ekonomik alanda işbirliğinin genişletilmesi kaçınılmaz olmuştur. Ekonomik alanda ilişkilerin geliştirilmesi bağlamında 1999 yılında iki ülke arasında ticaret ve ekonomiden, bilim ve teknolojik ilişkilerden sorumlu devletlerarası işbirliği komisyonu kurulmuştur. Kurulan komisyonun çalışma faaliyetleri arasında ihtiyaç olarak ilk sıralarda bulunan malların, enerji kaynaklarının, orman ürünlerinin, tekstil, çeşitli metaller ve işletilmesi uzmanlık isteyen kaynakların ülkeler arasında satımı ve alımı, onların analiz edilmesi ve kontrol edilmesi belirtilmiştir.⁴⁶⁹ Ayrıca, 1999 ekonomik çalışmalar sonucunda ekonomik anlamda iki ülke arasında 2000-2009 periyodu için stratejik ortaklığın geliştirilmesi için adımlar atılmıştır. Ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini öngören görüşmelerin yanı sıra iki devlet 27 Haziran 2000 tarihinde 'Ebedi Dostluk Deklarasyonu'nu da kabul etmişlerdir.⁴⁷⁰

Kabul edilen deklarasyonda Rusya ve Kırgızistan'ın tarafların karşılıklı ekonomik kazanımlarını destekleyen ilişkileri geliştirecekleri, uzun vadede iki devletin çıkarları için ekonomik potansiyelin kullanılması ve iki ülke halklarının refahının yükseltilmesi gibi unsurlar belirtilmiştir. Ayrıca, iki ülke hidro enerji ve tarımın geliştirilmesi, makine mühendisliği, sanayi, askeri teknolojisi, ulaşım ve iletişim konularında da çalışmaları yapacakları mutabakatına varmışlardır.⁴⁷¹ Serbest pazar ekonomisinde özel sektöre de önemin verilmesini vurgulayan taraflar iki ülke iş adamlarının çalışmalarını sağlamaları gerektiği üzerinde anlaşmışlardır.⁴⁷² Ayrıca, ekonomik ilişkilerin canlanması bağlamında iki ülke aralarında malların serbest dolaşımı ve gümrük vergilerinin asgari düzeye indirilmesini sağlamışlardır. Taraflar arasında yürürlüğe konulan bu çalışma sayesinde 2000-2007 yılları arasında ülkeler arası ticaret hacminin arttığı gözlemlenmiştir.⁴⁷³ Fakat, ticari hacimdeki artışta iki ülke arasında dengeli mal alım satımı görülmemiştir. Kırgızistan dış ticarete Rusya'yı ön

⁴⁶⁹ Ormonova, *a.g.m.*, s. 77.

⁴⁷⁰ "Dogovor Mejdru Rossiyskoy Federatsiey İ Kırgızskoy Respublikoy Ob Ekonomičeskom Sotrudničestve Na 2000-2009 Godı", s. 24, <http://docs.pravo.ru/document/view/18708169/16400298/> (09.01.2017)

⁴⁷¹ Deklaratsya O Večnoy Drujbe, Soyuzničestve İ Partnerstve Mejdru Rossiyskoy İ Kırgızskoy Respublikoy, Federalnoe Zakonodatelstvo Rossii Ot 27 İyulya 2000, http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=4985 (29.12.2016)

⁴⁷² Deklaratsya O Večnoy Drujbe, Soyuzničestve İ Partnerstve Mejdru Rossiyskoy İ Kırgızskoy Respublikoy, Federalnoe Zakonodatelstvo Rossii Ot 27 İyulya 2000, http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=4985 (29.12.2016)

⁴⁷³ Ormonova, *a.g.m.*, s. 78.

planda tutarak ithalatta Rusya'yı ilk sıraya yerleştirirken, Rusya tarafından Kırgızistan BDT ülkeleri arasında en son sıralara alınmıştır. Kırgızistan enerji anlamında yakıtı Rus şirketi GAZPROM aracılığıyla alarak şirkete imtiyazlar tanırken, Kırgızistan'ın stratejik fabrikası olan Dastan Rus iş adamlarına satılmıştır.⁴⁷⁴ Ticaret alanında Rus şirketlerinin Kırgızistan'da etkili olmaya başlaması Rusya'nın Kırgızistan üzerinde kontrolünün artmasını sağlamaktadır. Ayrıca, GAZPROM'un enerji alanında ülkede tekel olması ve askeriyede kullanılacak bazı malzemelerin Rus şirketleri tarafından işletilmesi ve temin edilmesi Kırgızistan'ın stratejik kaybı olarak kabul edilmektedir.⁴⁷⁵

İki ülke ilişkilerini belirleyen ve önemli konuların arasında askeri ilişkiler bulunmaktadır. Bağımsızlığı kazandıktan sonra Kırgızistan diğer BDT devletleri gibi güvenlik alanında zorluklar çekmiştir. İki ülke arasındaki askeri alanda işbirliğinin temelleri 1991-1999 yılları arasında yapılan çalışmaların sonucunda sağlamlaştırılmıştır. Askeri ilişkileri düzenleyen anlaşmalar yapılmış, güvenlik alanında işbirliği konusunda mutabakatlara varılmıştır.⁴⁷⁶ Bu bağlamda iki ülke arasında 30 Aralık 1991'de Stratejik Güç Anlaşması,⁴⁷⁷ Sivil Havacılık ve Hava Alanlarını Birlikte Kullanma Anlaşması,⁴⁷⁸ Uzay Alanını Birlikte İnceleme ve Kullanma Anlaşması,⁴⁷⁹ BDT Silahlı Kuvvetler ve Sınır Karargahları Katılımcı Ülkeleri Cumhurbaşkanları Konseyi Anlaşması,⁴⁸⁰ 14 Şubat 1992'de BDT Üye Devletleri Stratejik Güç Anlaşması,⁴⁸¹ 15 Mayıs 1992'de Kollektif Güvenlik Anlaşması,⁴⁸² gibi bir dizi anlaşmalar iki ülke arasındaki askeri ilişkilerin temellerini oluşturmuştur. İki ülke arasında yapılmış askeri-siyasi anlaşma

⁴⁷⁴ Kamalov İlyas, "Rusya'nın Orta Asya Politikaları", Murat Yılmaz (ed.), *Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, İnceleme-Araştırma Dizisi*, Yayın No: 02, Ankara 2011, s. 50.

⁴⁷⁵ Saynur, *a.g.m.*, s. 7.

⁴⁷⁶ Sernetskiy O. B., "Formirovanie Dogovorno-Pravovoy Osnovi Voennogo Sotrudnichestva Kirgizstana İ Rossii V Postsovetskiy Period", *Nauka İ Obrazovanie: Problemy İ Tendetsii Razvitya, Materialı Mejdunarodnoy Naučno-Praktičeskoj Konferentsii*, Ufa, 2013, s. 94.

⁴⁷⁷ Sogloşenie Stran SNG Po Stratičeskom Silam, 22 Yanvarya, 1993, <http://www.e-cis.info/page.php?id=20663> (10.01.2017)

⁴⁷⁸ Sogloşenie O Grajdanskoy Aviatsii İ Ob İspolzovanii Vozduşnogo Prostranstvo, <http://docs.cntd.ru/document/901765764> (09.01.2017)

⁴⁷⁹ Sogloşenie O Sovmestnoy Deyatelnosti Po İssledovaniyu İ İspolzovaniyu Kosmičeskogo Prostranstva, 30.12.1991, http://www.conventions.ru/view_base.php?id=1606 (09.01.2017)

⁴⁸⁰ Sogloşenie O Voorujennih Silah İ Pogranıçnih Voyskah, 30 Dekabrya, 1991, <http://zakonbase.ru/content/base/33925> (09.01.2017)

⁴⁸¹ Sogloşeniye Mejdu Gosudarsvami Učastnikami SNG O Statuse Stratičeskih Sil, 14 Şubat, 1992, http://www.businesspravo.ru/Docum/DocumShow_DocumID_39832.html (10.01.2017)

⁴⁸² Dogovor O Kollektivnoy Bezopastnosti, 15 Mayıs, 1992, http://www.odkb-csto.org/documents/detail.php?ELEMENT_ID=126 (09.01.2017)

Kırgızistan Cogorku Keneşi (Meclis) tarafından 5 Haziran 1993'te feshedilmiş, fakat, 17 Mayıs 1995'te tekrar imzalanmıştır.⁴⁸³

Askeri ilişkiler anlamında Kırgızistan 40'dan fazla anlaşmayı 1991-1999 yılları arasında uluslararası, ikili anlaşmalar, kurumlar arası anlaşmalar zemininde imzalamıştır.⁴⁸⁴ Bu anlaşmaların sayısına Rusya ile yaptığı anlaşmalar da dahildir. Taraflar arasında askeri alanda en önemli çalışmalar Afganistan'da terörün artması ve Orta Asya'ya yönelik tehditlerinden dolayı daha da arttırılmıştır.⁴⁸⁵ Ayrıca, ABD'nin Kırgızistan'da askeri üs açması Rus-Kırgız askeri ilişkilerinde maliyetli çalışmaların yapılmasına neden olmuştur.⁴⁸⁶ Fakat, yapılan harcamalar Rusya tarafından üstlenilmiştir. Rusya 2000-2003 yılları arasında Kırgızistan'a 1.4 milyar ABD doları miktarında askeri yardım yapmıştır.⁴⁸⁷ Çeşitli ağır silahları Kırgızistan Savunma Bakanlığı'na teslim eden Rusya Kırgızistan'da aktif anlamda askeri varlığını göstermeye başlamıştır.⁴⁸⁸ Rusya'nın özelde Kırgızistan'da, genelde Orta Asya'da askeri anlamda güçlü olmaya çalışması Kırgızistan'ın ve bölgenin güvenliğinin temini için yapılmakta olduğuyla açıklanmaya çalışılmışsa da, aslında ADB'nin askeri anlamda bölgede var olmaya çalışmasının önünü kesmeye yönelik girişimler olarak kabul edilmiştir.⁴⁸⁹

ABD'nin "Manas" havaalanında askeri üs edinmesi karşılığında Rusya "Manas" havaalanından 60 km uzaklıkta bulunan Kant şehrine üs açmış,⁴⁹⁰ üssün açılması ile Rusya kendi askeri teçhizat üretim şirketi Rosoboroneksport aracılığıyla Kırgızistan Silahlı Kuvvetleri'ne bir sene içerisinde 3 milyar ABD doları miktarında askeri teçhizat yardımında bulunmuştur.⁴⁹¹ Diğer hava savunması, kara savunması gibi alanlarda da tekrar yenilenme fırsatı yakalayan Kırgızistan Rusya'nın yardımlarıyla kendi askeri temellerini sağlamlaştırmayı başarmıştır. 2009 yılında Kırgız ve Rus yönetimi

⁴⁸³ Dogovor Mejdru Rossiyskoy Federatsiei İ Kırgızskoy Respublikoy Ot 05.07.1993 "O Sotrudničestve V Voennoy Oblasti", <http://zakonbase.ru/content/base/23960> (07.01.2017)

⁴⁸⁴ <http://online.adviser.kg> (03.01.2017)

⁴⁸⁵ Sernetskiy, *a.g.m.*, s. 213.

⁴⁸⁶ Sabirov R. G., "Evolyutsiya Boennoy Politiki Rossii V Otnoşenii Otdelnih Stran SNG: Kazahstan, Uzbekistan, Kirgizstan", *Vestnik Kazanskogo Tehnologičeskogo Universiteta*, Vol. 17, No. 1, 2014, s. 366.

⁴⁸⁷ Interviyu Posla Rossii V Kirgizii V. Vlasova, 24.12.2009, https://www.youtube.com/watch?v=DZj2_8q4qSU (08.01.2017)

⁴⁸⁸ Malişev A. İ, "Voennaya Strategiya Rossiyskoy Fedratsii V Naçale XXI Veka", *Voennaya Mysl*, No. 11, 2007, s. 23.

⁴⁸⁹ Sernetskiy, *a.g.m.*, s 214.

⁴⁹⁰ Sabirov, *a.g.m.*, s. 367.

⁴⁹¹ *Krasnaya Zvezda*, 24 Dekabr, 2009.

Kırgızistan'da da bir Rusya'nın askeri üssünün açılması konusunda memoranduma imza atmışlardır.⁴⁹²

Askeri anlamda Kırgız-Rus ilişkileri tarafların güvenliğinin korunması zemininde geliştirilmiştir. Askeri ilişkiler çerçevesinde yardımlaşmada Kırgızistan'ın askeri harcamaları kısarak pragmatik davranmakta olduğu düşünülebilir.⁴⁹³ Fakat, son zamanlarda Kırgızistan'ın önemli stratejik bölge ve şehirlerinin Rusya Silahlı Kuvvetleri'nin kontrolüne bırakılması Kırgızistan'ın milli egemenliğine potansiyel devlet tehdidi olarak yüz gösterebileceği düşünülmektedir.

3.2. Rusya - Kırgızistan İlişkilerinin Genel Çerçevesi

Tarihsel olarak Kırgızistan-Rusya ilişkilerinin kökeni ta 19. yüzyılın ikinci yarısında Rus Çarlığı'nın başlattığı yayılmacı politikalarında aranmalıdır. Siyasi etkileşim ve ilişkilerin başlangıç tarihi eski zamanlara dayandırılırsa da tarafların olumlu siyasi işbirliği içinde olduğu söylenemez. Çünkü, 19. yüzyılda başlayan Rus - Kırgız ilişkileri bugünkü Kırgızistan ve Rusya'nın geliştirdikleri ilişkilere benzememiştir. Üstelik Kırgızlar 19. yüzyılda göçebeliği bırakmış değil, devlet yapısından yoksun, yönetim kabilecilik şeklinde yürütülmekteydi.⁴⁹⁴

İlk önce Rus Çarlığı'nın bölgeye gelmesi, Kırgızların kontrole alınmaya çalışılması, daha sonra Kırgızların SSCB'nin bünyesine alınması kanlı çatışmalar içerisinde yaşanmıştır.⁴⁹⁵ İlişkiler kolonizasyon amaçları ile bölgeye giren Ruslar ve Kırgızların arasında yaşanan, sonradan tarihe "1916 Kanlı Olayları" olarak yazılacak olan olumsuz gelişmelerle devam ettirilmiştir.⁴⁹⁶ Karşılıklı etkileşim, hukuk, anlaşmalar içerisinde yaşanacak ilişki türü yaşanmamıştır. Tarafların birbirlerinin fayda ve çıkarlarına saygının gösterildiği ilişki Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra geliştirilmiştir.⁴⁹⁷

⁴⁹² Sernetskiy, *a.g.m.*, s 215.

⁴⁹³ Sıdkova, *a.g.m.*, 263.

⁴⁹⁴ Entsiklopediya Kirgizki ASSR, http://kirghiz.ru/enc/istoriya_182/dobrovolnoe_vhozhdenie_kirgizii_205/60592041.html (12.01.2017)

⁴⁹⁵ İstoriya Kirgizstana, Vhozhdenie Kirgizii V Sostav Rossii, http://www.for.kg/kyrgyzstan_history-2-ru.html (09.01.2017)

⁴⁹⁶ Collins K. Clan, *Politics and Regime Transition in Central Asia*, New York: Cambridge University Press, 2006, s. 65.

⁴⁹⁷ Voropaeva V., "Kırgızstan-Rossiya: İstoriya Sovremennost", *Tsentrlnaya Aziya i Kavkaz*, No. 4, 2000, s.122.

3.2.1. Siyasi Alanda İşbirliği

Kırgızistan 31 Ağustos 1991’de SSCB’nin dağılmasını onaylayan resmi açıklamanın yapılmasından önce bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu anlamda, Kırgızistan bazı araştırmacılara göre Orta Asya’da bağımsızlığını ilk ilan eden Türk Cumhuriyeti, bazılarına göre post-sovyet ülkesi ve bazılarına göre sadece bağımsız ülke olarak kabul görmüştür. Ülkenin başına o zamanlarda Kırgız Bilimler Akademisi’nin (KBA) başkanlığını yürütmekte olan 46 yaşındaki Askar Akaev Yüksek Sovyet Komitesi tarafından Cumhurbaşkanı olarak getirilmiştir. Sonra, Kasım 1991’de halk tarafından demokratik şekilde cumhurbaşkan olarak seçilmiştir. Böylece, Akaev bölgede demokratik seçimle ülke başına geçen ilk Cumhurbaşkanı’dır.⁴⁹⁸

Yeni bağımsızlığını kazanan devletler için bağımsız şekilde gelişmenin asıl zor, uzun ve çetin yolları sonradan başlamıştır. Gündemde ekonomi, iç politika, dış politika gibi devletin en önemli çalışma mekanizmalarının kurulması vardı.⁴⁹⁹ Bahsi geçen konular arasında devlet dış politikasının şekillenmesi de devlet adamlarını yoran konulardan olmuştur.⁵⁰⁰ Kırgızistan’ın dış politikasının şekillenmesinde karar alanlar Kırgızistan’ın diğer devletlerle geliştireceği politikaların ortak fayda ve karşılıklı çıkarlara dayandırılması konusunda hemfikirliğe varmışlardır. Dış politikada ise öncelikli işbirliğinin Bağımsız Devletler Topluluğu üye ülkeleri ile yapılması kararlaştırılmıştır.⁵⁰¹

Kırgızistan’ın dış politika konsepti kabul edilirken ilişki kurulacak ülkelerin ilk sırasında Rusya’ya yer verilmiştir. Devlet yöneticilerinin bu şekilde karar almasını etkileyen unsurların arasında eskiden merkez olan Moskova’nın ve SSCB’nin halefi olarak da Rusya Federasyonu’nun tekrar güçlü potansiyele ulaşacağına duyulan inanç olmuştur.⁵⁰² Kırgız Cumhurbaşkanı da yaptığı konuşmaların birinde; “*Rusya 19.yüzyılda dünyada önemli rol oynayan devletlerden biri olmuştur. Biz Rusya ile Sovyet çatısı altında beraber yaşadık. Ayrıca, 21.yüzyılda da Rusya’nın bölgede etkili olacağından eminim. Rusya’nın bölgede etkili olması son derece doğaldır, biz de*

⁴⁹⁸ Saraç, *a.g.m.*, s. 166.

⁴⁹⁹ Voropaeva, *a.g.m.*, s. 125.

⁵⁰⁰ Saraç, *a.g.m.*, s. 161.

⁵⁰¹ Amin Saikal, William Maley, *Russia and Central Asia, Russia in Search of its Future*, London: Cambridge University Press, 1995, s. 153.

⁵⁰² Saikal, *a.g.m.*, s. 154.

planlarımızı Rusya'ya hesaba katarak yapmalıyız"⁵⁰³ – diyerek duyulan inancı doğrulamıştır.

Kırgızistan Rusya'ya dönük politika izleme niyetini ve Rusya ile siyasi ilişkilerinin geliştirilmesine önem verme düşüncesini ortaya koyarken Bağımsız Devletler Topluluğu bünyesinde hazırlanan anlaşmaların 164'nü imzalayarak bölgesel politikaların şekillenmesinde aktif rol oynayan Orta Asya'da önemli oyuncu sıfatını da kazanmıştır.⁵⁰⁴

Orta Asya ülkeleri ile ilişkilerin geliştirilmesine önem veren Rusya Kırgızistan'ın kendisiyle ilişkilerini geliştirmesine olan isteklerini görmezden gelememiştir.⁵⁰⁵ Aksine, Rusya da bölgedeki etkinliğini korumak amacıyla bölge ülkeleri ile temaslarını sürdürmek mecburiyetindeydi. Bu bağlamda Rusya'nın bağımsızlığını yeni kazanmış olan Kırgızistan'la geliştirdiği ilişkileri Yeltsin dönemi ve Putin dönemi ilişkiler olarak ele almak mümkündür.⁵⁰⁶ Yeltsin döneminde Kırgız-Rus ilişkileri ekonomik alanda ağırlık kazanmıştır. Kırgızistan dünya ekonomisine entegre olma, bölgesel örgütlere üye olma konularında Rusya'ya bağımlı kalmıştır. Çünkü, Yeltsin dönemi dış politikasında *Yakın Çevre Doktrini*'nin uygulanma girişimiyle⁵⁰⁷ BDT ülkeleri arasında tekrar bir bütünlüğün sağlanması için yapılan örgütlenmeler Rusya'nın kontrolünde idi. Dünya ve bölgesel örgütlere entegre olmak isteyen Kırgızistan'ın EvrAsEC (AvrAzEİÖ) ekonomik işbirliği ve Rusya, Kazakistan, Beyaz Rusya arasında oluşturulmaya çalışılan gümrük birliğine katılması uygun bulunmuştur.⁵⁰⁸

Rusya'nın başına Putin'in gelmesi Rusya'nın bölgeye ve Kırgızistan'a yönelik geliştirdiği politikalarında değişim ve dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Putin'in göreve geldiği dönemlerde 11 Eylül saldırılarının yaşanması ve daha sonra Kırgızistan'da ABD üssünün kurulması Rusya'nın Kırgızistan'la geliştirilecek ilişkilerinin önemini arttırmıştır. Ayrıca, Putin bölgede Rusya'nın pozisyonunun

⁵⁰³ *A.g.m.*, s. 156.

⁵⁰⁴ Saraç, *a.g.m.*, s. 167.

⁵⁰⁵ Urmanbetova Jildız, "Kırgızstan: Pereseçenie İnteresov Rossii i SŞA", *Jurnal: İstoriçeskoe İ Sotsiyalno Obrazovatelnya Misl*, No. 1, 2014, s. 164.

⁵⁰⁶ *A.g.m.*, s. 166.

⁵⁰⁷ Igor Zevelev, *Russia and its New Diasporas*, Washington D.C.: United States Institute of Peace Press, 2001, s. 153.

⁵⁰⁸ Lena Jonson, "Russia and Central Asia", Roy Allison, Lena Jonson (ed.), *Central Asia: The New International Context*, Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2001, s. 105.

güçlendirilmesine yönelik adımlar atmış, bölgede artan terörizm etkinliklerini kendi ulusal güvenliklerine yönelik tehdit olarak görmüştür.⁵⁰⁹ Rusya'nın ulusal güvenliği ve bölgeye yönelen terör tehdidini caydırmada Kırgızistan bulunduğu coğrafik konumuyla vazgeçilmez ülke olarak görülmüştür. Bu bağlamda, Rusya Kırgızistan'la geliştirilecek siyasi ve askeri ilişkilerin son derece desteklenmesini uygun bulmuştur.

Rusya'nın Kırgızistan'la geliştirmiş olan ilişkileri desteklemesinin arkasında yatan gerçek ise ülkenin jeopolitik önemi olmuştur. Kırgızistan Orta Asya'daki diğer devletlere göre yaklaşık altı milyonluk nüfusu ile az nüfusa sahip ve yeraltı kaynakları bakımından zayıf ülkedir. Fakat, yeraltı kaynakları kadar önemli olan jeopolitik konumu dünya güçlerinin gözünde Kırgızistan'ın jeo-stratejik ülke olarak görülmesini sağlamaktadır.⁵¹⁰ En uzun sınırının Çin'le paylaşılması, tarihi İpek Yolu'nun iki önemli geçiş güzergahının üzerinde bulunması gibi jeo-stratejik unsurlar Kırgızistan'ın önemli kozu olarak görünmektedir. Rusya ise bu kozların başka güçlerle paylaşılmasından endişe duyarak Kırgızistan'la iyi ilişkiler kurmanın peşindedir.⁵¹¹

Kırgızistan ise edindiği kozun farkında olarak Rusya, ABD ve Çin ve gibi büyük güçlerin arasında dengeleyici siyasetiyle her durumu avantaja çevirerek politika yürütmeyi başarmaya çalışmaktadır.⁵¹²

Sadece Rusya için değil, Hindistan, İran gibi ülkelerin gözünde ise Kırgızistan Orta Asya'nın "Heartland"i olarak görülmektedir.⁵¹³ Fakat, ülkenin ekonomik ve askeri anlamda zayıf durumda olması taşıdığı özellikleri kendi çıkarına kullanmasına engel olagelmektedir. Ülkenin bu zayıflığının farkına varan Rusya Kırgızistan üzerindeki etkinliğini arttırmakta, çeşitli yardım ve destekleri sunarak kendi safına çekmeye çalışmaktadır.⁵¹⁴ Ülkenin kendi ayakları üzerinde durmakta zorlanması ülkeyi bölgedeki terör örgütlerinin odak noktası haline getirmiştir. Kendi güvenliğinin sınırlarını eski SSCB ülkelerinde arayan Rusya oluşabilecek her türlü tehdidi önlemek amacıyla

⁵⁰⁹ Martha Brill Olcott, "Central Asia: Common Legacies and Conflicts", Roy Allison, Lena Jonson (ed.), *Central Asia: The New International Context*, Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2001, s. 32.

⁵¹⁰ Jonson, a.g.m., s. 109.

⁵¹¹ Yılmaz Bingöl, "Kırgızistan'ın 'Renkli' Devrimi: Demokrasiye Geçiş Mi, Küresel Rekabet Mi?", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, No. 13, 2007, s. 12.

⁵¹² Lincoln Mitchell, *The Color Revolutions*, Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, 2011, ss.10-11.

⁵¹³ İvanov S. G., *Vliyanie Globalnih Akторов na Ekonomičeskuyu Politiku Postsovetskih Stran, Na primere Kirgizkoy Respubliki*, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Bışkek, 2011, s. 42.

⁵¹⁴ İvanov, a. g. .m, s. 45.

Kırgızistan ile ilişkilerinde ekonomik ve askeri faaliyetlere birinci derecede önem vermiş durumundadır.⁵¹⁵

Ayrıca, Rusya Kırgızistan üzerinde etki sahibi olmaya çalışan Çin, ABD, Almanya, Türkiye gibi ülkelerin izlemeye çalıştığı politikaları da takip ederek siyasi, ekonomik ve askeri ilişkilerin yanı sıra kurduğu çeşitli vakıf ve kurumları aracılığıyla da ilişkilerini pekiştirmeye çalışmaktadır. Kırgız-Rus ilişkilerinde yaşanan gelişmeler yaklaşık 70 senelik ortak geçmiş, oluşturulmuş ortak dil ve kültürün sağladığı kolaylıkların gölgesinde daha da ağırlık kazanmaktadır.⁵¹⁶

İki ülkenin siyasi ilişkileri sadece coğrafik yakınlık ve stratejik perspektiflerden kaynaklanmamaktadır. İki ülkenin yaklaşık 70 sene beraber aynı çatı altında yaşamış, eğitimlerinde aynı ekolü paylaşmış olmaları – sosyalist ekol – ve insanların arasında oluşturulmuş bağlar yaklaşık yirmi senelik ilişkilerini etkilemiştir.⁵¹⁷

Kırgızistan'ın yönetici elitlerinin Moskova'da eğitim görmüş olmaları siyasi kararların alınmasında doğrudan etkileyici özellik taşımaktadır.⁵¹⁸ Kırgızistan'da yaşanan devrimler ve devlet başkanlarının değişimleri Kırgızistan-Rusya ilişkilerini olumsuz anlamda etkilememiştir. Çünkü, bugüne kadar Cumhurbaşkanı ve Başbakan olan elit kişilerin hepsi eğitimlerini Moskova'da görmüşlerdir. Dolayısıyla, kişilerin değişimi Kremlin için politikanın değişimi anlamını taşımamaktadır. Kırgızistan'da iktidara gelen yeni kişilerin Ak-Üy – Kırgızistan Cumhurbaşkanı Çalışma Sarayı – ve Kremlin diyaloglarını olumsuz etkilediği görülmemiştir, taraflar kendi aralarındaki anlaşmalarında hiç de zorluk çekmemişlerdir. Hatta, Kırgızistan'da farklı dönemlerde Başbakan olarak etnik Rus bürokratlarının seçilmesi Kremlin'in Kırgız yönetici eliti üzerindeki etkisinin olduğu görüşünü güçlendirmiştir.⁵¹⁹

Ayrıca, Moskova üst üste yaşanan devrimlerde ABD ve Batı'nın aksine ülkenin ekonomisinin gerilediğini, her devrimde ülke mekanizmasının ve ekonomik alt yapıların yıprandığını savunmuştur. Rusya'nın aksine, ABD ve Batı ülkeleri yaşanan devrimleri demokrasinin gelişmesi olarak değerlendirmişlerdir.⁵²⁰ Yaşanan çalkantılı dönemlerde

⁵¹⁵ Abdılđaev S., “ŞOS -Geopolitika XXI Veka”, *Obşetvennyy Reyting*, No. 42, 2005, s. 22.

⁵¹⁶ Aleksandr Dugin, *Osnovi Gepolitiki. Rossiya i Prostranstvo*, Moskova: Arkteyago Tsentr, 1997, s. 39.

⁵¹⁷ Omarov Mels, Omarov Nur, “Gosudartsva Tsentralnoy Azii vo Vneşney Politike Rossii, ŞŞA İ Evropeyskogo Soyuza”, *Tsentralnaya Azia i Kavkaz*, Vol. 3, No. 63, 2009, s. 86.

⁵¹⁸ Abdılđaev, *ŞOS Geopolitika XXI ..*, s. 16.

⁵¹⁹ Omarov, *a.g.m.*, s. 89.

⁵²⁰ Mitchell, *a.g.e.*, ss. 74-75.

Kırgızistan’a maddi destekte bulunmayı ihmal etmeyen Rusya yerli halktan da siyasi destek görmektedir.⁵²¹ 2005 ve 2010 yılında yaşanan devrimlerden sonra Geçici Hükümet ülkedeki istikrar ve güvenliğin korunması için Rusya’dan yardım talep etmişlerdir. İstenilen yardım talebine Moskova’daki belli yönetici elit olumlu yaklaşmıştır ve 2010 ihtilali sonrasında yaşanan etnik çatışma krizi derinleşmeden durdurulmuştur.⁵²²

Demokrasi kavramı üzerinde anlaşılamayan Rusya ve ABD arasında siyasi krize dönüşen diğer bir unsur Kırgızistan’da bulunan ABD askeri üssü olmuştur. Kırgızistan yöneticilerini hem ülkenin hem de bölgenin güvenliğinin korunması konusunda ikna edebilen Rus yöneticiler ABD askeri üssünün “Manas” uluslararası havaalanından çıkartılma kararını Kırgız Meclisine onaylattırmayı başaramışlardır.⁵²³

Taraflar arasında gelişen ilişkiler ikili bazda ve ŞİÖ ve KGAÖ gibi bölgesel örgütler tarafından da desteklenilmektedir. Ayrıca, Kırgızistan’ın güvenliği için ŞİÖ’nün yanı sıra KGAÖ da önemli güvenlik aracı olarak kabul görülmektedir.⁵²⁴ KGAÖ askeri-siyasi ilişkilerin geliştirilmesi, bölgenin güvenliğinin korunması gibi konularda iki ülkeyi birbirine yakınlaştırmaktadır. Askeri harcamalara para ayırmakta zorlanan Kırgızistan ülkenin ve bölgenin güvenliğinin korunmasında giderlerin Rusya ile paylaşılmasını kendi kazancı olarak görmektedir.⁵²⁵

Günümüzde, Rusya Kırgızistan’ın sıradan ilişki kurduğu ülke sıfatından çıkmış durumda. Rusya üst üste yaşanan devrimlerde Kırgızistan devletinin yanında durmayı başarabilen, ekonomik krizlerde yardımda bulunan, siyasi krizlerin çözümünde en önemli oyuncu olarak, sosyal çalkantıların, kimlik kavgaların çözümünde gösterdiği destekleriyle Kırgızistan’ın stratejik ortağı durumundadır. Zaman zaman bölge bazında Kırgızistan’ı da denetleyebilen Rusya ülkenin iç ve dış siyasetinde etkili pozisyona ulaşmış durumdadır.⁵²⁶

⁵²¹ Frolov V., “Democracy by Remote Control”, *Russia in Global Affairs*, No. 4, 2005, s. 46.

⁵²² Erlan Karin, “Barhatniy Sezon v Tsentralnoy Azii: Kirgizskaya Model Smeni Vlasti”, *Vestnik Evrazii*, No. 2, 2005, ss. 201-202.

⁵²³ Spechler M.C., Spechler D.R., “Russia’s Lost Position in Central Eurasia”, *Journal of Eurasian Studies*, Vol. 4, No. 1, 2013, s. 21.

⁵²⁴ “Parad Suverenitetov. Desyat Let spustya”, Sankt-Peterburgskiye Vedemosti, No. 43, 2001, s. 243.

⁵²⁵ Jonson, *a.g.m.*, s. 107.

⁵²⁶ Urmanbetova, *a.g.m.*, s. 165.

3.2.2. Askeri Alanda İşbirliği

Rusya'nın Orta Asya ülkeleri ve özellikle de Kırgızistan'la geliştirdiği askeri ve güvenlik alanındaki ilişkileri SSCB'nin dağıldığı, Bağımsız Devletler Topluluğu'nun kurulduğu 1991 yılının sonlarında başlamıştır.⁵²⁷ 1990 yılı post-sovyet ülkelerinin arasında askeri işbirliğinin başlaması açısından önemli periyotlardan olmuştur. 1990'da başlatılan askeri ilişkilerin hukuki zeminde daha da genişletilme süreci de 1991'den 1999'a kadarki zaman içerisinde yapılmıştır.⁵²⁸

Özellikle Kırgızistan ve Rusya'nın askeri-siyasi ilişkilerini incelerken dönemler bazında incelemek mümkündür. 1991-1999 arası Kırgızistan-Rusya askeri ilişkilerinin ilk safhalarıdır, 1999-2003 arası askeri-siyasi ilişkilerin dönüşüme uğradığı periyottur, 2003-2009 arası ise tarafların askeri ilişkiler anlamında daha da yakınlaştığı dönemler olmuştur. 30 Aralık 1991 ve 3 Kasım 1995 aralığında yapılan anlaşmalar Kırgızistan-Rusya taraflarının askeri ilişkilerin temelini oluşturmuştur. 5 Temmuz 1993'te askeri işbirliğini geliştirmek için yapılan anlaşma 17 Mayıs 1995'de Kırgız Parlamentosu tarafından onaylanmıştır.⁵²⁹

1991-1999 yıllar aralığında Kırgız ve Rus taraflar uluslararası, ülkeler arası, hükümetler ve bakanlıklar arasında askeri ilişkilerin çeşitli alanlarında 40'tan fazla anlaşmalar yapılmıştır. Yapılan anlaşmaların arasında sivillerin güvenliği ve acil durumların yönetilmesi konuları da vurgulanmıştır.⁵³⁰

Kırgızistan ve Rusya arasında sınır güvenliklerini ilgilendiren ilk anlaşma 17 Temmuz 1999'da Bişkek'te imzalanmıştır.⁵³¹ Yapılan askeri anlaşmaların temelinde tarafların ulusal çıkarlarına tehdit olarak görülen etkenler yatmaktadır. Taraflar imzalamış oldukları anlaşmaların uygulanmasını uygun gören bazı faaliyetlere hukuki anlamda eşit derecede katılım sağlamakta anlaşmışlardır.⁵³²

⁵²⁷ Cibek Sıdıkova, "Geopolitičeskie İneteresi Rossii ve Tsentralnoy Azii", *Teoriya i Praktika Obşetvennogo Razvitiya*, No. 8, 2013, s. 264.

⁵²⁸ Sernetskiy O. B., "Formirovanie Dogovorno-Pravovoi osnovi Voennogo Sotrudničestva Kirgizstana i Rossii v Post-sovetskiy Period", *Nauka i Obrazovanie: Problemy i Tendentsii Razvitiya: Materialy Mejdunarodnoy Naučno-Praktičeskoj Konferentsii*, Ufa, 2013, s. 94.

⁵²⁹ Dogovor mejdu Rossiyskoi Federatsiei i Kirgizskoy Respubliki ot 05.07.1993 "O Sotrudničestve v Voennoy Oblasti", <http://www.referent.ru/1/24960> (11.11.2016).

⁵³⁰ Abdildaev S., "Çto Nujnee Kirgizskoy Armii: Spetsnaz İli Voennie Stroiteli?", *Obşestvennyy Reyting*, No. 47, s. 34.

⁵³¹ <http://www.e-cis.info/page.php?id=22685> (19.12.2016).

⁵³² Dogovor mejdu Rossiyskoi Federatsiei i Kirgizskoy Respubliki ot 05.07.1993 "O Sotrudničestve v Voennoy Oblasti", <http://www.referent.ru/1/24960> (26.11.2016).

1999'da Afganistan'dan gelerek Kırgızistan üzerinden bölgeye sızmaya çalışan terör örgütlerinin Kırgızistan Sınır Güvenliği Karargahları'na saldırılarıyla Kırgızistan-Rusya askeri işbirliğinde dönüşümler yaşanmaya başlanmıştır.⁵³³ Bölgeye yönelik terör gruplarının hareketlerinin artması Kırgızistan, Rusya ve Özbekistan arasında güvenlik işbirliğinin sağlanmasını zorunlu kılmıştır. Tam 87 Kırgız askerinin ölümüyle sonuçlanan teröristlere karşı yapılan mücadele Tacikistan ve Kırgızistan sınırındaki Batken ilinde yaşanmıştır.⁵³⁴

Bu yıllar arasında yaşanan önemli gelişmelerin arasında Ağustos 1997'de Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı'nın talimatıyla Kırgızistan Silahlı Kuvvetleri'nin (KSK) modernleştirilmesi, eğitilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Ayrıca, Rusya'da askeri okullarda eğitim görecektir olan Kırgız gençlerinin sayıları da arttırılmıştır. 2000-2005 arasında Rusya Kırgızistan'ın 700 üst düzey asker kadrosunu eğitmiş durumdaydı.⁵³⁵

Askeri ilişkilerde yaşanan diğer bir ilk de KGAÖ çerçevesinde Rusya, Kırgızistan ve Kazakistan askeri birliklerinin bölge güvenliğini tehdit eden durumların birlikte caydırmasını öngören görüşmeler yapılmaya başlanmıştır. 2001 yaz aylarına doğru Kazakistan hücum grupları (Kazahskiy ştrumovoy batalon), Kırgızistan'ın dağ avcı gurupları ve Tacikistan'ın özel hücum grupları Rus uzman yetkilileri tarafından ziyaret edilmiştir, bu ülkeler arasında bir askeri birlik yapısının kurulmasının ilk adımları atılmaya çalışılmıştır.⁵³⁶

Bölgedeki ülkelerin artan terör ve tehditlere yönelik askeri ve siyasi işbirlikleri erken bir tarihte başlamışsa da Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'nün⁵³⁷ aktif şekilde çalıştırılmaya başlanmasıyla askeri işbirliğine olan ülkelerin inançları artmıştır. Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Tacikistan ülkelerinin askeri faaliyetlerini birleştirerek bölgenin güvenliğini ve istikrarını KGAÖ bünyesinde korumayı taahhüt

⁵³³ Zinurova R. İ, Tuzikov A. R., "Ekstremizm V Mirovom Prostranstve: Teoritiko-Metodologičeskiy Aspekt", *Vestnik Kazan*, No. 17, s. 214.

⁵³⁴ *A.g.m.*, s. 215.

⁵³⁵ Kuşnir A., "Ekonomika Voennogo Stroitelstva: Novaya Paradigma (na primere voenno-tehničeskogo sotrudničestva s inostrannimi gosudarstvami)", *Boorujenie i Ekonomika*, <http://www.mil.ru/info/1070/51205/index.shtml> (erişim tarihi 09.12.2016).

⁵³⁶ Ofitsialniy sayt Ministerstva İnostrannih Del Rossiyskoi Federatsii, <http://www.mid.ru> (09.12.2016)

⁵³⁷ <http://www.odkb-csto.org/> (12.12.2016)

etmişlerdir. Böylece, bölgesel anlamda en büyük askeri işbirliği oluşturulmuştur.⁵³⁸ KGÖA bünyesinde gerçekleştirilecek olan faaliyetler sadece bölgenin değil örgüte üye her ülkenin iç ve dış tehditlerden korunması da ortak savunma programı kapsamına alınmıştır. Bu bağlamda Rusya ve Kırgızistan ikili anlaşma imzalayarak askeri faaliyet alanına köktencilik, bölücülük ve terörizm gibi tehditlere karşı durmayı da eklemişlerdir. İki ülke terörizmin yanı sıra organize suçlara, uyuşturucu şebekelerine ve enerji güvenliğine tehdit olan her türlü girişime karşı program ve işbirliği geliştirilmiştir.⁵³⁹

Ayrıca, Moskova 2003 yılında Kırgızistan'da askeri üs kurmayı dile getirmiştir ve bölge ülkelerinin liderlerinin desteğini gören Putin çok zaman kaybetmeden Kırgızistan'ın Kant şehrinde Rusya'ya ait askeri üssünü kurmuştur. Askeri üssün kurulması Batı tarafından olumlu karşılanmamıştır, fakat, bölge ülkeleri ve yerli hükümet artan terör tehditlerine karşı mücadele etmek için Kırgızistan'ın güçlü askeri üsse ihtiyacının olduğunu savunmuşlardır.⁵⁴⁰ Bölgede askeri alanda ağırlığını arttıran Rusya bölge ülkelere ürettiği modern silahları ve askeri teçhizatları satmaya da başlamıştır.⁵⁴¹

Son senelerde Rusya'nın iç politikasında, dış politika ve ekonomi, askeri ve teknolojik alanda gerçekleştirdiği değişimler Rusya'ya uluslararası arenada söz sahibi olma imkanını sağlamıştır. Küresel ve bölgesel anlamda askeri ve siyasi gücünü hissettirmeye başlayan Rusya sorunlara çözüm üretmek yaklaşmaya başlamıştır. Uluslararası askeri ortamda da prestij kazanmayı hedeflerinden biri haline getiren Rusya problemlerin çözümüne yapıcı yaklaşımlarla yaklaşmaya başlamıştır.⁵⁴² Kırgızistan'ın Kazakistan ve Özbekistan'a kıyasla askeri gücü zayıf ve toprak alanı küçük olan ülke olmasından dolayı Kırgızistan'ın dış politikasında ve askeri işbirliği alanında Rusya'ya yaklaşarak politika izlemesi fazla eleştiriye tabi tutulmamaktadır. Silahlı Kuvvetleri'nin zayıf durumu 2010 yılında yaşanan etnik savaşın bastırılmasında iyice belli olmuştur. Bu bağlamda Kırgızistan'ın askeri anlamda desteklenmemesi ülke içi sorunlarının –

⁵³⁸ Sabirov R., “Evolutsiya Voennoy Politiki Rossii v Otnoşenii Otdelnih Stran SNG: Kazahstan, Kirgizstan, Uzbekstan”, *UDK*, No. 32, 2006, s. 350.

⁵³⁹ Margaret Chung, “Şanhayskaya Organizatsii Sotrudniçestva i Problemy Bezopastnosti Tsentralnoy Azii”, *Vestnik MGİMO Universiteta*, No. 2, 2011, s. 90.

⁵⁴⁰ Timur Shaymergenov, “Central Asia: NATO's Military-Political Strategy and Russia”, *Central Asia And The Caucasus*, Vol. 5, No. 35, 2005, s. 58.

⁵⁴¹ *A.g.m.*, s. 60.

⁵⁴² Platonov Y., “Tehnologiya Vlasti”, *SPB*, Vol. 1, 2010, s. 559.

etnik sorunlar – büyümeden çözülmesinin zor olacağı görüşünü pekiştirmektedir.⁵⁴³ Ayrıca, Kırgızistan'ın Rusya ile askeri anlamda işbirliğine girmesinin arkasında RF Silahlı Kuvvetleri'nin Kırgızistan nezdinde “cazibe” haline geldiği de söylenilebilir.⁵⁴⁴ Çünkü, günümüzde Rusya Federasyonu:

- Askeri ve siyasi hedeflerine ulaşmak için askeri gücünü kullanma imkanlarını elde etmiştir,
- Barışı korumak ve uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmek maksadıyla işbirliği içerisinde olduğu devletlere askeri yardım gösterme, onlarla faaliyetlerde bulunma imkanlarına erişmiş durumda,
- BDT ülkeleri arasında askeri çatışmanın çıkmasını ve tüm bölgeye yayılmasını önlemek, uzay, deniz ve karada askeri her türlü çarpışmaları önlemek,
- Ülkelerin korunma potansiyellerinin artırılması, ülkelerin bağımsızlıklarını, güvenliklerini, sınırların dokunulmazlığının korunmasını, toprak bütünlüğünün korunmasını sağlamak imkanlarına erişmiş durumdadır.⁵⁴⁵

Kırgızistan ve Rusya'nın askeri işbirliği çerçevesinde Kırgızistan'da Rusya'nın 4 askeri yerleşimi bulunmaktadır:

1. Çüy ilinin Kant şehrinde 999 No'lu Askeri Hava üssü bulunmaktadır. Bu askeri hava üssünden tüm Orta Asya ülkelerine yönelik saldırıya karşı hareket edilecektir. 2003'te yapılan anlaşmaya göre hava üssü Rusya'ya taşınmıştır,⁵⁴⁶ fakat, 2009'da tekrar Kant'a askeri hava üssünün kurulması kararlaştırılmıştır.⁵⁴⁷
2. Issık-Köl ilinin Sarı-Köy köyünde Rusya'nın 954 No'lu Sualtı Silah Deneme üssü bulunmaktadır. Bu üste torpido silahları denenmekte. Üs 5 Temmuz 1993'te imzalanan imzaya göre Rusya'nın hakimiyetine verilmiştir.
3. Çüy ilinin Kara-Balta şehrinde 338 No'lu İrtibat ve Haberleşme Merkezi bulunmakta. Bu haberleşme merkezi bölgedeki tüm Rusya askeri üsleri ile irtibatların sağlanmasına hizmet etmektedir.³¹ Bulunan bu üsler ve merkezler sadece Rusya tarafından kullanıma açıktır.

⁵⁴³ Avilova V., Gallyamova D., “Rol RF V Obespeçenii Protsessa Vstupleniya SNG V VTO”, *Vestnik Kazan, Stran*, Vol. 15, No. 4, 2012, s.173.

⁵⁴⁴ Chung, *a.g.m.*, s. 98.

⁵⁴⁵ Sabirov., *a.g.m.*, s. 367.

⁵⁴⁶ Avilova, *a.g.m.*, s. 175.

⁵⁴⁷ Zh. Ibraliyev, V. Nosov, “Za piat let svoego sushchestvovaniia shtat aviabazy uvelichilsia v 10 raz”, *IA 24.kg*, 24 Ekim, 2008, <http://www.24.kg/community/2008/10/24/96121.html> (19.12.2016).

4. Issık-Köl'ün İçke-Suu köyünde 1 No'lu Otomatik Sismik Üssü bulunmaktadır. Aynı zamanda bu sismik üssü Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin bir parçasıdır. Depremlere yönelik araştırmalar için Kırgız Bilimler Akademisi'nin kullanımına da sunulmaktadır.⁵⁴⁸ Ayrıca, ükenin güney bölgesinde bulunan illerin birine askeri eğitim üssünün kurulması planlanıyor.

3.2.3. Ekonomik Alanda İşbirliği

SSCB dağıldıktan sonra post-sovyet ülkeleri arasında ekonomik işbirliği ve dünya ekonomisine entegre olma çabaları yaşanmıştır. Merkezi ekonomik yönetimden ayrılarak kendi ekonomik altyapılarını kurmaya çalışan devletler dünya ekonomisine entegre olmayı öncü amaçlarından biri haline getirmişlerdir.⁵⁴⁹ Ayrıca, SSCB zamanında aynı ekonomik çatı altında yaşamış devletler ister istemez beraber krizden çıkma ve ekonomilerini geliştirme yollarını aramak zorunda kalmışlardır. Beraber ekonomik faaliyette bulunmanın yolu da bölgesel ekonomik yapıları kurmaktan geçmiştir. Bu bağlamda post-SSCB alanında sırasıyla ekonomik faaliyet için kurulan bölgesel örgütler ortaya çıkmıştır. Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Avrasya Ekonomik Topluluğu (EurAsEC), Ortak Ekonomik Alan (OEA), Rusya-Beyaz Rusya Birlik Devleti, Şangay İşbirliği Örgütü, Ekonomik İşbirliği Örgütü ve bunlara benzeyen onlarca çalışma alanlarda ekonomik faaliyet yapacak olan bölgesel örgütler kurulmuştur.⁵⁵⁰

EurAsES ekonomik örgütü BDT'nin gümrük işleri işbirliği bazında faaliyete başlamıştır. Bu bağlamda örgüt post-sovyet alanda kurulan ilk ekonomik örgütlerin biridir.⁵⁵¹ Avrasya Ekonomik Topluluğu'nun kurucu anlaşması Ekim 2000'de Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan ülkelerinin arasında imzalanmıştır. Mayıs 2002'de ise Moldova ve Ukrayna gözlemci üye statüsünü elde etmişlerdir. Daha sonra, 2005'te EurAsEC Orta Asya İşbirliği Örgütü ile birleşmiştir, bir sene sonra da Özbekistan örgüte katılmıştır.⁵⁵²

⁵⁴⁸ Sabirov., *a.g.m.*, s. 368.

⁵⁴⁹ "Bringing Down Barriers: Regional Cooperation for Human Development and Human Security", Central Asia Human Development Report, UNDP, Bratislava, 2005, s. 55.

⁵⁵⁰ "Bringing Down Barriers: Regional Cooperation for Human Development and Human Security", Central Asia Human Development Report, UNDP, Bratislava, 2005, s. 57.

⁵⁵¹ Zhukov Stanislav, Reznikova Oksana, "Economic Interaction In The Post-Soviet Space", *The Caucasus & Globalization*, Vol. 1, No. 1, 2006, s. 91.

⁵⁵² Stanislav, Reznikova, *a.g.m.*, s. 93.

EurAsEC'in yönetimi devletlerarası konseyden, parlamentolar arası kuruldan ve entegrasyon komitesinden oluşmaktadır. Örgütün gelir kaynağı üye ülkelerin gelir durumuna göre üyelik paralarından oluşturulmuştur. Örgüte verilen paranın % 40'nı Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan ve Özbekistan ise %15'ni, Kırgızistan ve Tacikistan %7.5'ni üstlenmişlerdir.⁵⁵³

Belirtildiği gibi EurAsEC'in kuruluşunun amacı gümrük birliğinin oluşturulması olmuştur. 2000'de gümrük birliği kurulmaya çalışılmışsa da Kırgızistan ve Tacikistan'ın durumlarının müsait olmaması örgütün oluşturulma sürecinin ertelenmesine sebep olmuştur.⁵⁵⁴

2006'da EurAsEC bünyesinde önemli adımlar atılmışsa da amaca ulaşamamıştır. Bölgede kurulan ekonomik örgütlerin çoğuna üye olmasına rağmen Kırgızistan ekonomik sorunlarından dolayı üye olduğu örgütün yükümlülüklerini taşımakta zorlanmıştır. Kırgızistan bazı dönemlerde üye olduğu örgütten çekilme noktasına kadar gitmiştir. Kırgızistan'ın yükümlülük ve maddi sorumluluklarını yerine getiremeyip üyelikten çekilmek zorunda kaldığı örgütlerin arasında Dünya Ticaret Örgütü de vardır.⁵⁵⁵

Bölgesel ekonominin ve üye devletlerin ekonomik anlamda desteklenmesi öngörülerek kurulan örgütlerin biri de Şanghay İşbirliği Örgütü olmuştur. ŞİÖ'nün ekonomik görevi üye ülkelerin ekonomik anlamda yaşadıkları sorunları çözmek olmuştur. Fakat, sonradan ŞİÖ'nün güvenlik ve askeri ilişkilere yoğunlaşmasından dolayı örgütün ekonomik misyonu zayıf kalmıştır.⁵⁵⁶

Bölgesel ekonomik örgütlerinin faaliyetleri dışında Kırgızistan-Rusya ekonomik ilişkileri iki ülke arasında ikili bazda da geliştirilmiştir.⁵⁵⁷ İki ülke arasında ekonomik ilişkilerin temelini oluşturan anlaşma 1999'da hükümetler arasında ekonomik ve bilimsel-teknolojik ilişkilerin görüşülmesi ile imzalanmıştır. Bu anlaşmayla taraflar arasında önemli malların alım satımı kolaylaştırılmıştır. Satımı ve alımı kolaylaştırılan

⁵⁵³ A.g.m., s. 97.

⁵⁵⁴ A.g.m., s. 99.

⁵⁵⁵ A.g.m., s. 98.

⁵⁵⁶ A.g.m., s. 99.

⁵⁵⁷ Deklaratsya O Veçnoy Drujbe, Soyuzničestve İ Partnerstve Mejdu Rossiyskoy Federatsiey İ Kırgızskoy Respublikoy, *Federalnoe Zakonodatelstvo Rossii ot 29.07.2000*, http://lawrussia.ru/texts/page29_russia_2000.htm (21.12.2016).

malların arasında enerji kaynakları, orman ürünleri, renkli metaller, sülfür, tekstil gibi çeşitli mallar vardı.⁵⁵⁸

27 Temmuz 2000’de yayınlanan bildirgede Kırgızistan ve Rusya arasındaki ekonomik hacmin artırılmasına dikkat edileceği, 2009’a kadar ülkelerin ekonomik hacimleri artarak, hafif sanayi, ulaşım araçları, makine kurumu ve üretimi, askeri teknik araçlar alanlarında çalışmaların destekleneceği ve yatırımcıların bölgeye getirilmesi öngörülmüştür.⁵⁵⁹

Yayınlanan bildiriye göre iki ülke arasında yürütülmekte olan ticaretin serbest ekonomik modunda yapılması da eklenmiştir. Bunun için Rusya tarafı Kırgızistan’dan alınacak olan mallara gümrük vergisini uygulamayacak, fakat, satışındaki KDV’den %0.15 alınarak devlete ödenecek şekilde anlaşma yapılmıştır. Rusya’nın Kırgızistan’a tanıdığı imkanlar taraflar arasında 2007’de ticari hacmin ciddi oranda artmasına neden olmuştur.⁵⁶⁰ Hızla artan ekonomik hacim %7 ve %10 arasında artış göstermiştir. 2012’ye gelindiğinde taraflar arasındaki ticaret hacmi 2011’göre %20 artış göstermiştir.⁵⁶¹ Rusya’nın Kırgızistan’a sattığı malın değeri 787 milyon doları gösterirken, Kırgızistan’dan alınan malın değeri de 120 milyon doları göstermiştir. Böylece Rusya bölgede Kırgızistan’ın önemli ticaret partneri olabilmıştır.⁵⁶²

Kırgızistan’ın Rusya’dan aldığı malların arasında petrol, kara metal, orman ürünleri, elektrikli makineler, üretim araçları, lastik ve diğer mallar ön planda tutulmuştur. 2010 ve 2013’te Kırgızistan ve Rusya ekonomik ilişkilerini daha da

⁵⁵⁸ Deklaratsya O Veçnoy Drujbe, Soyuzniçestve İ Partnerstve Mejdu Rossiyskoy Federatsiey İ Kırgızskoy Respublikoy, *Federalnoe Zakonodatelstvo Rossii ot 29.07.2000*, http://lawrussia.ru/texts/page29_russia_2000.htm (21.12.2016).

⁵⁵⁹ Deklaratsya O Veçnoy Drujbe, Soyuzniçestve İ Partnerstve Mejdu Rossiyskoy Federatsiey İ Kırgızskoy Respublikoy, *Federalnoe Zakonodatelstvo Rossii ot 29.07.2000*, http://lawrussia.ru/texts/page29_russia_2000.htm (21.12.2016).

⁵⁶⁰ Sayt Generalnogo Konsulstva Kırgızskoy Respubliki V Gorode Ekaterinburg, <http://www.gencon.kyrgyz.ru> (23.12.2016).

⁵⁶¹ Mamontova D., “V 2012 Godu Tovaroorbot Mejdu Kırgızstanom İ Rossiey Sostavil 2 Milliarda Dollarov”, K-News, Politika, http://www.knews.kg/politics/30900_v_2012_godu_tovarooborot_mejdu_kyrgyzstanom_i_rossiey_sostavil_2_milliarda_dollarov/ (22.12.2016).

⁵⁶² Mamontova, a.g.m., D., http://www.knews.kg/politics/30900_v_2012_godu_tovarooborot_mejdu_kyrgyzstanom_i_rossiey_sostavil_2_milliarda_dollarov/ (22.12.2016).

pekiştiren anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma çerçevesinde üç sene aralığında yaklaşık 40 ekonomik etkinliğin yapılarak ekonomik ilişkilerin desteklenmesi öngörülmüştür.⁵⁶³

Ayrıca, ticari ilişkilerin yanı sıra Rusya Kırgızistan'a uzun vadeli kredileri vermektedir. Verilen kredilerin ödeme vadesi 40 seneye kadar uzatılmıştır. Bazı dönemlerde verilen krediler hibe olarak alınmamıştır. Kırgızistan'da ekonomik istikrarın sağlanması şartıyla taraflar arasında farklı alanlarda da işbirliklerinin yapılacağı konuşulmuştur.⁵⁶⁴

Günümüzde de Rusya Kırgızistan ekonomik ilişkileri olumlu atmosferde devam etmektedir, fakat, Gümrük Birliği'ne (GB) Kırgızistan'ın katılmasıyla ilişkilerin nasıl seyredeceği belli değildir. Taraflar arasında ortak faydanın gözetildiği durumda ekonomik ilişkilerin devam ettirilmesinde başka engeller gözükmemektedir.⁵⁶⁵

3.3. Kırgızistan Politikasında Rus Yumuşak Gücünün Kullanımı ve Sonuçları

Rusya Federasyonu 1993'ten bu yana dış politikasında yumuşak güç politikalarını çeşitli araçlar ve imkanları dahilinde kullanmaya çalışmaktadır. Diğer bölümlerde de bahsedildiği gibi günümüzde Rus dış politikasında aktif kullanılmakta olan vakıfların ilk kurumsallaşma aşamaları ve dış politikada kullanılmaları bugünün fenomeni değildir.⁵⁶⁶ Aksine, RF ve hükümeti, yöneticileri, kurumları 1991'den bu yana dış politikada yumuşak gücü kullanmada tecrübe edinmeye başlamışlardır. 1991-2000 arası dönemde az da olsa Rusya BDT ülkelerine yönelik politikalarında yumuşak güç araçlarının çalıştırılması için bütçeden para ayırıyordu.⁵⁶⁷ 2000'den sonra bu alanda faaliyet gösteren vakıflar, dernekler ve kurumlar daha da aktif çalışmaya başlamışlardır. Putin'in yönetime gelmesi, Rusya'nın ekonomisinin eskisine nazaran düzelmeye başlamasıyla Rusya sadece BDT ülkelerinde değil küresel anlamda yumuşak güç politikalarını geliştirmiş bulunmaktadır. Fakat, her ne kadar küresel bazda da kendi imajının düzelmesine yatırım yapmakta ise de, BDT ülkelerine yönelik çalışmalarına

⁵⁶³ “Programma Ekonomičeskogo Sotrudničestva mejdu Pravitelstvom Rossiyskoi Federatsii i Pravitelstvom Kirgizskoy Respubliki na 2010-2013 gg., ot 29.12.2009”, No. 727, *İnformatsyonnaya Sistema Paragraf*, http://online.adviser.kg/Document/?doc_id=30551624 (01.01.2017).

⁵⁶⁴ “Programma Ekonomičeskogo Sotrudničestva mejdu Pravitelstvom Rossiyskoi Federatsii i Pravitelstvom Kirgizskoy Respubliki na 2010-2013 gg., ot 29.12.2009”, No. 727, *İnformatsyonnaya Sistema Paragraf*, http://online.adviser.kg/Document/?doc_id=30551624 (01.01.2017).

⁵⁶⁵ Esenbekova A., “Kırgızstan-Rossiya: Problemy i Perspektivy Razvitiya Dvuhstoronnih Ekonomičeskikh Otnoşenii”, İSAP KRSU, *Analitika Kirgızstan, Tsentralnaya Aziya*, Bışkek, 2009, s. 42.

⁵⁶⁶ A.g.m., s. 265.

⁵⁶⁷ Ormonova, a.g.m., s. 79.

daha ağırlık vermektedir.⁵⁶⁸ Bu bağlamda BDT ülkelerinden Kırgızistan da Rus yumuşak güç politikalarının uygulanmakta olduğu ülkelerden biridir. Rusya post-Sovyet ülkelerine yönelik yumuşak güç politikalarında elinde bulundurduğu istihdam marketini, ortak dil olarak kabul edilmiş durumda olan Rus dilini, SSCB döneminde oluşturulmuş ortak kültürü, üniversite ve liseleri, medya araçlarını kullanarak “yumuşak” nüfuzunu artırmaya çalışmaktadır. Son yıllarda Rusya zengin enerji kaynaklarıyla da enerjiye (doğal gaz ve petrol) muhtaç BDT ülkeleri arasında Kırgızistan için enerji kaynağı ülke olarak görülmeye başlanmıştır.⁵⁶⁹ Rusya Kırgızistan için sadece enerji bakımından değil Rus dili ve askeri gücüyle de çekici durumdadır.

3.3.1. Dil Unsuru

Her sene yapılagelmekte olan “Dünyada Rus Dili Yılı” buluşması 2007 yılında da büyük bir ilgiyle gerçekleştirilmiştir.⁵⁷⁰ Moskova’da gerçekleştirilen geleneksel toplantı “Rus Dilinin Yurtdışındaki Statüsü” konulu konferans ile devam ettirilmiştir. 29-30 Mayıs 2007’de gerçekleşen konferansa yurtdışında bulunan Rus dil merkezleri, çeşitli dernek ve vakıfların, toplumsal dayanışma örgütlerinin temsilcileri, sorumluları katılmıştır. Konferansın ana gündemi ise Rus dilinin BDT ülkelerindeki hukuki statüsü olmuştur. Ayrıca, buluşmaya ve konferansa katılan RF Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov konuşma yaparak, Rus dilinin yurtdışındaki durumu, çalışmalar ve yapılacaklardan haber vermiştir.⁵⁷¹ Rus diline yönelik organize edilen konferansa Dışişleri Bakanı’nın katılması hükümetin Rus dilinin yurtdışındaki statüsü, geleceğine yönelik çabalarını, ciddiyetini göstermiştir.⁵⁷²

Konferansta Rus dilinin durumuyla ilgili gelişmeleri ve sorunları içeren raporlar, makaleler paylaşılmıştır. Raporlarda Rus dilinin Rusya’daki durumu ve yurtdışındaki durumu da ele alınmıştır. 2004-2010 yıllar arası Rusya’da Rus dilini konuşanların sayısı yaklaşık 150 milyon iken bunun 120-125 milyonu Ruslar, kalan kısmı ise Rusya sınırlarında yaşayan diğer milletler olarak tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra yurtdışında

⁵⁶⁸ Sabirov, *a.g.m.*, s. 368.

⁵⁶⁹ Jarosław Ćwiek-Karpowicz, “Limits to Russian Soft Power in the Post-Soviet Area”, *DGAPanalyse*, 2012, s. 1.

⁵⁷⁰ *Russkiy Yazık Zarubejom*, No. 3, 2007.

⁵⁷¹ Şipilov A.V., “Russkiy Yazık V Geopolitike Kirgizskoy Respubliki”, *Russkiy Yazık Zarubejom*, No. 1, 2007.

⁵⁷² Meçkovskaya N. B., “Postsovetskiy Russkiy Yazık: Novie Čerti V Sosyolingvističeskom Statuse”, *Russian Linguistics*, No. 1, 2005, s. 54.

bulunan Rusça konuşan Rusların sayısı da yaklaşık 30 milyon olarak belirtilmiştir.⁵⁷³ Eskiden, yani, SSCB döneminde tüm BDT ülkelerinde yaşayan, Rusçayı ikinci dil olarak konuşan diğer milletlerden insan sayısı 140 milyon olarak tespit edilmiştir. Fakat, gün geçtikçe BDT ülkelerinde Rusçayı aktif kullanan insanların sayıları azalmaktadır. Ayrıca, 1989-1991 tarihlerinde BDT’de yirmi bin okul Rus dilinde eğitim vermişken, günümüzde bu sayı 7536’ya inmiş durumda.⁵⁷⁴ Bu gösterge Rusya’yı yeni politikalar üretmek Rus dilini tekrar canlandırma çabalarına itmiştir.⁵⁷⁵

Günümüzde Rus dili Rusya dışında sadece bir devlette – Beyaz Rusya’da – devlet dili statüsüne sahip durumdadır. Diğer BDT ülkeleri anayasalarında kendi kullanacağı alfabeyi belirtmiş ve kendi dillerini de devlet dili olarak kabul etmişlerdir.⁵⁷⁶ Ayrıca, diğer BDT ülkelerinde Rus dili eğitim müfredatında Rus Dili ve Edebiyatı olarak okutulurken, diğer diller yabancı dil olarak okutulmaktadır.⁵⁷⁷ Orta Asya ülkeleri arasında Rus dilinin statüsünün resmi dil olarak kullanılmasına karar vermiş ülke ise Kırgızistan’dır. Kırgızistan 2001’de Anayasa’ya değişiklik getirerek Rus diline resmi dil statüsü vermiştir. Verilen statü çerçevesinde Rus dili ülkede ikinci dil olarak kabul edilmiştir.⁵⁷⁸ Bu bağlamda Rus dili Kırgızistan yerel yönetiminde, bürokraside, evrak işlemlerinde, insanlar arası iletişimde kullanılan dil konumundadır.⁵⁷⁹ Kırgızistan sınırları içerisinde ikamet etmekte olan diğer etnik yapılar (Uygur, Özbek, Dungan, Kürt, Ahıska Türkleri, vb.) arasında da iletişim ve ortak dil olarak kabul edilmiş olan Rus dili ekonomi, ticarete de kullanılmaya devam edilmektedir.⁵⁸⁰

⁵⁷³ Dietrich Ayşe, “Soviet And Post-Soviet Language Policies In The Central Asian Republics And The Status Of Russian”, s. 466, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/DIETRICH-Ay%C5%9Fe-SOVIET-AND-POST-SOVIET-LANGUAGE-POLICIES-IN-THE-CENTRAL-ASIAN-REPUBLICS-AND-THE-STATUS-OF-RUSSIAN.pdf> (29.12.2016)

⁵⁷⁴ Arefev A., “Padenie Statusa russkogo Yazıkı Na Postsovetском Prostranstve”, *Demoscope Weekly*, No. 251, 20 Ağustos 2006, <http://demoscope.ru/weekly/2006/0251/tema01.php> (05.01.2017).

⁵⁷⁵ Monika Perotto, “Yazık İ Obrazovanie V Postsovetской Tsentralnoy Azii”, *Vestnik Evrazii*, No. 4, 2008, s. 51.

⁵⁷⁶ Sergey Blagov, “Ex-Soviet States Reject All Things Russian”, *Asia Times*, No. 7, Temmuz 23, 2003, <http://www.russialist.org/archives/7262-7.php> (08.01.2017)

⁵⁷⁷ Dannie O Çislennosti Naseleniya raznih Stran SNG İ Baltii Na Naçalo 2007 Goda, <http://demoscope.ru/weekly/2007/0283/barom01.php> (08.01.2017)

⁵⁷⁸ Meçkovskaya N. B., “Postsovetский Russkiy Yazık: Novie Çerti V Sotsiolingvistiçeskom Statuse”, *Russian Linguistics*, No. 1, 2005, s. 54.

⁵⁷⁹ Perotto, *a.g.m.*, s. 52.

⁵⁸⁰ Russkiy yazık ostaetsya yazıkom mejnatsionalnogo obweniya v Kırgızstane, http://inlang.linguanet.ru/Cis/CisRussianLanguage/detail.php?ELEMENT_ID=2572 (04.01.2017)

Daha önce, 1996 yılında Rus dilini etnisiteler arası iletişim dili⁵⁸¹ olarak kabul eden Kırgızistan Mayıs 2000 tarihinde Rus dilini resmi dil statüsüne Cogorku Keneş (Meclis) onayıyla kavuşturmuştur.⁵⁸² Rus dilinin resmi dil olarak kabul edilmesine ilişkin 18 Şubat 2004 tarihinde açıklama yapan dönemin Cumhurbaşkanı Yardımcısı Osmonakun İbraimov Rus dilinin toplantılar ve devletin üst düzey evrak işlemlerinde kullanılacak “de facto” statüsüne kavuşturulduğunu bildirmiştir.⁵⁸³ Halbuki, Kırgız Cogorku Keneşi millet vekillerinin de zorunlu olarak Rusçayı iyi konuşabilmesi, yazabilmesi ve basına demeç verebilmesi için ileri düzeyde Rusça bilmesini şart koşan yasayı da onaylamıştır.⁵⁸⁴

Dönemin Cumhurbaşkanı Askar Akaev ise iki dilin birlikte kullanılmasından duyan memnuniyetini de gizlememiş, aksine, Kırgızistan’da Rus dilinin resmi statüde olmasının ekonominin gelişmesi için de yararlı olacağından söz etmiştir. Akaev Rus dilinin ülkedeki statüsünün yükseltilmesinin Kırgızistan için önemli siyasi görev olduğunu da gizlememiştir.⁵⁸⁵ Cumhurbaşkanı Akaev Rus dilinin “sağlam koruma” altına alınmasının Kırgızistan ve Rusya arasında ilişkilerin gelişmesine ve uluslararası iletişimde köprü vazifesini göreceğine duyduğu inancı paylaşmıştır.⁵⁸⁶

Fakat, ülkede Rus diline verilmiş olan statü yaklaşık seksenden fazla millettten insanları barındırmakta olan Kırgızistan için başka dillere de resmi statü verme tartışmasını gündeme getirmiştir. Örneğin, ülke nüfusunun %13’nü oluşturan Özbekler 2006 yılında Kırgızistan’da Özbek dili için de resmi dil statüsünün verilmesini istemişlerdir. Özbek diline de resmi statü isteyen Özbekler Kırgızistan’ın güney bölgesinde bulunan Calalabat ilinin sokaklarında yürüyüşler yaparak, mitingler düzenleyerek isteklerinin yerine getirilmesi talebinde bulunmuşlardır.⁵⁸⁷ Fakat, dönemin

⁵⁸¹ Slavomir Horak, “Dynamics Of Russian-Kyrgyz Relations: From The Center-Periphery To Unilateral Dependence?”, *Central Asia And The Caucasus*, Vol. 47, No. 5, 2007, s. 82.

⁵⁸² Landau, J. M., K.H. Barbara, *Politics of Language in the ex-Soviet Muslim States: Azerbaijan, Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Tajikistan*, London: Hurst Company Pub., 2001, s. 120.

⁵⁸³ *A.g.e.*, s. 126.

⁵⁸⁴ “Kosmos Govorit Po-Russki”, *Slovo Kirgizstana*, 22 Haziran, 2016, <http://slovo.kg/?p=71719> (02.01.2017)

⁵⁸⁵ Perotto, *a.g.m.*, s. 54.

⁵⁸⁶ Antoine Blua, “Kyrgyzstan: Congress on Russian Language Held in Bishkek amid Concerns”, 5 Mart, 2004, <http://www.rferl.org/a/1051780.html> (10.01.2017)

⁵⁸⁷ Dietrich, *a.g.m.*, s. 469.

Cumhurbaşkanı Kurmanbek Bakiev talebin yerine getirilemeyeceğini söylemiş, Özbek dilinin resmi statüye kavuşturulması isteklerini reddetmiştir.⁵⁸⁸

Günümüzde Rus diline olan Kırgız gençlerinin öğrenme istekleri göz ardı edilemeyecek kadar artmaktadır. Rus dilinde konuşamamazlık artık kültürsüzlüğün, eğitimsizliğin ve gerikalmışlığın belirtisi olarak algılanan Kırgız toplumunda her insan çok ileri derecede konuşamazsa da kendini anlatabilecek derecede Rusça biliyor. İnsanlar en az “kendi derdini anlatabilmek” zorunda, çünkü, hastane, eczane, market, pazar gibi sık sık gidilen yerlerde Rusça konuşulmakta.⁵⁸⁹ Bazen de toplumun yoğun bulunduğu yerlerde Kırgızca hiç bilmeyen, hep Rusça konuşanlara rastlanılmaktadır. Ayrıca, medya gibi alanlarda Rusçanın daha etkili olduğu görülmektedir. Hatta, Kırgız devletinin kanalı olarak bilinen Kırgız Tele Radyo (KTR - Kırgız Televizyon ve Radyosu) kurumu da Rusça haber programları, belgeselleri ve benzeri programları günün belli saatlerinde Rusça vermekteler. Aslında, devlet kanalında Rusça programların verilmesi Kırgızistan ve Rusya arasında imzalanan anlaşmaya dayanır.⁵⁹⁰ Fakat, Rusça konuşan gazetecilerin kaliteli sunumları ve programları seyircileri Rusça programları izlemeye çekmektedir.⁵⁹¹ Rusya Rus dilinin mevcudiyetini sadece okullar veya kitap, gazetelerle değil televizyon ve radyolar aracılığıyla da sürdürmeye çalışmaktadır.⁵⁹²

Ayrıca, post-sovyet ülkeleri arasında bir ortak dili konuşanların kimliğini oluşturmaya çalışan Rusya Kırgızistan’da farklı araçlarla Rus dilinin daha yaygın öğrenilmesine, kullanılmasına, statüsünün artırılması ve korunmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda günümüzde Kırgızistan’da Rus dili ile ilgili çalışmaları yapmakta olan Rossotrudniçestvo⁵⁹³ ön planda tutulmaktadır. Rossotrudniçestvo yurtdışında Rusya’nın imajının düzeltilmesi için faaliyet gösteren

⁵⁸⁸ Status Uzbekskogo Yazıka V Kırgızstane: Çuvstvitelny Vopros, *Akipress*, 11 Temmuz, 2006.

⁵⁸⁹ “Yazıkovie Protsessi V Kırgızii. Dovedet Li Yazık Do Razvitya?”, http://inlang.linguanet.ru/Cis/CisLanguageConditions/detail.php?ELEMENT_ID=2556&SHOWALL_1=1 (02.02.2017)

⁵⁹⁰ “Soglashenie mezhdı Pravitelstvom Kyrgyzskoy Respubliki i Pravitel’stvom Rossiiskoy Federatsii o poriadke rasprostraneniya program rossiiskikh teleradioveshchatel’nykh organizatsiy na territorii KR, ot 28 marta 1996 g.,” *Kyrgyzstan i Rossia. Istoria vzaimootnosheniy suverennykh gosudarstv (90-e gg. XX v.)*, ss. 434-436.

⁵⁹¹ A. Sukhov, “Pressa Iuzhnogo Kyrgyzstana: Problem Zhurnalistskogo Obrazovania,” *Postsovetskie SMI. Ot Propagandy K Zhurnalistike*, *Kavkazskiy Institut*, 2005, s. 128.

⁵⁹² *A.g.m.*, s. 130.

⁵⁹³ <http://rs.gov.ru/ru> (02.01.2017)

kurum⁵⁹⁴ olarak çalışırken, “Russkiy Mir Vakfı” da yurtdışında Rus dilinin yaygınlaşması, yurtdışında bulunan Ruslar ve Rusça konuşanları desteklemek için faaliyet göstermektedir.⁵⁹⁵

Günümüzde “Russkiy Mir Vakfı” faaliyetleri çerçevesinde Kırgızistan’da 3 Rus Merkezi⁵⁹⁶ (Russkiy Tsentr) ve 2 Rus Odası⁵⁹⁷ (Russkiy Kabinet), 7 Bilim Merkezi (Resursniy Tsentr)⁵⁹⁸ açılmış durumdadır. Rus Merkezleri; 1. Bişkek Kuseyin Karashev Üniversitesi’nde, 2. Oş şehrinde bulunan Rus Devlet Üniversitesi Şubesi’nde, 3. Çüy İli Kütüphanesi’nde bulunmaktadır. Rus Odaları ise; 1. Oş ili, Nookat ilçesinde Uluslararası Eğitim Merkezi, Calalabat şehrinde de Slavyan Diaspora Derneği (Assotsyatsiya Slavyanskaya Diaspora) olarak faaliyette bulunmaktalar. Bunların yanı sıra “Avrasya Araştırmalar Enstitüsü” da vakfın desteğiyle faaliyette bulunmaktadır.⁵⁹⁹

Rus dili diğer ülkelere kıyasla Kırgızistan’da daha ayrıcalıklı statüye sahip bulunmaktadır. 2013 verilerine göre Kırgızların yaklaşık %53’nün Rusça konuşabildiği tespit edilmiştir. Ülkede Kırgızlardan başka Özbek, Ukraynalı, Kazak, Koreliler ve diğer etnik grupların da Rus dilini kendi aralarında iletişim dili ve ortak dil olarak konuştukları belli olmuştur.⁶⁰⁰ Üstelik, Rus dilinin Kırgızistan’da resmi dil statüsüne kavuşmasından sonra Rus diline olan ilgi artmaktadır.⁶⁰¹ Ülkede Rus dilinden başka Özbekçe, Uygurca, Dunganca çok konuşulan diller arasındadır.

2014 istatistik verilerine göre Kırgızistan’da ikamet etmekte olan Rusya’nın “yurtdışı yurttaşlar” olarak gördükleri Rusların sayısı 370 bin olarak tespit edilmiştir. Bu sayı ülkenin tüm nüfusunun %7.5’ni teşkil etmektedir.⁶⁰²

Kırgızistan’da ikamet etmekte olan Rusların eğitimi Rus dilinde almaya hakları vardır ve eğitimi Rus dilinde alma hakları Kırgız devleti tarafından kısıtlanmamıştır. Ayrıca, ülkenin okullarının %10’nun tamamen Rus dilinde eğitim veren okulların (ilk,

⁵⁹⁴ Tafuro, *a.g.m.*, s. 2.

⁵⁹⁵ <http://www.ruskiymir.ru/> (04.01.2017)

⁵⁹⁶ <http://www.ruskiymir.ru/rucenter/catalogue.php> (04.01.2017)

⁵⁹⁷ http://www.ruskiymir.ru/rucenter/cabinet_list.php (04.01.2017)

⁵⁹⁸ Aleksey Fomin, “Proetsirovanie Myagkoy Sil: Pulichnaya Diplomatiya SŞA İ Rossii V Postsovetsoy Tsentralnoy Azii”, *Tsentrlnaya Aziya İ Kavkaz*, Vol. 13, No. 3, 2010, s. 78.

⁵⁹⁹ Saviçev Y. N., “O Statuse Russkogo Yazıka V Kırgızstane”, *Vestnik RUDN, Mejdunarodnie Otnoşenie*, No. 4, 2014, s. 227.

⁶⁰⁰ Saviçev, *a.g.m.*, s. 222.

⁶⁰¹ *A.g.m.*, s. 223.

⁶⁰² Natsionalnyj Statisticheskij Komitet Kyrgyzskoj Respubliki, http://www.stat.kg/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=101 (04.01.2017)

orta, lise okulları) oluşturması sadece Rusların değil Kırgız ve diğer milletlerden olan insanların da Rus dilinde eğitim görmelerini sağlamaktadır.⁶⁰³ Eğitimin Kırgız dilinde verildiği diğer okullarda da 1. sınıftan 11. sınıfa kadar Rus dili dersi zorunlu olarak verilmektedir. Rus dilini ve kültürünü öğrenmek isteyen Kırgızistanlı  ğrencilere farklı farklı program  er eveslerinde Rusya'yı gezme fırsatı da verilmiştir. Her sene yüzlerce  ğrenci Kırgızistan'da faaliyetinde bulunmakta olan vakıf veya kurumlar aracılığıyla Rusya'yı gezebilmekteler.⁶⁰⁴

Ayrıca, Rus Merkezleri gençlerin birliklerini oluşturarak, bilimsel ve eğitim çalışmalarını, çeşitli etkinlikleri organize ederek, Rusya'nın ünlü edebiyat larıyla yerli gençleri buluşturarak gençlerle çalışmaya önem vermektedir. Fakat, her sene Rus dili öğretiminin zayıflamaya başladığı durumu da bir gerçektir.⁶⁰⁵ Rusya Kırgızistan'da oluşmaya başlayan bu sorunu ülkede bulunan 270 devlet okulunu Moskova merkezli “şkolnik-TV” (Okul Tv) uydusuna bağlayarak eğitim almalarını sağlamaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra başkent Bişkek'te eğitim faaliyetinde bulunan bir okul “Moskovskiy attestat” (Moskova diploması) programı çerçevesinde Kırgızistanlı gençlerin Moskova lise diplomasını almasını sağlamaktadır.⁶⁰⁶ ülkede “ikinci ana dili” olarak da kabul görmeye başlayan Rus dili sadece eğitim dili değil artık ülke yönetici elitinin de iletişim dili olarak görüldüğü için her gencin ve  ğrencinin Rus dilini ileri derecede öğrenme isteğini arttırmaktadır.⁶⁰⁷

Kırgızistan'da Rusçanın bu ve buna benzer bilimsel çalışmalar, ileri teknolojinin dili olması nedenlerden dolayı Rus dili ülkede öğrenilmeye ilgi duyulan, hatta, ihtiyaç duyulan dil statüsünü korumaktadır.⁶⁰⁸ Rus dili Kırgızistan'da Rusya'nın diğer BDT ülkelere nazaran ekonomisinin düzelmeye başlaması ve bölge ülkeleri ile yaptığı ticareti, zengin edebiyatı, Rus dilinin bölgesel iletişim dili, eğitim ve çalışmada da üstünlüğü, televizyon programlarının Rus dilinde yaygın olması gibi nedenlerden dolayı

⁶⁰³ Russkiy Yazık İ Ego Status V Kırgızstane, http://alternate-politics.info/content/russkii_yazyk_i_ego_status_v_kyrgyzstane (05.01.2017)

⁶⁰⁴ Saviçev, *a.g.m.*, s. 224.

⁶⁰⁵ *A.g.m.*, s. 225.

⁶⁰⁶ *A.g.m.*, s. 226.

⁶⁰⁷ Fierman W., “Russian Language in Post-Soviet Central Asia: Persistence in Prestige Domains”, *Vestnik RUDN, Voprosı Obrazovaniya: Yazıkı İ Spetsialnost*, No. 5, 2015, s. 56.

⁶⁰⁸ Kaplan, R. B., R. B. Baldauf, *Language Planning from Practice to Theory*, Clevedon: Multilingual Matters Ltd. 1997, s.159.

cazibesini korumaya devam etmektedir.⁶⁰⁹ Üstelik, ülke elitlerinin de Rus dilinin ülkedeki pozisyonuna olan destekleri de göz ardı edilmez. Örneğin, ünlü yazar Cengiz Aytmatov (Çingiz Aytmatov) başkent Bişkek'te organize edilen konferansta konuşmasını “*Her millet kendi dilini kabul ettirmek ister, fakat, biz kendi dilimizi, kendi geleneklerimizi devam ettirmeye çalışırken bizi karanlıktan kurtaran dil ve milletleri de unutmamalıyız. Bundan dolayı biz Rus dilini Kırgız milletinin en önemli değeri olarak koruyacağız, öğreneceğiz ve devam ettireceğiz*” diye yapmıştır.⁶¹⁰ Rus dili bu şekilde Kırgızistan eliti ve yerli insanları tarafından desteklenmeye devam ederse Rusya'nın Kırgızistan'daki yumuşak gücünün artırılmasında bir araç olmaya devam edeceği aşikardır.⁶¹¹

3.3.2. Eğitim Unsuru

Rusya'nın Kırgızistan'da uygulamaya çalıştığı yumuşak güç politikalarının önemli kısmı eğitim unsuruyla yapılmaktadır. Rusya yurtdışı eğitim alanına ciddi anlamda 2000'den sonra ağırlık vermeye başlamışsa⁶¹² da Kırgızistan'da ilk Rus üniversitesi 1993'te Yeltsin'in girişimleriyle açılmıştır.⁶¹³ Kırgız-Rus Slavyan Üniversitesi olarak açılan üniversite⁶¹⁴ ülkede ün kazanmış durumdadır. Kırgız-Rus Slavyan Üniversitesi'nin ayrıcalığı tüm BDT ülkelerinde faaliyette bulunmakta olan Rusya'nın üniversiteler ağında olmasıdır. Ayrıca, Rusya Kırgızistan'da toplamda şube ve merkez olarak 8 yüksek eğitim kurumunu bulundurmaktadır.⁶¹⁵ Son yıllarda eğitim alanında artan Kırgız-Rus işbirliği çerçevesinde Rus üniversitelerinde öğrencilerin başarı oranına göre bedava eğitim görme fırsatı verilmiş durumda. Buna ilaveten Rusya Kırgızistan'a her sene okutmak üzere öğrenci kotası veriyor. Kırgızistan'dan giden öğrenciler Rusya'nın önde gelen üniversitelerinde eğitim görüyorlar. İki devlet arasında eğitim faaliyetlerini genel olarak Rossotrudniçestvo kurumu düzenlemektedir.⁶¹⁶

⁶⁰⁹ Fiona Hill, “Moscow Discovers Soft Power,” *Current History*, Ekim, 342.

⁶¹⁰ Hill, *a.g.m.*, s. 345.

⁶¹¹ Naumkin V.V. “Interesy Rossii v Tsentralnoy Azii”, *RSMD, Institut Dalnego Vostoka*, No. 10, 2013, s. 48.

⁶¹² Evgeniy Evgenev, “Na ocheredi London, Tegeran, Singapur”, *Rossiyskaya Gazeta*, 28 Aralık, 2011, <http://www.rg.ru/2011/12/27/muhametshin-poln.html> (04.01.2017)

⁶¹³

http://www.krsu.edu.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=1065&Itemid=563&lang=ru (03.01.2017)

⁶¹⁴ <http://www.krsu.edu.kg> (05.01.2017)

⁶¹⁵ Saviçev, *a.g.m.*, 225.

⁶¹⁶ *A.g.m.*, s. 225.

Kırgızistan'da üniversite eğitim programının % 70'i Rus dilinde olması da Rus üniversitelerine olan ihtiyacın artmasına neden olmaktadır. Hatta, üniversite sonrası iş bulma döneminde Rus üniversite mezunları Kırgız üniversite mezunlarına göre daha kolay iş sahibi olabilmekteler.⁶¹⁷

Rus üniversiteleri ülkede ayrıcalıklı konuma sahip olmasıyla halkın çoğu kısmını Rus eğitim sistemi ile eğiterek talebi karşılarken kendi politikaları doğrultusunda da ilerlemektedir. Kırgızistan ve Rusya arasında eğitim faaliyetlerinin gelişmekte olduğunu vurgulayan Eğitim Bakanlığı BDT Ülkeleri Departmanı sorumlusu Yuriy Kungurtsev Kırgızistan gençlerine verilen kotanın daha da arttırılacağını bildirmiştir.⁶¹⁸ Bugünlerde yaklaşık 1000 öğrenci her sene Rusya'ya eğitim görmek için gitmektedir. Bu öğrenciler arasında Rusya'nın bursuyla burslandırılanlar ve kendi imkanlarıyla eğitim görenler de bulunmaktadır.⁶¹⁹ Rus üniversitelerinde eğitimlerini tamamlayan öğrenciler Cengiz Aytmatov'un deyimi ile karanlıktan aydınlığa kavuşturulurken Rusların deyimiyle yurttaş insan statüsüne kavuşmaktadırlar.⁶²⁰

Ayrıca, Kırgızistan vatandaşı öğrenciler aldığı puanlara göre Rusya'nın BDT ülkeleri arasında oluşturmuş olduğu üniversiteler ağında bulunan istediği üniversitede eğitim alabilme şansına sahip olmuş durumdadır. Son zamanlarda üniversite ağına Şanghay Üniversitesi'nin de eklenmesi bölge ülkeleri vatandaşları nezdinde Rus eğitim sistemi ve Rus üniversitelerinin değerini arttırmış durumda.⁶²¹ Buna ek olarak Rusya önümüzdeki senelerde Avrupa'da faaliyette bulundurduğu üniversiteler ile BDT ülkeleri üniversitelerinin ağlarını birleştirmeyi planlıyor. Rusya bu projesini başarabilirse eğitim alanında daha da güçlenmiş ve cazibesini arttırmış olacaktır. Fakat, eğitim dili ve sistemi konusunda daha net bir sonuca bağlanmayan projenin uygulanabilirliği tartışılmaktadır.⁶²²

Genel olarak Rusya Kırgızistan'da Kırgız devlet okullarında ve üniversitelerinde Rus sistemiyle Rusça eğitim vermektedir. Bu bağlamda Kırgızistan'daki eğitim

⁶¹⁷ Dietrich, *a.g.m.*, s. 469.

⁶¹⁸ Blagov, *a.g.m.*, "Ex-Soviet States Reject All Things Russian", *Asia Times*, No. 7, Temmuz 23, 2003, <http://www.russialist.org/archives/7262-7.php> (08.01.2017)

⁶¹⁹ State Committee of the Russian Federation for Statistics, *Rossiiskiy Statisticheskiy Ezhegodnik 2003*, s. 238.

⁶²⁰ Kazantsev, A.A., *Bolşaya İgra s Neizvestnymi Pravilami: Mirovaya Politika İ Tsentralnaya Aziya*, Moskova: Digital Arts, 2008, s. 122.

⁶²¹ Lebedeva, *a.g.m.*, s. 50.

⁶²² *A.g.m.*, s. 51.

okulların % 10'nu ve üniversite eğitim programlarının % 70'i Rusça eğitim görmekte. İlk okul, orta okul ve lise öğrencileri haftada 27 saat Rus dili dersini görmekteler. Üniversite öğrencileri ise hem eğitim programı hem kaynakların Rus dilinde olmasından dolayı eğitimin hemen hemen tümünü Rusça almaktadır.⁶²³ Fakat, son 10-15 yıl içerisinde Türk ve Amerikan eğitim sistemiyle de halkın eğitime başlanmasıyla Kırgızistan Rus, Türk ve Amerikan eğitim sistemiyle, Rus, Türk ve İngiliz eğitim dilinde geleceğin çok dilli toplumunu eğitmektedir.⁶²⁴

3.3.3. Medya Unsuru

Çağımızın bilgiyi toplamakla kalmayıp onu kendi çıkarları için yönetebilen ülkelerin arasında Rusya Federasyonu da bulunmaktadır. Rusya bilgiyi yönetme ve kamuoyuna servis etme konusunda belli ülke veya bölge üzerinde değil tüm dünyada etkili olan ülkelerin sırasında önde gelmektedir.⁶²⁵ Rusya kendi lehine bilgileri kullanırken etkili araç olarak medyayı aktif kullanmaktadır ve amacına ulaşabilmesi için Rusya güdümlü küresel medya ağlarına yüksek meblağda bütçe ayırmış durumdadır.⁶²⁶

Yurtdışında ve dünya kamuoyu algısında kendi imajını düzeltmek isteyen Rusya medyanın başarılı kullanılmasına önem vermektedir. İnternet siteleri, televizyon ve radyo araçlarının yardımıyla uluslararası bilgi alanında pay sahibi olmaya çalışan Rusya televizyon ve radyo araçlarının kullanılmasına öncelik vermiş durumda.⁶²⁷ Televizyon ve radyo kurumları SSCB zamanında kurulmuş olan Kırgızistan Rusya'nın medya alanındaki politikalarının uygulandığı ülkelerden birisidir.⁶²⁸

Rusya ve Kırgızistan ilişkilerinin siyasi, ekonomik ve askeri alanlarda geliştirilerek stratejik ortaklık düzeyine kadar ulaştırılması Rusya'nın Kırgızistan'daki politikalarının genişletilmesine yardımcı olmaktadır. Rusya-Kırgızistan ilişkilerinde diğer alanlar kadar medya alanı da Rusya için önem arz etmektedir.⁶²⁹

⁶²³ Derbişeva Z. K., "Russkiy Yazık v Kırgızstane", *Vestnik Asotssyasii Prepodavateley Russkogo Yazıka i Literaturı*, No. 53, 2006, s. 19.

⁶²⁴ Aynekenova Ç. Ç., "Obrazovanie i Nauka Kırgızskoy Respubliki v Novoy Perehodnyy Period", *Vestnik KRSU*, Vol. 8, No. 4, 2008, s. 176.

⁶²⁵ Russia Today – 1 Mesto Sredi SMİ Planeti, Zemlya, <http://allbel.org/russia-today-1-mesto-sredi-smi-planety-zemlya> (04.01.2017)

⁶²⁶ Tafuro, *a.g.m.*, s. 4.

⁶²⁷ *A.g.m.*, s. 3.

⁶²⁸ Derbişeva, *a.g.m.*, s. 23.

⁶²⁹ Archive of the Official Site of the 2008-2012 Prime Minister, <http://archive.premier.gov.ru/eng/events/news/18479/> (21.12.2016)

Kırgızistan’da yerli kanalların Rus kanallarına tercih edilmesi, Rusça programların halk tarafından benimsenmesi Rusya’ya ülke üzerinde bilgiyi yönetmeye fırsat tanımaktadır. Gazetecilik ve basın kültürünü yerli halka göre daha ileri düzeyde geliştirebilen Rus uzamanlarının ülkedeki faaliyetleri gittikçe çoğalmakta ve değer görmektedir. Örneğin, gazete basını konusunda Rus dilinde basın yapan Kommersant⁶³⁰ Rusya’nın ülkede bulundurduğu ve desteklediği gazetedir.⁶³¹ Bunun yanı sıra 1995’ten bu yana aktif faaliyet göstermekte olan Komsomolskaya Pravda⁶³² gazetesi de göz ardı edilemeyecek derecede okunmaktadır. İsimleri geçen gazetelerin yanı sıra Rusça yayın yapan gazetelerin sayıları 10’dan fazladır. Fakat, onlar Komsomolskaya Pravda ve Kommersant gibi siyasi destek bulamamışlardır. Ayrıca, Kırgızistan halkı uluslararası haberleri ile ağırlıklı olarak Rus haber kanallarından ve Rus dilinde haber yapmakta olan diğer araçlar aracılığıyla tanışmaktalar.⁶³³ Medya araçlarının yanı sıra ülkede çalışmakta ve faaliyet göstermekte olan Rus haberciler zaman zaman Rusya Kırgızistan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilirlerken, zaman zaman da Kırgızistan’ı diğer ülkelerle ilişkilerinde tavır değiştirmeye zorlamaktadır.⁶³⁴ Ülkede Rusya’nın çıkarları için faaliyette bulunmakta olan medya unsurlarının tutumları ABD’nin askeri üssünün kapatılması sürecinde aleni bir şekilde görülmüştür.⁶³⁵

Medyanın televizyon unsuru konusunda Rusya Orta Asya devletleri içerisinde Kırgızistan’da daha etkindir. Günümüzde ülkede faaliyette bulunmakta olan veya ülkede yayını serbest olan Rus televizyon kanal sayısı 10’u geçmektedir. Halkın çoğunluğu dünyayı Rus televizyon kanalları aracılığıyla tanımaktadır. Rusçanın yaygın kullanılması Rus televizyon programları, dizileri ve filmlerinin seyredilmesini sağlamaktadır.⁶³⁶

Kırgızistan’ın siyasi hayatını yönlendirmede diğer unsurlar kadar önemli olan Rus televizyon kanalları Kırgızistan’ın bağımsızlığını kazandığı tarihten itibaren etkili

⁶³⁰ <http://www.kommersant.ru> (23.01.2017)

⁶³¹ David Satter, “The Last Gasp of Empire: Russia’s Attempts to Control the Media in the Former Soviet Republics”, *Center for International Media Assistance*, Ocak 8, 2014, s. 22.

⁶³² <http://www.kp.ru/> (23.01.2017)

⁶³³ Satter, *a.g.m.*, s. 22.

⁶³⁴ Narin Ayıp, “Rossiya vs Turtsiya: Nujna Li Podderjka ne sovsem znaçimih Stran?”, Aralık, 2015, http://zanoza.kg/doc/329152_rossiia_vs_tyrciia:_nyjna_li_podderjka_ne_sovsem_znachimyh_stran.html (03.01.2017)

⁶³⁵ Satter, *a.g.m.*, s. 23.

⁶³⁶ *A.g.m.*, s. 24.

güce sahiptirler. Seçim kampanyaları, kamuoyu oluşturma, hatta, ülkede devrimin yapılmasında da kritik rollere sahiptirler. Örneğin, 2010 yılında yapılan devrimde sosyal medya değil Rus televizyon kanalları etkili olmuştur. Devrik Cumhurbaşkanı Kurmanbek Bakiev'in devrimden aylar önce ABD üssünün Kırgızistan'dan çıkartılması konusunda Rus Hükümeti ile anlaşamayınca Kırgızistan'da yaygın seyredilen Rus kanalları ORT,⁶³⁷ RTR,⁶³⁸ ve NTV⁶³⁹ kanallarını harekete geçirilmiştir. Diğer televizyon ve haber kanallarına göre daha çok seyredilen kanal olarak bilinen ORT, RTR ve NTV devrimden üç ay önce Bakiev'i karalama kampanyası başlatmışlardır. 2010'un Mart ayına gelindiğinde kanallar Bakiev'in Rusya'dan aldığı rüşvetleri açıklayınca zaten patlamaya hazır hale gelen halk sokaklara inmiştir.⁶⁴⁰

Hatta, Rusya zaman zaman haber kanalları aracılığıyla Kırgızistan'da önemli pozisyonda bulunan devlet adamlarını bile Rusya'ya karşı siyaset yaptığı için cezalandırabilmektedir. Kırgızistan'ın önemli siyasetçilerinin arasında Rusya'nın "medya" cezasının kurbanı olanların biri de Kırgızistan'da önemli pozisyonda olan Ata-Meken Siyasi Partisi⁶⁴¹ lideri Ömürbek Tekebaev⁶⁴² olmuştur. Tekebaev, Rusya'nın Kırgızistan'da uygulanmakta olduğu politikaları sert eleştirdiği için Rusya onu "Batı yandaşı" olarak nitelendirmiş ve 2011 yılının Ocak ayında Tekebaev'in Kırgız Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı'nda çalışan memur bayanla yaşadığı gayri meşru ilişki Rus haber kanalı NTV aracılığıyla kamuoyuna sunulmuştur.⁶⁴³ Yayınlanan haberden sonra cumhurbaşkanlığı seçimlerinde seçilme ihtimali yüksek olan siyasetçi ısrarla aday olmuşsa da çok düşük oy alabilmiştir. Bu olay yerel halk tarafından Rusya'nın haber kanalları aracılığıyla Kırgızistan'da başa geçebilecek bir "Batı yanlısı", Rusya karşıtı siyasetçiyi engelleme girişimi olarak kabul edilmiştir.⁶⁴⁴

Günümüzde Rus televizyon kanalı olarak Kırgızistan'da da yayın yapmasına izin verilen ORT kanalını yerli halkın % 20'ı izlemektedir. Diğer, RTR, NTV kanalları sadece Başken'te ve belli illerde yayınlanırken ORT ülkenin her yerine ve her köyünde

⁶³⁷ <http://www.1tv.ru/> (23.01.2017)

⁶³⁸ <http://rtr-planeta.com/> (23.01.2017)

⁶³⁹ <http://www.ntv.ru/> (23.01.2017)

⁶⁴⁰ <http://en.ria.ru/analysis/20110909/166581609.html> (23.01.2017)

⁶⁴¹ http://www.spravedlivo.ru/999_1_7_69470.html (23.01.2017)

⁶⁴² http://www.peoples.ru/state/politics/omurbek_takebaev/ (23.01.2017)

⁶⁴³ <https://www.youtube.com/watch?v=a5BZlZnuN50> (19.10.2017)

⁶⁴⁴ Satter, *a.g.m.*, s.25.

izlenilir durumdadır.⁶⁴⁵ Elbette, ülkede faaliyette bulunan başka yerli kanallar da vardır, fakat, yerli televizyon kanallarının % 70'i Rus dilinde faaliyet göstermektedir.

Basın konusunda ise aleni bir biçimde Batı karşıtı faaliyette bulunan gazete olarak Delo Nomer⁶⁴⁶ ön plana çıkmaktadır. Komsomolskaya Pravda, Kommersant, Rossiyskaya Gazeta,⁶⁴⁷ Moskovskiy Komsomolets,⁶⁴⁸ Argumenty i Fakty,⁶⁴⁹ Dlya Vas ve Vecherniy Bishkek⁶⁵⁰ gibi gazteler ülke içi faaliyetlere daha ağırlık vermekteler. Son zamanlarda uluslararası habercilikte de etkinlik kazanan Sputnik ajansı⁶⁵¹ da Kırgızistan'da faaliyette bulunmaya başlamış, hatta, sitesinde Kırgız dilinde de haberler yapmaktadır.⁶⁵²

Aslında, Kırgızistan'da ağırlıklı Rus dilinde haberlerin okunması ve seyredilmesinin nedenlerinden birisi ülkede “ruslaştırmanın” gittikçe arttığıdır. Artık, Rus dilinin inkar edilmeyecek seviyeye ulaştığı varsayımı vardır. Paradoksal bir biçimde, ülkede bulunan Batı yandaşı haber ajanslar bile Rusya karşıtı faaliyetlerini Rusça yapmaktan kendilerini alıkoyamıyorlar. Ruslardan nefret eden, Rus olmayan, fakat, Rusçadan başka dil bilmeyen Kırgızların sayıları artmaya devam etmektedir. Kırgızların deyimi ile Kırgızlar değil Kirgizler (Ruslar Kırgız diyemedikleri için Kirgiz derler) çoğalmaya devam etmektedir.⁶⁵³

Kırgızistan'da faaliyette bulunan Rusya menşeli radyolar ve Rusça yayın yapan radyolar da yaşlı ve gençler tarafından sürekli dinlenenler arasındadır. Televizyon kadar önemli olan radyolar müzik ve haberlerle yayın programlarını dorldurmuşlardır. Ayrıca, *show* dünyasının ünlülerinin radyolar aracılığıyla dinleyicilerle ara sıra buluşturulması radyoya olan ilgiyi daha canlandırmaktadır. Sabahtan akşama kadar açık tutulan radyolar iş sürecinde de olsa Kırgızları yalnızlaştırmıyor. Sürekli Ruskoe Radyo,⁶⁵⁴ Piramida,⁶⁵⁵

⁶⁴⁵ Rickleton, C., “Kyrgyzstan: Russian “Information Wars” Heating Up”, *Eurasianet*, 16 Nisan, 2014, <http://www.eurasianet.org/node/68280> (19.10.2017)

⁶⁴⁶ <http://delo.kg/> (12.01.2017)

⁶⁴⁷ <https://rg.ru/> (12.01.2017)

⁶⁴⁸ <http://www.mk.ru/> (12.01.2017)

⁶⁴⁹ <http://www.aif.ru/> (12.01.2017)

⁶⁵⁰ <http://www.vb.kg/> (12.01.2017)

⁶⁵¹ <https://sputnik.kg/> (12.01.2017)

⁶⁵² Blank, S., “Russia’s Waning Soft Power in Central Asia”, *The Diplomat*, 9 Ocak, 2015, <http://thediplomat.com/2015/01/russias-waning-soft-power-in-centralasia/%20KYRGYZSTAN/> (03.01.2017)

⁶⁵³ Devid Lewis, “Reasserting Hegemony In Central Asia: Russian Policy In Post-2010”, *Comillas Journal of International Relations*, No. 3, 2015, s. 69.

⁶⁵⁴ <http://rusradio.ru/> (10.01.2017)

Max,⁶⁵⁶ O-key, Eho Moskvı⁶⁵⁷ ve Evropa Plus şubeleri faaliyette bulunmaktalar.⁶⁵⁸ Ayrıca, Kırgızistan'da bulunan basın %70'i Rus dilinde faaliyet yapmaktadır. Rusya menşeli olan ve bağımsız şekilde çalışma yapan gazeteler genel olarak şehirlerde okuyuculara ulaştırılmaktadır. Televizyon, radyo ve gazetelerin de Rus dilinde faaliyet göstermesi ve değerli konumda olmaları göz önünde bulundurulduğunda Kırgızistan'ın Rusya'nın etkisinden uzaklaşamayacağı varsayımı kuvvetlenmektedir.

⁶⁵⁵ <http://www.pyramid.kg/> (10.01.2017)

⁶⁵⁶ <http://radiomax.kg/> (10.01.2017)

⁶⁵⁷ <http://www.nts.kg/> (10.01.2017)

⁶⁵⁸ Halidov, *a.g.m.*, s. 55.

SONUÇ

Kendi çıkarlarına ulaşmada ve devamlılığının korunması için devletlerin öncelikli dayanağı olan askeri/sert gücün işlevselliğinin zayıfladığı, tam tersine yumuşak gücün önem kazandığı bir ortamda devletlerin etkileşimleri, ilişkileri daha da karmaşık hal almaktadır. Sert güç ile elde edilemeyen şeyler günümüzde ilginç bir şekilde “yumuşak/nazik tavır” sayesinde elde edilebiliyor. Bu bağlamda, duygulardan yoksun olan, soğuk kanlı ve sert olan devletin gittikçe duygusallaşmaya başladığı da zaman zaman düşünülüyor ve tartışılıyor.

Dünyada askeri analmda en önde gelen devletlerin birisi olarak Rusya’nın Kırgızistan gibi küçük bir devlet üzerinde yeterli gücü olmasına rağmen neden “yumuşak/nazik” davranmak zorunda kaldığı da tartışmanın başka boyutunu oluşturuyor. Fakat, günümüzde Rusya’nın Kırgızistan politikalarında kullanılan araçlara bakıldığında “nazik” olan faktörlerin yanı sıra sert faktörlerin daha ağırlıklı kullanıldığı gözlemlenmektedir. Üstelik, yumuşak güç unsuru olarak bilinen medya ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla zaman zaman Kırgız hükümetine ağır mesajları vermekten, baskı uygulamaktan çekinmeyen Rusya politikaları karma karışık içeriğe bürünmüş durumda. Başka bir deyişle, Rusya Kırgızistan üzerinde yürüttüğü politikalarında söz konusu çıkarlarını elde etmek ve etki alanını genişletmek, devlet kurumları üzerinde belli etkiyi elde etmek ve istenilen sonuca ulaşmak için ise sadece yumuşak gücü yeterli görmemektedir. Dolayısıyla, Rusya Kırgızistan politikasında yumuşak güç unsurlarını kullanmaya çalışırken, bir yandan da askeri ve ekonomik alanlarda faaliyette bulunmaya, politika izlemeye önem vermektedir. Ülkenin askeri ve stratejik alanlarının Rusya tarafından kullanılmakta olması ve bazı askeri stratejik üslerin Rusya’ya verilmiş olması sert güç ve yumuşak gücün karışımından oluşan politikayı göz önüne sermektedir. Bu sefer, Rusya’nın Kırgızistan politikasında yumuşak güç hikayesinden söz ettiğimiz gibi sert güç hikayesi ve ikisinin karışımı olan akıllı güç hikayesinden de bahsetmemiz gereken durumla karşı karşıyayız.

KAYNAKÇA

- ABDILDAEV S., “Çto Nujnee Kirgizskoy Armii: Spetsnaz İli Voennie Stroiteli?”, *Obşestvennyy Reyting*, No. 47, 2008.
- ABDILDAEV S., “ŞOS -Geopolitika XXI Veka”, *Obşetvennyy Reyting*, No. 42, 2005.
- ADAM D. Galinsky, v.d., “Power and Perspectives Not Taken”, Association for Psychological Science, *Psychological Science*, Volume. 17, No. 12, 2006.
- ALAN Chong Chia Siong, *Foreign Policy in Global Information Space: Actualizing Soft Power*, Submitted for the Degree of Doctor of Philosophy, London: School of Economics and Political Science, 2002.
- ALEKSANDR Afanasef, *Smysl İ Prednaznaçenie Rossii*, Moskva: Zvonissa MG, 2013.
- ALEKSANDR Dugin, *Osnovi Gepolitiki. Rossiya i Prostranstvo*, Moskva, 1997.
- ALEKSEY Fominıh, “Proetsirovanie Myagkoy Silı: Publiçnaya Diplomatiya SŞA İ Rossii V Postsovetskoy Tsentralnoy Azii”, *Tsentralnaya Aziya İ Kavkaz*, Vol. 13, No. 3, 2010.
- ALEKSEY Gromiko, “Russkiy Mir: Ponyatie, Printsipı, Tsennosti, Struktura”, <http://www.ruskiymir.ru/analytics/tables/news/119902/>
- ALEKSEY Vilkov, “Myagkaya Sila Kak Element İmidjevıh Tehnologii Vo Vnutrennoy İ Vneşney Politike”, *Sotsiologiya. Politologiya*, Vol. 2, 2014.
- ALEKSEY Zakvasin, “Vladimir Putin: Russkiy Mir Nujdaetsya V Zaşşite”, 5 Noyabr, 2015, <http://rusplt.ru/society/vladimir-putin-russkiy-mir-nujdaetsya-v-zaschite-19568.html>
- ALEKSEY Zvenkov, *Vzaimodeystvie Religioznıh Organizatsii İ Gosudarstva V Sovremennoy Rossii*, Rossiyskoy Gosudartsva İ Rossiyskoy Pravoslavnoy Tserkvi, Doktorskaya Dissertasya, Moskva, 2013.
- ALEXANDER Sergunin, Leonid Karabeshkin, “Understanding Russia’s Soft Power Strategy”, *Politics*, Vol. 35, No. 3, 2015.
- ALEXANDER Vuving, “How Soft Power Works”, Paper presented at the panel Soft Power and Smart Power, American Political Science Association Annual Meeting, Toronto, September 3, 2009.
- AMIN Saikal, William Maley, *Russia And Central Asia, Russia In Search Of Its Future*, London: Cambridge University Press, 1995.
- ANDEREI Tsygankov, “Finding a Civilizational Idea: West, Eurasia, And Euro-East In Russia’s Foreign Policy”, *Geopolitics*, Vol. 12, No. 3, 2007.
- ANDIS Kudors, “Russian World: Russia’s Soft Power Approach to Compatriots Policy”, *Riga Russian Analytical Digest*, No 81, 2010.
- ANDREI Tsygankov, *Russia’s Foreign Policy Change and Continuity in National Identity*, New York: Rowman & Littlefield, 2016.

- ANDREW Foxall, "The Kremlin's Sleight of Hand: Russia's Soft Power Offensive in the UK", *Policy Paper*, No. 3, 2015.
- ANDREY Budaev, "Myagkya Sila Vo Vneşney Politike Rossii: İstoki, Osobennosti, Perspektivi", *Vestnik Gosudarstvennoe Upravlenie*, No. 48, 2015.
- ANTJE Kästner, "Russia: Supporting Non-Democratic Tendencies in the Post-Soviet Space? German Development Institute", 2010, https://www.die-gdi.de/uploads/media/BP_2.2010.pdf
- ANTOINE Blua, "Kyrgyzstan: Congress on Russian Language Held in Bishkek Amid Concerns", March 5, 2004, <http://www.rferl.org/a/1051780.html>
- AREFEV A., "Padenie Statusa Russkogo Yazıka Na Postsovetском Prostranstve", *Demoscope Weekly*, No. 251, 20 Avgust 2006, <http://demoscope.ru/weekly/2006/0251/tema01.php>
- ARENDT Hannah, *Crises of the Republic*, New York: Harcourt Brace And Company, 1972.
- ARKADI Ursul, v.d., *Globalistics And Globalization Studies: Aspects & Dimensions of Global Views*, Volgograd: Uchitel Publishing House, 2014.
- ATILLA Eralp, *Devlet ve Ötesi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
- AVİLOVA V., Gallyamova D., "Rol RF V Obespečenii Protsessa Vstupleniya SNG V VTO", *Vestnik Kazan, Stran*, Vol. 15, No. 4, 2012.
- AYNEKENOVA Ç., "Obrazovanie İ Nauka Kirgızkoy Respubliki V Novoy Perehodny Period", *Vestnik KRSU*, Vol 8, No. 4, 2008.
- BATANOVA Olga Nikolaevna, *Russkiy Mir İ Problemy Ego Formirovaniya*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Moskova: Rossiyskaya Akademiya Gosudarstvennoy Nauki.
- BENJAMIN Goldsmith, Yusaku Horiuchi, "In Search of Soft Power: Does Foreign Public Opinion Matter for U.S. Foreign Policy?", *World Politics*, Vol. 64, Issue 3, 2012.
- BLAGOV Sergey, "Ex-Soviet States Reject All Things Russian", *Asia Times*, No. 7, July 23, 2003, <http://www.russialist.org/archives/7262-7.php>
- BLANK S., "Russia's Waning Soft Power in Central Asia", *The Diplomat*, 9 January, 2015, <http://thediplomat.com/2015/01/russias-waning-soft-power-in-centralasia/%20KYRGYZSTAN/>
- BOBO Lo, *Russia and the New World Disorder*, Washington: Brookings, 2015.
- BRIAN Schmidt, "Realist Conceptions of Power Felix Berenskoetter, M.J. Williams (ed.), *In Power in World Politics*, New York: Routledge, 2007.
- BROOKE Smith Windsor, "Hard Power, Soft Power Reconsidered", *Canadian Military Journal*, Issue. 10, No. 4, 2000.
- CARNES Lord, "Public Diplomacy And Soft Power", Michael Waller (ed.), *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and*

- Political Warfare*, Washington D.C.: The Institute of World Politics Press, 2008.
- CİBEK Sıdıka, "Geopolitiçeskie İneteresi Rossii ve Tsentralnoy Azii", *Teoriya İ Praktika Obşetvennogo Razvitiya*, No. 8, 2013.
- COLIN Guillaume, "Russian Foreign Policy Discourse During The Kosovo Crisis: Internal Struggles and the Political Imaginaire", *Research In Question*, 2004.
- COLLINS K. Clan, *Politics and Regime Transition In Central Asia*, New York: Cambridge University Press, 2006.
- CRAIG Hayden, *The Rhetoric of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts*, Los Angeles: Lexington Books Publisher, 2012.
- CRAİG L. Carr, *Orwell, Politics, And Power*, New-York: Continuum Publication, 2012.
- ÇEPURİNA Mariya Aleksandrovna, "Myagkaya Sila V Globalnoy Politike, Bolonskie İzmerenya", *Vestnik RUDN, Politologiya*, No. 1, 2014.
- DANIYA Usmanova, *The Eastern And Western Dimensions Of The Russian Foreign Policy In The Post-Cold War Period*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2011.
- DARYA Mihaylovna Kovaleva, "Kontsep Soft Power Kak Predmet İzuçeniya Sovremennoy Politicheskoy Nauki İ Teoreticheskaya Osnova Vneşnepolitiçeskikh Strategiı", *Nauçnyı Ejegodnik İstituta Flosifii İ Prava Uralskogo Otdeleniya Rossiyskoy Akademii Nauk*, Vol. 13, No. 4, 2013.
- DAVID A. Baldwin, "Power and International Relations", Walter Carlsnaes (ed.) v.d., *International Relations*, Washington D.C.: Sage Publication, 2013.
- DAVID Grewal, *Network Power: The Social Dynamics Of Globalization*, New Haven: Yale University Press, 2010.
- DAVID Satter, "The Last Gasp of Empire: Russia's Attempts To Control the Media In the Former Soviet Republics", *Center For International Media Assistance*, January 8, 2014.
- DENNIS H. Wrong, *Power: Its Forms, Bases, and Uses*, New Brunswick: Transaction Publishers, 1995.
- DERBİŞEVA Z. K., "Russkiy Yazık V Kırğızstane", *Vestnik Asotssyasii Prepodavateley russkogo yazıka İ Literatırı*, No. 53, 2006.
- DEVID Lewis, "Reasserting Hegemony In Central Asia: Russian Policy In Post-2010", *Comillas Journal of International Relations*, No. 3, 2015.
- DIETRICH Ayşe, "Soviet And Post-Soviet Language Policies In The Central Asian Republics And The Status Of Russian", s. 466, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/DIETRICH-Ay%C5%9Fe-SOVIET-AND-POST-SOVIET-LANGUAGE-POLICIES-IN-THE-CENTRAL-ASIAN-REPUBLICS-AND-THE-STATUS-OF-RUSSIAN.pdf>
- DMİTRİY Mendelev, *Granits Poznaniyu Predvidet Nevojmojno*, Moskva: 1991.

- DMİTRİY Pyatov, "Mygkaya Sila, Rossii: Kto İ Poçemu, Otsenil Vlyanie Moskvı Na Mirovoy Arena", <https://riafan.ru/529372-myagkaya-sila-rossii-kto-i-pochemu-ocenil-vliyanie-moskvy-na-mirovoi-arene>
- EDUARD Limonob, *Putin. Sem udarov Po Rossii*, Moskva: Ultra Kultura, 2017, s. 44.
- EDWARD H. Carr, *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, New York: Harper Perennial, 2001.
- EKATERİNA Penkova, *Russkiy Mir Kak Faktor Sotsiyalnoi İdentifikatsii Rossiyskoi Molodeji*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Moskova: Rusya Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2012.
- ELEONORA Tafuro, "Fatal Attraction? Russia's Soft Power In Its Neighbourhood", *FRIDE Essays*, No. 181, 2014.
- ELNUR Hasan Mikail, *Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası*, İstanbul: İQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.
- ELNUR İsmayilov, "21. Yüzyıl Rusya Dış Politika Doktrinleri'nde Güney Kafkasya ve Orta Asya Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2013.
- EMMANUEL Grynszpan, "Myagkaya Sila Rossii Rastet", <http://inosmi.ru/politic/20160617/236886539.html>
- ERHAN Büyükakıncı, "Vladimir Putin Dönemi Rus Dış Politikasına Bakış: Söylemler, Arayışlar Ve Fırsatlar", *BİLGESAM*, Nisan 2014.
- ERLAN Karin, "Barhatniy Sezon v Tsentralnoy Azii: Kirgizskaya Model Smeni Vlasti", *Vestnik Evrazii*, No. 2, 2005.
- ERNEST J. Wilson III, "Hard Power, Soft Power, Smart Power", *American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, No. 110, 2008.
- ERNEST Wilson, "Hard Power, Soft Power, Smart Power", *ANNALS of the American Academy of Political and Social Sciences*, Issue 616, 2008.
- ESENBKOVA A., "Kirgizstan-Rossiya: Problemi i Perspektivi Razvitiya Dvuhstoronnih Ekonomicheskikh Otnoshenii", İSAP KRSU, *Analitika Kirgizstan, Tsentralnaya Aziya*, Bişkek, 2009.
- EUGENE Huskey, "Foreign Policy in a Vulnerable State: Kyrgyzstan as Military Entrepot Between the Great Powers", *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 6, No. 4, 2008.
- EVGENIY Evgenev, "Na ocheredi London, Tegeran, Singapur", *Rossiyskaya Gazeta*, 28 Dekabr, 2011, <http://www.rg.ru/2011/12/27/muhametshin-poln.html>
- FAREED Zakaria, *From Wealth to Power, The Unusual Origins of America's World Role*, New Jersey: Princetone University Press, 1999.
- FEKLYUNINA V. "Soft power and identity: Russia, Ukraine and the 'Russian world(s)'", *European Journal of international relations*, 2015, <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1354066115601200>

- FELIX Berenskoetter, "Thinking about Power", Felix Berenskoetter, M.J. Williams (ed.), *In Power in World Politics*, New York: Routledge, 2007.
- FIERMAN W., "Russian Language in Post-Soviet Central Asia: Persistence in Prestige Domains", *Vestnik RUDN, Voprosy Obrazovaniya: Yaziki i spetsialnost*, No. 5, 2015.
- FIONA Hill, "Moscow Discovers Soft Power", *Current History*, October, 2009, s. 342.
- FİLATOV Anatoliy Sergeevich, "Krim V Strukture Rossiyskoy Geopolitiki; Krim V Kontekste Russkogo Mira: İstoriya i Sovremennos", *Sbornik Materialov II. Mejdunaradnoy Naučno-Praktičeskoy Konferentsii*, Simferopol, 2008.
- FİLİMONOV G.Yu., "Aktualnye Voprosy Formirovaniya Rossiyskogo Potentsiala Myagkoy Sili", *Vestnik RUDN, Politologiya*, No. 1, 2012.
- FOKİNA A. V., "K Voprosu O Russkom Mire", *Orlovskiy Gosudarstvennyy Universitet UDK*, No. 130, 2007.
- FRASER Cameron, Jarek M. Domański, "Russian Foreign Policy with Special Reference to its Western Neighbours, European Policy Centre", *EPC Issue Paper* No. 37, 2005.
- FREDERICK C. Barghoorn, *Soviet Foreign Propaganda*, New Jersey: Princeton University Press, 1964.
- FROLOV V., "Democracy by Remote Control", *Russia in Global Affairs*, No. 4, 2005.
- GEETA Chowdhry, Sheila Nair, *Power, Postcolonialism And International Relations*, London: Routledge Publisher, 2004.
- GELB Pavlovskiy, "Soft Power – Eto Po-Russki?", 21.07.2009, <http://www.russ.ru/pole/Soft-Power-eto-po-russki>
- GEORGİY Rudov, "Rossiya i Kirgizstan: Dinamika i Perspektivi Mejdunaradnykh Otnošeniy", *Sredney Azii i Kafkas*, No. 4, Issue. 16, 2001.
- GERARD Delanty, *Inventing Europe: Idea, Identity, Reality*, London: Palgrave Macmillan, 1995.
- GEUN Lee, "A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy", <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10163270902913962#previ>
[ew](http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10163270902913962#previ)
- GIANFRANCO Poggi, *The State. Its Nature, Development, and Prospects*, CA: Stanford University Press, 1991.
- GIULIO Gallarotti, "Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness", *Journal of Strategic Studies*, Wesleyan University, January 2014.
- GIULIO Gallarotti, "Soft Power: What it is, Why it's Important and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used", *Journal of Political Power*, Vol. 4, Issue. 1, 2011.
- GIULIO M. Gallarotti, "Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness", *Journal of Strategic Studies*, Wesleyan University, January 2014.

- GIULIO M. Gallarotti, "Soft Power: What it is, Why it's Important, and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used", *Division II Faculty Publications*, Vol. 3, No. 1, 2011.
- GIVI Gigitashvili, "Russian World Concept and Securitization of Collective Identity", Latvian Institute of International Affairs, 30 September 2016, <http://www.liia.lv/en/analysis/russian-world-concept-and-securitization-of-collective-identity-545>
- GIRAY Saynur Bozkurt, "Kırgızistan'ın Küresel Ve Bölgesel Güçler İle İlişkilerine Genel Bakış", http://www.tasam.org/trTR/Icerik/26751/kirgizistanin_kuresel_ve_bolgesel_gucler_ile_iliskilerine_genel_bakis
- GORLOVA İrina İvanovna, "Kultura Kak Myagkaya Sila: Instrumentı İ Toçki Prelojeniya", *Teoriya İ Praktika Obşestvennogo Razvitya*, No. 18, 2015.
- GREG Simons, "Taking The New Public Diplomacy Online: Russia And China", *Place Branding and Public Diplomacy*, Palgrave Macmillan Press, Vol. 11, Issue. 2, 2015.
- HAKKI Büyükbaş, Kimlik, Güç ve Dış Politika: 1912-13 Yıllarında Rusya'nın Balkan Politikası Üzerine Bir Analiz, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:1, 2013.
- HALHALLI Yusuf, "Liberalizm, Realizm ve Neorealizm Bağlamında Rus Dış Politikasına Bakış", *Uluslararası İlişkiler*, https://www.academia.edu/20225823/REAL%C4%B0ZM_L%C4%B0BERAL%C4%B0ZM_VE_NEOREAL%C4%B0ZM_BA%C4%9ELAMINDA_RUS_DI%C5%9E_POL%C4%B0T%C4%B0KA_SINA_BAKI%C5%9E (29.12.2016)
- HALIT Mammadov, "Rus Dış Politikasında Stratejik- Zihinsel Süreklilik ve Putin'in Dış Politika Doktrini", *Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi*, Rapor No. 16, 2014.
- HALUK Özdemir, "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, Cilt: 63 Sayı: 3, 2008.
- HANS Morgenthau, *Politics Among Nations*, New York: Knof, 1950.
- HEDLEY Bul, *The Anarchial Society, A study of Order in World Politics*, New York: Palgrave Publisher, 1977.
- HELD David, Mathias Koenig Archibugi, *American Power in the 21st Century*, USA: Polity Publisher, 2004.
- IAROSLAV Kozak, *Flexible Illiberalism: Russian Soft Power In Europe*, University of Groningen: Unpublished Master Thesis, 2015.
- IBRALIEV Zh., V. Nosov, "Za Piat Let Svoego Sushestvovaniia Shtat Aviabazy Uvelichilsia V 10 Raz", *IA 24.kg*, 24 October, 2008, <http://www.24.kg/community/2008/10/24/96121.html>
- Igor Zevelev, "Russia and its New Diasporas", Washington D.C.: United States Institute of Peace, Interviyu Posla Rossii V Kirgizii V. Vlasova, 24.12.2009, https://www.youtube.com/watch?v=DZj2_8q4qSU

- IGOR Zevelev, "Russia's National Identity Transformation And The New Foreign Policy Doctrine", *Russia In Global Affairs*, 7 June, 2014, <http://eng.globalaffairs.ru/number/The-Russian-World-Boundaries-16707>
- IGOR Zevelev, "The Russian World in Moscow's Strategy, Center For Strategic And International Studies", August 22, 2016, <https://www.csis.org/analysis/russian-world-moscows-strategy>
- ISSRAELIAN E.V., Evtikhevich N.S., "Gumanitarnye aspekty vneshnei politiki Kanady", *Ekonomika, Politika, Kultura*, No. 10, 2013.
- ISSRAELIAN Evgeniya Viktorovna, Sokolov Vasilii Ivanovich, "Canada: Soft Power As A Basis For Middle Power Foreign Policy", *Vestnik Mejdunarodnih Organizatsiy: Obrazovanie, Nauka, Novaya Ekonomika*, Cilt 9, No 2, 2014.
- IGOR Ivanov, *Novaya Rossiyskaya Diplomatiya Desyat Let Vneşney Politiki Strani*, Moskva: Olma Press, 2001.
- IVANOV S. G., *Vliyanie Globalnih Aktorov na Ekonomicheskuyu Politiku Postsovetских Stran, Na primere Kirgizskoy Respubliki*, Dissertatsiya Uchenie Stepeni Dotsienta Politicheskoi Nauki, Bişkek, 2011.
- IVANOVA M., "Evolyutsiya Vneshnepoliticheskoi mysli RF: Teoria i Realii", *Sotsiologiya i Politichni Nauki*, Vol. 11, No. 10, 2014.
- JACQUES de Lisle, "Soft Power in a Hard Place: China, Taiwan, Cross-Strait Relations and U.S. Policy", *Foreign Policy Research Institute*, 2010.
- JAMES Jones, "Remarks by National Security Adviser at 45th Munich Conference on Security Policy - Council on Foreign Relations," February 8, 2009, <http://www.cfr.org/world/remarks-national-security-adviser-jones-45th-munich-conference-security-policy/p18515>
- JANICE Bially Mattern, "Why 'Soft Power' Isn't so Soft: Representational Force and Sociolinguistic Construction of Attraction in World Politics," *Millennium Journal of International Studies*, No. 33, 2005.
- JAROSŁAW Ćwiek-Karpowicz, "Limits to Russian Soft Power in the Post-Soviet Area", *DGAP Analyse*, No. 8, July 2012.
- JILL Dougherty, *Russia's "Soft Power" Strategy*, Georgetown University: Unpublished Master Degree Thesis, 2013.
- JOHN J. Mearsheimer, *The Tragedy Of Great Power Politics*, W. W. Norton & Company, Inc., New-York, 2001.
- JOHN Mearsheimer, *The Tragedy Of Great Power Politics*, New-York: Norton & Company, Inc., 2001.
- JOHN Mueller, *Retreat from Doomsday: The Obsolescence of Major War*, New York: Basic Books Pub., 1989.
- JOSEPH Nye, *Soft Power: The Means To Success In World Politics*, New York: Public Affairs, 2004.
- JOSEPH Nye, "Get Smart: Combining Hard And Soft Power", <https://www.foreignaffairs.com/articles/2009-07-01/get-smart>

- JOSEPH Nye, "Hard and Soft Power in American Foreign Policy", The Academy Of Political Science, *Political Science Quarterly*, Vol. 119, No. 2, 2004.
- JOSEPH Nye, *Nuclear Ethics*, New York: Free Press Publisher, 1986.
- JOSEPH Nye, *The Future of Power*, New York: Public Affairs, 2011.
- JOSEPH Nye, *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone*, New York: Oxford University Press, 2002.
- JOSEPH S. Nye, "Smart Power", 25 May 2011. http://www.huffingtonpost.com/joseph-nye/smart-power_b_74725.html
- JOSEPH S. Nye, *The Powers To Lead*, New York: Oxford University Press Inc., 2008.
- JÜRGEN Habermas, "Hannah Arendt's Communicative Concept of Power." In: *Hannah Arendt: Critical Essays* eds. Lewis P. Hinchman and Sandra K. Hinchman Albany: State University of New York Press, 1994.
- KAMALOV İlyas, "Rusya'nın Orta Asya Politikaları", Murat Yılmaz (ed.), *Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, İnceleme-Araştırma Dizisi*, Yayın No: 02, Ankara 2011.
- KAPLAN, R. B., R. B. Baldauf, *Language Planning from Practice to Theory*, Clevedon: Multilingual Matters Ltd. 1997.
- KAZANTSEV, A.A., *Bolşaya İgra S Neizvestnımi Pravilami: Mirovaya Politika İ Tsentralnaya Aziya*, Moskva: Digital Arts, 2008.
- KENAN Turgutoğlu, *Rusya Federasyonu'nda Yeltsin ve Putin Dönemlerinde İzlenen Dış Politikaların NATO ile İlişkiler Düzleminde Karşılaştırılması*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2006.
- KENNETH N. Waltz, "The Emerging Structure of International Politics", *International Security*, Vol. 18, No. 44, 1993.
- KENNETH Waltz, *Theory of International Politics*, Boston: Addison Wesley Pub., Co., 1979.
- KIRA Petersen Lewis, Clark College, "Four Types Of Power in International Relations", Paper for IPSA, *XXIInd World Congress of Political Science*, Vol. 8, No 2, 2012.
- KIRA Petersen, "Four Types Of Power In International Relations, Coercive Power, Bargaining Power, Concerted Power And Institutionalized Power", *Paper for IPSA, XXIInd World Congress of Political Science*, Madrid, July 2012.
- KOPTYAEVA Anna Alekseevna, "Mejdunarodny İmidj Gosudarsva Kak Instrument Myagkoy Sili, *Arktika İ Sever*, No. 23, 2016.
- KOROTKEVICH V. İ., *İstoriya Sovremennoi Rossii 1990-2003*, St. Petersburg: St. Petersburg Üniversitesi Yayınları, 2004.
- KOSAÇEV K. İ., "Myagkaya Sila Rossii, Teoriya İ Realnost", *Vestnik Mejdunarodnih Organizatsii: Obrazovanie, Nauka, Novaya Ekonomika*, Sayı 1, Cilt 9, 2014.

- KOVBA Darya Mihailovna, "Resources and Mechanisms Of Realization Of Soft Power", *Diskurs Pi*, Cilt 11, Sayı 1, 2014.
- KRIVOPUSKOV Vladimir Viktoroviç, "Konsept Russkiy Mir: Prinsipı İ Vozmojnosti Metodologičeskih Podhodov", *Vestnik Adıgeyskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, No. 1, Vol. 174, 2016.
- KUŞNİR A., "Ekonomika Voennogo Stroitelstva: Novaya Paradigma (na primere voenno-tehniçeskogo sotrudniçestva s inostrannimi gosudarstvami)", *Voorujenie İ Ekonomika*, <http://www.mil.ru/info/1070/51205/index.shtml>
- LANDAU, J. M., K.H. Barbara, *Politics of Language in the ex-Soviet Muslim States: Azerbaijan, Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Tajikistan*, London: Hurst Company Pub., 2001.
- LENA Jonson, "Russia and Central Asia", Roy Allison, Lena Jonson (ed.), *Central Asia: The New International Context*, Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2001, s. 105.
- LEYLA Yıldırım, "Dış Politikada Yumuşak Güç ve Seçili Örnek Hindistan", *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 2, No 3, 2013.
- LI Mingjiang, "Domestic Sources of China's Soft Power Approach," *China Security*, Vol. 5, No. 2, 2009.
- LINCOLN Mitchell, *The Color Revolutions*, Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, 2011.
- MAIKO Ichihara, "Making the Case for Soft Power," *SAIS Review*, Vol. 26, No. 1, 2006.
- MAKLIS A., "Vozrozhdeniye Rossiyskoy Myagkoy Sily, *Jurnal Oykumena*, Vol. 32, No. 19, 2016.
- MAKSİMOVA E.A., "Myagkaya Sila Rossii Kak Sposob Rasşireniya Ee Poliitiçeskogo Vliyaniya", *Vestnik MGLU*, No. 24, 2013.
- MALIŞEV A. İ, "Voennaya Strategiya Rossiyskoy Fedratsii V Naçale XXI Veka", *Voennaya Mysl*, No. 11, 2007.
- MALİKA Munasipova, Kanat Ydyrys, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Rusya'nın Dış Politikası'nda Avrasya Birliği Projesi", *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 45, 2015.
- MAMONTOVA D., "V 2012 Godu Tovaroorbot Mejdu Kırgızstanom İ Rossiey Sostavil 2 Milliarda Dollarov", K-News, *Politika*, http://www.knews.kg/politics/30900_v_2012_godu_tovaroorbot_mejdu_kyrgyzstanom_i_rossiey_sostavil_2_milliarda_dollarov/
- MARGARET Chung, "Şanhayskaya Organizatsii Sotrudniçestva İ Problemi Bezopastnosti Tsentralnoy Azii", *Vestnik MGİMO Universiteta*, No. 2, 2011.
- MARGOT Light, "In Search of an Identity: Russian Foreign Policy and the End of Ideology", *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, Vol. 19, No 3, 2003.
- MARIA Sukhova, *Russification Of Soft Power Reconceptualization Of Soft Power In Contemporary Russia*, Linkopings University: Unpublished Master Thesis in International and European Relations, 2015.

- MARK Haugaard, *Power: A Reader*, New York: Manchester University Press, 2002.
- MARK Leonard, *Public Diplomacy*, London: The Foreign Policy Centre, 2002.
- MARLENE Laruelle, "Russkiy Mir. Myagkaya Sila Rossii I Geopolitičeskoe Voobrojenie", 15 İyun, 2015, <http://www.ponarseurasia.org/node/7741>
- MARLENE Laruelle, "The Russian World, Russia's soft power and geopolitical imagination", CGI Center on global interests, 2015, <http://globalinterests.org/wp-content/uploads/2015/05/FINAL-CGI-Russian-World-Marlene-Laruelle.pdf>
- MARLENE Laruelle, *Russia as a "divided nation from compatriots to Crimea: a contribution to the discussion on nationalism and foreign policy"*, *Journal Problems Of Post-Communism*, Vol. 62, Issue. 2, 2015.
- MARTHA Brill Olcott, "Central Asia: Common Legacies and Conflicts", Roy Allison, Lena Jonson (ed.), *Central Asia: The New International Context*, Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2001.
- MATTEO Pallaver, *Power and Its Forms: Hard, Soft, Smart*, A thesis submitted to the Department of International Relations of the London School of Economics for the degree of Master of Philosophy. London, October 2011.
- MATTHEW Kroening, Melissa McAdam, Steven Weber (ed.), "Taking Soft Power Seriously", *Comparative Strategy*, Vol. 29, No. 5, 2010.
- MEÇKOVSKAYA N. B., "Postsovetitskiy Russkiy Yazık: Novie Čerti V Sosyolingvističeskom Statuse", *Russian Linguistics*, No. 1, 2005.
- MICHAEL Mann, *Sources of Social Power: a History of Power from the Beginning to A.D.1760*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986.
- MICHAEL Barnett, Raymond Duvall, "Power In Global Governance", Michael Barnett(ed.), *Power In Global Governance*, New York: Cambridge University Press, 2005.
- MİHAİL Şinkovskiy, Yana Frolova, "Faktori Silı V Sovremennoy Sisteme Mejdunarodnih Otnoşeniy", *Vestnik Çelebyanskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, No. 40, 2009.
- MOISES Naim, *The End of Power*, New York: Basic Books Pub., 2013, ss. 1-2.
- MONİKA Perotto, "Yazık İ Obrazovanie V Postsovetiskoy Tsentralnoy Azii", *Vestnik Evrazii*, No. 4, 2008.
- MORGAN Chalfant, "Russia's Soft Power Play in Europe", August 18, 2016, <http://freebeacon.com/national-security/russias-soft-power-play-europe/>
- MUHARREM Eksi, *The Rise and Fall of Soft Power in Turkish Foreign Policy During JDP, The Rise and Fall of Turkish model` in the*

- Muslim World*, Germany: Lap Lambert Academic Publishing, 2016.
- MUHARREM Ekşi, “Rusya’nın Kamu Diplomasisi: Dış Politika Davranışlarıyla Çelişme Paradoksu”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 45, 2015.
- NADİM Macit, “Soğuk Savaş Sonrası Rusya’da Ulusal İdeolojinin Oluşumu, Din Ve Diplomasi”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 2010.
- NARIN Ayıp, “Rossiya vs Turtsiya: Nujna Li Podderjka ne sovsem znaçimih Stran?”, Dekabr, 2015, http://zanoza.kg/doc/329152_rossiia_vs_tyrciia:_nyjna_li_podderjka_ne_sovsem_znachimyh_stran.html
- NAUMKIN V.V. “*Interesy Rossii v Tsentralnoy Azii*”, *RSMD, Institut Dalnego Vostoka*, No. 10, 2013.
- NAUMOV Aleksand Olegoviç, “Myagkaya Sila İ Vneşnepolitiçeskiy İmidj Rossiyskoy Federatsii”, http://www.perspektivy.info/rus/gos/magkaja_sila_i_vneshnepolitic_heskij_imidzh_rossijskoj_federacii_2015-03-30.htm
- NERIJUS Maliukevičius, “(Re)Constructing Russian Soft Power in Post-Soviet Region”, *Baltic Security & Defence Review*, Vol. 15, Issue. 2, 2013.
- NIALL Ferguson, *Colossus. The Rise and Fall of the American Empire*, New York: Penguin Books, 2004.
- NISU Popescu, Andrew Wilson, “The Limits of Enlargement-lite: European and Russian Power in the Troubled Neighbourhood”, European Council on Foreign Relations (ECFR), London, June 2009.
- OLEKSII Polegkyi, “Changes in Russian foreign policy discourse and concept of Russian World”, *PECOB’s Papers Series*, No. 16, 2011.
- OLGA G. Leonova, “Soft Power as a State’s Foreign Policy Resource”, Leonid Grinin, Ilya Ilyin, Andrey Korotayev (ed.), *Globalistics and Globalization Studies, Aspects And Dimensions Of Global Views*, Volgograd: Uchitel Publishing House, 2014.
- OLGA Malinova, “Spiritual Ties” As The State Ideology”, 11 November, 2014, Russia.
- OLGA Olikier, v.d., “Russian Foreign Policy in Historical and Current Context”, RAND Corporation, *Perspective: Expert Insights On A Timely Policy Issue*, 2015.
- OMAROV Mels, Omarov Nur, “Gosudartsva Tsentralnoy Azii vo Vneşney Politike Rossii, SŞA İ Evropeyskogo Soyuza”, *Tsentrálnaya Azia i Kavkaz*, No. 3, Issue. 63, 2009.
- ORMONOVA Alina Anarbekovna, “Sotrudniçestvo Rossii İ Kırgızstana V Sfere Ekonomiki: İstoriya Voprosa”, *Vestnik Leningradskogo Gosudarsvennogo Universiteta İmeni Aleksandra Puşkina*, Vol. 6, No. 1, 2014.
- OSMAN Ergül, “Rus Dış Politikasında Bölgeselleşme ve Rusya’nın Entegrasyon Stratejisi: Avrasya Ekonomik Topluluğu”, *International Conference On Eurasian Economies*, 2012.

- PANOVA E., "Vysshee Obrazovaniye Kak Potentsial Myagkoy Vlasti Gosudarstva", *Vestnik MGIMO*, Vol. 2, No. 15, 2006.
- PARŞIN Pavel Borisoviç, "Two Understandings Of "Soft Power": Prerequisites, Correlates And Consequences", *Vestnik MGIMO Universiteta*, Vol. 2, Sayı. 35, 2014.
- PAVEL Borisoviç Parşin, "Dva Ponimaniya Myagkoy Silı: Predposilki, Korrelyatı İ Sledstviya", *Vestnik MGIMO*, Sayı 35, No 4, 2013.
- PENG Cheah, "Positioning human rights in the current global conjuncture," Shirley Geok-Lin Lim (ed.), *Transnational Asia Pacific: Gender, Culture and the Public Sphere*, Chicago: University of Illinois Press, 1999.
- PETER Morriss, *Power: A Philosophical Analysis*. Manchester: Manchester University Press, 2002.
- PETR Savitskiy, *Kontinent Evraziya*, Moskva: Agraf, 1997.
- PETR Şedrovitskiy, "Russkiy Mir. Vozmojnie Tseli Samoopredelenie", http://www.archipelag.ru/authors/shedrovicky_petr/?library=2015
- PIERRE Bourdieu, "Social Space and Symbolic Power", *Sociological Theory*, No. 7, 1989, s. 21, <http://links.jstor.org/sici?sici=0735-2751%28198921%297%3A1%3C14%3ASSASP%3E2.0.CO%3B2-T>
- PINAR Bilgin, Berivan Eliş, Hard Power, Soft Power: Toward A More Realistic Power Analysis, *Insight Turkey*, Vol. 10, No. 2, 2008.
- PINAR Özden Cankara, Yavuz Cankara, "Vladimir Putin Döneminde Rus Dış Politikasında Yapılan Değişiklikler ", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 15, 2007.
- PLATONOV Yu, "Tehnologiya Vlasti", *SPB*, Vol. 1, 2010.
- RAKESH Krishnan Simha, "Unlocking Russian Identity: European Or Asian?", 1 September 2011, https://in.rbth.com/articles/2011/09/01/unlocking_russian_identity_european_or_asian_12943
- RICHARD Snyder, H.W. Bruck, Burton Sapin (ed.), *Foreign Policy Decision-Making: An Approach to the Study of International Politics*, New York: The Free Press, 1963.
- RICKLETON, C., "Kyrgyzstan: Russian "Information Wars" Heating Up", *Eurasianet*, 16 April, 2014, <http://www.eurasianet.org/node/68280>
- ROBERT Cooper, "Hard Power, Soft Power And The Goals Of Diplomacy", David Held (ed.) v.d., *American Power in the 21st Century*, USA: Sage Publication, 2004.
- ROBERT Cooper, *The Postmodern State and the World Order*, London: Demos, 2000.
- ROBERT Dahl, "The Concept of Power", *Systems Research and Behavioral Science*, Vol. 2, No. 3, 1957.
- ROBERT Dahl, *Power*, International Encyclopedia of the Social Sciences, New York: Collier-Macmillan, Vol. 12, 1968.
- ROBERT Keohane, *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, New Jersey: Princeton University Press, 1984.

- ROBERT O. Keohane, Joseph S. Nye, *Power And Interdependence*, New York: Pearson Publication, 2012.
- ROBERT O. Keohane, *Power And Governance In A Partially Globalized World*, London: Routledge Publisher, 2002.
- ROBERT S. Ross, Zhu Feng, *China's Ascent; Power, Security And The Future Of International Politics*, New-York: Cornel University Press, 2008.
- RUDOV G.A., V.M. Ploskikh, "Kyrgyzstan i Rossia. Istoria vzaimootnosheniy suverennykh gosudarstv (90-e gg.XX v.)", *Sbornik Dokumentov I Materialov, İlim*, Bishkek, 2001.
- RUSAKOVA Olga Fredovna, "This Is A Strange Soft Power", *Diskurs Pi*, Vol. 12, No. 1, 2015.
- RYAN Bauer, "Russia's Soft Power Development in the 21st Century", *Journal Article*, August 12, 2016, <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/russia%E2%80%99s-soft-power-development-in-the-21st-century>
- SABİROV R. G., "Evolyutsiya Boennoy Politiki Rossii V Otnoşenii Otdelnyh Stran SNG: Kazahstan, Uzbekstan, Kirgızstan", *Vestnik Kazanskogo Tehnologičeskogo Universiteta*, Vol. 17, No. 1, 2014.
- SABİROV R., "Evolyutsiya Voennoy Politiki Rossii v Otnoşenii Otdelnyh Stran SNG: Kazahstan, Kirgızstan, Uzbekstan", *UDK*, No. 32, 2006.
- SAİT Sönmez, "Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Yeltsin Dönemi Rusya Federasyonu'nun Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleriyle İlişkileri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 27, 2015.
- SAİT Sönmez, "Yeni Batıcılık ve Yeni Avrasyacılık Akımları Bağlamında Yeltsin Yönetimi'nin Doğu Batı Politikaları'nın Analizi", *Akademik Bakış*, Cilt 3, Sayı 6, 2010.
- SAİT Yılmaz, "State, Power, and Hegemony", Centre for Promoting Ideas, USA, *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 1 No. 3, 2010.
- SAMİ Yıldırım, "1990 Sonrası Rus Dış Politikasında Batı Karşısında Kimlik Ve Statü Arayışları", *KHO Bilim Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, 2013.
- SAVİÇEV Yu. N., "O Statuse Russkogo Yazıka V Kirgızstane", *Vestnik RUDN, Mejdunarodnie Otnoşenie*, No. 4, 2014.
- SERGEY Blagov, "Ex-Soviet States Reject All Things Russian", *Asia Times*, No. 7, July 23, 2003, <http://www.russialist.org/archives/7262-7.php>
- SERGEY Kara-Murza, *Eksport Revolyutsii. Yuşenko, Saakaşvili...*, Moskva: Algoritm, 2005.
- SERGEY Kulik, "Sodeystvie Mejdunarodnomu Razvitiyu İ Myagkaya Sila", *Tendentsii. Almanah İnstituta*, Moskova, 2013.
- SERNETSKİY O. B., "Formirovanie Dogovorno-Pravovoi Osnovy Voennogo Sotrudničestva Kirgızstana i Rossii v Post-Sovetskiy Period", *Nauka İ Obrazovanie: Problemy İ Tendentsii Razvitiı*:

- Materiali Mejdunaronoy Naučno-Praktičeskoy Konferentsii*, Ufa, 2013.
- SHERR James, *Hard Diplomacy and Soft Coercion: Russia's Influence Abroad*, London: Chatham House, 2013.
- SIDIKOVA Cibek Saparbekovna, "Geopolitičeskoe Interesı Rossii V Tsentralnoy Azii", *Teoriya I Praktika Obşetvennogo Razvitya*, No. 8, 2013.
- SLAVOMÍR Horák, "Dynamics Of Russian-Kyrgyz Relations: From The Center-Periphery To Unilateral Dependence?", *Central Asia And The Caucasus*, Vol. 47, No. 5, 2007.
- SOBRANIE Zakonodatelstva Rossiyskoy Federatsii, No. 2, 2000.
- SOCOR V., "Kremlin Redefining Policy In Post-Soviet Space", *Eurasia Daily Monitor*, Vol. 2, Issue. 27, 2005.
- SPECHLER M.C., Spechler D.R., "Russia's Lost Position in Central Eurasia", *Journal of Eurasian Studies*, Vol. 4, Issue. 1, 2013.
- SPIKE Peterson (ed.) *Gendered States: Feminist (Re)visions of International Relations Theory*, London, Lynne Rienner, 1992.
- STEPHEN Philip Cohen, *India: Emerging Power*, Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2001.
- STEVE Smith, v.d., *The Retraet of The State*, New-York: Cambridge University Press, 1998.
- STEVEN Lukas, *Power: A Radical View*, New-York: Palgrave Macmillan Publisher, 2005.
- STEVEN Lukes, "Power and the Battle for Hearts and Minds", *Millenium: Journal Of International Studies*, Vol. 33, No. 3, 2005.
- STRANGA A., "The end product of crisis in Latvian-Russian relations (March-August 1998)", <http://www.nato.int/acad/fellow/96-98/stranga.pdf>
- STRAUSZ Hupe Robert, *Power and Community*, New York: Frederick Praeger, 1956.
- SUKHOV A., "Pressa Iuzhnogo Kyrgyzstana: Problem Zhurnalistskogo Obrazovania," *Postsovetskie SMI. Ot Propagandy K Zhurnalistike, Kavkazskiy Institut*, 2005.
- SUZANNE Nossel, "Smart Power", *Foreign Affairs*, Vol. 83, No. 2, 2004.
- ŞIPILOV A.V., "Russkiy Yazık V Geopolitike Kirgizskoy Respubliki", *Russkiy Yazık Zarubejom*, No. 1, 2007.
- TAŞKIN Deniz, "SSCB'nin Küllerinden Doğan Gücün Lideri: Vladimir Putin ve Rusya Politikası", *Turkish Studies*, Cilt 9, Sayı 2, 2014.
- TATIANA Zakaurtseva, "The Current Foreign Policy of Russia Putin's Changing Strategy", s. 6. http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no16_1_ses/05_zakaurtseva.pdf
- TIMUR Shaymergenov, "Central Asia: NATO's Military-Political Strategy and Russia", *Central Asia And The Caucasus*, No. 5, Issue. 35, 2005.
- TISHKOV V., "The Russian World : Changing Meanings and Strategies", *Carnegie Papers*, No 95, 2008.

- TOMS Rostoks, "Forms of Russian and EU power in the 'New Eastern Europe'", Latvian Institute of International Relations, 2015, s. 15.
http://liia.lv/site/docs/LIIA_soft_power_book_web_layout.pdf
- TORKUNOV Anatoliy Vasileevič, "Obrazovanie Kak Instrument Myagkoy Sili Vo Vneşney Politike Rossii", *Vestnik MGİMO Universiteta*, No. 4, 2012.
- TUBA Çavuş, "Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl 2012 Cilt 2 Sayı 2, 2012.
- URMANBETOVA Jıldız, "Kırgızstan: Pereseçenie İnteresov Rossii i SŞA", *Jurnal: İstoriçeskoe İ Sotsiyalno Obrazovatelnya Mysl*, No. 1, 2014.
- VADIM Volovoj, "New concept of the Russian foreign policy: from Vancouver to Vladivostok?", 09.09.2008,
<http://www.geopolitika.lt/index.php/www.ibidem-verlag.de/www.lzinios.lt?artc=2647>
- VALENTINA Voropaeva, "Kyrgyzstan And Russia: Past And Present",
http://www.cac.org/journal/2000/journal_eng/eng03_2000/04.voropa.html
- VASİLİK Vladimir, "Russkiy Narod, Russkiy Mir İ Russkya Tsvilizatsya", *Rusin*, No. 1, 2009.
- VICTORIA Bucataru, v.d., "The Different Faces Of "Soft Power": The Baltic States And Eastern Neighborhood Between Russia And The EU, Toms Rostoks, Andris Spruds (ed.), *Latvian Institute of International Affairs*, 2015.
- VİTALİY Darenskiy, "Ukraina Kak Lokalny Fenomen Russkogo Mira",
<http://ruscrimea.ru/cms/index.php?go=likbez&in=view&id=12>
- VİTALİY İvanov, "Russkiy Mir: Kontseptsya İ Realnost", Doklad Na Sovmestnom Zasedanii Uçennih Sovetov, *İSPI RAN, RGSU, MİSKP*, 23 Maya, 2007.
- VLADİMİR Putin, "Rossiya İ Menyayuşıysya Mir", *Moskovskie Novosti*,
<http://www.mn.ru/politics/20120227/312306749.html>
- VLADİMİR Tişkov, "Ruskiy Mir: Smisl İ Strategii", <http://www.social-anthropology.ru/node/61>
- VOROPAEVA V., "Kırgızstan-Rossiya: İstoriya Sovremennost", *Tsentrlnaya Aziya i Kavkaz*, No. 4, 2000.
- VYACHESLAV Sutyryn, "A Thousand Threads Policy: Russia's Soft Power In The Post-Soviet Space", 19 February 2016,
http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=7273#top-content
- WALTER Lippmann, "U.S Foreign Policy: Shield Of The Republic", *Political Science Quarterly*, Vol. 58, No. 3, Boston, 1943.
- WALTER Russell Mead, "America's Sticky Power," *Foreign Policy*, 29 October, 2009, <http://foreignpolicy.com/2009/10/29/americas-sticky-power/>
- WILLIAM Wallace, *Foreign Policy and the Political Process*, London: Macmillan, 1971.

- WRIGHT Quincy, *The Study of International Relations*. New York: Appleton-Century-Crofts Publication, 1955.
- YEVGENİY Primakov, *Rossiya V Mirovoy Politike*, Moskva: God Planeti, 1998.
- YILMAZ Bingöl, “Kırgızistan’ın ‘Renkli’ Devrimi: Demokrasiye Geçiş Mi, Küresel Rekabet Mi?”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, No. 13, 2007.
- YURİY Pavloviç Davidov, “Jestkaya” İ “Myagkaya” Sila V Mejdunarodnih Otnoşeniyah”, *Ekonomika, Politika, Kultura*, No. 1, 2007.
- ZARİPOV Aleksandr, “Vsem Mirom”, *Rossiyskaya Gazeta*, 19 Marta, 2010.
- ZHUKOV Stanislav, Reznikova Oksana, “Economic Interaction In The Post-Soviet Space”, *The Caucasus & Globalization*, Vol. 1, No. 1, 2006.
- ZİNUROVA R. İ, Tuzikov A. R., “Ekstremizm V Mirovom Prostranstve: Teoritiko-Metodologičeskiy Aspekt”, *Vestnik Kazan*, No. 17, 2011.
- MAKSİM Vladimiroviç Braterskiy, Skriba Andrei Sergeeviç, “Kontseptsiya Myagkoy Silı Vo Vneşnepolitičeskoy Strategii SŞA”, *Vestnik Mejdunarodnih Orgonizatsii: Obrazovanie, Nauka, Novaya Ekonomika*, Vol. 9, No. 2, 2014.
- MARİNA Lebedeva, “Myagkaya Sila V Otnoşenii Tsentralnoy Azii: Uçastki İ İh Deystviya”, *Vestnik MGİMO*, 2012.

İNTERNET KAYNAKÇALARI

<http://www.adviser.kg>
<http://www.aif.ru>
<http://www.alternate-politics.info>
<http://www.archipelag.ru>
<http://www.archive.premier.gov.ru>
<http://www.ayk.gov.tr>
<http://www.base.spinform.ru>
<http://www.businesspravo.ru>
<http://www.cac.org>
<http://www.cfr.org>
<http://www.conventions.ru>
<http://www.deita.ru>
<http://www.delo.kg>
<http://www.demoscope.ru>
<http://www.docs.cntd.ru>
<http://www.e-cis.info>
<http://www.eurasianet.org>
<http://www.euronews.com>
<http://www.foreignpolicy.com>
<http://www.freebeacon.com>
<http://www.gencon.kyrgyz.ru>
<http://www.geopolitika.lt>
<http://www.globalaffairs.ru>

<http://www.gorchakovfund.ru>
<http://www.gordonua.com>
<http://www.huffingtonpost.com>
<http://www.inlang.linguanet.ru>
<http://www.inosmi.ru>
<http://www.journals.sagepub.com>
<http://www.knews.kg>
<http://www.knews.kg>
<http://www.kommersant.ru>
<http://www.kp.ru>
<http://www.kremlin.ru>
<http://www.krsu.edu.kg>
<http://www.lawrussia.ru>
<http://www.liia.lv>
<http://www.mfa.gov.tr>
<http://www.mid.ru>
<http://www.mil.ru>
<http://www.mk.ru>
<http://www.mn.ru>
<http://www.nato.int>
<http://www.nts.kg>
<http://www.odkb-csto.org>
<http://www.peoples.ru>
<http://www.perspektivy.info>
<http://www.ponarseurasia.org>
<http://www.pyramid.kg>
<http://www.radiomax.kg>
<http://www.referent.ru>
<http://www.rferl.org>
<http://www.rg.ru>
<http://www.rs.gov.ru>
<http://www.rtr-planeta.com>
<http://www.rudn.ru>
<http://www.rus.gateway.kg>
<http://www.ruscrimea.ru>
<http://www.rusplt.ru>
<http://www.rusradio.ru>
<http://www.russialist.org>
<http://www.russiancouncil.ru>
<http://www.ruskiymir.ru>
<http://www.shu.edu.cn>
<http://www.slovo.kg>
<http://www.smallwarsjournal.com>
<http://www.social-anthropology.ru>
<http://www.spravedlivo.ru>
<http://www.src-h.slav.hokudai.ac.jp>
<http://www.stat.kg>

<http://www.tandfonline.com>
<http://www.tasam.org>
<http://www.telesputnik.ru>
<http://www.thediplomat.com>
<http://www.tvc.ru>
<http://www.valdaiclub.com>
<http://www.vb.kg>
<http://www.zakonbase.ru>
<http://www.zanoza.kg>

<https://www.csis.org>
<https://www.die-gdi.de>
<https://www.foreignaffairs.com>
<https://www.in.rbth.com>
<https://www.latvianhistory.com>
<https://www.lenta.ru>
<https://www.loc.gov>
<https://www.openrussia.org>
<https://www.riafan.ru>
<https://www.rt.com>
<https://www.russia.tv>
<https://www.sputnik.kg>
<https://www.state.gov>